

Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Daugavpils rajonā

Rūta Kaminska
Anita Bistere

The Heritage
of Religious
Architecture
and Art
in Daugavpils
District

Наследие
сакральной
архитектуры
и искусства
Дaugавпилсского
района

Rūta Kaminska

(dz. 1950) *Dr. art.*, Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūta direktora vietniece. Studējusi mākslas vēsturi Latvijas Mākslas akadēmijā (1970–1975); ieguvusi mākslas zinātņu kandidāta grādu (Krievijas Mākslas zinātņu institūtā Maskavā, 1992), mākslas zinātņu doktora grādu (Rīgā, 1993). Strādā kultūras pieminekļu aizsardzības un pētniecības jomā (no 1977), patlaban Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadoša speciāliste Arhitektūras un mākslas daļā. Darbojas mākslas mantojuma akadēmiskās pētniecības laukā: vadoša pētniece Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtā (1994–2002). Ir Latvijas Mākslinieku savienības (no 1985), Latvijas Restauratoru biedrības (no 1989) biedre; Valsts eksaminācijas komisijas priekšsēdētāja mākslas zinātnes bakalaura programmā Latvijas Mākslas akadēmijā (no 2000). Organizējusi un vadījusi zinātniskās konferences Rīgā (1998, 2004), piedalījies konferencēs Polijā, Lietuvā, Igaunijā, Baltkrievijā. Sadarbojas ar Polijas Zinātņu akadēmijas Mākslas institutu (no 1989), Stažējusies Zviedrijas Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldē (1994, Karaliskās Vēstures un literatūras akadēmijas stipendija), Prinstonas universitātē ASV (1996, IREX stipendija), Austrumānglijas universitātē (2000, Getty fonda stipendija); ar Polijas Zinātņu akadēmijas (1999, 2003) un J. Mjanovska fonda (2000, 2001) atbalstu papildinājusi pieredzi Polijā. Zinātniskās intereses pamatā saistītas ar Latgales mākslas mantojumu, īpaši 17.–19. gadsimta posmu. Pievērsusies glezniecības vēsturei, portreta un monumentālas glezniecības mantojumam un Latgales mākslas kontekstam plašākā areālā. Publicējusi grāmatas: "18. gadsimta glezniecība Latgalē" (Rīga: "Zinātne", 1994); sadarbībā ar Jaroslavu Sozański – "Poļu baznīcas māksla Latvijā" (Rīga: Polijas vēstniecība, 1996), kā arī virkni rakstu Latvijas, Lietuvas un Polijas zinātniskajos izdevumos.

Rūta Kaminska (born 1950), *Dr. art.*, Vice-Director of the Institute of Art History at the Latvian Academy of Art. Studied art history at the Latvian Academy of Art (1970–1975); awarded the degree of Candidate in Art Studies (Russian Institute of Art Studies, Moscow, 1992) and the degree of Doctor in Art Studies (Rīga, 1993). Professional activities relate to the protection and study of the cultural heritage (since 1977); currently Senior Specialist in the Department of Architecture and Art at the State Inspectorate for Heritage Protection. Also active in the field of academic study of the artistic heritage: Senior Researcher at the Institute of Literature, Folklore and Art at the University of Latvia (1994–2002). Member of the Artists' Union of Latvia (since 1985) and the Society of Latvian Restorers (since 1989); Chairperson of the State Examination Commission in the bachelors' programme at the Latvian Academy of Art (since 2000). Has organised and chaired research conferences in Rīga (1998, 2004), and taken part in conferences in Poland, Lithuania, Estonia and Belarus. Collaborates with the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences (since 1989). Trained at the Swedish National Board of Antiquities (1994, scholarship from the Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities), at Princeton University in the USA (1996, IREX scholarship) and the University of East Anglia (2000, Getty Foundation scholarship); augmented her professional experience in Poland with the support of the Polish Academy of Sciences (1999, 2003) and the Jozef Mianowski Foundation (2000, 2001). Her research interests mainly relate to the artistic heritage of Latgale, particularly that of the 17th–19th century: she has studied the history of painting, the heritage of portrait and monumental painting and the context of art in the Latgale region. Published works: "18th Century Painting in Latgale" (Rīga: Zinātne, 1994); in collaboration with Jarosław Sozański – "Polish Church Art in Latvia" (Rīga: Embassy of the Republic of Poland, 1996). A string of papers in academic publications in Latvia, Lithuania and Poland.

Рута Каминска (1950 г. р.) *Dr. art.*, заместитель директора Института истории искусства Латвийской Академии художеств. Изучала историю искусства в Латвийской Академии художеств (1970-1975); получила кандидатскую степень искусствознания (Институт искусствознания России, 1992), докторскую степень искусствознания (Рига, 1993). Работает в области охраны и исследования памятников культуры (с 1977 г.), в настоящее время - ведущий специалист отдела архитектуры и искусства Государственной Инспекции по охране памятников культуры. Трудится в области академического исследования художественного наследия: ведущий исследователь Института истории искусства Латвийской Академии художеств (с 2002 г.). Является членом Союза художников Латвии (с 1985 г.), Общества реставраторов Латвии (с 1989 г.); председатель Государственной экзаменационной комиссии по программе бакалавра искусствознания в Латвийской Академии художеств (с 2000 г.). Организовала и проводила научные конференции в Риге (1998; 2004), участвовала в конференциях в Польше, Литве, Эстонии, Белоруссии. Сотрудничает с Институтом художеств Академии наук Польши (с 1989 г.). Стажировалась в Управлении наследием национальной культуры Швеции (1994, стипендия Королевской Академии истории и искусства), в Принстонском университете США (1996, стипендия *IREX*), в Восточно-английском университете (2000, стипендия фонда *Getty*); при поддержке Академии наук Польши (1999, 2003) и Фонда Я. Мьяновского (2000, 2001) стажировалась в Польше. Научные интересы связаны в основном с историей живописи, наследием портрета и монументальной живописи в контексте искусства Латгалии, особенно XVII-XIX вв. Опубликовала книги "Живопись 18 века в Латгалии" (Рига: "Зинатне", 1994); в соавторстве с Ярославом Созаньским - "Искусство польской церкви в Латвии" (Рига: Посольство Польши, 1996), а также ряд очерков в научных изданиях Латвии, Литвы и Польши.

Pirmais vāks:
Subates luterāņu baznīcas
altāra skulptūra - evaņģēlists Marks

Ceturtais vāks:
Valdnieka vārti Skrudalienas Dievmātes patvēruma
pareizticīgo baznīcas ikonostasā

Sakrālās
arhitektūras
un mākslas
m a n t o j u m s
Daugavpils
rajonā

UDK 726(474.3)
Ka 333

Pateicamies par atbalstu

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

Valsts kultūrkapitāla fondam

0307005118

Latvijas Mākslas akadēmijai

Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai

Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas
Daugavpils pilsētas un rajona
galvenajām valsts inspektorēm
Valentinai Smertjevai un Vandai Bauļinai

Rūta Kaminska, Anita Bistere

SAKRĀLĀS ARHITEKTŪRAS UN MĀKSLAS MANTOJUMS DAUGAVPILS RAJONĀ

Redaktore Guna Pence

Māksliniece Inta Sarkane

Tulkotājs angļu valodā Valdis Bērziņš

Tulkotāji krievu valodā Eduards Timofejevs, Sergejs Timofejevs

Angļu teksta korektore Iveta Boiko

Krievu teksta korektore Tatjana Gubina

Foto: Marika Vanaga, Anita Bistere, Andrejs Holemanis, Rūta Kaminska, PDC, Rundāles pils muzejs

Plāni un projekti: Gunta Bistere, Arturs Krūmiņš, Ludmila Kļešņina, PDC

Izdevējs

Terbatas iela 49/51-8, Rīga, LV-1011

www.neputns.lv

Iespiests AS PRESES NAMS

ISBN 9984-729-90-7

© Neputns, Rīga, 2006

© Rūta Kaminska, teksts, 2006

© Anita Bistere, teksts, 2006

© Inta Sarkane, dizains, 2006

© Gunta Bistere, baznīcu plāni, 2006

© Valsts Kultūras pieminekļu
aizsardzības inspekcijas Pieminekļu
dokumentācijas centrs (PDC), foto,
plāni, projekti, 2006

2007-5
1

L
7

Rūta Kaminska
Anita Bistere

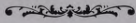
**Sakrālās
arhitektūras
un mākslas
m a n t o j u m s
Daugavpils
rajonā**

The Heritage of Religious Architecture
and Art in Daugavpils District

Наследие сакральной архитектуры и
искусства Даугавпилсского района

Rīga 2006

Saturs

Ievads. *Rūta Kaminska*

6

Daugavpils

Daugavpils Jaunavas Marijas bezvainīgās ieņemšanas Romas katoļu baznīca <i>Rūta Kaminska</i>	16
Daugavpils jezuītu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	20
Daugavpils Mārtiņa Lutera evaņģēliski luteriskā baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	26
Daugavpils 1. vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	32
Daugavpils sinagoga. <i>Rūta Kaminska</i>	36
Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	38
Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo katedrāle. <i>Anita Bistere</i>	42
Daugavpils Sv. Borisa un Gļeba pareizticīgo katedrāle. <i>Anita Bistere</i>	46
Daugavpils Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	50
Daugavpils Sv. Pētera ķēdēs Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	52
Daugavpils Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	56
Grīvas Sv. Jaunavas Marijas Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	60
Grīvas Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	64
Vecās Forštates Dievmātes patvēruma un sv. Nikolaja vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	66

Latgale

Ambeļu Sv. Jura Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	72
Aščuku vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	76
Daniševkas Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	79
Daniševkas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	82
Dubnas Romas katoļu kapela (Varšaveņa). <i>Rūta Kaminska</i>	84
Jezupovas (Juzefovas) Sv. Pētera un Pāvila Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	86
Kalupes Visssvētākā altāra sakramenta Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	90
Koroļevščinas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	94
Krīvānu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	97
Krivošejevas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	100
Līksnas Visssvētās Jēzus sirds Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	102
Lipinišķu Dievmātes atdusas pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	106
Maskovskas Visssvētās Dievmātes patvēruma pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	110
Nīcgales Jaunavas Marijas dzimšanas Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	114
Pantelišķu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	118
Rubenišķu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	121
Spruktu Sv. Antona Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	123
Višķu Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	126

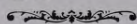
Sēlija

Bebrenes Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	134
Berķeneles (Birķineļu) evaņģēliski luteriskā baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	140
Demenes evaņģēliski luteriskā baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	143
Demenes Jēzus sirds Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	146
Dvietes Sv. Staņislava Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	150
Eglaines vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	156
Ēģiptes (Vilkamiesta) evaņģēliski luteriskā baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	158
Elnes Kunga Jēzus debeskāpšanas Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	162
Grendzes Sv. Pētera Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	168
Īlūkstes jezuītu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	171
Īlūkstes Sv. Jaunavas Marijas vārda Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	174
Jāņuciema (Janovkas) Sv. Jura pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	178
Jaunbornes Sv. Krusta atrašanas Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	182
Lašu evaņģēliski luteriskā baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	186
Laucesas Sv. Pētera un Pāvila Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	191
Medumu Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	194
Medumu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	196
Salienas Sv. Jāņa Kristītāja pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	198
Sīķeles evaņģēliski luteriskā baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	202
Silenes Vissvētās Jaunavas Marijas debesis uzņemšanas Romas katoļu baznīca <i>Rūta Kaminska</i>	206
Skrudalienas Dievmātes patvēruma pareizticīgo baznīca. <i>Anita Bistere</i>	210
Subates evaņģēliski luteriskā baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	214
Subates Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	219
Subates vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	224
Sventes Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīca. <i>Rūta Kaminska</i>	227
Vilķeles vecticībnieku kopienas lūgšanu nams. <i>Anita Bistere</i>	232

Pielikumi

Objektu saraksts	234
Personu rādītājs	236
Izmantotie avoti. Literatūra	239
Terminu vārdnīca	242
The Heritage of Religious Architecture and Art in Daugavpils District	246
List of images	265
Наследие сакральной архитектуры и искусства Даугавпилского района	272
Список иллюстраций	291

Ievads

Gadsimtiem ilgi baznīca bijusi vieta, kur meklēts patvērums. Šaubās un neziņā, dramatisku vēstures pagriezieni ēnā ļaudis allaž cerējuši uz atbalstu, iedrošinājumu un veiksmīga atrisinājuma iespēju, ticot, ka dievnama sienas būs tās, kas palīdzēs rast risinājumu un pasargās. Jebkura kopiena – lai kādai konfesijai tā piederētu – centusies veidot dievnamu iespējami krāšņu un iespaidīgu, tajā ieliekot visu labāko, kas pieejams no sava laika un apkārtnes arhitektu, mākslinieku un amatnieku darba. Līdztekus dievnamam netieši kalpojīs kā arguments ideoloģisko viedokļu sacensībā gan starp konfesijām, gan par labu vienam vai otram politiskajam spēkam.

Arī Latvijas vēstures kopsakarā dažādos laikmetos pietiekami skaidri var saskatīt laicīgo un sakrālo vērtību samērošanu vai pretstatījumu; un tomēr – arī posta un nemieru laikos baznīcu zaudējumi ir bijuši salīdzinoši mazāki. Tāpēc, runājot par agrāko laikmetu atstātajām kultūras vērtībām, baznīcu ēkas un iekārta bieži vien ir vienīgās, kur meklējam un varam atrast kādas puspadzisušas lappuses aprises mūsu arhitektūras un mākslas vēsturē.

Centosies noskaidrot un iepazīt kāda novada arhitektūras un mākslas pieminekļus, viena no būtiskākajām to grupām ir saistīta ar baznīcu jeb sakrālās kultūras mantojumu. Izņēmums nav arī Daugavpils rajons. Īsi raksturojot rajona savdabību šādā skatījumā, šķiet, pietiktu ar vārdu – daudzveidība. Tā ir dažādība konfesijālajā, etniskajā, kultūrvēsturiskajā un māksliniecisko tradīciju attīstības pēctecības jomā. Šā novada īpatnība atspoguļojas arī arhitektūras un mākslas mantojumā.

Latvijas mūsdienu administratīvais dalījums un seno kultūrvēsturisko apgabalu robežas pilnībā sakrīt reti, un Daugavpils rajonā tas saskatāms īpaši spilgti. Rajons gan daļēji mantojis Latgales jeb kādreizējās Poļu Vidzemes – Inflantijas zemes, gan pēc Otrā pasaules kara pārņēmis Sēlijas jeb senās Kurzemes–Zemgales hercogistes robežnovada – bijušā Ilūkstes apriņķa pagastus. Pašlaik šī teritorija centrēta ap vienu no vecākajām un arī lielākajām Latvijas pilsētām – Daugavpili, kuras vēsturiskie nosaukumi (Borisogļebska, Dinaburga, Dvinska) mainījušies līdz ar tās pārvaldītājiem. Novada sarežģītā, robežzemēm raksturīgā, bieži dramatiskām kolīzijām piesātinātā vēsture atstājusi raibu un mozaikveidīgu mantojumu arī arhitektūras un mākslas laukā. Vēstures avotos atrodama informācija par baznīcu dibinātājiem (jeb fundatoriem), taču par dievnamu cēlējiem, dekorētājiem un vietējiem meistariem pat 19. un 20. gadsimta robežās ziņas ir skopas. Bet no Austrumu vai Rietumu puses pārņemtās tradīcijas un ieceļojušie meistari atstājuši spožas – kaut bieži fragmentāras – liecības par dažādu arhitektūras stilu, strāvojumu un skolu lomu vietējā kultūras mantojuma radīšanā. Tomēr iedziļinoties šī aina, kas pirmajā acu uzmetienā šķiet visai saskaldīta un mozaikveidīga, spēj sniegt pietiekami parliecinošu ieskatu par tradīcijām, ko veidojusi daudzo, atšķirīgo konfesiju un kultūru vide. Citur Latvijā kopīgais un atšķirīgais

tik pārliecinošā vērtību pretstatījumā neparādās – Kurzemes, Vidzemes un tālāko Latgales novadu baznīcu arhitektūras un mākslas mantojums ir patvēries aiz monolitāka, vienai konfesijai raksturīga, tajā pašā laikā vienveidīgāka sakrālo tradīciju aizsega. Turklāt tādā robežreģionā, kāda ir Daugavpils apkaime, dažādu konfesiju dievnamu skaits laika ritējumā pieauga vai samazinājās līdz ar politisko varu un pašas baznīcas pārmaiņām. Nereti dievnami gājuši no rokas rokā, lai izdzīvotu un pastāvētu tās vērtības, kas patiešām iesakņojušās ļaužu apziņā.

Pievēršoties Latvijas sakrālās arhitektūras un mākslas pieminekļu vērtējumam, tieši daudzveidība bija tā, kas lika vispirms izvēlēties Daugavpils rajonu. Uzsākt šā rajona nozīmīgākās kultūras pieminekļu tipoloģiskās grupas izziņāšanu rosināja arī atziņa, ka šeit eiropisko paraugu vietēja interpretācija mākslinieciskās kultūras laukā sasaucas ar kultūras identitātes problemātiku, kas tik svarīga mūsdienās.

* * *

Izvēloties par apskates objektu Daugavpils rajona baznīcu arhitektūru un mākslu, nevar apiet šo kultūras pieminekļu tapšanas vēsturiskos apstākļus. Līdz 1795. gadam, kas iezīmē Kurzemes nonākšanu Krievijas pakļautībā, tagadējo Daugavpils rajonu pārdalīja ne tikai dažādu valstu robežas – abos Daugavas krastos atšķirīgi bija arī oficiālās baznīcas organizācijas un pārvaldes principi. Tas saistīts gan ar mainīgo politisko situāciju un laicīgās varas ietekmi, gan konfesionālo atšķirību un dažādo ticību gadsimtiem ilgas līdzspastāvēšanas vēsturi. Jāatceras, ka Latgale bija lieciniece Austrumu un Rietumu kristīgās baznīcas ietekmju cīņai jau pašā Baltijas kristianizācijas procesa sākumposmā. Kopš 11. gadsimta otrās puses kristīgās ticības ieplūšanas ceļš no Austrumiem veda gar Daugavu. Konstantinopoles pārvaldībā esošās Kijevas metropolijas Polockas bīskapija latgaļu zemēm bija tuvākais kaimiņš, taču pareizticībā kristīto latgaļu atkarība no tās tika saglabāta arī ar krievu militārā spēka palīdzību. Tomēr šīs baznīcas pozīcijas nenoturējās, un te izveidojās vēsturiskā robeža starp Austrumu un Rietumu kristīgās baznīcas ietekmes un darbības laukiem Ziemeļaustrumeiropā.

13.–16. gadsimtā, Livonijas konfederācijas pastāvēšanas laikā, Latgalē (vēlāk arī Kurzemē) ienāca Romas katoļu tradīcijas. 16. gadsimtā arī Latgali skāra reformācijas vilnis; par tās plašumu un dziļumu šai novadā trūkst izsmeļoša novērtējuma, šobrīd tas vairāk ir vēstures avotos atrodams fakts, kam trūkst saglabāto celtnu un mākslas darbu apliecinājuma. Taču 16. un 17. gadsimts bija arī laiks, kad sākās rekatolizācijas process. Katoliskās Polijas un luteriskās Zviedrijas karš (1600–1629) bija tikai viena no epizodēm, kad Baltijas reģiona sakarā tika pretstatītas ne tikai politiskas, bet arī ideoloģiskas intereses. Paralēli oficiālajai garīdzniecībai, kas administratīvi bija saistīta ar Livonijas bīskapiju (kopš poļu-zviedru kara Latgale un Kurzemes–Zemgales

hercogiste tika apvienotas vienā Livonijas–Piltenes jeb Kurzemes bīskapijā), rekatolizācijas darbā aktīvi iesaistījās gariegie ordeņi. Daugavpili īpaši nozīmīga izvēršās jezuītu darbība. Ordeņa tēvi te laiku pa laikam bija ieradušies jau iepriekš, bet pastāvīgs jezuītu apmešanās centrs pilsētā izveidojās ap 1625. gadu, sākotnēji nodibinot misiju, tad rezidenci (1630) un kolēģiju (1761). Jezuīti Daugavpili darbojās līdz 1811. gadam, jo ordeņa kasācija 1773. gadā Latgales teritoriju neskāra.

Nostiprinoties katoliskās Polijas–Lietuvas valsts pozīcijām novada pārvaldē, 18. gadsimtā baznīcas situāciju Latgalē ietekmēja t. s. otrais kontrreformācijas vilnis, kas atstājis nozīmīgas pēdas arī mūsu arhitektūras un mākslas mantojumā: tika būvētas un iekārtotas vairākas nozīmīgākās sakrālās celtnes – mūra baznīcas un klosteri. Būtisks lūzums Latgales kristianizācijā iezīmējās ap 18. gadsimta vidu, un kopš šā laika katoļu baznīca novadā kļuva dominējoša. Pēc Polijas pirmās dalīšanas 1772. gadā nokļūstot cariskās Krievijas rokās, šīs teritorijas draudzes iekļāvās 1773. gadā dibinātajā Baltkrievijas bīskapijā. Pēc 1783. gada Latgale nonāca Vatikāna akceptētās Mogiļevas arhibīskapijas, vēlāk Mogiļevas metropolijas pārvaldījumā. Pārmaiņas nesa 20. gadsimts. Jau 1918. gadā tika atjaunota Rīgas bīskapija, kas ietvēra arī Latgali; 1923. gadā to paaugstināja par arhibīskapiju un pakļāva tieši Vatikānam. Šobrīd Daugavpils rajona Latgales puses katoļu draudzes atrodas Rēzeknes–Aglonas diecēzes bīskapa pārziņā.

Reformācijas izraisītās pārmaiņas Latgales 16.–19. gadsimta baznīcu celtniecībā šobrīd nav atrodamas – senās celtnes ir zudušas vai laika gaitā pārbūvētas citu konfesiju vajadzībām. Arī Daugavpils un tās apkaimes luterāņi pēc rekatolizācijas bija zaudējuši savu mitni, un, kā liecina Daugavpils luterāņu diasporas vēsture, ilgu laiku to pastorālā aprūpe bija saistīta ar tuvāko Kurzemes draudžu garīdznieku darbību. Situācija mainījās tikai 19. gadsimtā. Šobrīd Daugavpils ir Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas prāvesta iecirkņa centrs.

Atšķirīgi veidojušās Daugavpils rajona Sēlijas puses konfesiju attiecības un vēsture. Šī teritorija kopš 1561. gada ietilpa Kurzemes–Zemgales hercogistē, un tikai 1795. gadā tā nonāca tiešā Krievijas pārvaldījumā. Reformācijas nestās pārmaiņas te iesakņojušās dziļāk, tādēļ arī mūsdienās šeit ir atšķirīga konfesiju izplatība – Sēlijā ietekmīgāka nekā Latgales pusē ir luterāņu diaspora. Turklāt Sēlijas daļā konfesiju pozīciju maiņas gaitai var izsekot pārliecinošāk – iepazīstot saglabājušos dievnamu vēsturiskos likteņus.

Luterisms Kurzemē izplatījās kopš 1523. gada, bet plašāk par šo procesu var runāt, sākot ar 1559. gadu, kad pēdējais Kurzemes katoļu bīskaps Minhauzens bīskapijas zemes līdz ar Sāmsalu pārdeva dāņiem. Pēdējais Livonijas ordeņa mestrs Gothards Ketlers, pārejot lutertīcībā un kļūstot par Kurzemes hercogu, 1567. gadā pieņēma lēmumu, kas veicināja jaunu luterāņu dievnamu būvniecību. Šī recesa iespaids saskatāms arī Daugavpils rajona Sēlijas krasta baznīcu būvniecības vēsturē. Pēc 1570. gada Kurzemes baznīcu likuma luterāņu draudzes vadīja konsistorija, savukārt hercogistes teritorija tika sadalīta septiņos prāvesta iecirkņos. Bijušās Ilūkstes apriņķa zemes ietilpa

Sēlpils iecirkni (no 1639. līdz 1665. gadam pastāvēja arī Sēlpils–Daugavpils prāvesta amats). 1570. gadā ieviestais konsistoriālais pārvaldes princips bija jāievēro līdz 1832. gadam. Pēc tam vietējās luterāņu draudzes pakļāvās vispārējiem Krievijas evaņģelisko baznīcu likumiem. 20. gadsimtā luterāņu draudzes pārvaldīja Latvijas Evaņģeliski luteriskās baznīcas konsistorija, un šobrīd Daugavpils rajona draudzes atrodas Daugavpils prāvesta iecirknī.

Augšzemē joprojām svarīga vieta ir katoļu baznīcai. Pēc reformācijas un Livonijas–Piltenes katoļu bīskapijas atjaunošanas (1670) šā novada pievēršanai katoļticībai iesaistījās jezuiti. Būtiski konfesijas izplatību veicināja novada valdošās kārtas – muižniecības, īpaši grāfu Zibergu, nostāja. Zibergu atbalstītie jezuiti Ilūkstē izveidoja vienu no nozīmīgākajiem ordeņa centriem Kurzemes–Zemgales hercogistē un aktīvi darbojās tā apkaimē. Pārmaiņas Kurzemes katoļu baznīcas administratīvajā organizācijā notika 18. gadsimtā. 1789. gadā Livonijas–Piltenes bīskapijas tituls tika likvidēts pavisam un Kurzemi, līdz ar to arī Sēlijas katoļu draudzes, pievienoja Viļņas bīskapijai kā sufragāniju, bet 1848. gadā šīs draudzes pārgāja Žemaitijas bīskapa pārvaldījumā. Tāpat kā Latgales katoļi, 1920. gadā Sēlijas katoļu draudzes pakļāvās Rīgas bīskapijai. Šobrīd Daugavpils rajona Sēlijas daļas katoļi administratīvi ietilpst Jelgavas diecēzē.

Līdzās šim lielajam konfesijām trešā nozīmīgākā ir Daugavpils rajona pareizticīgo kopiena. Pēc vīduslaiku posma, kad Baltijā notika Austrumu un Rietumu baznīcas konfrontācija, pareizticības tradīcijas šeit visdziļāk iesakņojās Latgalē. To loma pastiprinājās 18. gadsimtā – pēc novada pievienošanas Krievijai, bet īpaši pareizticība tika balstīta un veicināta 19. gadsimtā, kad tai bija valsts baznīcas statuss. Salīdzinājumā ar pārejo Baltiju Latgales draudžu pārvaldes vēsture ir atšķirīga. Baltijas zemju (Vidzemes) pareizticīgo baznīcas no 1718. gada atradās Pleskavas arhibīskapa pārvaldījumā (no 1772. līdz 1795. gadam Pleskavas eparhijas Rīgas garīgās pārvaldes pārziņā, līdz 1850. gadā tika izveidota patstāvīga Rīgas eparhija). Bet Latgales draudzes no 1795. līdz 1797. gadam ietilpa Mogiļevas eparhijā, tad Baltkrievijas arhibīskapijā (1797–1803), Mogiļevas un Vitebskas arhibīskapijā (1803–1833) un Polockas eparhijā (1833–1920). Pēc tam izveidojusies Latvijas suverēnā pareizticīgā baznīca saglabāja kanonisko saikni ar Maskavu. No 1936. gada tā pārgāja Konstantinopoles patriarha jurisdikcijā, lai pēc 1940. gada atgrieztos Maskavas patriarhijas pakļautībā kā Rīgas eparhija. Kopš 1992. gada ir nostiprināta Latvijas Pareizticīgās baznīcas neatkarība, tomēr saikne ar Maskavas patriarhiju nav zudusi.

Uniātu darbības pēdas rajona sakrālās arhitektūras mantojumā nav saglabājušas, bet ir liecības par citu epizodi konfesiju vēsturē – 19. gadsimtā pastāvējušo vienotās ticības baznīcu, kas vēlāk iepludināta pareizticīgo draudžu lokā. Daugavpils apkaimē tās centrs veidojies ap Višķiem, un par to liecina Maskovskas pareizticīgo dievnamu ar iekārtu.

Vecticībnieki gan Latgalē, gan Augšzemē ienāca 17. un 18. gadsimtā, veidojot pietiekami plašu kopienu un saglabājot saistību ar senajām kultūras tradīcijām. Būtiski

bija vecticībnieku sakari ar ticības brāļiem un centriem aiz rajona robežām – to atspoguļo dievnamos kādreiz bijušo un saglabāto ikonu, arī baznīcas grāmatu krājuma izcelsmes vietas. Daugavpili vēl šobrīd var uzskatīt par vienu no lielākajiem vecticībnieku centriem Baltijā.

Ebreju kopienas vēsture Daugavpils rajonā – tiklab Latgales, kā arī Kurzemes pusē – iesniedzas līdz pat 17. gadsimtam. Plašāka ebreju diaspora Daugavpili veidojās kopš 18. gadsimta beigām; 19. gadsimtā daudzu mazpilsētu un miestu (Subate, Višķi) attīstību un veidolu lielā mērā noteica tieši šī kopiena. Pirmais pasaules karš, bet īpaši – dramatiskie Otrā pasaules kara notikumi būtiski mainīja šo centru iedzīvotāju likteņus, ietekmējot ebreju diasporas lielumu, tādēļ par šīs kopienas sakrālajām celtnēm šobrīd lielākoties var runāt tikai vēsturiskā aspektā.

* * *

Atbilstoši konfesionālajam dalījumam veidojušās Daugavpils rajona Latgales un Sēlijas daļas sakrālās celtniecības tradīcijas un to raksturīgās iezīmes. Par tām var spriest, iedziļinoties vēl esošo ēku un to iekārtu izpētē. Senākie, līdz mūsdienām nokālušie sakrālās arhitektūras un mākslas pieminekļi tapuši 17. gadsimtā. Manierisma laikmeta atskaņas var saskatīt Jaunbornes katoļu baznīcas ērģeļu prospekta dekorā (17. gs. pirmā pusē).

Plašāks ir baroka laika pieminekļu klāsts, kas ļauj spriest par atšķirībām novadu mākslinieciskajā kultūrā. Tipisku Kurzemes sakrālo celtniecību, kuras viduslaiku būvniecības tradīcijas elementi atrodami vēl 16.–18. gadsimta arhitektūrā, pārstāv Elnes katoļu baznīcas (celta kā luterāņu dievnams; 1650) arhitektūra. Šā dievnama būvtipa iezīmes: tā ir vientorņa halles tipa celtnē ar raksturīgu smagnēju apjomu plastiku, kontrforsiem, fasādes priekšā izvirzītu torni, kā arī gotikas elementu izmantojumu (zvaigžņu velves). Vientorņa, askētiskas apdares baznīcas, kurās var saskatīt šā prototipa variāciju, tika būvētas vēl 19. gadsimtā (Berķeneles (Birkeneļu) luterāņu baznīca, 1830) un pat 20. gadsimtā (Demenes luterāņu baznīca, 1926–1932).

Kurzemes arhitektūras mantojumā izceļas Subates luterāņu baznīca – rajonā izcilākais saglabājies klasicisma stila arhitektūras (1685) un baroka kokgriezuma iekārtas (1715–1720) ansamblis. Būves netradicionālā arhitektūra norāda uz Nīderlandes paraugu izmantojumu, bet 18. gadsimta sākuma iekārta liecina par vietējas kokgriežēju darbnīcas (t. s. Jaunsubates meistara darbnīca) pastāvēšanu un luterāņu dievnamiem raksturīgo ansambļa tipa iekārtas risinājumu.

Tanī pašā laikā atzīmējams arī atšķirīgais vēlā baroka arhitektūras un mākslas strāvējums, kas vieno Daugavpils rajonu abpus Daugavai. Līdz pat Pirmajam pasaules karam Ilūkstē atradās izcils, Latvijas arhitektūras vēsturei nozīmīgs vēlā baroka celtniecības paraugs – Ilūkstes jezuītu baznīca (1754–1758, 1761–1769), kas celta, ievērojot t. s. Viļņas baroka skolas arhitektūras formu tradīcijas, ar vērienīgi risinātu iekštelpu tēlniecisko stuka apdari. Šā dievnama sākotnējā projekta autors bija pazīstamais zinātnieks un arhitekts, jezuīts Toms Žebrausks. Bet Latgales pusē jau apmēram 20 gadus iepriekš tapusi Daugavpils jezuītu baznīca (1737–1746) tiek uzskatīta par

agrāko zināmo Viļņas baroka skolas divtorņu baznīcu paraugu ar bagātīgu iekšstelpu rotājumu. Šī celtne sagrauta Otrā pasaules kara laikā.

Līdzās vērienīgajiem profesionālu arhitektu darbiem saglabājušās arī liecības par vietējām koka būvniecības tradīcijām. Tie ir pieticīgu apjomu, taču ar rūpību veidotie draudžu dievnami un kapelas, piemēram, nelielā Ambeļu katoļu baznīca (18. gs. otrā pusē) un Dubnas katoļu kapela (19. gs.). Ambeļu baznīcas iekārtā var ieraudzīt gan kādas Latgalē 18. gadsimta pirmajā pusē darbojušās kokgriezēju darbnīcas veikuma pēdas, gan 18. gadsimta glezniecības meistarību darbus.

Klasicisma un ampīra laikmeta arhitektūras pieminekļu klāsts ir vēl plašāks. Sēlijas pusē parādījās beztorņa mūra baznīcas tips (Bebrenes katoļu baznīca, 1797), kas vēlāk – 19. un pat 20. gadsimtā – tika variēts (Subates katoļu baznīca, 1831; Grendzes katoļu baznīca, 1910). Turklāt gan Subates, gan Grendzes dievnama fasādes apdarē izmantoti plēsti vai raupji aptēsti granītakmeņi. Šā materiāla lietošanas tradīcija turpinājās arī 20. gadsimta dievnamu būvniecībā. Latgales pusē to apliecina Višķu katoļu baznīca (1908–1915) un Jezupovas (Juzefovas) katoļu baznīca (1936, 1958–1961). Vēlā klasicisma stilistikas atskaņas vērojamas arī 19. gadsimta pirmās puses un vidus arhitektūrā – kā katoļu, tā arī luterāņu Kurzemes draudžu dievnamos (Ēģiptes (Vilkamiesta) luterāņu baznīca, 1823–1825; Jaunbornes katoļu baznīca, 1859). Bet Latgales pusē vecajā Lipinišķu pareizticīgo koka baznīcā (1836) savulaik varēja redzēt to, kā Krievijā izstrādātie, ampīra laika celtņu paraugprojekti tika pieskaņoti vietējai videi. Pēc šāda – viena projekta Latgalē būvēta virkne koka baznīcu, no tām šobrīd saglabājusies tikai Šķeltovas pareizticīgo baznīca Krāslavas rajonā.

19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta pirmajā pusē baznīcu būvniecībā vairs nebija tik krasu novadu atšķirību kā 18. gadsimtā. Plašāk pārstāvētā historisma posma arhitektūra parādījās gan Sēlijā, gan Latgales daļā. Šai laikā arvien pieejamāki kļuva informācijas un ietekmes avoti, vairāk tika izmantoti projektu paraugi un jauni tehniskie risinājumi. Abpus Daugavai, īstenojot profesionālu, akadēmiski izglītotu arhitektu projektus, sakrālajā arhitektūrā izpaudās dažādi stilistiskie strāvājumi. Īpaši šai laikā izceļams vērtīgais neogotikas stila mantojums (Daugavpils luterāņu baznīca, 1891–1893; Liksnas katoļu baznīca, 1909–1913). Nozīmīgs bija pazīstamā arhitekta un arhitektūras vēsturnieka, Daugavpils pilsētas arhitekta (1878–1895) Vilhelma Neimaņa devums novada baznīcu celtniecībā – gan Sēlijā (Grīvas katoļu baznīca (tagad Daugavpils teritorijā), 1881–1889; Demenes luterāņu baznīca, 1895–1896), gan Latgales pusē un Daugavpilī (Kalupes katoļu baznīcas projekts, 1878–1880; Daugavpils luterāņu baznīca, Daugavpils Jaunavas Marijas bezvainīgās ieņemšanas katoļu baznīca, 1903–1905). Arhitekta projektētās ēkas ataino plašu vēsturisko stilu izmantojuma amplitūdu, iejušanos neoromāniskas, neogotikas, neobaroka stilistikā.

19. gadsimta vidū un otrajā pusē savas pozīcijas nostiprināja arī neobizantiskās tradīcijas pareizticīgo dievnamu būvniecībā (Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo katedrāles mūra celtne Daugavpilī, 1856–1864; Konstantīns Tons, Ivans Tamanskis). Koka ēkām līdztekus tika izvēlēts arī Ziemeļkrievijas seno arhitektūras motīvu un

koka celtniecības paņēmieni pārfrāzējums (Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo baznīcas gulbūves ēka Garnizona kapos Daugavpilī, 1897; inženieris Raševskis).

Katoļu draudzēs tapa arī 19. un 20. gadsimta mijai raksturīgas būves ar nacionāla romantisma elementiem. Tas spoži īstenots Liepājā dzīvojušā arhitekta Kārļa Eduarda Strandmaņa projektētajā Višķu katoļu baznīcā (1908–1915). Savdabīgs akcents šā laika arhitektūras pieminekļu panorāmā radās, izmantojot koka celtniecības tradīcijas, kuru saknes, iespējams, sniedzās Centrāleiropas arhitektūras mantojumā. Par to liecina Silenes katoļu koka baznīcas (1913) apjomu sarežģītā, gleznieciski izteiksmīgā plastika.

Šai laikā dievnamu interjeru apdari un arhitektonisko veidolu nereti risināja kā vienotu ansambli, turklāt šis princips vairs nebija tikai Kurzemes puses būvju prioritāte, bet tas lietots arī Latgales katoļu dievnamos. Baznīcu dekorējumā līdzās koka apdarei parādījās sienu glezniecība (Kalupes katoļu baznīca, 1913). Šī tradīcija turpinājās arī 20. gadsimta vidū un otrajā pusē, kļūstot par Daugavpils katoļu dievnamu rotājuma raksturīgu un savdabīgu elementu. Tēlotājas un lietišķi dekoratīvās mākslas darbi baznīcās lielākoties bija atceļojuši no Pēterburgas un Polijas. 19. gadsimta nogalē un 20. gadsimta sākumā draudzes iegādājās poļu gleznotāju darbus; to autoru vidū izceļams pazīstamais meistars Apolinārijs Horavskis (Sventes katoļu baznīca, 19. gs. 70. gadi). No Polijas Sv. Lukasa darbnīcas Varšavā nākušas arī Grīvas katoļu baznīcas vitražas (1889).

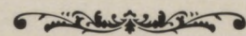
20. gadsimta starpkaru periods sākās ar Pirmā pasaules kara seku likvidēšanu un vairāku jaunu baznīcu būvniecību. Tās projektēja ne tikai profesionāli arhitekti (Pāvils Pavlovs), bet arī būvinženieri (Ādams Vizulis, Vaclavs Kozlovskis u. c.). Zīmīgi, ka līdzās praktisku apsvērumu diktētai funkcionālai skaidrībai un iespējām, ko pavēra jaunu būvmateriālu lietojums, baznīcu celtni veidoja saglabājās un guva pārsvaru retrospektīvisma tendence. Stipri noturīga izrādījās vēlme dievnamam piešķirt kaut ko no stilu mākslas paraugu diženuma. Par Kurzemes tradīcijām raksturīgo vientorņa baznīcu lakonisko formu atgādina Dmenes jaunā luterāņu baznīca (1926–1932; inženieris Krisonis), neobaroka formu stilizējums parādās Spruktu katoļu dievnamā (1933–1938; projekta autors – inženieris un garīdznieks Vaclavs Kozlovskis). Gotikas elementi pavīd virknē tiklab katoļu, kā arī luterāņu dievnamu, tāpat baznīcu būvēs sastopams eklektisks funkcionālisma formu un neoklasicisma dekora apvienojums (Medumu katoļu baznīca, 1933–1935; Pāvils Pavlovs). Dievnamu apdares un iekārtas darinājuši arī vietējie meistari – gleznotāji (Jadviga Žilvinska, G. Šēnbergs u. c.), kokamatnieki (piemēram, Mihails Medvedevs) un kokgriezēji (piemēram, Aniele Balule). Tomēr īsti novatorisku, laikmeta aktuālo formu un stilistisko tendenču atspoguļojumu šajās celtnēs nesastopam. Reģionālās arhitektūras intereses formu izvēlē ir it kā apstājušās, atskatoties pagātnē un vērtības atrodot aizvadītajos laikos. Lai gan mākslas jomā šā laika mantojums ir visai pieticīgs, tas veido noteiktu Latvijas mākslas un arhitektūras attīstības kopainas daļu.

Daugavpils rajona dievnamu likteņi parāda, kā vēsturisko apstākļu ietekmē dažādos laikmetos novadā mainījusies konfesiju izplatība un aktivitāte. Taču līdzās sakrālajai funkcijai ne mazāk svarīga ir baznīcu ēku kultūrvēsturiskā nozīme. Dievnami un to iekārtas ir mūsu arhitektūras un mākslas vēstures veidošanās liecinieki, tādēļ, gatavojot šo izdevumu, uzsvērts tieši šis aspekts. Pievērsties tam pamudināja situācija, ka joprojām trūkst precīzas, koncentrētas informācijas par Latvijas baznīcu arhitektūru un mākslu. Eiropas valstīs jau sen pazīstami šādu vērtību inventarizācijām pievienoti katalogi (plašā, kopš 20. gadsimta sākuma Zviedrijā pazīstamā izdevumu sērija "Zviedrijas baznīcas" ("*Sveriges kyrkor*"); atsevišķu bīskapijas baznīcu apskats Lietuvā ("*Lietuvos sakralinés dailės katalogas*"), kas iznāk no 20. gadsimta 90. gadiem, u. c.). Tajos vai nu sniegta pirmā vispārējā informācija par šo mantojuma daļu, vai arī – speciālistu lietošanai – līdz sīkākajai niansei minētas baznīcā saglabātās tēlotājas un lietišķi dekoratīvās mākslas vērtības. Ņemot vērā mūsu sakrālās mākslas mantojuma izpētes pakāpi un tradīcijas, kā arī drošības apsvērumus (īpaši domājot par sudrabkaļu un ikonu gleznotāju darbu), šoreiz bija jāapstājas pie pirmā modeļa. Sagatavotais izdevums iecerēts kā svarīgāko ziņu apkopojums par objektiem, kas vai nu jau atrodas arhitektūras pieminekļu sarakstā, vai arī pēc ekspertu vērtējuma būtu tajā iekļaujami. Tādējādi šis darbs neaptver visus darbojošos dievnamus: šoreiz malā palikušas pielāgotās un pārbūvētās, kā arī pēdējās desmitgadēs uzceltās ēkas, kas uz atrašanās Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā vēl nepretendē. Kā izņēmums izdevumā iekļautas ziņas par dažām, šobrīd jau zudušām celtnēm, ņemot vērā to nozīmību un izcilo vietu mūsu arhitektūras un mākslas vēsturē. Izklāstā vispirms sniegtas ziņas par baznīcas vēsturi un arhitektūru, tām pakārtota informācija par svarīgākajiem, ar aplūkojamo celtni saistītajiem mākslas priekšmetiem.

Ierosme grāmatas sagatavošanai radusies, darbojoties Latvijas Zinātnes padomes atbalstītās Letonikas fonda sadarbības programmas "Latvijas novadu ekonomiskās, sociālās un attīstības stratēģijas globalizācijas kontekstā" īstenošanā. Materiālu par pareizticīgo un vecticībnieku dievnamiem apkopojusi Anita Bistere, par pārējo konfesiju baznīcām rakstījusi Rūta Kaminska. Baznīcu plānus publicēšanai sagatavojusi Gunta Bistere. Izdevums iecerēts kā aizsākums publikāciju sērijai par Latvijas sakrālās arhitektūras un mākslas pieminekļiem. Turpmāk būtu jāseko padziļinātai un detalizētai izpētei, lai par nozīmīgākajām sakrālajām celtnēm taptu monogrāfiski apcerējumi.

Rūta Kaminska

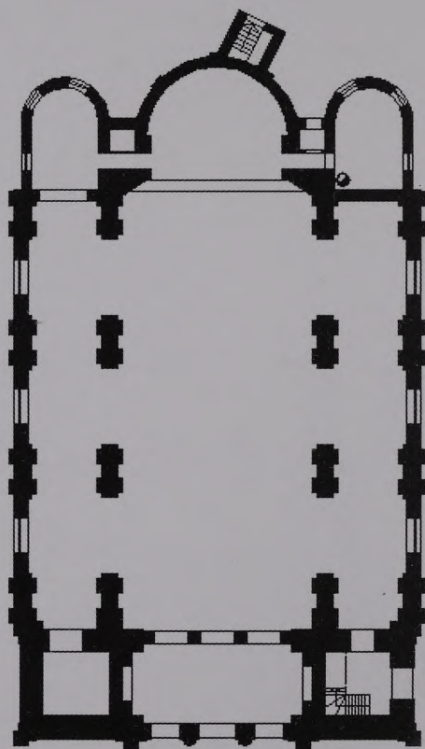
Daugavpils

Daugavpils.
ar angliķu, luteru un katoļu baznīcām.

Daugavpils Jaunavas Marijas bezvainīgās ieņemšanas Romans katoļu baznīca

2. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Daugavpils Jaunavas Marijas bezvainīgās ieņemšanas Romas katoļu baznīca dibināta kā pilsētas Sv. Pētera draudzes filiāle. Ņemot vērā pilsētas attīstību, tika izlemts nevis paplašināt esošo dievnamu pilsētas centrā, bet celt jaunu baznīcu Jaunbūves rajonā. Būvēšanas atļauju saņēma 1902. gadā, bet patstāvīga draudze tika izveidota 1912. gadā. Baznīcas ēku projektējis arhitekts Vilhelms Neimanis (pēc viņa projekta pilsētā celta arī luterāņu baznīca (1891–1893) un Grīvas katoļu baznīca (1881–1889)). Būvdarbus vadījis vietējais inženieris Jozafats Hludziņskis, bet visus “zemes, mūrēšanas, apmešanas un galdnieka darbus” uzņēmies Josifs Ksavers Roščevskis. Dievnamu Jaunbūves rajonā

sāka celt 1903. gada aprīļa vidū, ēku pabeidza un iesvētīja 1905. gadā.

Baznīca ir apmesta ķieģeļu mūra ēka, plānā taisnstūris, ko noslēdz trīs pusaploces būvaplōjumi – apsīda un divas sakristejas. Dievnama divtorņu fasāde ar slaidajiem torņiem veidota neobaroka formās, apdarē izmantojot profilētu dzegu dalījumu, pilastru un variētu logailu ierāmējuma motīvus. Ieejas fasādē akcentēts plastiskais portāla veidojums, bet profilēta silueta atikā izbūvēta niša Dievmātes statujas novietošanai.

Kopējā stilistikā iekļaujas baznīcas interjers un iekārta. Trīsjomu bazilikas telpu sadala arkāde, bet ieejas daļā ar iestiklotām arkām nodalīta priekštelpa, virs kuras izbūvēta

ērģeļu lukta. Vidusjomu sedz cilindriskas velves, bet sāņjomus – krusta velves. Baznīcā izveidota Lurdas Dievmātes kapela. Neobarokālais centrālais altāris, kā arī neogotiskie sānu altāri, kas ir no koka, darināti 1905.–1906. gadā. Neogotikas formās risināti baznīcēnu soli un biktssoli, tāpat kancele, kuru rotā ažūrs metālkalums. Greznas, smalki izstrādātas metālkaluma margas veidotas arī ērģeļu luktai.

Centrālajā altārī ievietota Bartolomē Estebana Muriljo gleznas “Bezvainīgā Dievmāte” kopija, ko 1906. gadā Pēterburgā darinājis Aleksandrs Sergejs Boravskis. Sānu altāros novietotas anonīmu profesionālu 20. gadsimta pirmās puses autoru gleznas, kurās

attēloti svētie Staņislavs un Kazimirs, bet “Jēzus sirds” sīzetu gleznojis J. Kosiņskis. Interjera dekorējumam izmantotas arī vairākas ģipša statujas, bet kokgriezuma rāmjos ielogotie terakotas ciļņi ar “Krusta ceļa” ainām 1905. gadā atvesti no Poznaņas. Par 19. un 20. gadsimta profesionālu koktēlnieku un kokgriezēju prasmi liecina divi krucifiksu griezumi un divi neobaroka formās veidoti feretroni. Dievnamā atrodas poļu ērģeļbūvētāju lielākais darinātais instruments Latvijā – ar 1909. gadu datētās ērģeļes (28 reģistri, divi manuāļi) tapušas Ādolfa Homana firmā (Varšava, Viļņa); šis romantiskā skanējuma instruments 1984. gadā tika kapitāli remontēts. 20. gadsimta otrajā pusē

3. Baznīcas fasāde. Foto: 1985, PDC

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

17
0307005118

4. Skats uz altāri. Foto: 2005, Marika Vanaga

5. Baznīcas fasāde. Foto: ap 1909, PDC

(ap 1978. gadu) baznīcas iekštelpu rotāja ornamentāli un figurāli sienu gleznojumi, par to autoru minēts vietējais meistars Alberts Tirranens. Uz vidusjoma sienām pusaploces rāmjos atainotas Dievmātes dzīves epizodes, triumfa arku klāj gleznojumi ar Kristus dzīves sižetiem.

Šī Daugavpils katoļu baznīca ir nozīmīgs historisma laika sakrālās arhitektūras piemineklis, kas saglabājis savu sākotnējo veidolu, spilgti raksturojot reģionālo savdabību

6. Kancele. Foto: 2005, Marika Vanaga

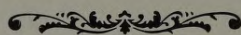
prototipu izvēlē (baroka divtorņu bazilika), saistību ar pilsētas 18. gadsimta baznīcu arhitektūru, kā arī atklājot Vilhelma Neimaņa rokraksta attīstību.

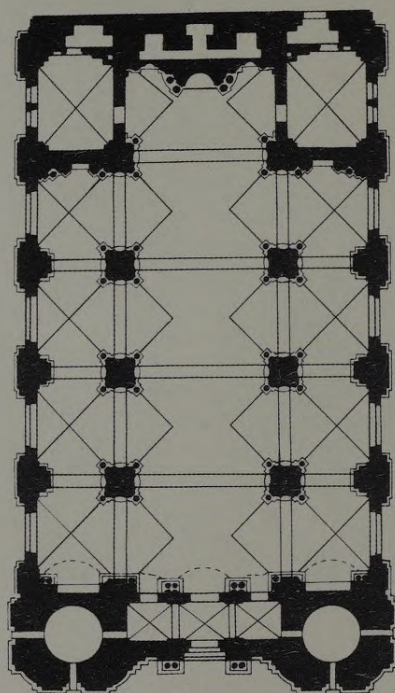
R.K.

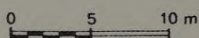
7. Jaunbūves rajona baznīcas. Foto: 20. gs. 30. gadi, PDC

Daugavpils jezuītu baznīca

8. Baznīcas plāns. PDC

Daugavpils par svarīgu Jeziūtu ordeņa centru kļuva 17. gadsimtā. Ap 1625. gadu te izveidojās jeziūtu pastāvīgas apmešanās punkts, no 1630. līdz 1761. gadam atradās ordeņa rezidence, bet no 1761. līdz 1811. gadam – kolēģija.

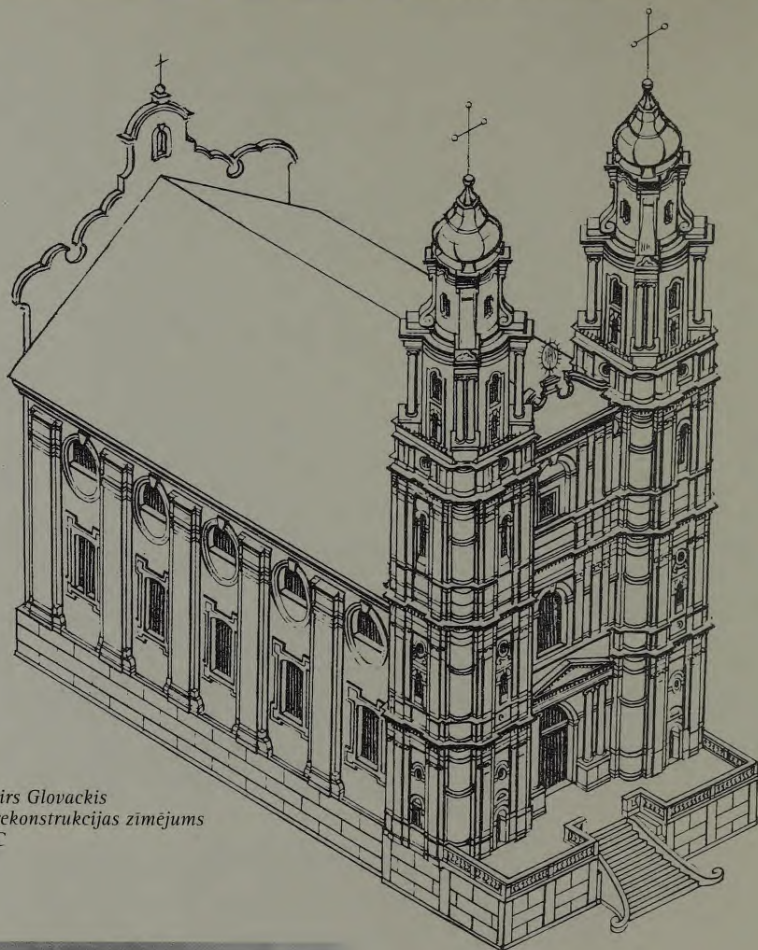
Latvijas arhitektūras vēsturē nozīmīga ir Daugavpils jeziūtu baznīca. Pirmais jeziūtu dievnams šai vietā bija celts no koka. 1630. gadā Daugavpils stārstās Alfons Lackis no Daugavpils nocietinātā centra apkaimes uz pilsētu pārcēla un ordeņa tēvu rīcībā nodeva luterāņu koka baznīcu. Nākamā koka baznīcas ēka pēc Viļņas arhitektu projekta tika celta 1670.–1674. gadā un iesvētīta 1690. gadā. Tajā atradās vairāki mākslinieciski izveidoti

altāri ar gleznām: “Jaunavas Marijas un Elizabetes satikšanās” (1688), “Sv. Ignacijs Lojola” (1689), “Sv. Francisks Ksaverijs” (1688) un “Marijas pasludināšana” (1702). Dievnama iekārtošanai izmantots arī bijušo Tērbatas, Cēsu un Rīgas jeziūtu kolēģiju inventārs. 1746. gadā koka baznīcas ēku nojauca un pārcēla uz Dubnu; par tās iekārtas tālāko likteni trūkst ziņu.

1731. gadā sākās priekšdarbi jauna dievnama būvniecībai. Mūra baznīcu sāka celt 1737. gadā, ēku iesvētīja 1746. gadā. Par to, kas bijis šīs baznīcas projekta autors, ir vairākas versijas, kas izriet no jeziūtu 1737. gada “Konsultāciju grāmatas” ieraksta interpretācijas. Tiek uzskatīts, ka tajā minētais

9. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 20. gs. pirmā puse, Rundāles pils muzejs

10. Kazimirs Glovackis
Baznīcas rekonstrukcijas zīmējums
1986. PDC

11. Skats uz ērģelēm. Foto: 1935, PDC

architectus italus Rondalensis ir Karlo Frančesko Rondelli, kurš 18. gadsimta otrajā pusē darbojās Viļņā. Taču pastāv arī hipotēze, ka baznīcas plāna sākotnējā varianta autors varētu būt tobrīd Jelgavā un Rundalē strādājošais Karlo Bartolomeo Rastrelli. Būvdarbus vadīja ordeņa celtniecības prefekts, jezuītu skolas retorikas un poētikas profesors Mihaels Lingnaus. Ar ķieģeļiem būvi nodrošināja krievu meistari, kurus pārraudzīja jezuīts Benedikts Mesmers. 1749. gadā ugunsgrēks nopostīja jaunuzceltā mūra dievnama un torņu jumtus; to atjaunošanas darbi notika 1750.–1752. gadā. Par baznīcas cēlējiem ziņas ir fragmentāras. Dievnama iekārtošanas darbos strādājis jezuītu galdnieks Mihaels

12. Vilhelms Neimanis. Fasādes zīmējums
Ap 1887. PDC

Šulcs (1740–1771), viņa darināta bija greznā ērģeļu lukta, 1744. gadā uzstādīto ērģeļu koka apdare, kā arī baznīcēnu soli. Pie iekštelpu gleznieciskās dekorēšanas laikposmā no 1744. līdz 1747. gadam darbojies jezuīts Jans (Johans) Gundlfingers. 1763. gadā baznīca ieguva sešas altārglezņas. Gleznotāja Vasiļjeva darbs bija “Jēzus sirds” glezna (1781–1784). Dievnamā atradusies arī no Tērbatas jezuītu baznīcas atvestā, īpaši godātā “Brīnumdarītājas Dievmātes” glezna (t. s. “Sniega Dievmātes” ikonogrāfiskā tipa variācija). Vēlāk tā nonāca Krāslavā un Indricā, bet pēc tam pēdējā jezuītu uzturēšanās vietā Latgalē – Izvaltā, kur gāja bojā Otrā pasaules kara laikā.

19. gadsimta sākumā, būvējot Daugavpils cietoksni, jezuītu kolēģiju likvidēja. Cietokšņa teritorijā saglabātās jezuītu baznīcas ēkas telpas tika pielāgotas pareizticīgo liturģijas prasībām. Pēc kapitālremonta (ap 1870) bija mainīta dievnama jumta forma un fasādes, kā arī būtiski pārveidotas iekštelpas, iznīcinot altāru smalko plastisko apdari un tēlniecisko rotājumu. No 1928. līdz 1940. gadam baznīcā darbojās arī garnizona luterāņu draudze, kurā kalpoja pilsētas luterāņu mācītājs. Šai laikā telpas tika pielāgotas luterāņu liturģijas vajadzībām, 1937. gadā tajās uzstādīja lielas Lūdvijsburgā E. F. Valkera firmā (*E. F. Walcker & Co*) izgatavotas ērģeles. 1944. gadā dievnamu sagrāva, taču lielākā daļa mūru saglabājās. 1951. gadā tika nolemts mūrus nojaukt, un jezuītu baznīcas ēka beidza pastāvēt.

Daugavpils jezuītu baznīca 18. gadsimtā bija nozīmīga pilsētas arhitektoniskā dominante,

13. Sānjons. Foto: 1935, PDC

14. Centrālais altāris. Foto: 20. gs. 30. gadi, PDC

par kādu tā apzināti tika veidota, ievērojot esošo apbūves struktūru starp Šuņazaru (Šuņa ezeru) un t. s. Lejaspilsētu. Dievnama novietojumā bija pielautas atkāpes no tradicionālās altārtelpas orientēšanas austrumu virzienā. Apjomīgā mūra baznīca plānota kā trīsjomu halle, kuras vidusjomu sedz cilindriskas velves, bet sānjosmus – krusta velves.

Altārtelpa un sakristejas plānā nav akcentētas, bet iekļautas kopējā iegarena tainstūra korpusa plānojumā. Īpaši izteiksmīgs bijis plastiskais divtorņu fasādes risinājums, starp eleganti slaidajiem un bagātīgi rotātajiem torņiem iekomponējot profilētu zelmini (zelmiņa motīvs atkārtots arī ekas noslēgumā virs altāra).

Baroka principi un dekoratīvie motīvi izmantoti arī iekštelpās. Par to liecina sarežģīta profila balsti jomu sadalījumā, dinamisks sienu virsmas uzirdinājums ar pilastriem un dzegām, mūrētu altāru ekspresīvās formas – turklāt tas viss veidoja vienotu ansambli. Centrālajam altārim bija mākslīgā marmora

16. Baznīcas drupas pēc Otrā pasaules kara
Foto: ap 1949, PDC

15. Baznīcas ārskats naktī
Foto: 20. gs. 30. gadi, PDC

apdare, bet desmit mūrētajos sānu altāros (gan pie sienām, gan balstiem) bija novietotas smilšakmens skulptūras.

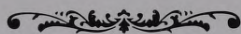
Daugavpils jezuītu dievnamam ir būtiska nozīme ne tikai Latvijas arhitektūras vēsturē. Kā vēlā baroka – Viļņas arhitektūras skolas agrīns paraugs tas ir nozīmīgs gan arhitektoniskā risinājuma, gan interjera apdares ziņā un sasaucas ne vien ar mazliet vēlāk celto Ilūkstes jezuītu baznīcu, bet arī ar virkni dievnamu bijušās Lietuvas lielkņazistes un Polijas teritorijā.

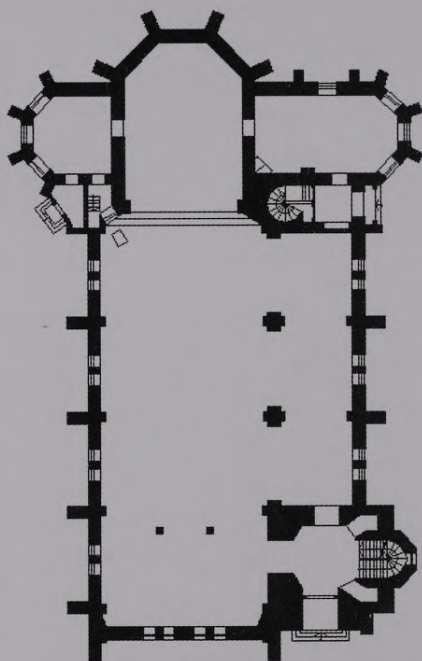
R.K.

17. Baznīcas ārskats. Foto: 1929, PDC

Daugavpils Mārtiņa Lutera evaņģēliski luteriskā baznīca

18. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Pēc reformācijas luterāņu baznīca atradās Daugavpils nocietinātā centra apkaimē, taču 1630. gadā to pārvietoja uz pilsētu un nodeva jezuitu rīcībā. Luterāņiem pastāvīgas pulcēšanās vietas Daugavpilī nebija līdz 19. gadsimtam. Kopš 1790. gada par pilsētas luterāņiem rūpējās Ēģiptes (Vilkamiesta) baznīcas mācītājs. 1835. gadā pilsētā tika nodibināta luterāņu draudze, dievkalpojumiem pielāgojot kādu ēku Daugavpils cietskņā teritorijā. 19. gadsimta 30. gados šajā baznīcā iegādāta pazīstamā 19. gadsimta gleznotāja Johana Lēberehta Eginka glezna "Kristus Ģetzemanes dārzā", bet 1836. gadā luterāņu draudze ieguvusi arī sudraba liturģiskos traukus.

Draudzei paplašinoties, tika celts jauns koka dievnams; to iesvētīja 1868. gadā. Baznīcai piebūvēja arī skolas telpas. Iespējams, ka

līdzekļu trūkums liedza īstenot akadēmiķa Franča Šustera izstrādāto mūra baznīcas projektu, kas risināts neoromānikas formās. Luterāņu mūra dievnams Jaunbūves rajonā tapa vēlāk – pēc Vilhelma Neimaņa projekta. Pamatakmeni šai ēkai ielika 1891. gadā, un 1893. gadā dievnamu iesvētīja. 1941. gadā baznīca izdega, taču 1941.–1943. gadā to daļēji atjaunoja pēc būvtehniķa Georgija Baložina projekta; notika arī pagaidu dievnama iesvētīšana. Pēc Otrā pasaules kara draudze baznīcā varēja izmantot tikai bijušo kapelas telpu (tomēr 1975. gadā arī tā tika atsavināta). 1947. gadā dievnama telpās tika ierikota noliktava, kopš 1955. gada te saimniekoja Daugavpils lokomotīvu depo, bet 1983. gadā baznīcā iekārtoja sporta klubu (boksas skolu). 1985. gadā ēka cieta ugunsgrēkā.

Pēc šiem postījumiem bija izstrādāti ēkas restaurācijas projekti (1985; 1988). Daugavpils luterāņu baznīca ir neogotikas formās veidota, plastiski izteiksmīga ēka ar asimetrisku plānojumu: fasādes malā iekomponēts tornis, bet abpus kontrforsu ieskaņtajai poligonālajai apsidai izvietoti atšķirīga lieluma sakristejas un kapelas apjomi. Baznīcas draudzes telpu divās nevienādās

daļās sadala profīlēti balsti un arkāde. Plašākajā, ar krusta velvēm segtajā jomā virs ieejas iebūvēta ērģeļu lukta, šaurākajā daļā izveidots otrs stāvs – atklāta galerija, kuru norobežo mākslīgā akmens lējuma balustrāde.

Ar neogotikas elementiem bagātīgi rotātās ārsienas, iekštelpu apdare un baznīcas iekārta veido vienotu ansambli.

19. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

20. Skats uz altāri. Foto: 2005, Marika Vanaga

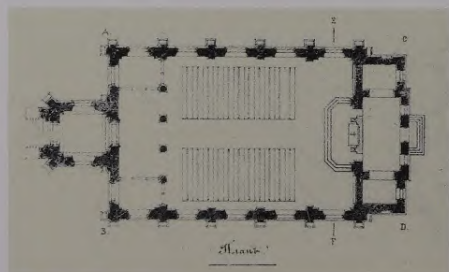
21. Skats uz ērģeļu luktu. Foto: 2005, Marika Vanaga

22. Francis Šusters. Baznīcas projekts. 1863. PDC

Asimetriski risinātājā ieejas fasādē izmantots izvērsts loga rozēs motifs; slaido, uz sāniem novirzīto torni, kura pamatnē ir ieeja ar perspektīvo portālu, vainago stāva smaile. Iekštelpas dalījums atspoguļojas būvapjomu telpiskajā izkārtojumā, celtnes vienā malā iezīmējot trīs (atsevišķi pārsegtu) apjomu rindu. Ēka celta no speciāli izgatavotiem ķieģeļiem, ļaujot brīvi veidot un variēt dažādas, neogotikai raksturīgas profilējumu formas.

Baznīcā atradusies stilistiski pieskaņota, masīva ozolkoka iekārta – altāris un kancele,

23. Francis Šusters. Baznīcas plāns. 1863. PDC

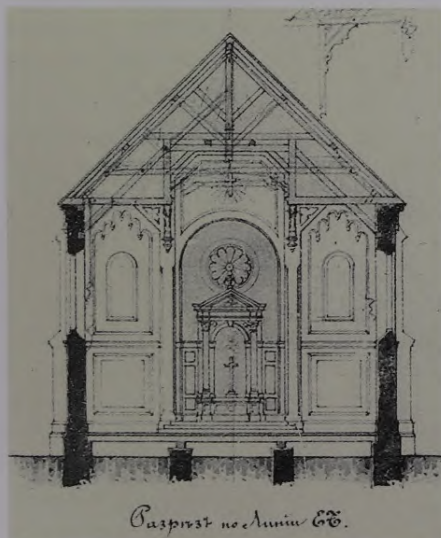
24. Glezna "Svētā ģimene". 19. gs. otrā puse
Foto: 2005, Marika Vanaga

kā arī griestu un sienu metālkaluma luk-
turi. 1895. gadā uzstādītas E. F. Valkera
(*E. F. Walcker & Co*) firmā darinātās ērģeles
(21 reģistrs).

Pēc aiziešanas no dievnama luterāņi diev-
kalpojumiem sāka izmantot pielāgotas tel-
pas. No luterāņu kapličas inventāra draudze

25. Altāris ar Jēkaba Bīnes altārglezni "Kristus
augšāmcelšanās". 1948. Foto: 2005, Marika Vanaga

26. Francis Šusters. Baznīcas projekts. Šķērs griezum
1863. PDC

27. Baznīcas dienvidu fasāde. Foto: ap 1907, PDC

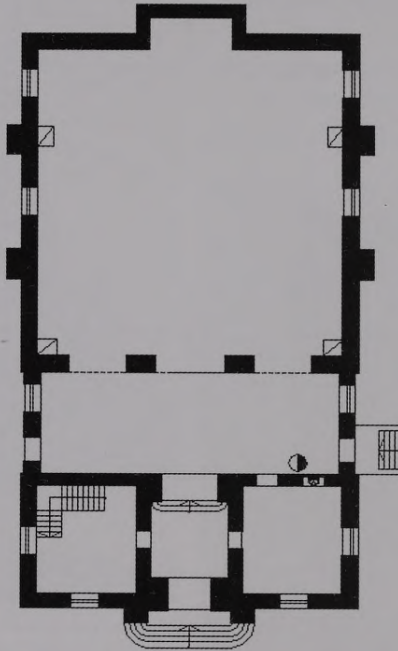
ir saglabājusi 19. gadsimta gleznu "Svētā
ģimene", bet no slēgtās Berķeneles baznīcas
tā pārņēmusi Jēkaba Bīnes 1948. gadā
gleznoto altārglezni "Kristus augšām-
celšanās". Savu baznīcu draudze atguva
1992. gadā, un, lai to varētu izmantot sākot-
nējai funkcijai, ir uzsākti plaši remontdarbi;
pašlaik izremontēta kapelas telpa un prez-
biterija daļa, uzstādīti baznīcēnu soli un al-
tāris (projekta autore Maija Avota; altāri
veidojuši Ogres amatniecības vidusskolas
audzēkņi).

Daugavpils Mārtiņa Lutera luterāņu dievnams
ir viens no plastiski interesantākajiem neo-
gotikas sakrālās arhitektūras pieminekļiem
Latgales arhitektūrā; tajā iespējams saskatīt
arhitekta Vilhelma Neimaņa personiskā stila
meklējumus un rokraksta veidošanos.

R.K.

Daugavpils 1. vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

28. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Galveno vecticībnieku kopienu vidū šim dievnamam ir nozīmīga vieta. Daugavpils pirmā (Jaunbūves) vecticībnieku draudze ir viena no lielākajām ne tikai Latgalē, bet arī visā Latvijā. Kad 1905. gadā izdeva cara dekrētu par iecietību ticības lietās, Daugavpili tika izveidota Dvinskas vecticībnieku brālība, ko pierēģistrēja 1907. gada 6. augustā. Brālībai izdevās no pilsētas valdes iegūt lielu zemes gabalu lūgšanu nama celšanai, un 1908. gadā tika likti dievnama pamati. Pirmajā posmā darbi norisinājās diezgan ātri, tomēr reizēm tos kavēja domstarpības. Sākoties Pirmajam pasaules karam, būvniecība apstājās pavisam; baznīca, palikusi bez jumta, stipri cieta. Trūcīgo materiālo apstākļu dēļ pilsētas vecticībnieki dievnama celšanu nespēja turpināt arī tūlīt pēc kara, un darbi (pateicoties valsts atbalstam) varēja

atsākties tikai 1926. gadā. Pēdējā posmā inženieris un būvniecības vadītājs bija Ž. Komisārs. 1928. gada 22. septembrī dievnams tika iesvētīts par godu Dievmātes dzimšanai un svētajam Nikolajam. Otrā pasaules kara laikā vācu karaspēka apšaudes dēļ lūgšanu nams nodega, saglabājās tikai mūra sienas. Pēc kara to atjaunoja pašreizējā izskatā. Dievnamam tika ziedots daudz ikonu, ziedotāju liela daļa bija Maskavas vecticībnieki. Īpaši nozīmīgs ir vecticībnieku augstu vērtētā Viļņas ikonu meistara Ivana Mihailova veikums: viņš gleznojis ikonostasa deisisa un svētku rindu ikonas, kā arī dievnama ikonas – “Dievmātes dzimšana” un “Sv. Nikolajs”. Katru vasaru no draudzes kopējiem līdzekļiem noteikta naudas summa tiek veltīta dievnama atjaunošanai, veicot

remontdarbus. 1983. gadā (par godu 75. gada-dienai) lūgšanu namu gan remontēja, gan tajā izveidoja jaunu, sešu rindu ikonostasu. 1993. gadā blakus dievnamam tika uzcelta kapela, kas galvenokārt kalpo mirušo apstāvēšanas rituālam.

Pirmās vecticībnieku kopienas lūgšanu nams ir plānā taisnstūra būve ar kvadrāt-

veida priekštelpu, virs kuras atrodas kvadrātisks zvanu tornis, bet abos sānos – palīgtelpas. Kopumā ēka veidota lakoniskās būvformās. Dievnams sākotnēji celts no neapmestiem ķieģeļiem, šobrīd tie ir krāsoti rozā krāsā, vietām balti. Ēka balstās uz granīta bluķu mūrējuma pamatiem. Tās zemāko daļu sedz divslīpju, bet draudzes

29. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2005, Anita Bistere

30. Lūgšanu nama ārskats
Foto: 20. gs. 30. gadi, PDC

telpu un zvanu torni – četrslīpju nekrāsota skārda jumts. Lūgšanu namam ir divi torņi: lielākais, jau minētais zvanu tornis paceļas virs ieejas ēkā, bet otrs tornis vainago draudzes telpu un ir izvietots tās četrslīpju jumta centrā. Ēkai ir dekoratīvas dzegu joslas, kā arī ķīļveida arkas formas frontoni. Veidojot dzegu arkatūras joslas un logailu ierāmējumu, stingri ievērotas bizantiskā stila tradīcijas, tomēr atsevišķos apdares plastikas elementos un proporcijās jūtama Krievijas jūgendstila ietekme. Dievnama ieejas fasādes nišā (16 metru augstumā virs ieejas) 2002. gadā tika uzstādīta “Sv. Nikolaja Brīnumdarītāja” ikona (1,5 x 1,1 metri), kuru pēc kanoniem gleznojis Nikolajs Portnovs.

Draudzes telpas ieejas pusē izbūvēts balkons, kas balstās uz masīviem, ar arkām

31. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2005, Anita Bistere

savienotiem stabiem. Interessants ir draudzēs telpas griestu risinājums: virzienā no centra veidota šķautņota zvaigžņveida forma, kas ar lauztajām plaknēm atdzīvina citādi lakoniskās iekštelpas. Gan griestu centrālajā daļā, gan uz sienām ap logiem, tāpat uz balstiem un aiz ikonostasa ir dekoratīvi gleznojumi. Nozīmīgākā iekārtas daļa ir ikonas; šajā dievnamā atrodas viena no Latvijā bagātākajām ikonu kolekcijām, kuras veidošanā stingri ievēroti senkrievu ikonu glezniecības kanoni. Galvenais interjera elements – ikonostass sastāv no sešām ikonu rindām, radot vienota kopuma un saskaņotības iespaidu. Ikonas tapušas pārsvarā 19. un 20. gadsimtā, bet ir arī daži 17. un 18. gadsimta meistarų darbi. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ir iekļautas četras ikonas, kas gleznotas laikposmā

no 16. gadsimta līdz 19. gadsimta pirmajai pusei, un lūgšanu nama karoga ikona (datēta ar 19. gadsimta otro pusi), kā arī viena no 18. un 19. gadsimta mijā izdotām grāmatām. Daugavpils 1. vecticībnieku kopienas lūgšanu nama īpašumā kopumā ir vairāk nekā 30 grāmatu, kas tapušas no 1575. līdz pat 1909. gadam. To vidū ir Maskavas, Preobraženskas, Počajevas un Klincovas tipogrāfijas iespiesti darbi; vienai – 1643. gadā izdotai grāmatai 1904. gadā iesējumu ir izgatavojis N. Buzovs.

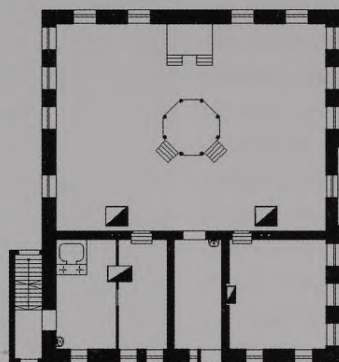
Daugavpils 1. vecticībnieku kopienas lūgšanu nama kultūrvēsturisko nozīmi apliecina gan dievnamā uzkrātās vērtības, gan arhitektoniskais risinājums, kurā cieši savijušās krievu un Rietumu arhitektūras tradīcijas.

A.B.

32. Lūgšanu nama iekšskats. Foto: 1992, PDC

Daugavpils sinagoga

33. Sinagoģas plāns
Mēroģs 1:400

Daugavpili pirmās ebreju apmetnes radās jau 17. gadsimtā, bet pastāvīga kopiena izveidojās 18. gadsimta beigās. Par senākajām, ar šo kopienu saistītām sakrālajām būvēm trūkst ziņu. Saglabājušās vēsturiskās liecības ļauj spriest tikai par ebreju kulta celtnēm, to celtniecību un rekonstrukciju 19. gadsimtā un 20. gadsimta pirmajā pusē; taču arī par šo periodu ziņas ir fragmentāras.

Atbilstoši pilsētas iedzīvotāju sastāvam (1935. gadā apmēram ceturtdaļa Daugavpils iedzīvotāju bija ebreji) līdz Otrajam pasaules karam te darbojās virkne dievnamu – piecas sinagoģas un 40 lūģšanu

nami. Liels skaits sinagoģu bija arī visā tuvākajā pilsētas apkārtnē, toreizēģos Daugavpils un Ilūkstes apriņģos (Višģkos, Ilūkstē, Silenē, Subatē).

Sinagoģu ēkas cieta jau Pirmā pasaules kara laikā, taču pēc tam situācija nostabilizējās, jo to atjaunoģanas un jaunbūves darbiem 1925.–1928. gadā tika saņemts Latvijas valsts atbalsts. Dramatiski ebreju kopienas un sakrālo būvģu likteņģus ietekmēja Otrais pasaules karģģ. Šobrīd no daudzajām ēkām saglabāģusies tikai neliela daģļa. Daugavpili pārbūvēta un citām funkcijām pielāģota bijusi Lielā sabiedriskā sinagoģa, kā kulta

34. Ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

celtne šobrīd darbojas tikai viena ēka – bijušais Kadiša lūgšanu nams, tagadējā Daugavpils sinagoga.

Kadiša lūgšanu nama mūra ēka celta 1850. gadā, telpiski aizpildot kvartāla stūra apbūvi pilsētas centrā, tās fasādes ir vērstas pret Lāčplēša un Cietokšņa ielu. Celnēs iekārta atjaunota pēc Otrā pasaules kara; 2005. gadā veikts plašs sinagogas remonts.

Sinagoga ir plānā četrstūra būve, kuras vienstāva apjomam galā pievienots izvirzīts divstāvu rizalīts. Kompakto būvi sedz četrslīpju jumts. Fasāžu apdarē pārsvarā izmantotas pusloka formas (logailas, dzegas izliekums rizalīta daļā). Abpus ieejas gaitenim pirmajā stāvā izvietotas palīgtelpas, bet virs tām – otrajā stāvā – atrodas galerija, kas ar ritmiski kārtotu iestiklotu logu virkni piekļaujas blakus esošajai lūgšanu telpai. Četrstūraino lūgšanu telpu sedz līmeniski griesti ar ieloci. Tās vidū ir arhitektoniski būvēta koka bima, bet austrumu sienā starp logiem atrodas svētā šķirsta skapis. Sienu, logu, kā arī griestu ieloces apdarē bijušas izmantotas plastiski veidotas dzegas, bet 2005. gada remonta laikā oriģinālās detaļas mainītas.

35. Svētā šķirsta skapis (Aron ha-kodeš)
Foto: 2005, Marika Vanaga

Nelielā Daugavpils sinagogas ēka ir līdzsvarotas, vienotas formas, funkcionāli pamatota (tradicionālā jūdaisma rituāla prasībām atbilstoša) būve, kurā saskatāmas gan vēlā klasicisma atskaņas, gan Latgales pilsētām 19. gadsimta vidū un otrajā pusē raksturīgās mūra celtņu fasāžu dekorešanas tradīcijas.

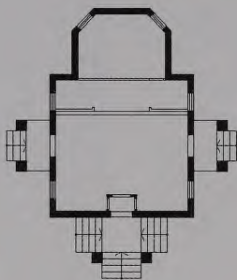
—•••••—
R.K.

36. Ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo baznīca

37. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Baznīca ir celta pareizticīgo baznīcu stilā, kāds bija raksturīgs Krievijas ziemeļdaļai. Tās būvniecību finansēja Pēterburgas tirgotājs M. Čukasovs. Projekts un būvuzraudzība bija kara inženiera Raševska ziņā, dievnamu cēla Daugavpils cietokšņa amatnieki. 1897. gada 30. augustā baznīca tika iesvētīta svētā Aleksandra Ņevska vārdā. Tās vēsture lielā mērā saistīta ar blakusesošo cietoksni. 1912. gadā remonta laikā labots jumts un atjaunots dievnama krāsojums. 1990. gada jūlijā sākās baznīcas restaurācija, 1991. gada 12. septembrī uz galvenā kupaola uzstādīja krustu; tomēr baznīcas aprūpe

38. Baznīcas sānu fasāde. Foto: 2005, Anita Bistere

39. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2005, Anīta Bistere

joprojām ir ļoti neregulāra. Kopš 20. gadsimta 90. gadiem baznīca ir nodota Daugavpils Sv. Borisa un Gleba draudzes aizgādībā.

Baznīca plānā veido kvadrātu, kam austrumdaļā piekļaujas poligonāla altārdaļa. Ēkas dienvidu un ziemeļu pusē atrodas papildu ieejas ar lieveni un jumtiņu. Baznīca ir vienkārša koka guļbūve, kas ir krāsota, bet nav apšūta ar dēļiem. Pamatu un cokola daļas mūrējumā izmantoti sarkanie ķieģeļi un

tēsti granīta blūķi. Četrslīpju jumts segts ar rombveida skārda plāksnēm. Baznīcas deviņi tornīši veidoti, to karkasus apšūjot ar dēļiem, un tiem ir piecas atšķirīgas formas. Virs sānu ieejām (ziemeļu un dienvidu fasādē) uz jumtiņiem atrodas smaili torņi ar četrslīpju jumtu; torņu vidusposmā izveidota dekoratīvu dzegu un kokgriezumiem rotāta josla. Arī baznīcas pamatjoma stūros virs četrslīpju jumta pamatnes paceļas tādas pašas formas tornīši ar dekoratīvām joslām,

40. G. Podgurskis. Baznīcas fasādes zīmējums 1949. PDC

42. Baznīcas lievenis. Foto: 2005, Anita Bistere

41. Baznīcas logs. Foto: 2005, Anita Bistere

tos noslēdz kupolveidīgs segums ar krustu. Virs galvenās ieejas ēkā (rietumos) uz jumtiņa ir stiklots četrstūrains tornītis ar dekoratīvu četrslīpju jumtu, virs kura sākotnēji bijis astoņstūrains torņa turpinājums ar kupoliņu. Altārdaļas jumtu grezno tornis, kura sešstūrains apjoms balsta sīpolveida kupolu ar krustu. Lielākais un iespaidīgākais tornis ir izvietots baznīcas galvenā apjoma centrā: tā astoņstūrīnajam pamatapjomam, kurā iebūvēti arī logi, ir bagātīgs dzegu joslu rotājums, un to noslēdz kupolveidīgs pārsegums ar sīpolveida kupolu. Baznīca izceļas ne tikai ar līdzību Krievijas pareizticīgo koka baznīcām un neapšūto guļbaļķu būves saglabāšanos, bet arī ar bagātāko dekoratīvo elementu izmantojumu, kāds sastopams Latgales pareizticīgo koka baznīcu arhitektūrā. Visu triju ieeju jumtu balsti ir dekoratīvi virpoti. Logu ierāmējumus, palodzes, dzegas, karnīzes, torņus, sienas rotā daudz ažūru kokgriezumu, kas vietām krāsoti balti, lai dievnamu padarītu vēl greznāku. Tādējādi salīdzinoši nelielā baznīcas ēka rada ļoti

neparasta ārējā arhitektoniskā risinājuma iespaidu. Dievnamam ir taisnstūra logi ar dubultām vērtņēm un rombisku spraišļojumu, kā arī pildīņu ārdurvis.

Baznīcas iekštelpās ir dēļu grīda. Griesti veidoti līmeniski un apšūti ar dēļiem; tikai draudzes telpas centrālajā daļā pārsegums ir velvēts. Vēl 20. gadsimta 80. gados baznīcā atradās ikonostass ar koka karkasā izvietotām ikonām: tās bija gleznotas uz metāla, izņemot divas, kas ievietotas Latvijas pirmās brīvvalsts laikā un bija gleznotas uz

audekla. Šobrīd baznīcā netiek turēti nekādi vērtīgi interjera priekšmeti un ikonas pārvietotas uz Daugavpils Sv. Borisa un Gļeba katedrāli.

Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo baznīcas iespaidīgākā daļa ir ēkas izteismīgais ārējais veidols. Ne velti šo dievnamu mēdz dēvēt par vietējiem Kižiem – kaut vai tāpēc, ka Latgalē un, iespējams, visā Latvijā nav tam līdzvērtīgas sakrālās celtnes.

A.B.

43. Ikonostass. Foto: 1980, PDC

Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo katedrāle

44. Katedrāles ārskats. Foto: 20. gs. pirmā puse, PDC

19. gadsimtā veidojās Daugavpils centra apbūve, un centrālajā laukumā, ap kuru celtas administratīvās ēkas ampīra stilā, tika iepļānota katedrāles būvniecība. Sv. Aleksandra Ņevska baznīcu cēla laikposmā no 1856. līdz 1864. gadam, pateicoties pārsvarā individuālajiem ziedojumiem, un 1864. gada 30. augustā Polockas un Vitebskas arhibīskaps Vasilījs to iesvētīja. 1875. gada 25. novembrī šī baznīca kļuva par katedrāli.

Kopš 19. gadsimta 20. gadu beigām Krievijas impērijas teritorijā tika ieviesti t. s. paraugprojekti, pēc kuriem cēla baznīcu ēkas. Sv. Aleksandra Ņevska katedrāli būvēja pēc viena no arhitekta Konstantīna Tona šāda veida projektu parauga, katedrāles projekta autori bija arhitekts Ivans Tamanskis un inžē-

neris Perebaskins. Ārēji Daugavpils pareizticīgo katedrāle līdzinājās Sanktpēterburgas Sv. Katrīnas (projektēta: 1830) un Dievmātes pasludināšanas (projektēta: 1842) baznīcām, kas bija būvētas pēc Tona projekta. Daugavpils katedrāli veidoja divas daļas, kas izvietotas viena virs otras: pamata kubs ar klasiskā ordena elementiem un krievu-bizantiešu augšdaļa (kupoli, zvanu tornis). Plānojumā dievnamam bija Sv. Andreja krusta forma, bet virs galvenā apjoma pacēlās pieci torņi. Šī ēka uzskatāma par Baltijas valstīs reti sastopamu, Latvija vienīgo Konstantīna Tona stila paraugu. Pēc Pēterburgas Mākslas akadēmijā izstrādātā projekta darinātais ikonostass bija neobaroka stilā, ar sešām galvenajām ikonām (gleznojis akadēmiķis Mihails Višņevckis).

Otrā Pasaules kara laikā baznīca stipri cieta, pēc kara draudze to atjaunoja. Taču ar Daugavpils izpildkomitejas lēmumu 1961. gada 21. septembrī – pretēji ticīgo protestiem – katedrāle draudzei tika atņemta un slēgta. Lai arī bija radusies doma, ka dievnamu varētu pārveidot par sabiedrisku ēku, tas nenotika. 1969. gadā, naktī no 17. uz 18. novembri, katedrāli uzspridzinot iznīcināja. 2003. gada februārī vietā, kur reiz atradās Sv. Aleksandra Ņevska katedrāle, tika iesvētīta kapela – memoriālais objekts (projekta

autore – arhitekte Ludmila Kļešņina). Ēkas galvenais apjoms līdzinās tam, kāds tas redzams Sv. Aleksandra Ņevska katedrāles plānā. Līdzība ar iznīcināto baznīcas ēku ieraugāma arī celtnes ārējā veidolā, kaut tam jau ir savdaba interpretācija. Kapelai ir viens tornis, kura forma un dekoratīvais veidojums ir tāds pats kā katedrālei. Kapelas kopējais apjoms izvietots uz podija, kura kontūra atbilst zudušās katedrāles plānam un kurš izvietots tā, lai katedrāles un kapelas vertikālās asis sakristu. Sākotnējā

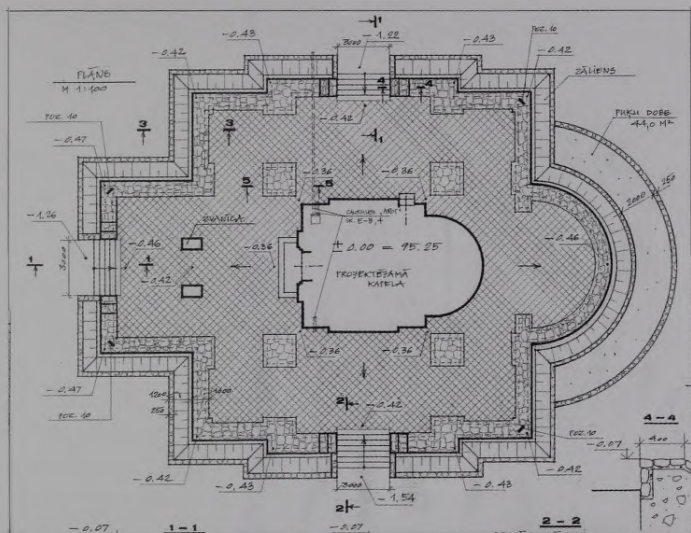
45. Kapelas ārskats. Foto: 2005, Anita Bistere

46. Ludmila Kļešņina. Kapelas ārskats, projekta zīmējums. 1999

47. Kapelas ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

48. Ludmila Kļešņina. Kapelas plāns, projekts. 1999

kapelas projektā bija plānots brīvstāvošs zvanu tornis, taču celtniecības procesā tika izbūvēta priekštelpa, kas savieno kapelu ar zvanu torni. Kapelas interjerā būtiska vieta ierādīta sienu gleznojumiem un ikonostasam; tie veidoti mākslinieka Vladimira Kļešova vadībā. Griestu metāla lukturis, kā

arī sienas gaismekļi – bra darināti Rīgā, pārējie iekārtas priekšmeti ir atvesti no Krievijas.

Sv. Aleksandra Ņevska katedrālē ilgi bijusi Daugavpils centra arhitektūras dominante.

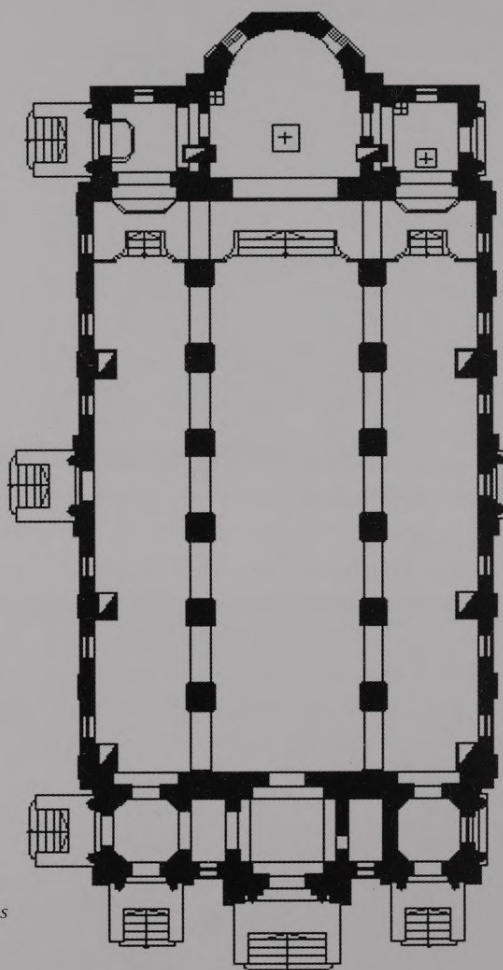
A.B.

49. Kapelas griesti. Foto: 2003, Anita Bistere

Daugavpils Sv. Borisa un Gļeba pareizticīgo katedrāle

50. Katedrāles plāns
Mērogs 1:400

Vietā, kur šobrīd atrodas Sv. Borisa un Gļeba pareizticīgo katedrāle, 1866. gadā armijas vajadzībām tika uzcelta dzelzs baznīca. Pēc Polockas eparhijas vadības rīkojuma 1904. gadā šo baznīcu pārcēla uz tagadējo Jersiku (Preiļu rajonā).

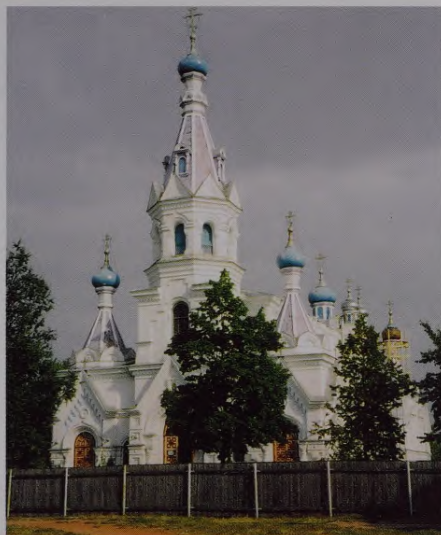
Sv. Borisa un Gļeba baznīca celta 1904.–1905. gadā, tā iesvētīta 1905. gada 12. jūnijā. Dievnama arhitekts nav zināms, bet būvniecību finansēja kara resors, kas nodarbojās ar armijas reliģiskajiem jautājumiem.

Atšķirībā no citām baznīcām, kas tiek iesvētītas, godinot kādu noteiktu svēto vai Bībeles notikumu, šai baznīcai ir pat divi veltījumi: pirmais un galvenais – dievbijīgajiem kņaziem Borisam un Gļebam, otrs – svētajam Maskavas Aleksijam. Sākotnēji dievkalpojumu baznīcā vadīja vai nu no tuvākās apkāmes iebrāukušie mācītāji, vai arī Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska katedrāles vecākais mācītājs. Tikai 1922. gadā šeit tika izveidota patstāvīga draudze. 1925. gadā sāka darboties

arī latviešu draudze, un no šī brīža Sv. Borisa un Ģeļa baznīcā bija divas draudzes – latviešu un krievu. 1938. gadā baznīcā tika iesvētīts Jersikas bīskaps Aleksandrs; tā kļuva par jaunā bīskapa pamatmītņi, tādējādi nosaukumā iegūstot apzīmējumu – katedrāle.

1922.–1923. gadā dievnamu remontēja, jo kara laikā tas nebija pienācīgi aprūpēts un bojātā jumta dēļ tika postītas ikonas un sienu gleznojumi. Otrs baznīcas remonts notika 1926.–1927. gadā, kad uzlikts jauns jumts. Bet 1930.–1931. gadā tika pabeigts baznīcas ārējais remonts, kā arī pilnīgi pārkrāsotas iekšējās sienas. Otrā pasaules kara laikā ēka stipri cieta, bet pēc kara (līdz 1951) to divas reizes postīja ugunsgrēki. Baznīcas priesteris (1951–1984) Nikolajs (Kļepatskis) panāca, ka dievnams tika izremontēts, ap to uzcelts žogs un iestādīti koki. Pēdējie nopietnākie baznīcas ārējie remontdarbi tika veikti 1995. gadā.

Bīskapa mītņi Sv. Borisa un Ģeļa katedrālē atjaunoja 1987. gadā, arhibīskapa kārtā ieceļot Aleksandru (Kudrjašovu), kas bija

51. Katedrāles ārskats. Foto: 2002, Anita Bistere

dzimis Daugavpilī. Viņš vēlāk kļuva par Rīgas un visas Latvijas arhibīskapu.

Sv. Borisa un Ģeļa katedrāle plānā veido iegarenu taisnstūri, kas sadalīts trīs daļās – ievērojami augstākajā vidusjoma un divos sāņņomos. Baznīcas mūra apjoms balstās uz

52. Katedrāles ārskats. Foto: 2005, Anita Bistere

53. Katedrāles iekšskats. Foto: 2002, Anita Bistere

granīta bloku mūrējuma pamatiem. Ēkas divslīpju jumtu sedz skārda plāksnes. Dalījums jomos atspoguļojas arī baznīcas ārējā veidolā – sāņjumu galos (baznīcas stūros) paceļas torņi. Ēkas paaugstinātās vidusdaļas austrumgalā uz taisnstūra pamatnes izbūvēti pieci torniņi. Virs ieejas baznīcā ir zvanu tornis, kurā sākotnēji atradās četri zvani. Šobrīd dievnama torņi klāti ar violeti krāsotu skārda jumtu un to kupoli ir zili, bet 20. gadsimta pirmajā pusē visiem desmit torņiem kupoli un krusti bija zeltīti. Baznīcas balti krāsotā ēka ir ļoti izteiksmīga – tās ārējā veidolā izmantoti dekoratīvie ķīļveida arkas elementi, kā arī dzegas, kolonnas, sandriki, portāli u. c. Lai ēkas apdari padarītu vēl iespaidīgāku, vietām lietots gaišzilais krāsojums. Virs ieejas baznīcā novietots Kristus attēls, bet dienvidu fasādī rotā sienas gleznojums ar svēto Borisa un Gļeba atveidiem. Baznīcas ārējā izveide – jo īpaši dekoratīvo kolonnu formas risinājums – sasaucas ar 19. un 20. gadsimta mijas Krievijas arhitektūru, kurā historisma ietekmē bija vērojama atskatīšanās uz Krievijas un Austrumu mākslu.

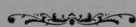
Katedrālē uz sienām ir gleznojumi, arī lime-niski veidotus griestus rotā gleznojumi. Vidusjoma sienā iebūvēti logi. Tomēr interesantākā interjera sastāvdaļa ir ikonostass. Tā karkass darināts no pulēta ozolkoka, ar bagātīgiem kokgriezumiem, kas vietām papildināti ar zeltījumu. Lai arī ikonostasam ir tikai viena ikonu rinda, tas nebūt nerada pieticīga baznīcas interjera priekšmeta iespaidu. Valdnieka vārti, kas parasti izvietoti ikonostasa centrā, šeit ir pat trīs – centrā un sānu daļās, tādējādi veidojot to trīsdalīgu. Ikonostasa centrālajā daļā, augšā virs "Svētā vakarēdiena" gleznojuma, paceļas trīs stilizēti torniņi ar apzeltītiem sīpolveida kupoliem, ko vaināgo krusti. Tiek uzskatīts, ka šā ikonostasa ikonas ir Viktora Vasņecova gleznoto

54. Dienvidu fasādes fragments
Foto: 2002, Anita Bistere

ikonu (atrodas Sv. Vladimira katedrālē Kijevā) kopijas. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauts ikonostass, kā arī baznīcas 19 ikonas, kas tapušas 19. gadsimta 20. gados. Pavisam dievnamā atrodas liels skaits ikonu, kuru datējums ietver laikposmu no 19. gadsimta sākuma līdz 20. gadsimta sākumam; to vidū ir ikonas, kuru autori ir I. Udalovs (1908) un Tatjana Kosinska (1929–1932). Daļa 19. gadsimta 20. gados tapušo ikonu sākotnēji ir atradusies Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska baznīcā.

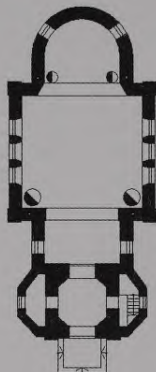
Sv. Borisa un Gļeba katedrālē daudzveidīgu dekoratīvo elementu izmantojuma ziņā atzīstama par krāšņāko šā reģiona pareizticīgo baznīcu. Tās ēka pamatoti tiek uzskatīta par vienu no plašākajiem, bagātīgāk rotātiem un iekārtotajiem pareizticīgo dievnamiem ne tikai Latgalē, bet arī visā Latvijā.

A.B.

Daugavpils Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca

55. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Daugavpils Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca celta 1894. gadā par N. Maškovceva ziedotajiem līdzekļiem; 1894. gada 4. decembrī tā iesvētīta svētā Nikolaja Brīnumdarītāja vārdā. Sākotnēji baznīca bija pievienota Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska katedrāles draudzei, bet 1925. gadā pēc sinodes lēmuma to nodeva Kapu komitejai, ko veidoja pārstāvji no visām Daugavpils draudzēm (komitejas priekšsēdētājs bija Sv. Aleksandra Ņevska katedrāles priesteris).

Ēkas plānojums ir līdzīgs citām šā rajona pareizticīgo baznīcām: uz centrālās garenass ir izvietota neliela priekštelpa, aiz tās – draudzes telpa, kas sākumā ir šaurāka, bet pēc tam pāriet ēkas plašākajā kvadrātveida daļā. Austrumgalā ir pievienota altārdaļa ar noapaļotu noslēgumu. Priekštelpas abās pusēs izvietotas palīgtelpas, kā arī kāpnes uz zvanu torni – plānā tās trapecveidā ir nedaudz izvērztas ārpus ēkas apjoma.

Baznīca būvēta no sarkanajiem ķieģeļiem; celtnes stūros, virs pamatiem, kā arī zem jumta dzegas veidotas dekoratīvas gludā mūrējuma joslas. Ēkai ir granīta bloku mūrējuma pamati. To sedz krāsots skārda plākšņu jumts, kas draudzes telpas šaurākajā daļā ir divslīpju, bet platākajā – četrslīpju. Ēkas rietumfasādē virs ieejas durvīm izbūvēts pusaploces formas skārda jumtiņš, bet virs tā – neliels apaļš logs ar svētā Nikolaja atveida gleznojumu centra. Dievnamam ir divi torņi: lielākais, zvanu tornis, paceļas virs ēkas ieejas un kvadrātveida priekštelpas apjoma, bet mazākais – draudzes telpas vidusdaļā. Baznīcas logiem un ārdurvīm ir pusaploces noslēgums; durvju noapaļotajā daļā izvietots virsgaismas logs.

Iekšējās griesti veidoti limeniski, sānos ar ieloci. Ēkas interjera lakoniskajā noformējumā izceļas vairāki sienas gleznojumi. Ikonostass,

56. Ārskats no apsīdas puses
Foto: 2002, Anita Bistere

57. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2005, Anita Bistere

lai arī šķietami vienkāršs, ir bagātīgi rotāts: tumšā koka karkass ir vienā tonī ar dekoratīvajiem pilastriem, dzegu joslām un daudzveidīgajiem kokgriezumiem; īpaši grezni darināti Valdnieka vārti – ar daļēji ažūra kokgriezuma vērtņēm un tikpat smalki veidotu

krustu virs tām. Ikonostasa ikonu izvietojums divās rindās atbilst pareizticīgo baznīcām raksturīgajai shēmai. Liela to daļa, ievērojot ikonu glezniecības kanonus, tapušas 19. gadsimta pirmajā pusē vai vidū.

Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca kopumā atbilst 19. gadsimta Latvijas ortodoksālajai arhitektūrai raksturīgajām historisma laika celtniecības tradīcijām (par to liecina 17. un 18. gadsimtā Krievijā izplatītais piramidālais tornis) un ir viens no ievērojamākajiem arhitektūras pieminekļiem Daugavpilī.

A.B.

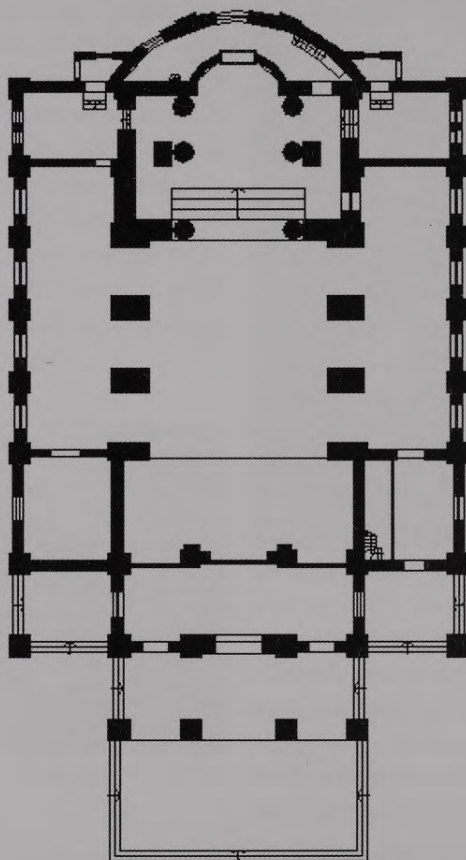
58. Baznīcas sānu fasāde. Foto: 2002, Anita Bistere

59. Skats uz ikonostasu. Foto: 2002, Anita Bistere

Daugavpils Sv. Pētera ķēdēs Romas katoļu baznīca

60. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Daugavpils veidošanās par katoļu centru galvenokārt saistāma ar jezuītu darbību. Taču te atradās arī draudzes baznīca, kas 17. un 18. gadsimtā (līdz novada draudžu iekļaušanai 1773. gadā dibinātajā Baltkrievijas bīskapijā) pildīja arī Livonijas-Piltenes bīskapijas katedrāles funkcijas. Bet jau pirms tam katoļu kapela bija pie Daugavpils pils. Ap 1620. gadu Daugavpils nocietinātā centra tuvumā uzbūvēja luterāņu koka baznīcu, ko pārvietoja uz pilsētu un 1630. gadā nodeva jezuītu apkalpošanā. Pēc jezuītu jaunās koka baznīcas uzcelšanas (1670–1674) veco koka ēku atstāja bīskapa pārziņā kā draudzes

dievnamu. Tās vietā jaunu bīskapijas katedrālbaznīcu 1694. gadā uzcēla Jans Andrejs Plāters; baznīcu konsekrēja 1708. gadā, bet jau 1712. gadā koka ēku bija nepieciešams remontēt. Dievnamā 1761. gadā bijusi plaša, mākslinieciski izveidota, ar polihroma kokgriezuma skulptūrām un gleznām dekorēta iekārta – četri altāri, kancele, biktssols un ērģeles (deviņu reģistru pozitīvs). Centrālajā altārī, kas iesvētīts 1748. gadā, atradušās gleznas “Bēgšana uz Ēģipti” (Daugavpils stārasta Konstantīna Ludvika Plātera dāvinājums) un “Kristus debesbraukšana”, citos altāros – Golgātas ainas gleznojums, kā arī gleznas

“Sv. Padujas Antonijs”, “Sv. Barbara” un “Rožkroņa Dievmāte”. Šī koka baznīca no-dega 1808. gadā. Zaudējusi dievnamu, draudze sāka izmantot jezuītu baznīcu, bet, kad tās ēku pēc 1811. gada iekļāva Daugavpils cietokšņa apbūves kompleksa teritorijā, par pilsētas katoļu dievnamu kalpoja kapu kapliča.

Jauna, apmestu ķieģeļu mūra baznīca Daugavpilī tika uzcelta 1845.–1848. gadā (konsekkrēta 1857. gadā). Dievnama apraksts atrodams 1855. gada vizitācijas dokumentos. Plānā baznīca bija taisnstūra būve ar fasādes priekšā izvirzītu četrstūra torni. Iekštelpas velvētie mūra griesti balstījās uz sešiem pīlāriem, zem lielā altāra bija izmūrētas pagraba velves. Dievnamā atradās trīs mūrēti altāri ar gleznojumiem: centrālajā altārī – “Sv. Pēteris cietumā”, sānu altāros – “Sv. Antons” un “Sv. Marija Magdalēna”. Baznīcā bijušas arī piecu reģistru ērģeles. Šis draudzes dievnams savu sākotnējo veidolu nav saglabājis. 1924.–1935. gadā pēc prāvesta Ādama Vizūļa projekta, piedaloties būvtehnikim Vaclavam Kozlovskim, tas tika pārbūvēts, maz ko atstājot no vecās baznīcas ēkas. Jaunajā izskatā baznīca iecerēta kā Romas Sv. Pētera katedrāles mērogos samazināta līdziniece.

61. Glezna “Sv. Pēteris cietumā”. Ap 1855
Foto: 2005, Marika Vanaga.

62. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

63. Krucifikss. 19. gs. Foto: 2005, Marika Vanaga

Daugavpils Sv. Pētera ķēdēs baznīca ir plānā iegarena četrstūra būve ar pusaploces apsīdu un ieejas daļā krasi izvirzītu portiku. Trīsjomu dievnamam pie ieejas ir nodalīta priekštelpa, virs kuras atrodas ērģeļu lukta.

Blakus prezbiterijam, kuru sānos norobežo arkāde, simetriski iebūvētas sakristejas. Ēkas centru pārsedz plats kupols ar laternas izbūves vainagojumu. Baznīcas priekšlaukumu ietver simetriski kolonādes pusloki – atgādinot Romas Sv. Pētera bazilikas laukuma kompozīciju. 2003. gadā Aivars Melderis izstrādājis baznīcas zvanu torņa ķieģeļu būves projektu.

64. Krustā sistais. Fragments. 19. gs. Foto: 2005, Marika Vanaga

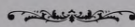

65. Skats uz altāri. Foto: 2005, Marika Vanaga

Baznīcas iekārtā no vecā dievnama ir saglabāta glezna "Sv. Pēteris cietumā" (ap 1855), kas iekļauta arhitektoniski būvētā centrālā altāra kompozīcijā, un "glezniecības meistara" R. Haupta amatnieciskajā manierē darinātā, sakristejā novietotā "Svētā Trīsvienība" (1888). Līdzās centrālajam altārim ir amatnieciski veidots sienas gleznojums. Vairākas 20. gadsimta vidū tapušas gleznas saistāmas ar gleznotāja Mihaila Bitkova vārdu. Baznīcā saglabājušies arī 19. un 20. gadsimta mijas tēlniecības darbi – trīs profesionāla meistara ekspresīvi veidoti

krucifiksi un tautas mākslas tradīcijās grieztais "Kristus Cietēja" tēls. Luktā ievietotas astoņu reģistru ērģeles.

Daugavpils Sv. Pēteris ķēdēs baznīca ne tikai apliecina retrospektīvisma tendences 20. gadsimta sakrālajā arhitektūrā, bet arī iezīmējas kā konkrēta prototipa stilizēts paraugs. Tās pakāpeniski uzkrātais iekārtas priekšmetu komplekts atspoguļo tipisku sakrālās mākslas mantojuma veidošanās ainu provinciālā vidē.

R.K.

66. R. Haupta. "Svētā Trīsvienība". 1888. Foto: 2005, Marika Vanaga

Daugavpils Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīca

67. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Vecā Forštate ir uzskatāma par Daugavpils vecāko dzīvojamo rajonu. 1997. gadā tās senākā daļa tika iekļauta īpaši aizsargājamo pilsētas teritoriju skaitā. Šajā koka apbūvē ietilpst arī Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīca. Līdz Pirmajam pasaules karam Vecās Forštates iedzīvotāji apmeklēja aptuveni kilometru attālo baznīcu (mežā, armijas poligonā), kur regulāri notika dievkalpojumi. Baznīca bija veltīta svētajam Nikolajam Brīnumdarītājam. Laikposmā no 1917. līdz 1919. gadam šis dievnams bija pamests.

1921. gadā no Kara ministrijas tika saņemta atļauja pārcelt baznīcu uz Veco Forštati. Šim nolūkam pilsēta baznīcai ierādīja zemi, tika izveidota īpaša komiteja, un 1923. gada septembrī baznīca jau bija pārvietota. Daugavpils Pareizticīgo baznīcu kapu padome piešķīra nepieciešamos trūkstošos kokmateriālus; papildus notika ziedojumu vākšana. 1929. gada pavasarī dievnamam ielika pamatus. Tā būvdarbus uzraudzīja tehniķis I. Fjodorovs. 1934. gada augustā baznīca tika pabeigta un 16. septembrī svinīgi iesvētīta svēto Pētera un Pāvila vārdā. Sākotnēji tā bija pievienota Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska baznīcai, bet no 1937. gada 1. jūlija (pēc Latvijas Pareizticīgās baznīcas sinodes apstiprinājuma) Sv. Pētera un Pāvila baznīcas draudze sāka darboties patstāvīgi.

Baznīcas taisnstūra plānojuma draudzes telpai austrumdaļā piekļaujas poligonāla altārdaļa, bet rietumu pusē – priekštelpa. Priekštelpa veidota asimetriski: tās labā pusē attiecībā pret centrālo asi ir lielāka nekā kreisā, jo pa labi no ieejas ir izvietotas kāpnes uz zvanu torni. Ēka ir celta no guļbaļķiem un apšūta ar krāsotiem, horizontāli novietotiem dēļiem, tās stūri akcentēti ar vertikāliem dekoratīviem dēļiem, kas krāsoti mazliet

68. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Anīta Bistere

69. Baznīcas ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

70. Valdnieka vārti ikonostasā. Foto: 2003, Anita Bistere

tumšākā tonī. Dievnamam ir granīta bloku pamati, divslīpju jumtu sedz skārda plāksnes. Ieeju akcentē lieveņa pārseguma savdabīga izbūve, kas ir ēkas jumta augstumā un balstās uz četrām baltām kolonnām, tādējādi baznīcas ieejai piešķirot monumentalāku iespaidu. Baznīcai ir divi torņi: lielākais – zvanu tornis paceļas virs ieejas un veido galveno ēkas vertikālo dominanti, otrs – mazākais tornis atrodas draudzes telpas austrumu pusē, virs altārdaļas; abus torņus sedz krāsotas skārda plāksnes. Visa baznīcas ēka ir veidota lakoniskās formās, un, izņemot logus un durvis, tai nav īpašu rotājumu. Ēkai ir pusaploces logailas; ārdurvīm – kā vairākumam koka dievnamu – darināts metāla plākšņu apšuvums ar piestiprinātiem dekoratīviem krustiem.

Baznīcas interjers veidots pareizticīgo dievnamiem raksturīgās formās. Sienām ir gluds, krāsots apšuvums. Ar dēļiem apšūtie griesti ir limeniski, sānos ar ieloci. Grīdu klāj krāsoti dēļi. Balkonam (kas pareizticīgo koka

baznīcās sastopams samērā reti) darinātas vertikālu dēlišu margas, un plānojumā tam ir trapecveida izvirzījuma forma. Līdzīgs izvirzījums izveidots austrumpuses galasienai – vietā, kur atrodas ikonostass. Tradicionālas kompozīcijas ikonostasu veido viena ikonu rinda, kas iestiprināta brūni krāsotā un vietām zeltījumiem rotātā karkasā. Centrā atrodas zeltīti Valdnieka vārti ar raksturīgajiem evaņģēlistu un “Dievmātes pasludinašanas” ainas gleznojumiem. Baznīcā bijušas arī divas 15.–16. gadsimtā gleznotas ikonas, kas vēlāk pārvietotas uz Daugavpils novadpētniecības un mākslas muzeju. Dievnama ikonu tapšanas laiks ir no 1833. gada līdz 20. gadsimta sākumam, daļa to atvestas no Maskavas.

Daugavpils Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīcas draudze šobrīd ir lielāka nekā šī samērā nelielā ēka spēj uzņemt, tādēļ 2005. gadā tika sāкта tās pārbūve.

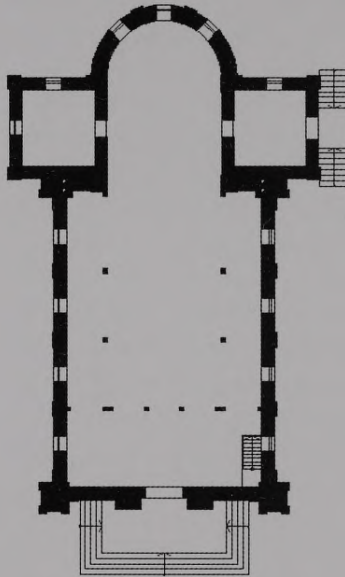
A.B.

71. Skats uz ikonostasu. Foto: 2003, Anita Bistere

Grīvas Sv. Jaunavas Marijas Romas katoļu baznīca

72. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Grīvas katoļu baznīca sākotnēji bijusi Laucesas baznīcas filiāle. Grīvas mūra dievnamu projektējis Vilhelms Neimanis, tas celts 1881.–1889. gadā uz Kalkūnes muižas īpašnieka Augusta fon Etingena dāvinātās zemes. Ēka pārbūvēta 1935.–1942. gadā. Kopš 1938. gada

šeit atrodas dekanāta centrs. 1990. gadā dievnamam līdzās, pieskaņojot baznīcas arhitektūrai, pēc Kazimira Lielauša projekta tika uzcelts ķieģeļu zvanu tornis.

Baznīca ir sarkano ķieģeļu mūra ēka. Plānā taisnstūra apjomam ir pusaploces apsīdas

73. Skats uz altāri. Foto: 2005, Marika Vanaga

noslēgums ar abās pusēs izvirzītām sakristejām, līdz ar to plāna aprīse tuvinot krusta formai. Pēc būvprojekta kompozīcijas tā ir trīsjomu celtnē, kuras vidusjomu prezbitērija platumā nodala slaidi, četrstūrīni balsti. Ēkas fasāžu veidojumā un dekorējumā izmantoti gotikas un romānikas motīvi. Ieejas fasādes zelmīni virs stāvā divslīpju jumta vainago tornis, bet ēkas stūros ir četri nelieli tornīši. Centrālā ieeja izcelta ar portāla izbūvi.

Iekštelpās ir koka pārsegums, vidusjomu sedz cilindriska velve, sāņņomus – līmeniski griesti. 20. gadsimta otrajā pusē prezbitērija daļas griesti un sienas, kā arī vidusjoma sienas tika apgleznotas (vietējie meistari Griškāns un Alberts Tirranens). Prezbitērija griestus rotā Svētās ģimenes un Dieva Tēva atveidojums mākoņu fonā, bet ierāmētajos sienu glezņojumos atainoti sižeti no Kristus dzīves. Glezņojumos, kas atrodas līdzās ērģeļu luktai, attēlota svētā Cecilija un ķēniņš

Dāvids, savukārt sāņņomu sienu ierāmētās kompozīcijas veltītas Kristus un Marijas dzīves epizodēm. Baznīcas trīs altāriem un kancelei izmantotas neogotikas formas. Nozīmīgākais dievnama interjera akcents – trīs prezbitērija pusaploces logailās ievietotās vitrāžas, kas 1889. gadā tapušas Sv. Lukasa vitrāžu darbnīcā Varšāvā. Saglabājušās ir svētajam Staņislavam un Dievmātei veltītās kompozīcijas, bet vitrāža, kurā bijis attēlots svētais Kazimirs, nomainīta ar svētā Alberta tēlu. Ornamentālas vitrāžas ievietotas arī astoņos sāņņomu logos. Ērģeļu luktā virs baznīcas ieejas atrodas Frīdriha Veisenborna

74. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

75. Skats uz ērģelēm. Foto: 2005, Marika Vanaga

76. Vitrāža "Sv. Staņislavs"
1889

77. Vitrāža "Sv. Alberts"
1889, 20. gs. 70. gadi

78. Vitrāža "Dievmāte". 1889
Foto: 2005, Marika Vanaga

darbniecā (Krustpili) 1890. gadā izgatavotas ērģeles (deviņi reģistri, viens manuālis) ar neogotisku prospektu. Dievnamā saglabāti arī sudraba liturģiskie trauki, tostarp ar 1720. gadu (Rīgas meistars) un 1790. gadu datētie, atturīgās baroka formās veidotie Svētā vakarēdiena kausi. Vienā sānu altārī ir Helēnas Drancānes glezna "Sv. Jāzeps" (20. gs. pirmā puse), otrā – anonīma autora gleznotā "Čenstohovas Dievmāte".

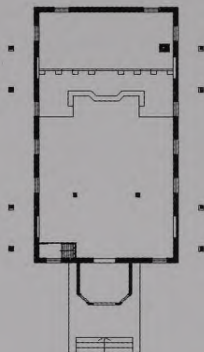
Grīvas katoļu baznīca ir nozīmīgs historisma laika arhitektūras piemineklis un raksturīgs Vilhelma Neimaņa darbības sākumposma veikums. Dievnama vitrāžas – vienīgie Latvijā atrodamie Varšavas Sv. Lukasa vitrāžu darbnīcas meistarū darinājumi – palīdz izsekot Latvijas mākslas mantojuma veidošanās ceļiem 19. gadsimta nogalē.

—•••••—
R.K.

79. Griestu apdare. Foto: 2005, Marika Vanaga

Grīvas Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca

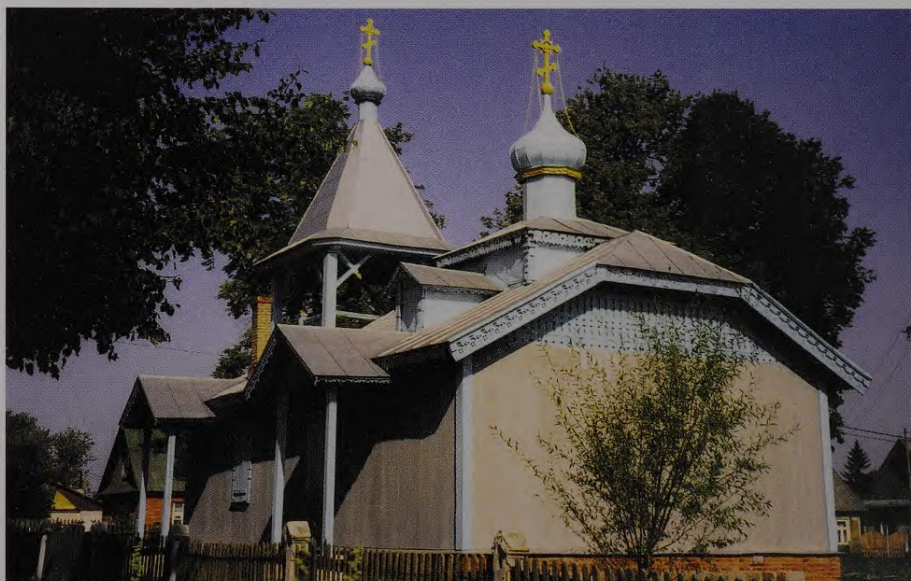

80. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

19. gadsimta 80. gados Grīvā, kas tolaik bija patstāvīgs miests, veidojās pareizticīgo draudze. Pateicoties tirgotājam Vasilijam Popovam (no Maskavas), kurš ziedoja nepieciešamos līdzekļus baznīcas celtniecībai, 1882. gadā tika pabeigta un iesvētīta koka baznīcas ēka. Taču 1919. gadā tā nodega un līdz ar visu iekārtu pilnībā gāja bojā. 1924. gada 11. septembrī svētā Nikolaja Brīnumdarītāja vārdā iesvētīja jauno Grīvas pareizticīgo koka baznīcu, kuras projekta autors bija Vladimirs Šervinskis (kopš

1924. gada Latvijas Pareizticīgās baznīcas sinodes arhitekts).

Šobrīd Grīvas baznīcas koka ēkas sienas, kas balstās uz sarkano māla ķieģeļu un laukakmeņu mūrējuma pamatiem, klāj gludā šifera plāksnes. Ēku sedz nekrāsots skārda divslīpju jumts. Virs baznīcas paceļas divi torņi: lielākā – zvanu torņa jumta smaili stūros balsta četri piloni, starp kuriem sānos izveidotas koka margas ar bagātīgiem kokgriezumiem; mazākais tornis atrodas jumta austrumgalā (altārdaļā).

81. Baznīcas ārskats. Foto: 2002, Anita Bistere

Samērā vienkāršo apjomu bagātina kokgriezumi (kas citām Latgales pareizticīgo koka baznīcām ir mazāk raksturīgi) – tie rotā draudzes telpas un priekštelpas jumta dzegu, ieejas fasādes augšdaļu, torņa dzegas, kā arī zvanu torni.

Dievnamā savdabīga interjera iezīme ir atsegtās griestu un jumta nesošās konstrukcijas. Pareizticīgo koka baznīcās nav bieži sastopami arī dekoratīvie sienu gleznojumi, kas šeit vislabāk redzami griestu centrā, apkārt lustras stiprinājuma vietai. Nozīmīgākā iekārtas sastāvdaļa ir ozolkoka ikonostass, kas iegūts no Daugavpils Valsts 1. ģimnāzijas, kuras ēkā – Dvinskas reālskolas baznīcā – tas bija atradies pirms Sv. Nikolaja baznīcas uzcelšanas. Karkasa bagātīgie kokgriezuma rotājumi ir salīdzinoši grezni, vietām klāti ar zeltītu krāsojumu; Valdnieka vārtu kokgriezumus zeltījums sedz pilnībā. Ikonostasa kompozīcija atbilst kanoniem: to veido viena ikonu rinda, bet centrā – virs Valdnieka vārtiem – izvietots “Svētā vakarēdiena” gleznojums. Valsts aizsargājamo kultūras

82. Baznīcas ārskats. Foto: 2002, Anita Bistere

pieminekļu sarakstā ir iekļautas 11 dievnama ikonas, kas tapušas 17. gadsimtā, kā arī četras grāmatas (16. gs. beigas, 17. gs., 1905), taču tā ir tikai daļa no baznīcas lielā ikonu un grāmatu klasta.

Ārēji samērā neuzkrītošā Grivas Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca, līdz ar tās ievēribas cienīgajām detaļām un savdabīgajām pareizticīgo tradīciju iezīmēm, pārstāv interesantu reģionālo arhitektūru.

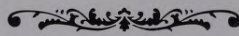
A.B.

83. Skats uz ikonostasu. Foto: 1980, PDC

84. Baznīcas ārskats
Foto: 2001, Anita Bistere

Vecās Forštates Dievmātes patvēruma un sv. Nikolaja vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

85. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Vecā Forštate ir Daugavpils vecākais rajons. Tā kā šajā pilsētas daļā dzīvojuši (un joprojām dzīvo) daudz vecticībnieku, draudze te darbojusies jau visai sen – kopš 18. gadsimta beigām. Sākotnēji dievnams atradās Šuņazara (Šuņa ezera) krastā, bet 1877. gadā sākās tā pašreizējās ēkas būvniecība. 1890. gadā

lūgšanu nams tika iesvētīts Dievmātes patvēruma un svētā Nikolaja vārdā. Tolaik tā zvanu tornis bija koka un atradās no lūgšanu nama atstatus, jo līdz 1905. gadam vecticībnieki nedrīkstēja savus dievnamus veidot kā tradicionālas baznīcas. 1909. gadā koka ēku apšuva ar dēļiem, un 1910. gadā tai klāt

86. Kapelas ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

87. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2001, Anita Bistere

piebūvēja mūra zvanu torni. Pirmā pasaules kara laikā iekārta, ikonas, zvani tika aizsūtīti uz Krieviju, bet 1929. gadā lūgšanu nams tos atguva. Dievnams ir cietis abos pasaules karos, tajā notikušas vairākkārtējas zādzības, tomēr vissmagākie bija ugunsgrēka postījumi 1976. gadā, kad gāja bojā gandrīz visas ikonas. Turpmākajos gados lūgšanu namā notika remontdarbi, tika iegādātas jaunas ikonas un atjaunots ikonostass.

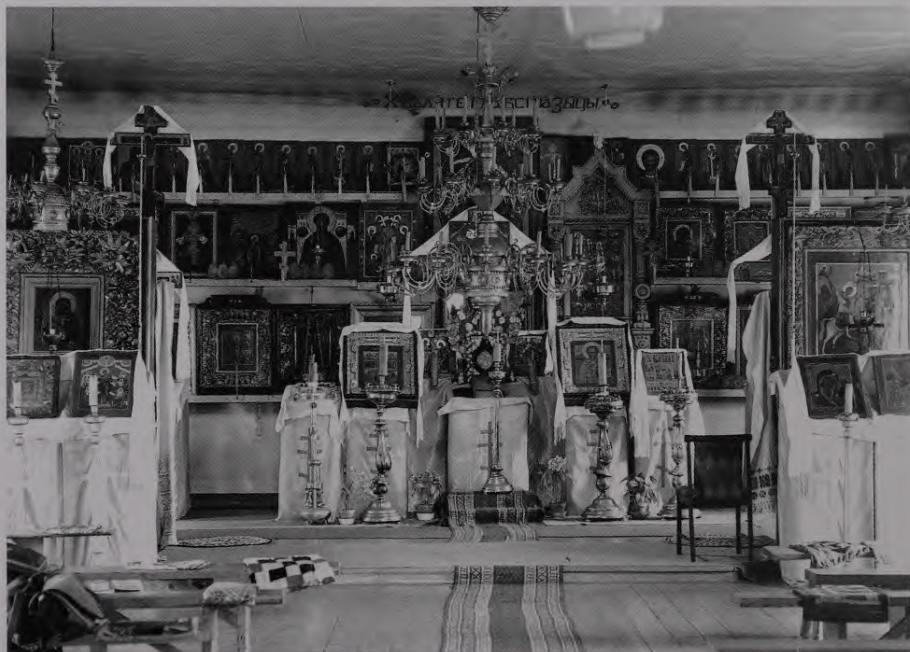
Dievnams plānā veido taisnstūri, kam piekļaujas priekštelpas zemākā daļa ar kvadrātisku mūra zvanu torni. Lūgšanu nama koka ēka joprojām ir apšūta ar horizontāliem dēļiem. Celtni ir lentveida mūrēti pamati, tās apjomu sedz divslīpju viļņotā šifera jumts. Dievnamam ir divi torni. Lielākais ir zvanu tornis, kas paceļas augstu pāri ēkai un ko noslēdz četrslīpju jumts ar sīpolveida kupolu un krustu virs tā. Šādi – gandrīz lodveida formas kupoli ir sastopami samērā reti pareizticīgo vecticībnieku dievnamu arhitektūrā, taču tos var redzēt arī citviet

88. Lūgšanu nama logs. Foto: 2005, Anita Bistere

Latgalē celtajiem vecticībnieku lūgšanu namiem. Mazākais tornītis atrodas ēkas jumta austrumgalā virs altārdaļas, tā sīpolveida kupolu, ko balsta astoņstūra pamatapjoms, vainago krusts.

Lakoniskās formās ieturētai dievnama iekšējai ir limeniski griesti, kas pirms

89. Skats uz ikonostasu. Foto: 1980, PDC

90. Lūgšanu nama logs. Foto: 2003, Anita Bistere

ugunsgrēka bija daudz augstāki. Interjerā galveno vietu ieņem raksturīgais ikonostass ar rindās izvietotiem svēto atveidiem. Abpus centrālajām ikonām savulaik bijuši dekoratīvi, apzeltīti un kokgriezumiem rotāti ikonu rāmji, kas iestiprināti sienā. Šobrīd ir saglabājies tikai viens rāmis, jo

otrs gājis bojā. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ir iekļautas divas ikonas (17. gs.; 19. gs. pēdējā trešdaļa) un divas Maskavā izdotas grāmatas (1617; 1641). Kopumā lūgšanu namā izvietoto ikonu skaits ir daudz lielāks, tās tapušas laikposmā no 19. gadsimta sākuma līdz 20. gadsimta sākumam. Ievērojama ir grāmatu kolekcija (17.–20. gs. 30.–40. gadi), tostarp gan Maskavā, Supraslā, gan turpat Daugavpilī 20. gadsimta 30.–40. gados Daniela Mihailova darinātas grāmatas.

Dievnamam ir nepieciešams liels remonts, tādēļ blakus tam 2003. gada rudenī tika pabeigta no ķieģeļiem mūrēta kapela. Uz šo kapelu pārvietoja draudzes locekļiem nozīmīgākās ikonas un brīnumaino krucifiksu. Jaunā ēka ir paredzēta ikdienas lūgšanām, mirušo apstāvēšanai, kā arī jaundzimušo kristībām. 2005. gadā draudze nolēma veco baznīcas ēku nojaukt, lai tās vietā celtu jaunu.

A.B.

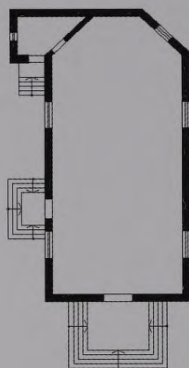
91. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2005, Anita Bistere

92. Višķu vecā katoļu baznīca
Zvanu tornis ar vārtiem
Foto: 1927, PDC

Latgale

Ambeļu Sv. Jura Romas katoļu baznīca

93. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Pirmās ziņas par Ambeļu baznīcu saglabājušās no 1782. gada, kad Aglonas apmeklējuma laikā par baznīcas aprūpēšanu norādījumus devis dominikāņu ordeņa provinciālis Alberts Šoluha (sākotnēji Ambeļu draudze atradās Aglonas dominikāņu aprūpē). Dievnama ēka Z. Plātera īpašumos bijusi jau agrāk – tā celta kā kapu kapliča, kas izmantota arī draudzes dievkalpojumiem. 1888. gadā

šo koka baznīcas ēku pārbūvēja, ieejas pusē pagarinot. Par patstāvīgas draudzes baznīcu tā kļuva pēc Pirmā pasaules kara. Jauna mūra dievnama celtniecība, kas sākās 1937. gadā, neīstenojās. Vecajā koka baznīcā 1969. gada kapitālremonta laikā tika mainīta iekštelpas sienu apdare.

Nelielajai koka ēkai ir asimetrisks plānojums – taisnstūra apjomu noslēdz poligonāla apsīda

94. Glezna "Sv. Francisks Ksaverijs". 18. gs.
Foto: 2005, Marika Vanaga

95. Glezna "Sv. Jans Nepomuks". 18. gs.
Foto: 2005, Marika Vanaga

96. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Rūta Kaminska

ar vienā pusē piebūvētu sakristeju. Fasādē dzega nodala zelmini, virs kura uz divslīpju jumta atrodas tornītis. Dievnams plānots kā vienjoma halles tipa celtne. Koka griesti ir līmeniski, ar ieloci. Virs ieejas izbūvēta lukta (ērģeļu vietā te kalpo harmonijs) uz diviem koka balstiem. Baznīcas iekšējās sienas un griesti apšūti ar finiera plāksnēm, bet prezbitēriju nodala virpotu koka balustru margas.

Ambeļu baznīcā saglabājušies vairāki mākslas pieminekļi. Nozīmīgs Latgales baroka koka altāra retabls. Tas būs kā altārgleznes nišas plastiski izvērst, ovāla silueta

ierāmējums, izmantojot arhitektoniskus, ornamentālus un skulpturālus elementus. Iespaidīgais sulīgā, "pumpurotā" akanta lapu kokgriezums sasauca ar vairākiem citu Latgales baznīcu baroka laika koka altāriem, tādējādi norādot uz kādas vietējas Latgales kokgriezēju darbnīcas pastāvēšanu 17. gadsimta nogalē un 18. gadsimta pirmajā pusē. Latgales glezniecības mantojuma senākais posms pārliecinoši raksturots vairākās anonīmu profesionālu mākslinieku darinātās gleznās: "Sv. Jans Nepomuks", "Sv. Francisks Ksaverijs", "Sv. Ignacijs Lojola" (18. gs. otrā pusē), "Golgāta" (18. gs. beigās). Daļa amatniecības darinājumu (alvas svečtura pamatne,

97. Baznīcas altāris. 18. gs. pirmā puse. Foto: 2005, Marika Vanaga

98. Altāra kokgriezumu fragments "Sv. Pēteris"
18. gs. pirmā puse. Foto: 2005, Marika Vanaga

99. Altāra kokgriezumu fragments "Eņģelis"
18. gs. Foto: 2005, Marika Vanaga

kvēpināmais trauks, koka sols) un gleznu, tostarp "Aušras vārtu Dievmāte" (19. gs. sākums) un "Golgāta", glabājas Rundāles pils muzejā.

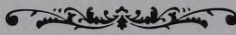
Ambeļu katoļu baznīca atspoguļo tipisku 18.–19. gadsimta koka būvniecības vietējo

tradīciju izmantojumu sakrālajā arhitektūrā, tās iekārta pārstāv profesionālu baroka laikmeta glezniecības un tēlniecības meistarību un amatnieku darbu.

—•••—
R.K.

100. Altāra retabla noslēgums. 18. gs. pirmā puse. Foto: 2005, Marika Vanaga

Aščuku vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

101. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Aščuku vecticībnieku kopiena dibināta 1859. gadā. Pašreizējais lūgšanu nams celts 1910. gadā vecā dievnama vietā. Plānā dievnams veido taisnstūri, kurā ar starpsienu nodalīta priekštelpa no draudzes telpas un kuram piekļaujas vēl otra – neliela, ievērojami zemāka apjoma taisnstūra priekštelpa. Ēka celta koka guļbūves tehnikā un apšūta ar horizontāliem krāsotiem dēļiem. Tai ir laukakmeņu mūrējuma pamati; izvirzīto virs-pamatu daļu sedz koka ūdensdēļi. Dievnama

divslīpju jumtu klāj krāsotas skārda plāksnes. Lūgšanu namam ir divi torņi: lielākais ir kvadrātisks zvanu tornis, kas izvietots virs ieejas; otrs – nelielais tornītis atrodas virs altārdaļas. Ēkai ir taisnstūra logi ar pildīņu slēģiem, kā arī tādas pašas – taisnstūra formas koka ārdurvis, kuru augšdaļa veidota skujiņā. Jumtam ir samērā vienkārša profilēta dzega, bet ieejas fasādes frontonā iebūvēts neliels apaļš lodziņš, kas papildina nama lakonisko arhitektūru.

102. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

103. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

104. Skats uz ikonostasu
Foto: 2003, Anīta Bistere

105. Altāra krusts. 1914
Foto: 2003, Anīta Bistere

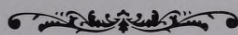
Draudzes telpas sienām altārdaļā ir krāsotu horizontālu dēļu apšuvums, bet citur tās sedz krāsots finieris. Līmeniskie griesti apšūti ar šaurākiem krāsotiem dēļiem un sānos ir nedaudz slīpi. Virs ieejas atrodas balkons, kura margas veido balustru rinda. Pie sētiņas, kas norobežo altārdaļu, ikonostasa pusē novietoti soliņi – to muguras balstiem izmantota tāda pati balustru rinda kā balkona margām.

Ikonostass, kam visos vecticībnieku un pareizticīgo dievnamos ir atvēlēta centrālā vieta, šeit veidots no divām ikonu rindām; dažas ikonas tiek datētas pat ar 1830. gadu. Pārējās dievnamā izvietotās ikonas tapušas laikposmā no 19. gadsimta pēdējās trešdaļas līdz 1914. gadam.

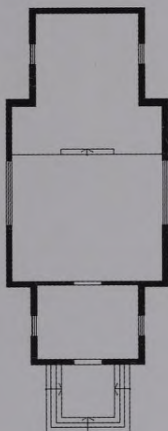
Aščuku vecticībnieku kopienas lūgšanu nams ir samērā tipisks šā reģiona lauku teritorijas vecticībnieku dievnamam, kas iekļaujas 19. gadsimta beigū un 20. gadsimta sākuma sakrālās arhitektūras kopainā.

A.B.

Daniševkas Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīca

106. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Doma par vienotās ticības draudzes izveidošanu Daniševkā radās jau 1871. gadā, bet to īstenot izdevās tikai 1903. gadā. Galvenais vienotās ticības, kā arī baznīcas celšanas entuziasts Daniševkas draudzē bija Joans Digļevs, kas, pats nākdams no vec ticībniekiem, pievienojās šai ticībai (kopā ar viņu

1902. gadā to darīja vēl aptuveni 50 cilvēku). Sākotnēji dievkalpojumi norisa vienkāršā lauku mājā, kas bija iesvētīta kā pagaidu baznīca. Digļevu iecēla par jaunizveidotās draudzes mācītāju. Viņš pat devās uz Maskavu un Pēterburgu, lai vāktu ziedojumus – gan naudu, gan baznīcas iekārtas priekšmetus.

107. Baznīcas ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

108. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2003, Anita Bistere

109. Baznīcas ārskats. Foto: 1927, PDC

110. Baznīcas lievenis. Foto: 2003, Anita Bistere

Mācītājs pats arī baznīcas būvdarbus vadīja. Jaunā baznīca par godu svētajiem apustuļiem Pēterim un Pāvilam tika iesvētīta tikai 1908. gada augustā. Pirmā pasaules kara laikā dievnamu apkalpoja Daniševkā izvietoto karaspēku. 1920. gadā tas cieta artilērijas apšaudē – tika bojāts kupols un griesti, norauts zvanu torņa jumts, kā arī izsisti visu logu stikli. 1926., 1929. un 1931. gadā baznīcu par sinodes līdzekļiem remontēja. Šobrīd tajā pulcējas pareizticīgo draudze.

Ēka plānā veido krustu ar draudzes telpas daļā mazliet paplašinātu taisnstūri, kam piekļaujas ievērojami šaurāka altārdaļa. Koka guļbūves apjoms apšūts ar horizontāliem krāsotiem dēļiem un balstās uz apmestiem plēstu laukakmeņu mūrējuma pamatiem. Gan draudzes telpu, gan zemāko altārdaļu sedz četrslīpju krāsota skārda jumts. Ēkai ir seši torņi: kvadrātiskais zvanu tornis paceļas virs ieejas ēkā; otrs – lielākais tornis atrodas jumta centrā virs draudzes telpas; četri mazākie torņi izvietoti jumta stūros. Vienīgie ārējie dekoratīvie elementi ir vienkāršās tumšākas krāsas dēļu aplodas

ap logiem, profilēta jumta dzega un lieveņa jumtiņa balsta stabi, kas griezti kokā.

Interjerā savdabīgas, no citām Latgales pareizticīgo koka baznīcām atšķirīgas ir sienas: atstājot redzamus tēstos guļbaļķus, tikai lejasdaļā tās klāj krāsotu deļu panelis. Ar šauriem dēliem apšūtie griesti ir limeniski, sānos ar ieloci. Īpaši grezns ir ikonostass, kura brūnais koka karkass rotāts ar augu motīvu gleznojumiem. Dienzēl daļa ikonostasa ikonu zādzību dēļ ir gājusi zudumā, tāpēc arī Valdnieka vārtos nav ierastās "Dievmātes pasludināšanas" ainas un evaņģelistu atveidu. Kopumā ēkas interjers un iekārta daudz neatšķiras no pārējām šā rajona baznīcām.

Daniševkas pareizticīgo baznīca labi iekļaujas 20. gadsimta sākuma Latgales pareizticīgo koka baznīcu mantojumā. Tās nomaļā atrašanās vieta nebūt nav traucējusi izveidot salīdzinoši lielu ikonostasu, kā arī lauku apvidū pareizticīgo baznīcām biežāk sastopamo divtorņu ēku vietā uzcelt dievnamu ar sešiem torņiem.

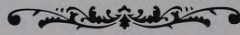
A.B.

111. Valdnieka vārti ikonostasā
Foto: 2003, Anita Bistere

112. Skats uz ikonostasu. Foto: 2003, Anita Bistere

Daniševkas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

113. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Daniševkas vecticībnieku kopiena dibināta 1728. gadā. Pašreizējais lūgšanu nams, kas celts 19. gadsimta beigās, plānā veido taisnstūri ar nedaudz sašaurinātu altārdaļu un pavisam nelielu priekštelpu pie ēkas ieejas. Nams būvēts koka guļbūves tehnikā un apšūts ar horizontāliem dēļiem, kas šobrīd krāsoti zilganzaļā tonī. Dievnamam ir mūrēti lentveida pamati (tikai priekštelpai pamati veidoti no granīta blokiem). Ēku sedz divslīpju

nekrāsota viļņotā šifera jumts. Virs tā paceļas divi torņi: dievnama ieejas daļā – kvadrātisks zvānu tornis ar četrslīpju jumtu un sīpolveida kupolu, bet virs altārdaļas, nedaudz atstāts no ēkas austrumgala, – mazāks tornītis. Tā kā dievnamam ir vienkārši slēgti taisnstūra logi un ar īpašu dekoratīvītāti neizceļas arī taisnstūra koka ārdurvis, abi torņi un to kupoli ir vienīgie ēkas ārējie rotājuma elementi.

114. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2002, Anita Bistere

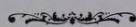

115. Skats uz ikonostasu. Foto: 2002, Anita Bistere

Interjerā izceļas griesti – starp atsegtām masīvām sijām redzams dēļu klājums. Altāra un ikonostasa daļā griesti ir mazliet augstāki; atšķirībā no līmeniskā draudzes telpas seguma šeit tie ir velvēti un apšūti ar krāsotiem dēļiem. Nedaudz paaugstināto altārdaļu no pārējās telpas atdala zemas margas, kas darinātas no virpotiem balustriem. Ikonostasa daļā uz griestiem – ap lustras stiprinājuma vietu ir zeltīts, septiņstaru zvaigznes formas dekors. Ikonas ikonostasā izvietotas uz diviem sienā

iestiprinātiem plauktiņiem, kuru apakšmalas rotātas ar atšķirīgiem kokgriezumiem; ikonas tapušas 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā.

Daniševkas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams atrodas nomaļus, tālu no apdzīvotām vietām, taču gandrīz blakus ir Daniševkas pareizticīgo koka baznīca (tādējādi tuvinot arī konfesijas). Abas ēkas ir spilgti lauku teritorijas koka baznīcu arhitektūras piemēri.

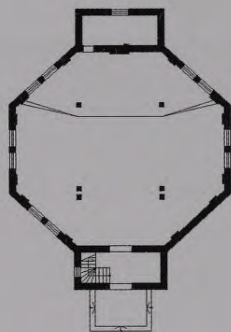
A.B.

116. Lūgšanu nama sānu fasāde. Foto: 2002, Anita Bistere

Dubnas Romas katoļu kapela (Varšaveņa)

117. Kapelas plāns
Mērogs 1:400

Dubna 18. gadsimtā iekļāvās Daugavpils jezuītu darbības lokā. Te atradās jezuītu misijas punkts (1702–1765), jezuītiem piedēdēja arī īpašumi. 18. gadsimtā Dubna ietilpa Nīdermuižas (tagad Preiļu rajonā) katoļu draudzes robežās. 1761. gada baznīcu vizitācijas dokumentos šeit minēts oratorijs (sākotnēji kapela bijusi Dubnas muižā). Centriska plānojuma koka kapela Dubnā tagadējā vietā uzcelta 1800. gadā. 1882. gadā to pārbūvēja, iegūstot pašreizējo veidolu, klāt nāca arī neogotiskais koka altāris ar

“Jēzus sirds” gleznu (vēlāk pārvietots uz Višķu baznīcu, tagad atrodas Rīgā). Kapelu – ar dēļiem apšūtu guļbaļķu būvi cēla vietējie meistari. Lielāki remontdarbi ēkā notika arī 1934. un 1938. gadā. 20. gadsimta 50. gadu sākumā kapelu draudzei atsavināja un telpas pārņēma vietējais kolhozs, izmantojot par noliktavu. Kapelas inventārs tika sadalīts Aizkalnes baznīcai, Višķu baznīcai un Gornajašu (Kalnajašu) kapličiai. 20. gadsimta 90. gados draudze kapelas ēku atguva un tā tika atjaunota.

118. Kapelas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

119. G. Podgurskis. Kapelas fasādes zīmējums
1949. PDC

120. Skats uz balkonu virs ieejas
Foto: 2005, Marika Vanaga

Dubnas kapela ir astoņstūra plāna būve ar pagarinājumu altārdaļā un pie ieejas. Koka kapelas jumts ir piramidāls, to vainago četrstūrains tornītis. Iekštelpās ar četriem koka balstiem nostiprinātie koka griesti ir pieskaņoti jumta konstrukcijas formai – centrā tie ir līmeniski, bet malās nošļaupti. Virs ieejas ir izbūvēta lukta, kur novietoti soli. Telpas sienas apšūtas ar finieri. Smailarku logu un durvju ailas, kā arī fasādes dekoratīvā apdare norāda uz neogotikas elementu izmantojumu. Kapelā saglabāti vecie baznīcēnu soli, 20. gadsimta

pirmajā pusē griezts krucifikss (vietējais meistars Konstantīns Poplavskis), arī aizūrais oriģinālais altārglezna rāmis. Jauno koka altāri darinājis kāds vietējais meistars.

Dubnas katoļu kapela ir Latgales arhitektūrai raksturīga neliela apjoma, centriska plānojuma sakrālā būve, kas tapusi 19. gadsimta otrajā pusē, apvienojot vietējas koka celtniecības tradīcijas un neostilu arhitektūras formas.

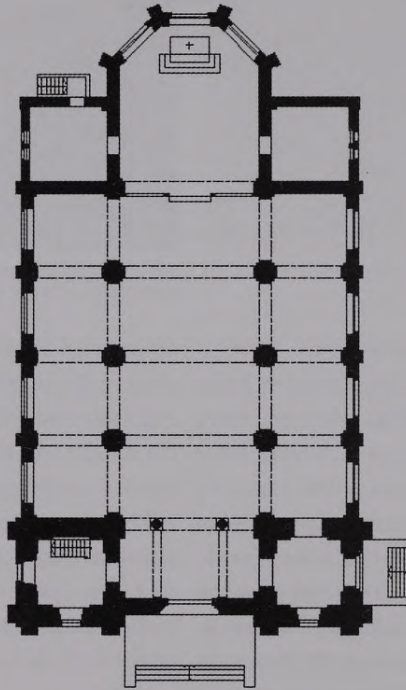
R.K.

121. Kapelas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

Jezupovas (Juzefovas) Sv. Pētera un Pāvila
Romas katoļu baznīca

122. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

123. Skats uz altāri. Foto: 2005, Marika Vanača

Jezupovā (Naujenē) baznīca jeb kapela bijusi pirms 1685. gada; vēstures avotos minēts, ka tolaik notikusi viena tās sānu altāra iesvētīšana. Ir arī zināms, ka kapela te atradusies 1710. gadā. Jezupovā ilgāku laiku bijis nepastāvīgs Daugavpils jezuītu misijas punkts. Jezuīti šeit apmetušies arī 1804. gadā, veicot katehēzes darbu tuvākajā apkaimē.

Jaunu koka baznīcu Jezupovā uzcēla 1782. gadā pēc vietējo zemju īpašnieka Staņislava Šadurska ierosmes. Šis dievnams nodega 1944. gadā. Koka baznīcas ēkai, iespējams, bija krusta plāns, blakus apsīdai abās pusēs iezīmējās simetriski sakristeju vai šķērsjoma apveidi. Baznīcas diviem torņiem bija Latgalē reti sastopama, sarežģīta konstrukcija. Koka dievnama iekštelpu izgaismoja sikrušu dviņu logi. Ir zināms, ka 1855. gadā šajā baznīcā atradās ērģeles (10 reģistri) un trīs altāri: centrālais – uz sienas iluzori gleznotais altāris, kurā bija arī

eļļas glezna "Dievmāte", viens sānu altāris ar kokā grieztu Kristus tēlu un otrs sānu altāris ar gleznu "Sv. Pēteris". Iekštelpu glezniecisko dekoru un dažas altārglezņas darinājis (pirms 1860) poļu mākslinieks Napoleons Ilakovičs. Šai koka baznīcai līdzās atradās ap 1830. gadu celts koka zvānu tornis – plānā kvadrātveida būve ar piramidālu jumtu, ko vainagoja ažūrs metāla krusts. Tornis, kaut sliktā tehniskā stāvoklī, bija saglabājies vēl 1949. gadā, taču šobrīd tā vairs nav.

Jaunu mūra baznīcu Jezupovā sāka celt tieši aiz vecā koka dievnama pamatiem. Ēkas projektu bija izstrādājis Rēzeknē dzīvojošais arhitekts Pāvils Pavlovs, jaunbūves pamati tika iesvētīti 1936. gadā. Būvdarbus pārtrauca Otrais pasaules karš, un tos pabeidza 1958.–1961. gadā. Taču jau 1962. gadā ēka tika atsavināta, tajā iekārtojot vietējo klubu un citas pašvaldības iestādes. Draudze dievnamu atguva 1989. gadā, draudzes

124. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2005, Marika Vanaga

125. Skats uz ērģelēm. Foto: 2005, Marika Vanaga

126. Baznīcas zvānu tornis. Ap 1830
Foto: 1927, PDC

vajadzībām tas tika pārbūvēts 1990. gadā. Līdz tam dievkalpojumi bija notikuši pielāgotās telpās – blakusesošajā draudzesmājā. Jezupovas baznīca ir būvēta no ķieģeļiem un ārpusē apšūta ar plēstiem granītakmeņiem. Ēka plānā veido četrstūri ar akcentētu poligonālu apsīdu, kurai abās pusēs atrodas

127. Centrālais altāris. Foto: 2005, Marika Vanaga

simetriski četrstūrāini sakristeju apjomi. Smailarku logailas ārīenās ierāmē izvirzīti stilizēti kontrforsī. Neogotikas motīvi izmantoti arī smagnējās divtorņu fasādes logu risinājumā.

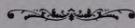
Halles tipa dievnamā trīs jomīem, ko nodala pilāri, ir gan dzelzsbetona, gan koka pārsegums ar velvējumu. Pie ieejas – blakus vestibīlam, kuru ar zāli savieno stīklotas durvīs, – atrodas simetriski izvietotas palīgtelpas. Virs ieejas izbūvēta ērģeļu lukta (instrumenta nav).

128. Krucifīkss. 19.–20. gs. mīja
Foto: 2005, Marika Vanaga

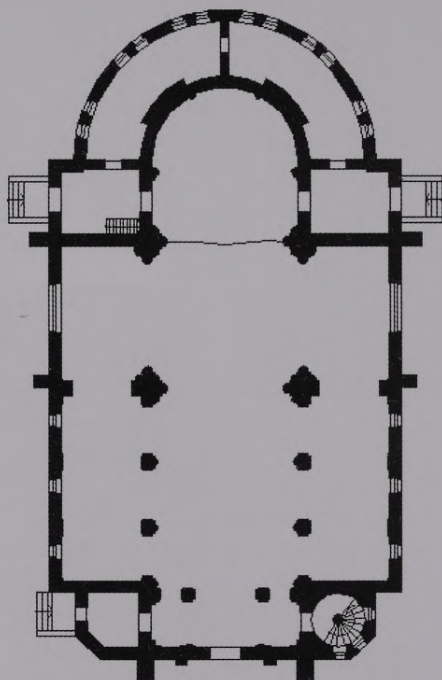
Baznīcas altāri (mensas) ir izveidoti pēc dievnama atgūšanas. Iekārtā saglabāts 19. un 20. gadsimta mījā darināts neorokoko fere-trons, kā arī koka krucifīkss.

Jezupovas (Juzefovas) katoļu baznīca atspoguļo 20. gadsimta pirmās puses arhitektūrai raksturīgo retrospektīvisma ievirzi un eklektisku vēsturisko stilu formu elementu izmantojumu.

R.K.

Kalupes Vissvētākā altāra sakramenta Romas katoļu baznīca

129. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Kalupes draudze sākotnēji darbojās kā Liksnas draudzes filiāle, tās baznīca 1785. gadā bija celta Juzefa Zibera īpašumā – Kalupes muižā. Dievnama koka ēku ar divtorņu fasādi bija būvējis meistars Georgs (Juris) Šidlovskis. 1860. gadā tika nodibināta patstāvīga Kalupes draudze, un šis dievnams tai kalpoja līdz 1882. gadam. Pēc baznīcas nojaukšanas materiālus izmantoja, lai uzbūvētu draudzesnamu (1929. gadā tas paplašināts, pielāgojot vietējā tautasnama vajadzībām). Tagad ēka nojaukta.

Jaunās mūra baznīcas ēkas pamati tika likti 1861. gadā, taču celtniecība ieilga un būvi pabeidza 1882. gadā, iecerēto projektu pilnībā nerealizējot. Literatūrā minēts, ka tagadējo baznīcas ēku projektējis arhitekts

Vilhelms Neimanis (1878–1880). Baznīca konsekrēta 1896. gadā. 1944. gadā dievnamu postīja ugunsgrēks – cieta sakristeja un prezbiterija daļa.

Kalupes baznīca ir neapmestu ķieģeļu mūra ēka, kas celta kā liela apjoma bazilika. Plānā dievnams veido taisnstūri ar pusaploces altārdaļas noslēgumu, ko ietver divas simetriski izvietotas sakristejas un 19. gadsimtā Latvijas dievnamos reti sastopams elements – pusaploces altāra apeja. Dievnama fasādei trūkst torņu (nav īstenots sākotnēji iecerētais divtorņu risinājums); to vietu var noteikt pēc telpu trīsdalījuma pie galvenās ieejas, kā arī uzbūvētajiem torņu lejasstāviem. Par saistību ar romānikas formām liecina kontrforsu lietojums, pusloka ailu

izmantojums logu un durvju izbūvē, arkatūras motīvi sienu rotājumā un perspektīvā portāla elementi ieejas noformējumā.

Dievnama iekštelpu trīs jomos un šķērsjomā sadala arkāde, ko balsta prezbiterija platumā izvietotie saišķpilāri. Vietējās sakrālās arhitektūras kopsakarā netradicionāli risināts ir baznīcas pārsegums – vidusjomu sedz divslīpju koka griesti, jomu krustpunktā izveidots lēzens kupols ar ornamentālu ribojumu. Virs ieejas izbūvēta ērģeļu lukta, kur novietotas 1889. gadā Frīdriha Veisenborna darbnīcā (Krustpili) darinātās ērģeles (deviņi reģistri, viens manuālis).

Interjers sākotnēji bijis krāsots vienā toņkārtā, taču 1913. gadā tā apdare pārveidota, izmantojot polihromu krāsojumu un gleznojumus. Tā ir viena no krāšņākajām Latvijas 20. gadsimta sākuma baznīcu apgleznotajām iekšējām, turklāt daļēji saglabājusies (vietumis pārkrāsota 1966. gadā). Gan pakļāveida kompozīciju, gan atsevišķo ornamentālo joslu dekoratīvajā krāsojumā bagātīgi lietoti viduslaiku ornamenta motīvi. Figūrālajās kompozīcijās, kas taisnstūra

130. Gleznojums uz sienas "Bēgšana uz Eģipti"
Ap 1913. Foto: 2005, Marika Vanaga

ierāmējumos izkārtotas uz sienām virs vidusjoma arkādes, atveidotas sešas Dievmātes dzīves ainas. Gleznojumi darināti uz audekla un iestiprināti rāmjos. Līdzīgi veidoti figurālie Kristus dzīves ainu gleznojumi uz prezbiterija sienām.

Baznīcas ērģeļu prospekts un trīs altāri risināti neogotikas formās, prezbiteriju nodala ažuŗas metāla margas. Dievnama šķērsjomā izvietotajiem tabernākula altāriem

131. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2005, Marika Vanaga

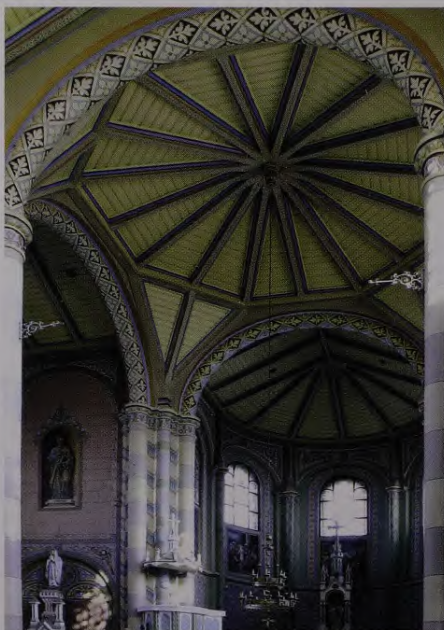

132. Baznīcas ārskats. Foto: 1927, PDC

uz sienas ir gleznots fons (iluzoras draperijas, spraišļoti logi) un svēto Pēterā un Pāvila atveidojumi pusaplocekļos ierāmējumā. Prezbiterija trīs logos atrodas ornamentālas vitražas, tiem blakus divi logi ir iluzori uzgleznoti. Baznīcas iekārtojumā izmantotās ģipša statujas 1928. gadā tika atvestas no Parīzes. Liturģisko trauku komplekts papildināts pakāpeniski: tajā ietilpst Svētā vakarēdiena kauss, ko 19. gadsimta vidū neogotikas stilistikā darinājis Jakobs Lēzers, kā arī K. Volka (1893)

134. Vidusjoma griestu apdare
Foto: 2005, Marika Vanaga

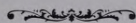
133. Skats uz jomu krustojuma pārsegumu
Foto: 2005, Marika Vanaga

135. Baznīcas vidusjoms
Foto: 2005, Marika Vanaga

un kāda meistara A. K. (1901) kaltie ciborija kausi (1985. gadā tie nozagti, bet vēlāk atgūti draudzes īpašumā). Baznīcā saglabājusies neogotiska griestu lustra ar Plāteru-Zībergu un viņu radnieku dzimtu ģerboņiem, tāpat 19. un 20. gadsimta mijas flīžu grīdas segums. No tā paša laika dievnama iekārtā ir arī neorokoko formas feretroni.

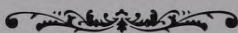
Neoromāniskas stilistikā celtā Kalupes baznīcas ēka līdz ar tās neogotisko interjeru ir nozīmīgs historisma arhitektūras un mākslas piemineklis, profesionāli augstvērtīgs un stilistiski vienots baznīcas iekārtojuma un apdares ansamblis.

R.K.

136. Centrālais altāris. Foto: 2005, Marika Vanaga

Koroļevščinas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

137. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Koroļevščinas vecticībnieku kopiena ir dibināta 1917. gadā, lūgšanu nams celts 1918. gadā. Taisnstūra plānojuma būve ir pārdalīta ar starpsienu, nošķirot priekštelpu no draudzes telpas. Ēka celta no guļbaļķiem, kas apšūti ar horizontāliem krāsotiem

dēļiem. Plēstu laukakmeņu mūrējuma pamati, atšķirībā no citiem Latgales koka dievnamiem, virspamatu daļā nav izvirzīti. Divslīpju jumtu klāj skārda plāksnes. Dievnamam ir divi torņi: virs ieejas paceļas plānā kvadrātiskais zvānu tornis, bet otrs – mazākais

138. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2002, Anita Bistere

139. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 1927, PDC

140. Skats uz ikonostasu. Foto: 2002, Anita Bistere

141. Lūgšanu nama logs. Foto: 2005, Anita Bistere

ornīti atrodas virs jumta kores altārdaļas pusē un ir nedaudz novirzīts uz ēkas centru. Ēkas logiem un durvīm ir taisnstūra forma, un kopumā dievnama vienīgais ārējais rotājošais elements (izņemot torni) ir virs ieejas pašā zelmiņa stūrī iebūvētais nelielais lodziņš ar rombveida spraišļojumu.

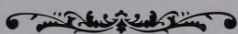
Lakoniskās formās veidotas arī iekštelpas. Ar dēļiem apšūtie, krāsotie griesti ir limeniski, sānos ar ieloci. Altārdaļu nošķir ažiūra, no dekoratīviem siluetažāģējuma dēļiem darināta sētiņa. Ikonostasa ikonas (to vidū arī ikonogrāfijas retumi) šajā lūgšanu namā izvietotas divās rindās, to datējumi ir no 19. gadsimta vidus līdz 20. gadsimta sākumam.

Kopumā Koroļevščinas vecticībnieku lūgšanu nams ir ļoti vienkāršs, būvēts atbilstoši lauku iedzīvotāju iespējām un atspoguļo tradicionālās koka celtniecības tradīcijas.

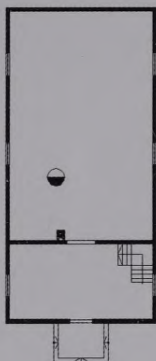
A.B.

142. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2002, Anita Bistere

Krīvānu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

143. Lūgšanu nama plāns

Mērogs 1:400

Krīvānu vecticībnieku kopiena dibināta 1908. gadā; lūgšanu nams celts 20. gadsimta sākumā, tā vienkāršajam arhitektoniskajam risinājumam piemīt vairākas savdabīgas iezīmes.

Dievnams plānā ir taisnstūris, kas pārdalīts ar starpsienu, nošķirot priekštelpu no draudzes telpas. Ēka būvēta no tēstiem guļbaļķiem, kas priekštelpas daļā ir atsegti, bet pārējā daļā – apšūti ar nekrāsotiem horizontāliem dēļiem. Celtnei ir lentveida mūrēti

pamati. Tās divslīpju jumtu sedz nekrāsots viļņotais šiferis. Dievnamam ir tikai viens – kvadrātisks zvanu tornis, kas paceļas virs ēkas ieejas daļas. Tornim lejasdaļā ir krāsots koka dēļu vertikāls apšuvums, bet augšpusē tas veidots skujiņas rakstā. Ēkai ir dažāda lieluma logi. Lielākajiem logiem ir divējādi slēgi: vai nu no vienkārši horizontāli sastiprinātiem dēļiem, vai arī – ar pildīņiem. Tāpat variētas logu aplodas – tās ir gan vienkāršas, gan (virš vai zem logailas) rotātas ar

144. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

145. Skats uz ikonostasu. Foto: 1990, PDC

146. Lūgšanu nama lievenis
Foto: 2003, Anīta Bistere

kokgriezumiem. Īpaši izteismīga ir lūgšanu nama ieeja. Lieveņa jumtiņa apakšmalai ir kokā griezta dekoratīva josla, bet divslīpju segumu vainago sīpolveida kupoliņš ar krustu; rotājums ir arī notekcaurulēm jumtiņa malās. Ļoti greznas ir polihromi krāsotās ārdurvis ar kokgriezumiem.

Dievnama vienkāršo iekštelpu griesti ir līmeniski. Ieejas daļā ir izbūvēts balkons, kas balstās uz dekoratīviem četrstūrīgiem stabiem. Balkona margas krāsotas, darinātas no virpotiem balustriem. Līdzīgas margas norobežo arī altārdaļu. Vēl iekštelpas dekorē durvis, kas savieno draudzes telpu un priekštelpu: to augšdaļas kvadrātveida stiklojumam ir izmantoti dažādu krāsu stikli, radot interjerā nelielu, bet interesantu akcentu. Ikonostasu veido trīs ikonu rindas ar centrālo – ievērojami lielāko ikonu. Dievnama ikonas tapušas laikposmā no 19. gadsimta otrās puses līdz 20. gadsimta pirmajai trešdaļai. Draudzes telpas griestu centrā iestiprināts lielais griestu lukturis, kuru var

147. Lūgšanu nama logs. Foto: 2003, Anita Bistere

148. Lūgšanu nama ārskats
Foto: 2003, Anita Bistere

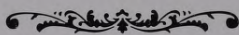
nolaist, lai ieliktu sveces; tas dievnamam neapšaubāmi piešķir lielāku izteiksmību. Lai arī Krivānu vecticībnieku kopienas lūgšanu nama interjers ar īpašu greznību neizceļas, ārējā veidola ziņā tas noteikti ir viens no šā apvidus interesantākajiem vecticībnieku dievnamiem.

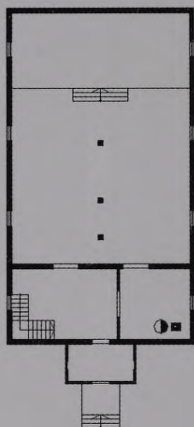
A.B.

149. Skats uz altārdaļu un altāra krustiem. Foto: 2003, Anita Bistere

Krivošejevas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

150. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Vecticībnieku kopiena Krivošejevā bijusi jau sen, pašreizējais lūgšanu nams celts 20. gadsimta sākumā (ap 1906–1907) un ir jau otrais šeit celtais dievnams. Jumts ēkai uzlikts 1926. gadā. Plānā dievnams veido taisnstūri, kam piekļaujas pavisam neliela (arī pēc apjoma daudz zemāka) taisnstūrveida priekštelpa. Lūgšanu nams celts guļbūves tehnikā un apšūts ar horizontāliem krāsotiem dēļiem. Ēkai ir tēstu granītakmeņu bloku mūrējuma pamati. Divslīpju jumtu ar nošļauptiem galiem sedz nekrāsota skārda plāksnes.

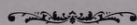
Dievnamam ir divi tornī: virs ēkas ieejas – plānā kvadrātisks zvanu tornis, bet vairāk uz ēkas altārdaļas pusi – otrs tornis. Kopumā ēkas ārpusē, izņemot logu aplodas ar sandrikiem, rotājumi nav izmantoti.

Dievnama iekštelpu sienām ir gluds, krāsots apšuvums. Limeniskie griesti ir ar krāsotu dēļu apšuvumu un sānos ar ieloci. Ikonostasa ikonas gleznotas laikposmā no 19. gadsimta otrās puses līdz 20. gadsimta 60.–70. gadiem. Ikonostasā apvienots dažādu ikonu brīvākis izvietojums, saskaņojot ikonu kārtojumu vienas rindas robežās, taču kopumā tas veidots atbilstoši vecticībnieku tradīcijām. Pārējās dievnama ikonas tapušas 19. gadsimta beigās. Viena lūgšanu nama grāmata (1575) iekļauta Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Lai arī Krivošejevas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams ārējā veidolā diezgan stipri atšķiras no tā paša (Biķernieku) pagasta – Pantelišķu vecticībnieku lūgšanu nama, abu dievnamu iekštelpām ir zināma līdzība (piemēram, griestu konstrukcija). Tas apliecina to kopīgo teritoriālo un konfesionālo piederību, kā arī līdzīgos priekšstatus par vecticībnieku dievnamu celtniecības paņēmieniem.

151. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

A.B.

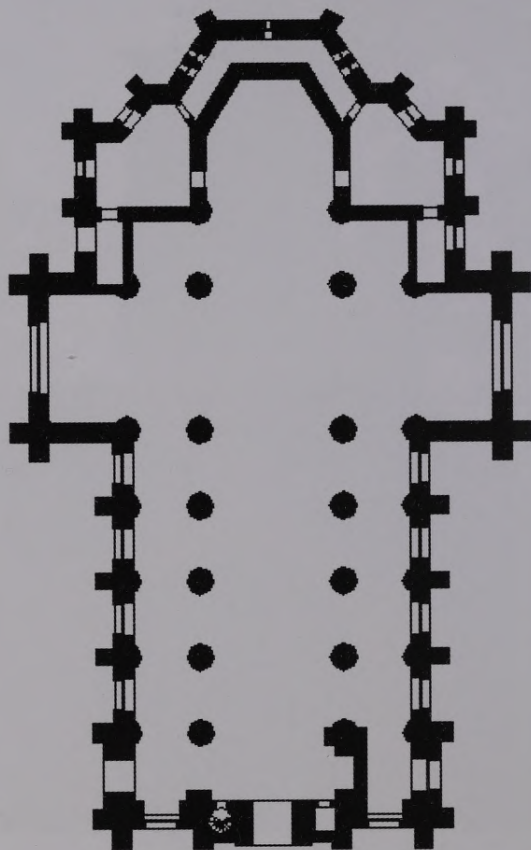
152. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

153. Skats uz ikonostasu. Foto: 1980, PDC

Līksnas Vissvētās Jēzus sirds Romas katoļu baznīca

154. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

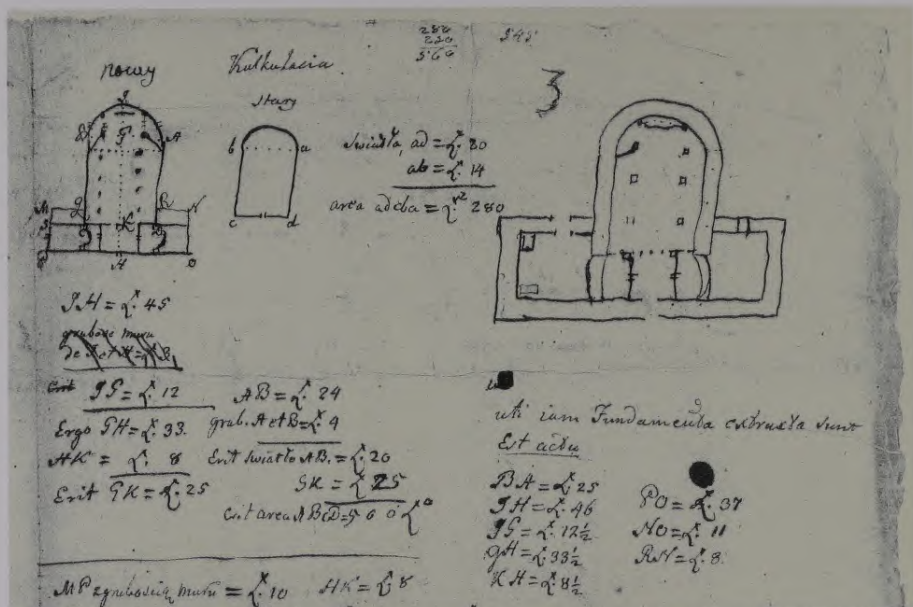
Līksna jau kopš 18. gadsimta bijusi nozīmīgs katoļu centrs. Te darbojās jezuītu misijas stacija (1749–1789), bet pēc Mogiļevas arhibīskapijas nodibināšanas (1782) – arī katoļu baznīcas Lejasdaugavpils dekanāts. Pirmā Līksnas baznīca celta 1748. gadā pie Līdinghauzenu–Volfu muižas. 1796. gadā Juzefs Zibergs baznīcu pārveidoja par kapeli. Napoleona Ordas zīmētajā Līksnas skatā (19. gs. 70. gadi) redzams, ka tā bijusi neliela, kompakta celtnie ar altārgalā nošļauptu divslīpju jumtu un barokālu jumta tornīti virs ieejas fasādes trīsstūra zeltmaņa. Līksnai noņākot Zibergu, vēlāk – grāfu Plāteru-Zibergu

īpašumā, sākās jaunas lielas baznīcas būvniecība; to pabeidza 1798. gadā un iesvētīja 1801. gadā. Dievnama mūra ēkas plato divstāvu fasādi ierāmēja masīvi torņi ar ķiverveida noslēgumu. Fasādes kompozīciju, kuras četrstūra aprisēs izcēlās dzegu ierāmēts trīsstūra frontons, vainagoja starp torņiem izbūvēta barokāla atika. Šajā baznīcas ēkā 1833. gadā minēti četri altāri, kokgriezumā veidota kancele un ērģeles (10 reģistri). Baznīca nojaukta pēc 1913. gada, materiāli izmantoti plebānijas celtniecībai.

Nākamās (pašreizējās) Līksnas baznīcas ķieģeļu mūra ēka tika būvēta 1909.–1913. gadā

155. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Mariķa Vanaga

156. Juzefats Zibergs. Divu Liksnas baznīcu plānojuma skice ar projekta aprēķiniem. 1767
 Lietuvas Valsts Vēstures arhīvs

157. Baznīcas vidusjoms. Foto: 2004, Marika Vanaga

Vaikulānu ciemā. Tās celtniecības ierosinātājs bija vēlākais arhibīskaps Antons Springovičs, līdzekļus deva grāfi Jans Teofilis Plāters-Zibergs un Ādams Plāters-Zibergs. Dievnams cieta Pirmā pasaules kara laikā – 1915. un 1916. gadā, bet postījumi tika likvidēti 20. gadsimta 20. gados.

Liksnas baznīca ir apjomīga, latīņu krusta formas plāna būve ar trim garenjomiem, šķērsjomu un poligonālu apsīdu. Divtorņu fasāde risināta izsvērtās proporcijās: neogotisko zelmīni ierāmē slaidie, ažušie torņi ar teltsveida smaili, centrālo ieeju izceļ portāls un rozēs logs. Jomu krustpunktu iezīmē dekoratīvs tornītis jumta korē. Ārsienu vertikālo dalījumu akcentē kontrforsī. Būvapjomu kārtojuma radīto glezniecisko iespaidu papildina fasādes apdares koloristiskais risinājums, kas panākts, sarkano ķieģeļu mūrim mīļoties ar apmestām joslām.

Baznīcas iekštelpu sadala profilēti, poligonāli pilāri; mūrētais pārsegums veidots gan zvaigžņu, gan krusta velvju formā ar ķieģeļu ribojumu. Līdzīgi kā Kalupes baznīcā, Liksnas dievnamā izbūvēta altāra apeja un blakus prezbiterijam simetriski izvietotas sakristejas (vienā no tām iekārtota Lurdas Dievmātes kapela). Prezbitēriju norobežo metāla balustrāde, apsīdas logus grezno ornamentālas vitrāžas. Virs ieejas atrodas plaša ērģeļu lukta. Baznīcas iekārta (koka altāris, kancele, biktssoli) veidota neogotikas formās kā vienots ansamblis. Dievnamā saglabājies 18. gadsimta biktssols; izcilais koncertinstruments – 1931. gadā Vaclava Bernacka Varšavas–Viļņas ērģeļu fabrikā tapušās ērģeles (27 reģistri, divi manuāļi) ir viens no lielākajiem poļu ērģelmeistaru būvētajiem instrumentiem Latvijā. Klasicisma stilā darinātā monstrance, kuru 1793. gadā baznīcai dāvinājuši grāfi Juzefs un Marija Plāteri-Zibergi, glabājas Rundāles pils muzejā.

158. Baznīcas ārskats. Foto: 1927, PDC

Liksnas katoļu baznīca ir ievērojams historisma laika Latgales baznīcu arhitektūras piemineklis; neogotikas stilistikā būvētā ēka, tās apdare un iekārta veido vienotu ansambli.

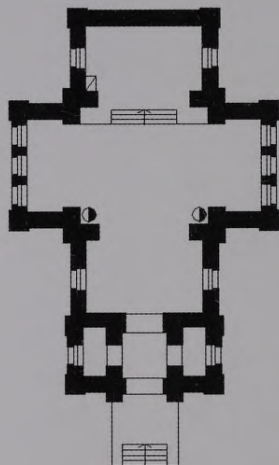
R.K.

159. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 1927, PDC

Lipinišķu Dievmātes atdusas pareizticīgo baznīca

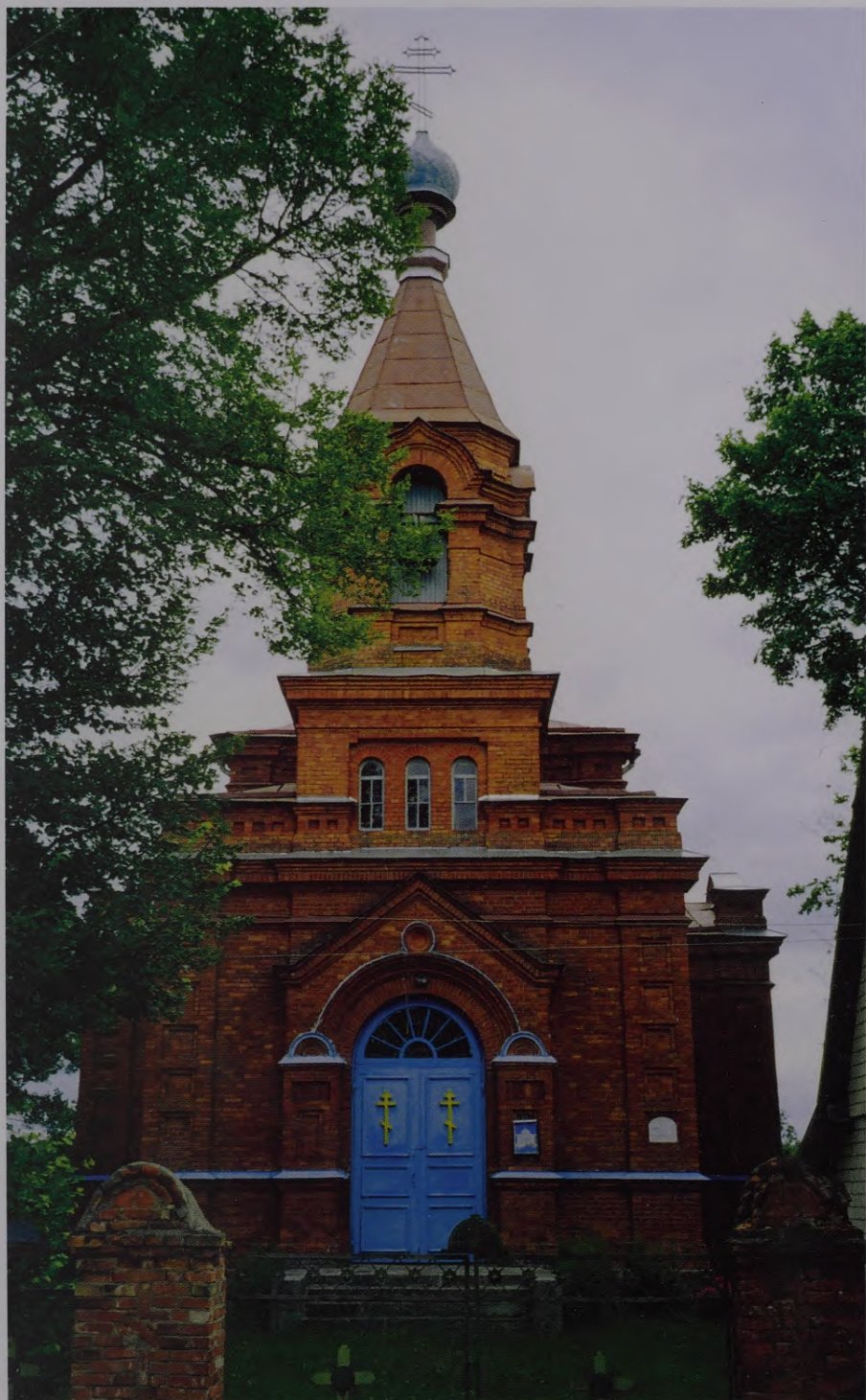
160. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Lipinišķu draudze, kas sāka veidoties 1829. gadā, ir viena no pirmajām pareizticīgo draudzēm Daugavpils rajonā. 1836. gadā Lipinišķos tika uzcelta un iesvētīta koka baznīca (tās vienīgā līdziniece no togad pēc viena projekta būvētajām četrām baznīcām saglabājusies Šķeltovā, Krāslavas rajonā). 1888. gadā Lipinišķu dievnams tika nopietni izlaupīts, un tas rosināja sākt ziedojumu vākšanu mūra baznīcas celtniecībai. Lidzekļus ieguva ne tikai no individuāliem ziedotājiem, bet arī no Polockas–Vītebskas eparhijas. Dievnamam pamatus ielika 1906. gadā, bet 1908. gadā to iesvētīja, nosaucot Dievmātes atdusas vārdā.

Baznīca plānā veido latīņu krustu; ēkas apjoma vidusdaļa ir paaugstināta, līdz ar to tās arhitektoniskajā risinājumā saskatāma bizantisko celtniecības tradīciju ietekme. Sarkano ķieģeļu ēka balstās uz granīta bloku pamatiem. To sedz skārda divslīpju jumts, kā arī četrslīpju jumts (paaugstinātajā draudzes telpas vidusdaļā). Baznīcai ir divi tornī: lielākais – zvanu tornis paceļas virs dievnama ieejas un ir iekļauts tā apjomā; mazākais

tornis izvietots draudzes telpas centrālās daļas paaugstinājuma vidū. Ēka ir bagātīgi rotāta, izmantojot profilētas dzegas, dekoratīvus iedziļinājumus sienās, virs logiem – ķīļveida arku formas ierāmējumus, u. c. Salīdzinājumā ar pārējiem šā reģiona pareizticīgo dievnamiem Lipinišķu baznīca izceļas arhitektoniski māksliniecisko paņēmieni ziņā – daudzie ārējie dekoratīvie elementi veidoti, neizmantojot apmetumu vai krāsojumu, bet gan saistībā ar ēkas konstrukciju, tās arhitektonisko ieceri un celtniecības materiālu izvēli.

Interjerā īpaši atzīmējama draudzes telpas centrālā (plānā kvadrātveida) daļa, kas paceļas virs baznīcas pamatapjoma: tajā ir iebūvēti logi, kas izgaismo baznīcas vidusdaļu. Sienas šeit rotā dekoratīvi profilēta dzegu josla, bet griestu vidū ir izveidots zvaigznes formas cilnis. Centrālo daļu no pārējās telpas atdala pusloka arkas. Vēl 20. gadsimta 30. gados pie dievnama sienām atradās ikonas – Polockas M. Samočernovas sieviešu garīgās skolas audzēkņu gleznojumi. Šobrīd baznīcā izvietotās ikonas ir tapušas

161. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2003, Anita Bistere

162. Vecās baznīcas ārskats. Foto: 1925, PDC

163. Skats uz ikonostasu. Foto: 2003, Anita Bistere

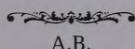

no 19. gadsimta vidus līdz 20. gadsimta sākumam. Ikonostass darināts 20. gadsimta sākumā, šai laikā gleznotas arī abu rindu ikonas. Balti un gaišzili krāsotajā karkasā ar zeltījumiem izcelti kokgriezumi. Ikonu izkārtojums atbilst ierastajam principam un kanoniem; pirmās rindas labajā pusē pēdējā ikona ir veltīta “Dievmātes atdusas” ainai.

Lipinišķu pareizticīgo baznīcas būtiskākā vērtība, neraugoties uz dievnama attālo atrašanās vietu un nelielu draudzi, ir tās interesantais arhitektoniskais risinājums. Tas atbilst historisma laikā Latvijas teritorijā nereti izmantotajam krievu–bizantiešu stila arhitektoniski telpisko elementu apvienojumam ar piramidālo zvanu torni, kas bieži sastopams Krievijas pareizticīgo baznīcu arhitektūrā.

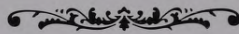
164. Griestu dekors. Foto: 2003, Anita Bistere

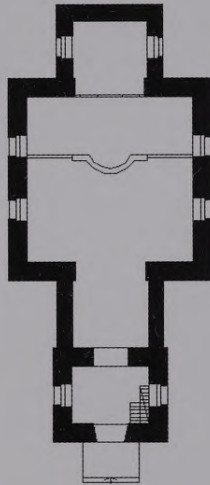
A.B.

165. Baznīcas ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

Maskovskas Vissvētās Dievmātes patvēruma pareizticīgo baznīca

166. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Sākotnēji Maskovskas draudze tika dēvēta par Jakubinskas draudzi, ko izveidoja 1872. gadā. Dievkalpojums tolaik noturēja pagaidu baznīcā – draudzes stāresta mājā. Mācītāji turp brauca no citām vietām, līdz 1875. gadā par mācītāju tika iesvētīts vietējais iedzīvotājs, vienotās ticības piekritējs, Simeons Mihailovs. Pašreizējo mūra baznīcu uzcēla un dievnamu iesvētīja 1879. gada 1. oktobrī. Pirmā pasaules kara laikā ēka necieta, taču daļu evakuēto iekārtas priekšmetu baznīca vairs neatguva. Aizvesto priekšmetu vidū bija vairākas vērtīgas grāmatas, kā arī seši zvani. Vēl 1939. gadā dievkalpojumi baznīcā notika pēc vecajām, pirms Nikona laika tradīcijām (Nikona reformas Krievijā norisinājās 1652. gadā). Maskovskas baznīcas plānojums atbilst lielākajai daļai citu Latgales pareizticīgo baznīcu: uz galvenās garenās atrodas priekštelpa, draudzes telpa (kas ir platāka un lielāka baznīcas daļa) un altārtelpa (aiz ikonostasa). Taču šai sakrālajai celtnei piemīt īpatnība –

tūlīt aiz sienas, kas nodala priekštelpu (zvanu torņa apjomā) un draudzes telpu, ir ievērojami zemāks, ar ēkas centrālo (platāko un augstāko) daļu savienots sašaurinājums. Citas Latgales baznīcas ir celtas, ēkas apjomu draudzes telpas centrālās daļas virzienā palielinot pakāpeniski, bez šādas krasi nodalītas savienojošas daļas. Draudzes telpas sašaurinātajai daļai ir piekļauts zvanu torņa kvadrātiskais apjoms, kura augšdaļa ir no koka. Virs draudzes telpas atrodas otrs – neliels tornītis.

Maskovskas pareizticīgo baznīca neizceļas ar īpaši krāšņu fasāžu rotājumu, lai gan salīdzinājumā ar tuvākajā apkārtnē sastopamajām pareizticīgo un vecticībnieku koka baznīcām (piemēram, Daniševkā) šeit dekoratīvie elementi ir izmantoti visai daudz. Zvanu torņa, baznīcas centrālās daļas un altārdaļas apjomu stūrus ierāmē gluda, vertikāla, gandrīz metru plata apmesta mūrējuma josla. Ārsienu augšdaļā tā pāriet dekoratīvā zemdzeģas arkatūras joslā, virs

kuras izveidots dekoratīvs jumta dzegas profilējums. Gluds sienu mūrējums, ko akcentē balsinājums, ir arī ap logailām un ieejas durvīm. Tāpat baznīcu rotā, mūra celtni papildinot ar koka būvju elementiem, mazais jumta tornītis un tā zemdzegas joslas

kokgriezumi. Baznīcas fasādē īpaši izceļas ēkas ieejas portāls ar izteiksmīgo gleznojumu, kurā atveidots Pestītājs. Gleznojuma autors ir dievnama priesteris Andrejs (Davidovs), kura darbi atrodami gan Maskavā – Donas klosterī, gan Kijevā un Rīgā.

167. Baznīcas ārskats. Foto: 2002, Anita Bistere

168. Baznīcas ārskats. Foto: 1927, PDC

Iekštelpas apjoma arhitektoniskais risinājums Maskovskas dievnāmā daudz neatšķiras no citām pareizticīgo baznīcām. Griesti ir limeniski, ar slīpinājumiem sānos. Vietā, kur draudzes telpa savienojas ar sašaurinājumu, izveidota arka, kuras virsmu sānos rotā dekoratīvi gleznojumi. Arī griestu centrā – apļa formā ap lustras stiprinājuma vietu – ir gleznojums. Lidzīgs sienu gleznojums atrodas uz draudzes telpas austrumu sienas; griestus šai telpas daļā dekorē trapecveida laukumā gleznots Kristus paceltām rokām.

Maskovskas baznīcas ikonostasam ir četras ikonu rindas, tomēr salīdzinājumā ar citām pareizticīgo baznīcām tam piemīt īpatnības. Visbiežāk ikonostasu veido kokgriezumiem rotāta, dekoratīvi krāsota koka siena jeb karkass, kurā iestiprinātas ikonas. Bet Maskovskā koka siena, kura klāta ar gaišu marmoru imitējošu, vietām zelta krāsojumu un kurai gan nav raksturīgo bagātīgo

169. Skats uz ikonostasu. Foto: 2002, Anita Bistere

kokgriezumu, ietver tikai pirmo ikonu rindu. Šis ikonostasa daļas veidojums atbilst stingri noteiktajiem kanoniem. Pestītāja un erceņģeļu ikonas 1873. gadā Nižņijnovgorodā darinājis D. Salabanovs. Valdnieka vārtu ikonas tiek datētas ar 20. gadsimta sākumu. Maskovskas baznīcas ikonostasa savdabība atspoguļojas pārējās rindās: līdzīgi kā vec ticībnieku dievnamos, arī šeit ikonas ir novietotas rindās uz koka plauktiņiem, kas piestiprināti pie sienas. Trešās un ceturtais rindas ikonas tapušas 19. gadsimta beigās, bet pārējās – 19. gadsimta otrajā pusē.

171. Baznīcas centrālā ieeja
Foto: 2002, Anita Bistere

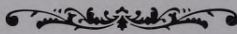

170. Valdnieka vārti ikonostasā
Foto: 2002, Anita Bistere

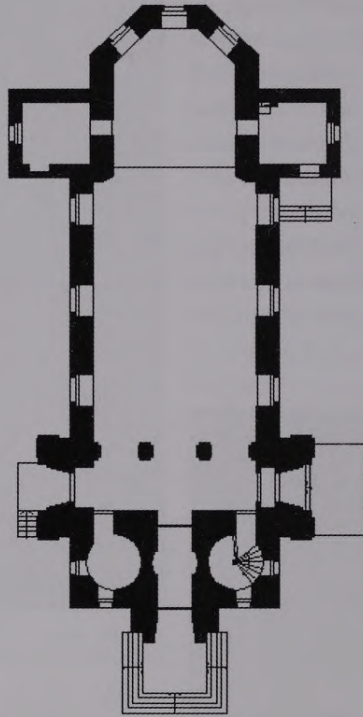
Kopumā Maskovskas baznīcai raksturīgs formu lakonisms un vienkāršība, kam varētu būt saistība gan ar teritoriju, kurā ēka celta, gan arī ar vietējo iedzīvotāju gaumi, materiālo nodrošinātību, vietējām būvniecības tradīcijām. Baznīcas arhitektoniskais risinājums sasaucas ar pareizticīgo sakrālajām celtnēm Krievijā. Tomēr, lai arī Latgale atradās Krievijas pakļautībā, tās baznīcu celtniecību ietekmēja vietējās celtniecības tradīcijas. To apliecina, piemēram, izvēlētie būvmateriāli – Maskovskas baznīcas ēkai tie ir laukakmeņi ar sīku akmens šķembu iespaidumiem apmetumā.

Līdzīgi citiem Latgales pareizticīgo dievnamiem, Maskovskas pareizticīgo baznīca kā savdabīgs arhitektūras piemineklis iekļaujas šā apvidus sakrālo celtnu kopainā.

A.B.

Nīcgales Jaunavas Marijas dzimšanas Romas katoļu baznīca

172. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Pirmā koka baznīca Nīcgālē – Plāteru-Zībergu dzimtas īpašumu zemēs – tika uzcelta 1803. gadā. 1862.–1863. gadā Henriks Plāters-Zībergs tās vietā uzbūvēja pašreizējo

mūra dievnamu. Nīcgales katoļu baznīca bija Liksnas baznīcas filiāle, jo tikai ap 1920. gadu draudze ieguva patstāvīgu statusu. Pirmā pasaules kara laikā dievnams stipri cieta. Pēc kara ēka tika izremontēta, tās iekārta salabota un papildināta. Atjaunotais dievnams konsekrēts 1924. gadā.

Nīcgales baznīca ir vienjoma halles tipa celtne; tās plānā uzsvērtā garenvirziena telpas dominante. Abpus altārdaļai simetriski piebūvētas sakristejas, bet ēkas rietumgalā izvirzīti rīzalīti – katrs ar diviem dekoratīviem tornīšiem. Baznīcai ir vientorņa fasāde, līdzās torņa teltsveida smalei izvietoti četri dekoratīvi stūra tornīši.

Iekštelpai ir krusta velvju pārsegums. Virs ieejas iebūvēto ērģeļu luktu balsta trīs smailloka arkas. Prezbitēriju savulaik norobežoja

173. Ārskats no apsīdas puses
Foto: 2005, Marika Vanaga

174. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

175. Skats uz ērģelēm. Foto: 2005, Marika Vanaga

176. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 1927, PDC

metāla balustrāde. Baznīcas iekārta – trīs altāri, ērģeļu prospekts un biktssols – veidota stilizētās neogotikas formās. No sākotnējās iekārtas saglabājušies četri kokgriezuma svečturi, ap 1860. gadu darinātais brokāta ornāts un daļa centrālā altāra (tā bojātais retabls papildināts 1957. gadā). 1961. gadā tika uzstādītas ērģeles ar neogotisku prospektu (19 režīstri, divi manuāļi); šajā gadā izveidoti arī sānu altāri, kuros ievietota Bartolomē Estebana Muriljo darba “Dievmātes debesis uzņemšana” kopija (1918), ko gleznojis Viļņas mākslinieks Henriks Kozlovskis, un Helēnas Drancānes glezna “Sv. Antons” (1926). Nīcgales baznīca, līdz ar ēkas arhitektoniskajam veidolam stilistiski pieskaņoto iekārta, ir raksturīgs historisma arhitektūras principu lokāla, eklektiska risinājuma paraugs.

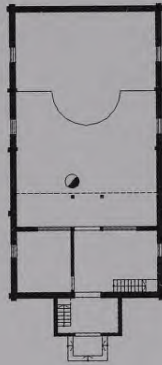
R.K.

177. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

Pantelišķu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

178. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Pantelišķu vecticībnieku kopiena oficiāli dibināta 1907. gadā, taču ir ziņas, ka pašreizējais lūgšanu nams celts 19. gadsimta beigās (iespējams, 70. gados). Pirms šī dievnama Pantelišķos vecticībnieku lūgšanu nams atradās (un darbojās aptuveni līdz 1900. gadam) ēkā, kas vairāk līdzinājās vienkāršai lauku mājai. Celtnes pašreizējo izvietojumu noteikusi apkārtējā vide. Dievnams atrodas kalniņā, un

uz to ved ceļš, kas beidzas pie ēkas vārtiem. Spriežot pēc apkārtnes, dievnams bijis jāiekļauj visai ierobežotā teritorijā. Pantelišķu lūgšanu nams vēlreiz apliecina, ka vecticībniekiem raksturīga stingra celtniecības kanonu ievērošana: ēkas izvietojumā ir ievērots austrumu–rietumu virziena princips, kaut arī, lai iekļūtu lūgšanu namā no ciema puses, tam ir jāapiet apkārt.

179. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2005, Anita Bistere

Ēka plānā veido taisnstūri, ieejas daļā tai piekļaujas mazāks zvanu torņa taisnstūra apjoms. Dievnams celts koka guļbūves tehnikā un ir apšūts ar horizontāliem krāsotiem dēļiem. Celtne balstās uz granīta bloku un plēstu laukakmeņu mūrējuma pamatiem. To sedz divslīpju skārda jumts. Zvanu tornis paceļas augstu pāri dievnama kopapjomam; to sedz savdabīgs četrslīpju jumts, kam sānos slīpums mainās, tādējādi veidojot lauztu plakni. Otrs tornis izvietots virs ēkas altārdaļas. Dievnama pildiņu ārdurvīm un logu slēģiem ir taisnstūra forma; durvis no ārpuses apšūtas ar perforētu metāla plāksni, logus apvij kokgriezumiem rotāta aploda. Citu īpašu ārēju dekoratīvu elementu ēkai nav.

Lūgšanu nama iekštelpu sienām un griestiem ir krāsotu dēļu apšuvums. Griesti ir līmeniski, sānos ar ieloci. Griestu plaknē, kā arī uz sienas virs ikonostasa ir uzgleznotas izkaisītas zvaigznītes, bet sānsienu un griestu sadurvietā stiepjas dekoratīva,

180. Lūgšanu nama logs. Foto: 2005, Anita Bistere

181. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2005, Anita Bistere

182. Lūgšanu nama ārskats
Foto: 2005, Anita Bistere

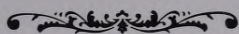
183. Altāra krusts
Foto: 2005, Marika Vanaga

trafaretveidā klāta tumšākas krāsas josla. Virs ieejas draudzes telpā atrodas balkons, kurš balstās uz vienkāršiem tēstiem stabiem un kura margas ir veidotas no grieztiem koka dēļiņiem. Ikonostasam, kas daļēji saglabājies no dievnama celšanas laika, ir bijušas trīs ikonu rindas, divas no tām – ar savstarpēji saskaņotām ikonām. Tādējādi šis vec ticībnieku lūgšanu nams apliecina, ka dievnami ar vienotiem ikonostasiem ir ne tikai lielākajās pilsētās, bet arī lauku apvidos.

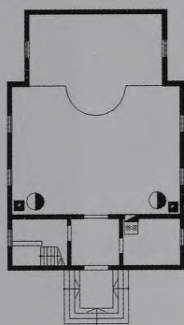
—•—•—•—•—•—•—
A.B.

184. Lūgšanu nama iekšskats
Foto: 2005, Marika Vanaga

Rubenišķu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

185. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Vecticībnieku kopiena Rubenišķos darbojas kopš 1889. gada, dievnams šeit būvēts 19. gadsimta otrajā pusē. 1907. gadā celtais vecticībnieku kopienas lūgšanu nams Rubenišķos ir otrais dievnams (iepriekšējais atradās citā vietā). Pirmā pasaules kara laikā tajā tika ierīkots stallis; pēc kara ēka iztīrīta, nomainīta bojātā grīda. 20. gadsimta 60.–70. gados Rubenišķos vairs nebija vietējo vecticībnieku garīdznieku, kas dzīvotu līdzās

lūgšanu namam. Drīz vien dievnams darbību pārtrauca, un ēka kļuva arvien nesakoptāka. Kopš 90. gadiem lūgšanu nams pamazām tika savests kārtībā, atsākās dievkalpojumi. 2003. gadā dievnamam atjaunoti pamati, lievenis un tā jumtiņš, bet ārdurvīm izgatavots metāla apkalums.

Lūgšanu nams plānā veido taisnstūri, kam pieklauta nedaudz sašaurināta altārdaļa. Taisnstūra kopējums plānā dalās četras

186. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2003, Anita Bistere

daļās: priekšelpā (ieejot ēkā), divās palīg-
telpās (abpus priekšelpai) un draudzes
telpā. Ēka ir koka guļbūve, kas apšūta ar
horizontāliem krāsotiem dēļiem. Tā balstās
uz lentveida mūrētiem pamatiem. Divslipju
jumtu sedz nekrāsota skārda plāksnes. Diev-
namam ir divi tornī: lielākais, plānā kvad-
rātiskais zvanu tornis izvietots virs ieejas
ēkā, mazākais tornītis atrodas virs altārdaļas,
gandrīz pašā ēkas galā. Lūgšanu namam nav
īpašu ārēju rotājumu. Logailām un durvīm
izmantotas vienkāršas taisnstūra formas.
Tikai saišķu gali, kas novietoti vertikāli uz
leju no jumtgalēm ieejas un altārgala daļā,
ir ar dekoratīviem griezumumiem kokā.

Iekšelpās sienas un griestus sedz šauru dē-
lišu apšuvums, kas padara interjeru īpaši
savdabīgu un dekoratīvu. Griesti draudzes
telpā ir ar ieloci. Virs ieejas daļas izbūvēts
balkons ar vienkāršām margām. Ikonas
pirms Pirmā pasaules kara tika aizsūtītas uz
Maskavu, un vēlāk lūgšanu nams tās vairs
neatguva. Kaut arī ikonostasā ir atvēlēta
vieta trim ikonu rindām, svētbildes diev-
namā netiek turētas – tās atnes tikai uz diev-
kalpojumu laiku. Ikonostasa sienas vidū
ir piestiprināts centrālās ikonas rāmis –

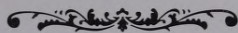
187. Lūgšanu nama ārskats
Foto: 2003, Anīta Bistere

apzeltītiem kokgriezumiem bagātīgi rotātais,
arī greznākais interjera priekšmets.
Rubenišķu vecticībnieku kopienas lūgšanu
nams pārstāv vecticībnieku 20. gadsimta sā-
kuma arhitektūru, tā vienkāršais arhitek-
toniskais risinājums atbilst citiem šai laikā
lauku reģionos celtajiem dievnamiem.

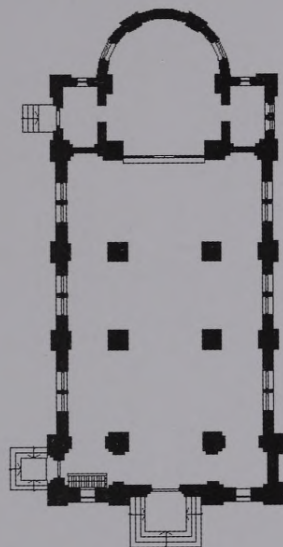
A.B.

188. Lūgšanu nama iekšskats. Foto: 2003, Anīta Bistere

Spruktu Sv. Antona Romas katoļu baznīca

189. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Spruktu katoļu draudze tika izveidota 20. gadsimtā – tā dibināta 1933. gadā un aptver daļu no teritorijas, ko iepriekš apkalpoja Izvaltas un Jezupovas baznīcas. Ir zināms, ka pašreizējās Spruktu baznīcas vietā atradusies koka kapela, kas celta 1785. vai 1820. gadā. Jau 1866. gadā šī ēka bijusi sliktā stāvoklī, tomēr nav precīzu ziņu par

tās izskatu un saglabāšanās ilgumu. Tagadējo Spruktu baznīcu projektēja un celtniecības darbus vadīja vietējais prāvests un būvtehniķis Vaclavs Kozlovskis. 1933. gadā tika likti baznīcas ēkas pamati, kā arī uzcelts draudzesnams, kur iekārtota pagaidu kapela. 1935. gadā jauno dievnamu iesvētīja, taču būvi pilnīgi pabeidza tikai 1938. gadā.

190. Centrālais altāris. Fragments. Foto: 2005, Marika Vanaga

191. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

Spruktu baznīca ir celta no betona ķieģeļiem; plānā tā ir taisnstūra būve ar pusaploces apsīdu, kam abās pusēs atrodas simetriski četrstūra sakristeju apjomi. Dievnama ar sienas ritmiski sadala lizēnas, starp tām izvietoti pusaploces dvīņu logi. Baznīcai ir divtorņu fasāde, torņu barokālais vainagojums veidots ķiverveida formā.

Iekštelpu trīs jomos pārdala četrstūrains pilārs, to sedz cilindriska velve. Virs ieejas izbūvēta ērģeļu lukta (tajā novietots harmonijs). Centrālajam altārim izmantoti klasiskā ordera elementi, tajā ievietots nezināma

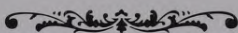
20. gadsimta meistara darbs "Sv. Antons". Sānu altāri 20. gadsimta vidū bijusi Jadvīgas Žilvinskas glezna "Jēzus sirds" (kas nozagta). No vecākas baznīcas iekārtas mantots nozīmīgākais dievnama mākslas piemineklis – 19. gadsimta sākumā lietais alvas relikvārijs.

Spruktu baznīcas ēka, pārstāvot retrospektīvisma strāvotību, atspoguļo vietējo celtniecības tradīciju īpatnību 20. gadsimta pirmajā pusē – dažādu vēsturisko stilu elementu eklektisku apvienošanu.

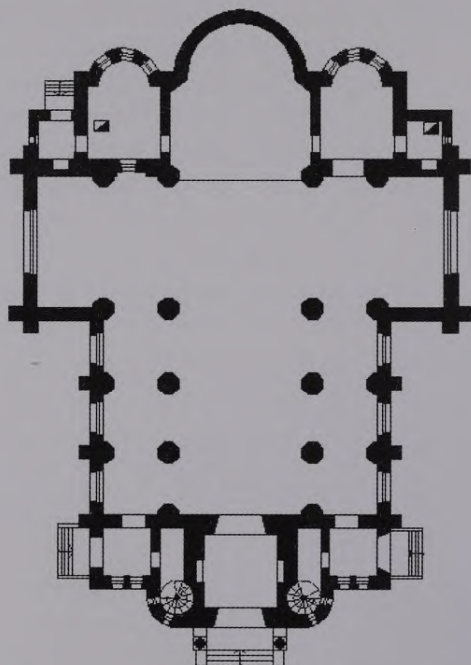
R.K.

192. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2005, Marika Vanaga

Višķu Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca

193. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

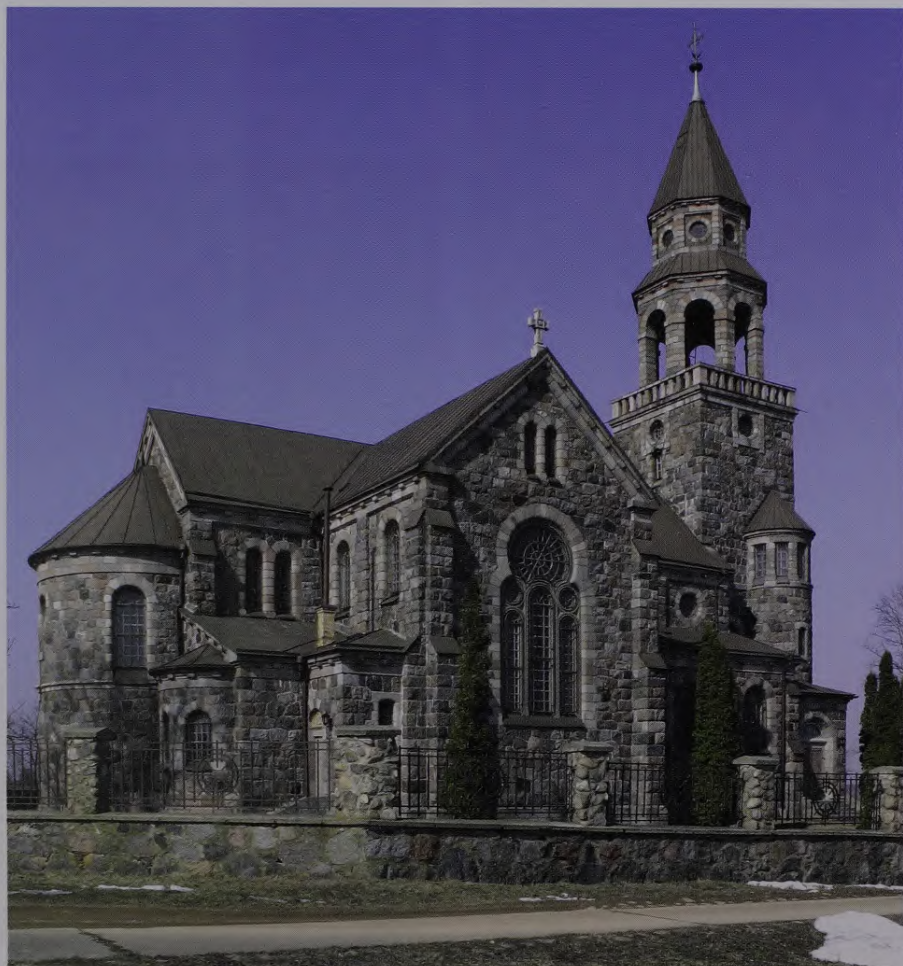
194. Skats no apsīdas puses
Foto: 2005, Marika Vanaga

Višķos bijusi viena no senākajām zināmajām koka dievnamu celtnēm Latgalē; jau 1621. gadā tā minēta Molu dzimtas īpašumā. Ziņas par Višķu draudzi sniedzas līdz 1625. gadam. Par pirmās koka baznīcas izskatu trūkst datu, bet ir zināms, ka Višķos misijas darbību izvērsuši jezuiti, kas Daugavpili apmetušies ap 1625. gadu. Višķu baznīca vēlāk pieminēta 1710. gada bīskapa ziņojumā (relācija) Romai. Toreizējā koka ēka kalpoja līdz 1715. gadam, kad Hieronims un Katrīna fon der Moli nolēma dievnamu pārvietot uz citu vietu – ezera pussalā. Ap 1754. gadu, iespējams, norisinājās kādi šīs otrās koka baznīcas remonta vai pārbūves darbi. Baznīca minēta 1758. gada ziņojumā Romai, bet plašāks tās apraksts atrodams 1761. gada ģenerālvizitācijas dokumentos. Dievnamu sīki aprakstīts arī 1832. un 1855. gada vizitāciju laikā. 1891. gada

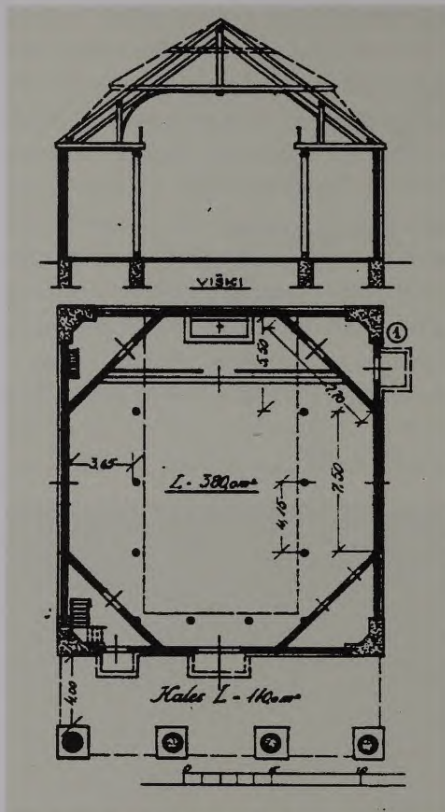
Lieldienās sabrukušas luktas, prasot cilvēku upurus; pēc 1894. gada remonta baznīcas darbība turpinājusies. 1907. gadā, iecerot jauna dievnama būvi, tika lūgta celtniecības atļauja. Veco koka baznīcu kopā ar iekārtu 1928. gadā pēc Pieminekļu valdes ierosinājuma iekļāva Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Tomēr šo Latgales arhitektūrā un mākslas vēsturē nozīmīgo seno ēku 1937. gadā nojauca (materiāli 1939. gadā pārvesti uz Valmieru).

Vecais Višķu koka dievnams bija centriska plānojuma būve. Plānā iekšstelpa veidoja astoņstūri, kam četros stūros pievienotas

piebūves, līdz ar to ēkas ārpusē iegūstot taisnstūra formu. Ši ir vienīgā zināmā šāda plānojuma baznīca Latvijā. Ēkas ārējie stūri bija nostiprināti ar mūrējumu, bet fasāde veidota kā vienkāršs portīks. Iekšstelpu pārsedza līmeniski griesti ar ieloci. Telpu sadalīja pakavveidā gar trim sienām izvietotas luktas uz tieviem balstiem. 18. un 19. gadsimta mijā baznīcas iekšstelpu dekorēja gleznojums: uz sienām iluzori atveidotas kolonnas un rustojums, bet zem luktām – greznu, kasetētu griestu imitēta apdare. Šajā baznīcā 19. gadsimta vidū minēti arī trīs altāri – divi iluzori gleznoti uz dēļiem, bet

195. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

196. Arturs Krūmiņš. Vecās Višķu baznīcas plāns un šķēsgriezums

198. Višķu vecā baznīca. Ieejas fasāde
Foto: 1927, PDC

199. Višķu vecā baznīca. Vara bungas baznīcas luktā
Foto: 1927, PDC

197. Baznīcas ārskats. Foto: 20. gs. 30.–40. gadi, PDC

trešais veidots kokgriezumā. Īpaši dievnāmā godāts no iepriekšējās baznīcas pārnestais, 1705. gadā dāvinātais "Dievmātes" gleznījums. Višķu vecā baznīca bija veidota pēc vietējām amatnieciskajām celtniecības tradīcijām, bet tās iekštelpu apdare – apvienojot baroka un klasicisma laikmeta telpu dekorēšanas paņēmienus. Baznīcas priekšā atradās mūrēts mauzolejs – vietējo muižas īpašnieku dzimtas apbedījuma vieta. 19. gadsimtā šo būvju kompleksu papildināja arī zvanu tornis un netālā plebānijas māja.

200. Višķu vecā baznīca. Ieejas portīks
Foto: 1927, PDC

201. Višķu vecā baznīca. Zvanu tornis ar vārtiem
Foto: 1927, PDC

Jaunajai Višķu mūra baznīcai tika atrasta cita vieta – ārpus miesta; celtnes projektu pasūtīja zviedru arhitektam Kārlim Eduardam Strandmanim, kas dzīvoja Liepājā. Būvdarbus sāka 1908. gadā, un celtnē zem jumta bija 1915. gadā. Taču

dievkalpojums baznīcā varēja noturēt tikai no 1925. gada. 1930. gadā tika pabeigti iekštelpas apdares darbi, bet iekārtošana vēl turpinājās (darbi ieilga arī labojumu dēļ, kas bija jāveic pēc 1939. gadā notikušā ugunsgrēka).

202. Višķu vecā baznīca. Kapenes pie baznīcas. Foto: 1927, PDC

203. Centrālais altāris. Foto: 2005, Marika Vanaga

204. Altāris ar gleznu "Dievmāte". 18. gs. sākums
Foto: 1979, PDC

Višķu mūra baznīca plānota kā vērienīgu izmēru vientorņa bazilika ar šķērsjomu, tādējādi plānā veidojot latīņu krusta formu. Tā celta no tēstiem granitakmeņu blokiem, kuru paraupjā faktūra izteiksmīgajam būvāpjomam piešķir glezniecisku akcentu. Ēkai izmantotie romānikas motīvi veiksmīgi ietilpināti ziemeļnieciski skarbahā 19. un 20. gadsimta mijas laikmetīgā stila valodā, kopumā radot stilistiski vienotu, monumentālu un plastiski izteiksmīgu risinājumu. Tam pieskaņots arī interjers – trisjomu telpa ar cilindrisko un krusta velvju pārsegumu. Dievnama iekārta radusies ilgākā laikposmā un nav tik viengabalaina. Nozīmīgākie iekārta priekšmeti – 17. un 18. gadsimta mijā koka griezumā darinātais sānu altāris ar "Dievmātes" gleznu (patlaban iekļauts centrālā mūrētā tabernākula altāra kompozīcijā kā tā retabla otrais stāvs), 19. gadsimta sākuma gleznojums "Ecce Homo", kā arī Pēterburgas sudrabkaļa Karola Bojanovska izgatavotie liturģiskie trauki. Baznīcas ērģeles bijušas pasūtītas 1936. gadā meistara

205. Skats uz kanceļi. Foto: 2005, Marika Vanaga

Herberta Kolbes darbnīcā Rīgā. 1986.–1991. gadā dievnamā notika plaši remontdarbi, vienas sakristejas vietā tika izveidota Jaunavas Marijas kapela. Baznīcas iekārta papildināšana turpinājās arī vēlāk.

Karļa Eduarda Strandmaņa projektētā Višķu katoļu baznīca ir nozīmīgs 19. un 20. gadsimta mijas arhitektūras tradīciju turpinājuma paraugs. Tajā izpaužas gan arhitekta rokraksta meklējumi, gan Latvijā izplatītās būvniecības tradīcijas ar nacionālā romantisma iezīmēm. No senākā dievnama saglabājušies priekšmeti liecina par tā iekārta veidošanas pakāpenību.

R.K.

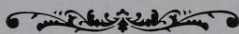
206. Jaunsubates skats ar luterāņu baznīcu

Foto: ap 1924, PDC

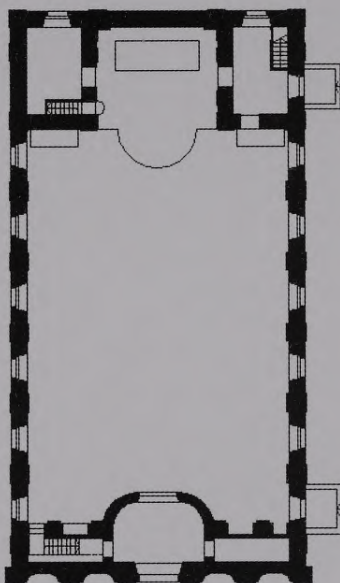

Sēlija

Bebrenes Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca

207. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Bebrenē sākotnējās ziņas ir par luterāņu baznīcu, kas celta pēc Kurzemes hercoga 1567. gada rīkojuma. 1562. gadā šis zemes īpašums izlēnots komturam fon Zibergam, un līdz 20. gadsimtam tas atradās Ziberģu dzimtas un tās atzarojumu pārvaldījumā. Vēstures avotos minēts, ka 1602. gadā te vēl darbojies luterāņu mācītājs, bet 1636. gadā Zibergi baznīcu atdeva katoļiem. Muižas pils kapelu Bebrene 1651. gadā cēlis Johans Georgs Zibergs. Pateicoties Ziberģu atbalstam, 17. gadsimtā Bebrene kļuva par jezuitu darbības centru – kopš 1690. gada te darbojās Ilūkstes jezuitu misijas stacija. Viņu apkalpošanā nodotā muižas kapela 1691. gadā tika paplašināta, piebūvējot sakristeju. Bebrene baznīca bija Ilūkstes katoļu baznīcas filiāle, un jezuiti to apkalpoja līdz 1773. gadam (pēc ordeņa kasācijas viņiem Kurzemi vajadzēja atstāt). 1787. gadā jezuitus Bebrene nomainīja lācariēši jeb misijas kongregācijas tēvi, kuru

darbības centrs atradās Ilūkstē. Patstāvīga draudze Bebrene izveidojās 1783. gadā. 1790. gadā vecais Bebrene dievnamš no-
dega.

Pašreizējā mūra baznīca Bebrene celta 1797. gadā un iesvētīta 1798. gadā. Tās novietojums saskaņots ar pils un parka ansambli; arī jaunā, šobrīd esošā pils (1896; arhitekts Leandro Markoni) ar baznīcu atrodas uz vienas ass, kuru iezīmē parka un baznīcas vārti. 1883. gadā dievnama ēkā notika kapitālremonts. Pirmā pasaules kara laikā tika daļēji aizmūrētas baznīcas logailas, bet 1936. gadā pārbūvēta altārdaļa.

Bebrene katoļu baznīca ir apmesta mūra ēka. Vienjoma halles tipa celtne plānā veido taisnstūri, kurā ietvertas divas simetriski izvietotas sakristeju telpas abpus prezbiterijam, bet pie ieejas – pusaploces priekš-
telpa. Virs ieejas atrodas ērģeļu lukta. Baznīcas beztorņa fasādi vainago atika un ažiurs krusta kalums; arī divslīpju jumta

kori virs altārdaļas akcentē kalts krusts. Fasādē lielā ordera dalījumu iezīmē pilastrī, starp tiem četrās nišās – 1885. gadā uz mūra gleznotas apustuļu figūras (tās 1974. gada pārgleznojis V. Timinskis). Ap baznicu ir laukakmeņu žogs, ieejas vārti iebūvēti četrstūrīnā zvanu torņa pirmajā stāvā. Bebreņu baznīcas telpu sedz limeniski koka griesti. Triju arhitektoniski būvēto altāru retablu (18. gs. beigās) dekorējums pieskaņots ēkas ampīra stila formām: centrālajā altārī atrodas gleznojums “Marijas debesis uzņēšana” (1866), vienā sānu altārī – nezināma 20. gadsimta meistara gleznotā “Rožkroņa Dievmāte”, bet otrā sānu altārī – B. Tomaševiča gleznojums “Sv. Jānis Kristītājs” (1909). Senākā glezna (kas dievnamā, iespējams, nonākusi no Bebreņu muižas kādreizējās plašās mākslas darbu galerijas) ir anonīma 18. gadsimta meistara darbs “Madonna ar bērnu ziedu vainagā”.

208. Baznīcas vārti ar zvanu torni
Foto: 20. gs. 30. gadi, PDC

209. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

210. Centrālais altāris. Foto: 2005, Marika Vanaga

211. B. Tomaševičs. "Sv. Jānis Kristītājs". 1909. Foto: Marika Vanaga, 2005.

212. Skats uz ērģeļu luktu. Foto: 20. gs. 20.–30. gadi, PDC

213. Skats uz ērģeļu luktu. Foto: 2005, Marika Vanaga

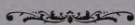

214. Skats uz altāriem

Foto: 20. gs. 20.-30. gadi, PDC

Dievnāmā saglabājušies arī baroka formās darināti baznīcēnu soli. Iekārtu papildina 19. gadsimta vidū vai otrajā pusē veidots feretrons ar gleznu "Marijas debesis uzņemšana" un Rafaēla pazīstamā darba "*Madonna della sedia*" ("Madonna ar krēslu") lokalizējumu. Liturģisko piederumu vidū izceļas 19. gadsimta metāla monstrance un sudraba kaluma Svētā vakarēdiena kauss. Baznīcā atrodas arī trīs kokgriezuma krucifiksi (19. un 20. gs. mija).

Bebrenes katoļu baznīca ir atturīgās ampīra formās veidota būve ar stilistiski pieskaņotu iekštelpu apdari. Dievnams ir nozīmīgs ne tikai kā savrups sakrālās arhitektūras piemineklis, bet arī kā muižas un baznīcas ansambļa kopējā telpiskā risinājuma un vietējās kultūrainavas būtiska sastāvdaļa.

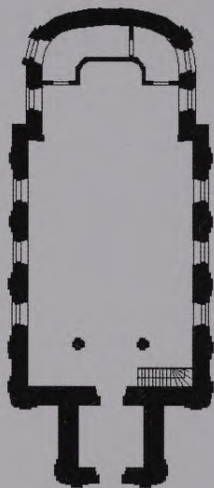
R.K.

215. Feretrona glezna – Rafaēla "*Madonna della sedia*" ("Madonna ar krēslu") kopija. 19. gs. vidus
Foto: 2005, Marika Vanaga

Berķeneles (Birkinēļu) evaņģēliski luteriskā baznīca

216. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

217. Baznīcas ieejas fasāde
Foto: 2004, Marika Vanaga

Baznīcas vēstures aizsākumi Berķenelē saistāmi ar Kurzemes hercoga 1567. gada recesu, kurā par baznīcas celtniecības vietu šai apvidū nosaukta Kalkūne, toreizējais Felkerzāmu īpašums. Pie Kalkūnes muižas tika uzcelta koka baznīca, ko sākotnēji apkalpoja Laucesas mācītājs. Bet pēc 1636. gada, kad Laucesas baznīcu nodeva katoļiem, draudzes aprūpe bija Demenes mācītāja pienākumos. Kopš 1743. gada šeit strādāja Ēģiptes (Vilkamiesta) baznīcas mācītājs. 1783. gadā baznīcas novietojums mainījās – jauns mūra dievnams tika būvēts nevis Kalkūnē, bet Berķenelē. Šo baznīcas ēku 1812. gadā nopostīja franču karaspēks, tā ilgi palika drupās, bet draudze šai laikā izmantoja Ēģiptes baznīcu.

Tagadējo mūra baznīcas ēku Berķenelē 1830. gadā uzcēla Frīdrihs fon Klopmanis. Dievnams cieta Pirmā pasaules kara laikā un isti nebija savests kārtībā vēl 1930. gadā. Berķeneles baznīca darbojās vēl pēc Otrā pasaules kara – 1948. gadā gleznotājam Jēkabam Binem Kuldīgā bija īpaši pasūtīta altārglezna “Kristus augšāmcelšanās”

(tagad Daugavpils luterāņu baznīcā). No kādas vecākas dievnama ēkas baznīcas tornī ir saglabājies 1694. gada vējradis; tornī atradies arī 1856. gadā liets zvans. Padomju laikā baznīca draudzei tika atsavināta un izmantota saimnieciskām vajadzībām. Pašlaik tā nedarbojas un ēka ir

pamesta (to sakopuši Berķeneles Raiņa muzeja darbinieki).

Berķeneles baznīca ir taisnstūra plānojuma celtnē ar noapaļotu apsīdas daļu; slaido, no fasādes izvirzīto četrstūrīnaino torni vainago teltsveida pārsegums. Masīvo būvapjomu sienā plānēs sadala ritmiski kārtoti pilastrī.

218. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

219. Centrālās ieejas durvis. Foto: 2004, Marika Vanaga

Torņa vertikālīti akcentē līzēnas un profilēto logaiļu rindas kārtojums. Ēkas fasādes apdarē izceļas arī reti sastopamā – t. s. ēzeļmuguras durvjaīlas forma. Baznīca plānota kā vienjoma halles tipa ēka, tās iekārta nav saglabājusies.

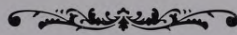
Berķeneles luterāņu baznīca pārstāv sakrālo mūra arhitektūru, kam raksturīgs konservatīvisms, saistība ar Kurzemei raksturīgajām viduslaiku un baroka arhitektūrā iedibinātajām baznīcu celtniecības tradīcijām.

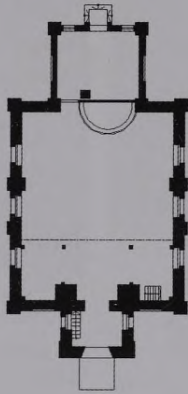
R.K.

220. Baznīca no apšīdas puses. Foto: 2004, Marika Vanaga

Demenes evaņģēliski luteriskā baznīca

221. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Luterāņu baznīca Demenē celta atbilstoši Kurzemes hercoga 1567. gada recesam, tās dibinātāji bija kanclers Mihaels fon Brunovs un Stefans fon Freitāgs. Vēstures avotos par baznīcu ir ziņas jau no 1596. gada. Jauna (nesen celta) baznīcas ēka minēta 1636. gadā. Demenē sākotnēji tā darbojusies kā Laucesas baznīcas filiāle, vēlāk šeit tika izveidota

patstāvīga draudze. Ir zināms, ka 1792. gadā nodedzis pastorāts un bojā gājusi daļa draudzes arhīva, bet 1813. gadā, franču karaspēkam izlaupt baznīcu, zaudēts vērtīgais inventārs (arī liturģiskie priekšmeti – sudraba kauss, kristāmbļoda, upurtrauks, altāra svečturi). 1867. gadā Demenē vēl bijusi koka baznīca, kas tobrīd “ir jau simt

222. Skats uz baznīcu no sakristejas puses. Foto: 2005, Marika Vanaga

223. Baznīcas drupas pēc Pirmā pasaules kara
Foto: PDC

gadu veca” (celta 18. gadsimta otrajā pusē); tā nodegusi 1894. gadā. Jauns mūra dievnams tika uzcelts 1895.–1896. gadā, projektu izstrādāja arhitekts Vilhelms Neimanis.

Baznīcas logos atradās vairākas ģerboņvitražas, altārgleznu “Neticīgais Toms” (sākotnēji tā bija paredzēta Rīgas Sv. Mārtiņa baznīcai) gleznoja Johans Bērs. Demenes baznīcu Pirmā pasaules kara laikā sagrava, aizvesta tika arī altārglezna. Dievnamu atjaunoja vecās baznīcas vietā – pēc inženiera Krišona projekta 1926.–1932. gadā celto

mūra baznīcu iesvētīja tikai 1938. gadā. Pēc Otrā pasaules kara baznīcu draudzei atsaivināja. 20. gadsimta 60. gados tika nojaukta torņa augšdaļa. 1989. gadā draudze dievnamu atguva, pašlaik ēka iekonservēta un netiek aktīvi izmantota.

Demenes baznīca ir neliela, vienjoma halles tipa celtne ar vientorņa fasādi. Plānā iegarenajai taisnstūra būvei altārgalā ir pievienots četrstūrainas sakristejas apjoms, bet ieejas fasādes priekšā – krasi izvirzīts tornis. Dievnams celts no apmestiem māla un betona ķieģeļiem. Ekai ir stāvs divslīpju jumts, torni savulaik vainagojusi teltsveida smaile. Apjoma vertikālo dominanti izceļ ritmiskais sienu pilastru dalījums, smailarku logailas ar neogotikai raksturīgu spraišļojumu, kā arī centrālās ieejas durvju smailarkas aila.

Iekštelpās ir koka dēļu pārsegums: sakristejā tas veidots limenisks, bet draudzes telpā – izliekts. Dievnama iekārta ir izpostīta. Fragmentāri saglabājies neogotiskās formās veidotais altāris, poligonālā kancele un pāris baznīcēnu solu. Virs ieejas uz diviem profilētiem koka balstiem izbūvēta ērģeļu lukta

224. Skats uz altāri un kanceli. Foto: 2005, Marika Vanaga

225. Baznīcas jaunceltne. Foto: ap 1927, PDC

ar vertikāli kārtotu, gropētu koka dēlišu margām. Izlauztas, bet saglabājušās ir centrālās ieejas divviru durvju vērtnes. Baznīcā atradusies mākslinieka Jāņa Indāna gleznotā altārglezna "Kristus Ģetzemanes dārzā" (1938).

Demenes luterāņu baznīca iekļaujas 20. gadsimta pirmās puses reģionālajā arhitektūrā, kuras raksturīga iezīme – funkcionāla risinājuma un neostilu elementu apvienošana.

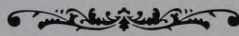
R.K.

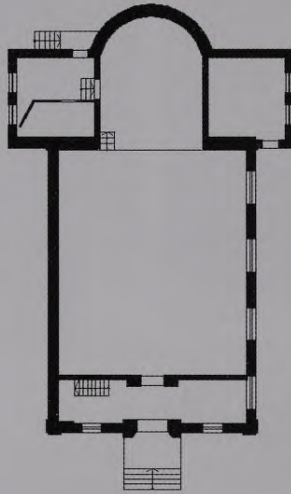
226. Baznīcas kancele. Foto: 2005, Marika Vanaga

227. Skats uz ērģeļu luktu
Foto: 2005, Marika Vanaga

Demenes Jēzus sirds Romas katoļu baznīca

228. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Jau 1874. gadā – pirms Demenes katoļu baznīcas uzcelšanas – Feldhofā bijusi Kārļa kapelas ēkas projekts; tās būvniecību ierosināja muižniece Malvine Raviča. Nelielajai, Raviča celtā koka kapela un darbojusies katoļu draudze. 1881. gadā tika izstrādāts un Pēterburgā apstiprināts jauns Feldhofas kapelas ēkas projekts; tās būvniecību ierosināja muižniece Malvine Raviča. Nelielajai, Raviča celtā koka kapela un darbojusies katoļu draudze. 1881. gadā tika izstrādāts un Pēterburgā apstiprināts jauns Feldhofas

kapelas ēkas projekts; tās būvniecību ierosināja muižniece Malvine Raviča. Nelielajai, Raviča celtā koka kapela un darbojusies katoļu draudze. 1881. gadā tika izstrādāts un Pēterburgā apstiprināts jauns Feldhofas kapelas ēkas projekts; tās būvniecību ierosināja muižniece Malvine Raviča. Nelielajai, Raviča celtā koka kapela un darbojusies katoļu draudze. 1881. gadā tika izstrādāts un Pēterburgā apstiprināts jauns Feldhofas

229. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

230. Baznīcas altāris. Foto: 2004, Marika Vanaga

231. A. Pšeslāņskis. "Žēlsirdības Dievmāte". 1908. Foto: 2005, Marika Vanaga

232. Baznīcas iekšskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

Pirmā pasaules kara laikā Feldhofas kapelas koka ēka nodega. Jauno baznīcu vairs nebūvēja vecajā vietā, bet izlēma pārcelt uz Demeņi. Dievnama celtniecības laikā tam blakus – 1928. gadā uzceltajā koka dzīvojamā mājā – iekārtoja kapelu. Demeņes mūra baznīcas ēku sāka celt 1932. gadā pēc būvzinieņa Krisona projekta. Tomēr Otrā pasaules kara dēļ būvdarbus nācās pārtraukt, un draudze arī pēc kara turpināja izmantot kapelu. Nepabeigtajā baznīcas mūra celtnē 1984. gadā tika iekārtots kolhoza kultūras nams. Ēku Demeņes katoļu draudzei atdeva 1988. gadā, atjaunoto dievnamu iesvētīja 1992. gadā.

Demeņes katoļu dievnams ir vienjoma halles tipa celtnē ar četrstūra plāna draudzes telpu un pusaploces apsīdu. Tai abās pusēs piebūvētas sakristejas, kas plāna aprises tuvina krusta formai. Virs fasādes pakāpjveidīgā zeltiņā izbūvēts zems, četrstūrainis tornis ar piramīdalu noslēgumu. Logailu un

durvju apdarē izmantoti stilizēti neogotikas motīvi.

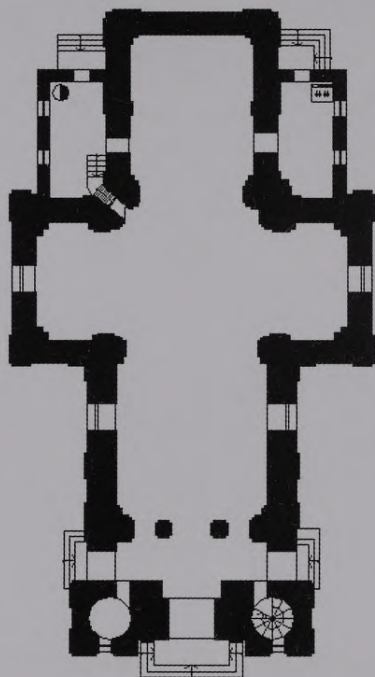
Baznīcas iekštelpu sedz līmeniski koka griesti, virs priekštelpas izbūvēta kora telpa. Baznīcā ir trīs 20. gadsimta beigās izgatavoti koka altāri (galdnieks Mihails Medvedevs), kas veidoti neogotikas formās, un kokgriezēja darināts krucifikss. Dievnamā saglabājusies arī 1908. gadā A. Pšeslaņska gleznotā “Žēlsirdības Dievmāte” no bijušās Feldhofas baznīcas. Ainas no Kristus Krusta ceļa atveidotas 19. gadsimtā Parīzē iespēstā litogrāfiju ciklā. 20. gadsimta otrās puses amatnieciskos darbus “Sv. Jāzeps” un “Sv. Aloīzs” gleznojis Daugavpils apkaimē strādājušais Alberts Tirranens.

Demeņes katoļu baznīca un tās iekārta atspoguļo neostilu formu izmantojumu un neogotikas motīvu interpretāciju 20. gadsimta reģionālajā arhitektūrā.

R.K.

Dvietes Sv. Staņislava Romas katoļu baznīca

233. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

234. Baznīcas ārskats no apsidas puses. Foto: 2005, Marika Vanaga

Kopš 18. gadsimta Dvietei bijusi saistība ar Ilūkstes jezuitiem. No 1703. gada Jezuitu ordeņa misijas staciju savos īpašumos Dvietes muižā uzturēja Pēteris Samuēls Zibergs, bet pēc viņa nāves (1712) misija, ko atbalstīja māsa Katrīna Ziberga, turpināja darboties līdz 1773. gadam. Pēc ordeņa kasācijas (1773) jezuiti draudzi vēl turpināja apkalpot līdz 1787. gadam, kad viņu vietā Dvietē ieradās misionāri jeb lācariēši. Patstāvīga draudze Dvietē tika nodibināta 1783. gadā.

Pirmā Dvietes baznīca bija koka celtne muižas parkā. 1800. gada aprakstā par Jana Kazimira Ziberga 1775. gadā celto ēku minēts, ka baznīcai bijis krusta formas plānojums un tā nesen paplašināta. Baznīcā bijuši pieci altāri un vērtīgas gleznas – Polijas karaļa galma gleznotāja Marčello Bačarelli “Sv. Staņislavs Kostka”,

Juzefa Peškas “Bīskaps sv. Staņislavs”, jezuita Gabriela Grūbera “Sv. Kazimirs”, kā arī nezināma autora gleznotais svētā Ignācija Lojolas atveidojums. Dievnamā minēts arī kokgriezumiem rotāts kungu sols un koka kristāmtrauka postaments ar alvas kristāmbļodu. Baznīcas luktā ērģeles nav bijušas, bet dievkalpojumi notikuši, muzicējot muižas kapelai vai draudzes dziedātājiem. Šo koka ēku pēc mūra baznīcas uzcelšanas pārvietoja uz Zariņu kapiem, materiālus izmantojot kapličas būvei.

1858.–1864. gadā ar Kazimira Plātera-Ziberga atbalstu tika uzcelta Dvietes mūra baznīca; to iesvētīja 1865. gadā. Ēku Pirmā pasaules kara laikā krievu karaspēks uzspridzināja, taču pēc saglabātā iepriekšējā plāna dievnams tika atjaunots (iesvētīts 1929. gadā). Torņu celtniecību pabeidza 1936. gadā.

235. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

236. Skats uz šķērsjoma altāri. Foto: 2005, Marika Vanaga

237. Centrālais altāris. Foto: 2005, Marika Vanaga

238. Baznīcas ārskats. Foto: 1912, PDC

Baznīcas būvēšanas laikā dievkalpojumi notika pielāgotās Dvīetes muižas klētīs (magazīnās) telpās. Plašāk dievnamam remontēts 1968. un 2004. gadā, kad pārveidota arī apkārtnē – nojaukta senā ērģelnieka māja, sakārtoti apstādījumi ap baznīcu.

Dvīetes vienjoma baznīcas mūra ēkai ir krustveida plānojums. Šķērsjomam abās

240. Baznīcas drupas pēc Pirmā pasaules kara
Foto: 1927, PDC

239. Feretrons ar Ignācija Jasiņska gleznu
"Sv. Jāzeps". 1877. Foto: 2005, Marika Vanaga

pusēs simetriski pievienoti arī divu sakristeju zemie būvājumi. Ēkas fasāde, virs kuras paceļas divi slaidi torņi, būvēta plastiski izteiksmīgās neobarokālās formās.

Iekštelpu sedz ribotas krusta velves. Jomu krustojumu izceļ masīvas pusaploces arkas. Virs ieejas izbūvēto ērģeļu lukt balsta divi pīlāri (ērģeļu vietā dievnamā kalpo harmonijs). Trīs altāru retablu forma stilistiski pieskaņota ēkas neobarokālajai arhitektūrai, izmantojot senākos – 19. gadsimta mūra altāru pamatus, kas saglabājušies pēc Pirmā pasaules kara postījumiem; tie pārbūvēti 20. gadsimta 50. gadu beigās. Centrālajā altārī ievietotas koka skulptūras – svēto Pētera un Pāvila atveidojumi 20. gadsimta

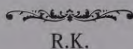
241. Sagrautā baznīca. Foto: 1927, PDC

242. Sagrautās baznīcas iekšskats. Foto: 1927, PDC

meistara amatnieciskā izpildījumā. Altāra tabernākula durvīņu tēlniecisko dekoru ("Dieva jēra" motīvs) pēc Otrā pasaules kara izgatavojusi kokgriezēja Aniele Balule no Subates. Centrālā altāra glezna "Jēzus sirds" tapusi 1938. gadā. Sānu altāri ir veltīti Karmelas Dievmātei un svētajam Kazimiram. Dievnamā saglabājies feretrons ar gleznojumiem, kurus, attēlojot svēto Jāzepa un Lurdas Dievmāti, 1877. gadā vēlā romantisma noskaņās darinājis poļu gleznotājs Ignacijs Jasiņskis. Otrs feretrons veidots stilizētās neogotikas formās 19. un 20. gadsimta mijā. Jaunu kanceli 20. gadsimta 60. gados pēc prāvesta Kārļa Gumpenberga meta baznīcai izgatavojis meistars Ļebedevs. Baznīcā saglabājies 1896. gadā (Rīgā) Johana Švenna lietais zvans un anonīma 19. gadsimta tēlnieka veidots krucifikss.

Dvītes baznīcas plastiskais veidols, kas iecerēts kā vērienīgs neobarokāls ansamblis, asociējas ar Viļņas 18. gadsimta baroka arhitektūras skolas mantojumu un ir nozīmīgs historisma arhitektūras piemineklis.

R.K.

243. Krucifikss. 19. gs. Foto: 2005, Rūta Kaminska

Eglaines vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

244. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Eglaines vecticībnieku kopiena dibināta 1921. gadā. Lūgšanu namam, kas celts 20. gadsimta 20. gados, ir vienkāršs taisnstūra plānojums. Ēka būvēta koka guļbūves tehnikā un apšūta ar horizontāliem krāsotiem dēļiem. Tai ir zemi laukakmeņu mūrējuma pamati; virspamatu izvirzīto daļu klāj koka ūdensdēļi. Ēkas divslīpju jumts nosegts ar viļņoto šiferi. Dievnamam ir tikai viens tornis: plānā kvadrātiskais zvanu torņa apjoms paceļas virs jumta ēkas ieejas daļā. Atšķirībā no citiem vecticībnieku lūgšanu namiem Eglaines dievnama logiem nav slēģu. Taču

logu taisnstūra formu papildina kokā grieztās aplodas, kas ir vienīgais celtnes ārējais rotājums. Ieejas taisnstūra durvis apšūtas ar krāsota metāla plāksnēm. Virs ieejas ēkā izbūvēts četrslīpju jumtiņš, ko balsta koka stabi un klāj viļņotā šifera pārsegums.

Iekštelpā, norobežojot draudzes telpu un priekštelpu, iebūvēta starpsiena ar stiklojumu. Griestu limeniskais pārsegums veidots no nekrāsotiem dēļiem un atsegtām sijām. Sienas klātas ar tapetēm (kas dievnamos sastopamas retāk). Ikonostasam ir viena ikonu rinda; dievnama ikonas tiek datētas ar

245. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2004, Anita Bistere

246. Skats uz ikonostasa centrālo daļu
Foto: 2004, Anita Bistere

247. Lūgšanu nama logs. Foto: 2004, Anita Bistere

19. un 20. gadsimtu. Interjeru papildina draudzes telpā iemūrētā krāsns un greznais griestu lukturis telpas centrā.

Eglaines vecticībnieku kopienas lūgšanu nams daudz neatšķiras no citiem šajā Latvijas daļā 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta

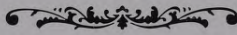
sākumā celtajiem vecticībnieku dievnamiem, tā lakoniskais risinājums papildina vecticībnieku reģionālās arhitektūras un mākslas pieminekļu kopainu.

A.B.

248. Skats uz ikonostasu. Foto: 1980, PDC

Ēģiptes (Vilkamiesta) evaņģēliski luteriskā baznīca

249. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Pirmā luterāņu baznīca uz šīs Medumu muižai piederošās zemes celta, pamatojoties uz Kurzemes hercoga 1567. gada recesu; 16. un 17. gadsimtā te atradās apdzīvota vieta Vilkamiests. Baznīca bijusi koka celtnē, un jau 1578. gadā tajā kalpojis mācītājs.

Bet 1596. gada vizitācijā secināts, ka dievnams ir tuvu sabrukšanai. Medumu muižas īpašnieks Vilhelms fon Firstenbergss apņēma uzcelt jaunu baznīcu, ja pārējie tuvāko muižu īpašnieki celtu pastorāta ēkas. Nav zināms, cik ilgi šī ēka kalpoja un kad tā nomainīta ar citu koka būvi. Līdzīgi atbildība par dievnama un pastorāta uzturēšanu bija sadalīta arī 1636. gadā – pēc tam kad baznīca cieta no kazaku iebrukuma. 1680. gadā Medumu īpašums līdz ar patronāta tiesībām un Ēģiptes pilsētiņu tika pārdots Bernhardam fon Fitinghofam, kam vajadzēja rūpēties arī par baznīcu. Ir zināms, ka šajā baznīcā atradies sols (1684) ar Firstenbergu un Fitinghofu ģerboņiem, bet 1812. gadā ar salmiem apjūmtā koka dievnama tornī bijis vējrādis ar gadskaitli “1694” – iespējams, kādas nākamās baznīcas ēkas celšanas laiku (par tās likteni precīzu ziņu nav). 1783. gadā baznīcā un pastorātā notika plaši remontdarbi. 1812. gadā dievnams tika izpostīts un inventārs izvazāts, franču karaspēks ēkā iekārtoja zirgu stalli un kazarmas. Jelgavas

250. Skats uz baznīcas ieejas fasādi
Foto: 2005, Marika Vanaga

251. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

252. Arnolds Rozenbergs. Baznīcas fasādes zīmējums. 1949. PDC

Kurzemes provinces muzejā savulaik glabājās uz zīda izšūta biķera sedziņa, kas bija no 1759. gada baznīcas inventāra.

Pašreizējā Ēģiptes baznīca, kas būvēta 1823.–1825. gadā, sākotnēji bija no laukakmeņiem mūrēta ēka bez torņa. 1831. gadā dievnamam iegādātas ērģeles, bet 1834. gadā Maskavas gleznotājs Ivans Ščerbakovs pēc gravīras parauga darinājis altārgleznu "Noņemšana no krusta" (flāmu baroka meistara Pitera Paula Rubensa pazīstamās kompozīcijas lokalizējums, patlaban Rundāles pils muzejā). Glezna bija pasūtīta ar policijmeistara Frīdriha fon Millera starpniecību, un tās iegādei draudzes dāmas ziedojušas rokdarbus.

1863. gadā Kalkūnes un Medumu muižas īpašnieks, kambarkungs Augusts fon Etingens baznīcu kapitāli pārbūvēja, šai laikā tika uzcelts tornis un iegādātas jaunas ērģeles (pēc remonta – 1864. gadā ēku iesvētīja). Dievnamā bija arhitektoniski būvēts klasicisma koka altāris, bet virs ieejas – dorisku kolonnu balstīta ērģeļu lukta. Šī mūra baznīcas ēka smagi cieta Pirmā pasaules kara

253. Baznīcas altāris pēc demolēšanas
Foto: 1949, PDC

254. Baznīcas ārskats pēc Pirmā pasaules kara
Foto: 1927, PDC

laikā, to atjaunoja 1930.–1936. gadā. Ēģiptes baznīcai arvien bijis pastāvīgs mācītājs, kurš kalpojis arī kaimiņu draudzēs. Pēc Otrā pasaules kara baznīca tika atsavināta un izdemolēta, tajā ierīkoja noliktavu; kopš 1983. gada ēka ir pamesta. Kaut arī 1991. gadā bija izstrādāts atjaunošanas projekts, dievnams nav restaurēts un turpina sabrukt.

Ēģiptes luterāņu baznīca ir vienjoma halles tipa, plānā taisnstūra celtne ar austrumgalā piebūvētu četrstūrīgu sakristeju un fasādes priekšā spēcīgi izvirzītu trīsstāvu torni

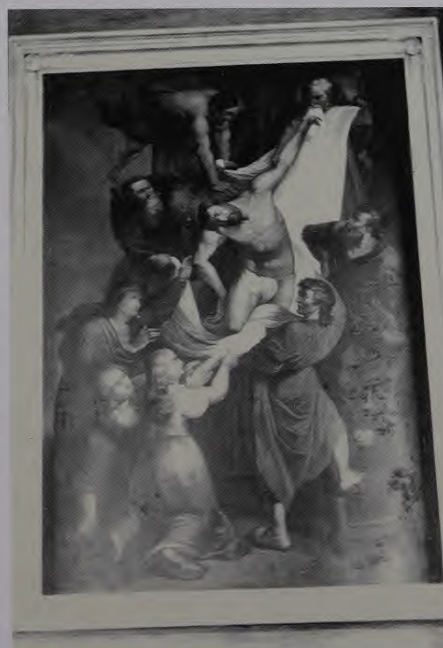
(to vainagojusi slaida teltsveida smaile). Apmetās dievnama sienas būvētas no laukakmeņiem ar šķembu ķīļējumu, tornis celts no ķieģeļiem. Iekštelpām bijis cilindriskas velnes koka pārsegums. Pusaploces logailu motīvs, kas izmantots celtnes senākajā daļā – draudzes telpā, atkārtots arī tornī. Arhitektoniski būvētajā koka altāra retablā četras joniskās kolonnas balstījušas dzegu, altārim bijis imitēta marmora krāsojums. Baznīcas kancele bijusi veidota atbilstoši historisma laikmeta stilistikai.

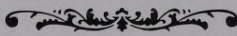
Viengabalainā, askētiskā Ēģiptes luterāņu baznīcas būve ir raksturīgs piemērs, kā provinciālā vidē tika pielāgoti vēlā klasicisma arhitektūras paraugi. Dievnams veiksmīgi iekļaujas Kurzemes 19. gadsimta arhitektūras kopainā, vietējai, izcili gleznieciskajai kultūrainavai piešķirot savdabīgu akcentu.

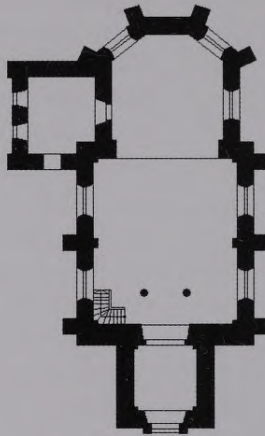
R.K.

255. Ivans Ščerbakovs. "Noņemšana no krusta". 1834
Foto: 1927, PDC

Elernes Kunga Jēzus debeskāpšanas Romas katoļu baznīca

256. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Elernē (Elkšņos) sākotnēji bijusi luterāņu draudze. Tās koka dievnama celšana saistīta ar Kurzemes hercoga Gotharda Ketlera 1567. gada recesu, 1636. gadā baznīca tika pārbūvēta. Tagadējā mūra baznīca celta 1650. gadā pēc vietējā muižas zemju īpašnieka Heinriha fon Tinnena iniciatīvas. Katoļu draudze te nodibināta 18. gadsimtā. 1732. gadā Elerne nonāca ģenerālmajora Georga Kristofa fon Vitena īpašumā. Pēc Vitena pāriešanas katoļticībā pēdējais luterāņu prāvests šeit kalpoja līdz 1742. gadam, bet 1761. gadā Elernes baznīcas ēka tika nodota katoļu draudzei pavisam. Luterāņu draudze pārgāja uz Murovku (Siķeli), kur 1819. gadā vecā koka dievnama vietā sev uzcēla jaunu – Siķeles luterāņu baznīcu. 1761. gadā katoļu baznīcu ģenerālvizitācijā nav minēts, ka Elernes dievnams būtu iesvētīts (par to nav ziņu arī vēl 1800. gadā). Pēc tās var uzzināt, ka baznīcā atradies no luterāņiem mantots altāris – kokgriezumā veidota, krāsota un zeltīta divstāvu būve ar diviem cilņiem (“Svētais vakarēdiens” un “Marijas pasludināšana”) un kokā grieztām

apustuļu Pētera un Pāvila figūrām. Vēl dievnamā minēta skulptūrām dekorēta kancele, gaiši zili krāsots biktssols un tādas pašas krāsas kungu sols, kā arī ērģeļu lukta ar figūru gleznojumiem margu pildīšos (līdz 1761. gadam ērģeles, kas būvētas 1648. gadā, bija jau paspējušas piedzīvot remontu). Tāpat šai laikā gan baznīcas logos, gan uz sienām bija atveidoti ģerboņi. 1800. gadā tika konstatēts, ka saglabājusies gandrīz visa šī iekārta, arī vecās, jau stipri nolietotās ērģeles; klāt bija nākuši divi sānu altāri. 17. gadsimta otrās puses kokgriezuma fragmentus (akanta ornamenta altāra malas dekors, Kristus tēls, pelikāna figūra) baznīcā varēja ieraudzīt vēl 20. gadsimta 30. gados; šobrīd to baznīcā vairs nav.

Elernes dievnama ēka ir saglabājusies bez būtiskām pārbūvēm. 18. gadsimtā baznīcai uzcēla sakristeju, bet 1911. gadā – torņa smaili. 1968. gadā daļēji tika pārbūvēti velvīte pagrabi, kas sākotnēji bija kalpojuši par kapenēm.

Baznīca ir vienjoma halles tipa celtne. Plānā gandrīz kvadrātiskajai draudzes telpai

piekļaujas poligonāls, plats noslēgums, bet fasādes priekšā izvirzīts četrstūrainis torņa apjoms. Baznīcas ārējās sienas sadala kontrforsu rinda, to vertikālītāti akcentē smailloka logailas. Ēkai ir stāvs divslīpju jumts, trīsstāvīgo torni vainago slaida smaile. Baznīcas draudzes telpu un priekštelpu sedz

greznas zvaigžņu velves ar ribojumu, ko balsta konsoles ar cilni veidotu vīnogu ķekara un čiekura motīvu noslēgumu. Virs ieejas izbūvētajā ērģeļu luktā novietotas 19. gadsimta beigās Daugavpilī izgatavotas (meistars Šulcs) ērģeles (seši reģistri, viens manuālis) ar neogotiskas formas prospektu.

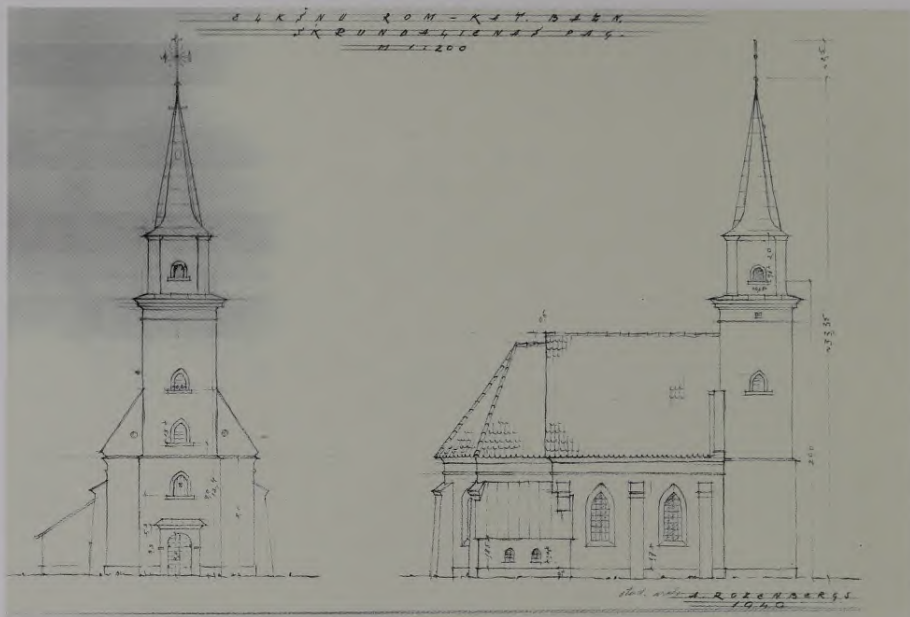
257. Baznīca no apsīdas puses. Foto: 2005, Marika Vanaga

258. Skats uz ērjēlēm. Foto: 2005, Marika Vanaga

259. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

260. Arnolds Rozenbergs. Baznīcas fasādes zīmējums. 1949, PDC

261. Cilnis "Svētais vakarēdiens". 17. gs. Foto: 1972, PDC

262. Skats uz centrālo altāri
Foto: 20. gs. 20. gadi, PDC

Luktas margās iemontēti vecie – 17. gadsimta vidus manierisma stila kokgriezuma balustri un pildīņu ierāmējumi. Arī ērģeļu prospektam pievienoti daži senā (17. gs.) dekora fragmenti (ornaments, eņģeļu galviņas). Baznīcai ir trīs koka altāri. Centrālais altāris veidots neogotikas stilistikā, pie triumfa arkas novietotie sānu altāri – neorenesanses formās. Vienā sānu altārī atrodas 17. gadsimta vidus kokgriezums – cilnis ar “Marijas pasludināšanas” ainu, tam līdzās bijis “Svētā vakarēdiena” cilnis, kas glabājas Rundāles pils muzejā. Neliela erkerveida koka kancele (19. gs.) dekorēta ar aplikatīviem, historisma laikam raksturīgiem ornamentiem. 1878. gadā izveidotajā Sv. Jura altārī bijusi arī glezna ar svētā Jura atveidojumu (šis 19. gadsimta vietējās amatnieciskās glezniecības paraugs tagad atrodas

Rundāles pils muzejā). Sudraboto un zeltīto vara monstranci 1849. gadā dievnamam dāvinājis Jūlijs Sivickis; baznīcas inventārā atzīmēti arī K. Volka 1891. un 1892. gadā kalti sudraba kausi. Tāpat saglabāti baroka formās veidoti alvas svečturi un 18. gadsimta beigu alvas lējuma relikvārijs. Baznīcā bijuši divi 19. gadsimta otrajā pusē šūti ornāti, bet vietējās, amatnieciskās 19. un 20. gadsimta mijas kokgriezēju darba tradīcijas pārstāv divi krucifiksi. 19. gadsimta nogales darinājumiem – diviem feretroniem un divām lustām izmantotas neostilu formas.

Elernes katoļu baznīca ir nozīmīgs baroka laikmeta arhitektūras piemineklis, kam raksturīgs Kurzemei tipisko sakrālo būvju apjomu plastisks risinājums, ilgstošs un spēcīgs gotikas tradīciju izmantojums. Iekārtas fragmenti liecina arī par manierisma un baroka laika vietējās koka tēlniecības mantojumu.

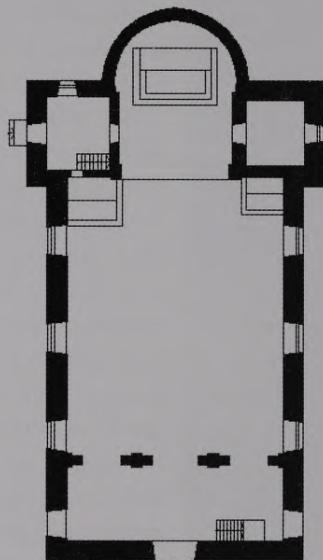

R.K.

263. Cilnis “Marijas pasludināšana”. 17. gs.
Foto: 2005, Marika Vanaga

Grendzes Sv. Pētera Romas katoļu baznīca

264. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Katoļu draudze Grendzē veidojās 20. gadsimta sākumā, 1907. gadā sadaloties Stelmuīžas (jeb Stelmužas, Lietuva) draudzei. Tās dievnams sākotnēji bija Ilukstes katoļu baznīcas filiāle. Grendzes baznīca celta 1910. gadā, iesvētīta 1913. gadā. Pirmā pasaules kara laikā dievnams tika nopostīts. Tā atjaunošana sākās tikai ap 1930. gadu; līdz tam dievkalpojumi notika pielāgotās telpās.

265. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

266. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

Atjaunoto baznīcu iesvētīja 1933. gadā, taču tās izbūve turpinājās līdz Otrajam pasaules karam, iekārta papildināta arī vēlāk. Dievnams būvēts no ķieģeļiem, āršienas apšūtas ar plēstiem granitakmeņiem. Dekoratīvi akcenti radīti, izmantojot sarkanos ķieģeļus (pusaploces ailu ierāmējumi), baltos ķieģeļus (pilastrī) un apmetuma joslas (dzegas). Ēku ietver masīvs, mūrēts laukakmeņu žogs. Beztorņa baznīca ir vienjoma halles tipa celtnē; taisnstūra draudzes telpai piekļaujas pusaploces apsīda ar abpus simetriski izvietotiem sakristeju apjomiem.

Dievnama iekštelpu sedz velvēti koka griesti, prezbitēriju nodala lēzena arka. Virs ieejas izbūvēta ērģeļu lukta (tajā atrodas harmonijs), ko balsta trīs zemas, smagņējas arkas. Prezbitēriju no zāles nošķir metāla sētiņa. Baznīcas centrālo altāri neobarokālā stilistikā, krāsojumā imitējot marmoru, 1954. gadā izgatavojis galdnieks Vanaģelis. Altāra aizsedzamajā nišā novietots prāvesta un koka tēlnieka Antona

Rimaviča veidots "Krustā sistā" tēls, altāra malās – apustuļu Pētera un Pāvila figūras. Sānu altāri virs vienkāršas mensas pie sienas ir G. Šēnberga glezna "Jēzus sirds" (20. gs. vidus), otrā sānu altārī – lielformāta "Marijas debesis uzņemšanas" aina, ko dekoratīvā manierē gleznojis profesionāls anonīms 20. gadsimta meistars. Baznīcas inventārā ietilpst arī 18. gadsimta alvas svečturi, divi sudraba Svētā vakarēdiena kausi (1893; 1907) un neogotiskās formās veidota monstrance (19. gs.).

Grendzes baznīca ir daļa no 20. gadsimta reģionālās sakrālās arhitektūras mantojuma ar tam raksturīgajām izkoptajām būvniecības tradīcijām. Dievnama inventārā saglabātie 20. gadsimta tēlniecības un glezniecības meistar darbi liecina par sakrālās mākslas tradīciju attīstību provinciālā vidē, baznīcu iekārtas veidošanā piesaistot gan profesionālus meistarus, gan amatierus.

R.K.

267. Centrālais altāris. Foto: 2005, Marika Vanaga

Ilūkstes jezuītu baznīca

Ilūkstē bijis viens no nozīmīgākajiem jezuītu centriem Kurzemes–Zemgales hercogistē. Jezuītus atbalstīja vietējo zemes īpašnieku – Ziberģu dzimta. Pēc 1635. gada jezuīti te nomainīja luterāņus un kalpoja viņiem nodotā luterāņu dievnama ēkā. Pastāvīga ordeņa rezidence Ilūkstē bija no 1690. līdz 1761. gadam, bet kolēģija – no 1761. gada līdz ordeņa kasācijai 1773. gadā, kad jezuīti savu darbību izbeidza arī Ilūkstē. 1787. gadā viņu vietu ieņēma lācarieši jeb misijas kongregācijas tēvi.

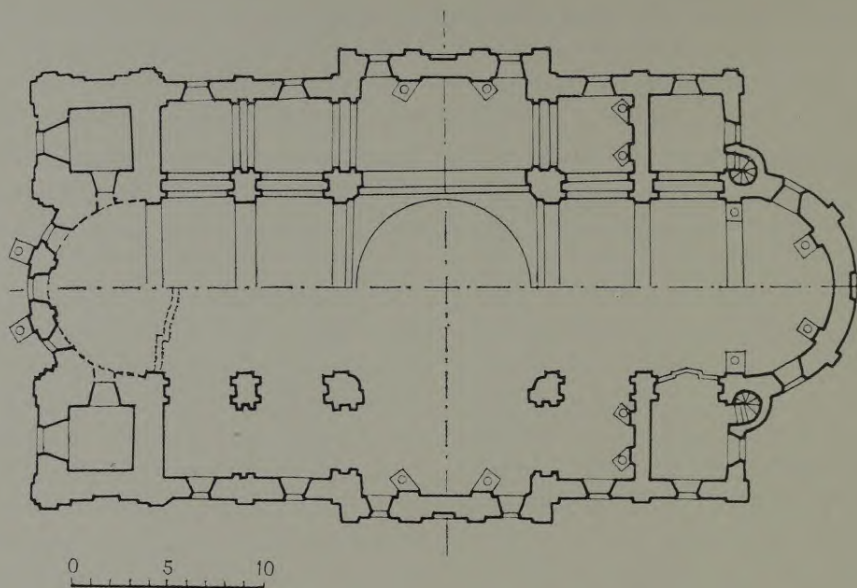
Sākotnējās Ilūkstes luterāņu baznīcas vietā tika uzbūvēts jezuītu koka baznīcas un klostera celtņu komplekss. Jezuītu koka dievnama celtniecību finansēja Ziberģi, ēku 1690. gadā iesvētīja biskaps Mikolajs Korvins-Poplavskis. Baznīcai bija centrisks plānojums un Kurzemes dievnamu būvēm neierasts būvpojumu kārtojums; virs ēkas

pacēlās ne tikai centrālais tornis, bet vēl pieci mazāki torņi, viens no tiem – ar pulksteni. Zvanu tornis blakus baznīcai uzcelts 1694. gadā.

Koka dievnama iekārtošana turpinājās vēl desmit gadus. 1691. gadā tika iegādātas lielas ērģeles, 1692. gadā (diviem altāriem) – ar sudraba apkalumiem klātas “Dievmātes” gleznas, 1695. gadā – sudraba liturģiskie trauki. 1698.–1699. gadā izgatavoja kanceļi un trīs jaunus altārus: centrālais bija veltīts Svētajai ģimenei, sānu altāri – svētajam Ignacijam un svētajam Franciskam Ksaverijam. 1725. gadā baznīcas iekštelpa krāsota. Koka baznīcas ēka 1748. gadā nodega, tomēr daļa iekārtas tika izglābta; dievkalpojumu noturēšanai pielāgoja jezuītu rezidences kompleksa teātra ēku. 1749.–1750. gadā uzbūvēja koka pagaidu baznīcu, kā arī aizsākās darbs pie mūra

268. Ilūkstes baznīcas. Centrā – Jezuītu baznīca. Foto: 1913, PDC

269. Baznīcas plāns. PDC

270. Baznīcas drupas. Foto: 1940, Andrejs Holcmanis, PDC

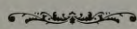
dievnama celtniecības, ko finansēja Juzefats Zibergs (projektu izstrādāja pazīstamais zinātnieks un arhitekts no Viļņas – jezuīts Toms Žebrausks). Paralēli būvēja Jākoba Ruofa projektēto jaunās kolēģijas ēku (1747–1753).

Pēc Toma Žebrauska projekta baznīcu cēla no 1754. līdz 1758. gadam. Arhitekts pats ar pārtraukumiem sekoja darbu gaitai, bet būvdarbus vadīja Juzefs Lamshefts, Antonijs Skorulskis un Jakubs Nakcjanovičs. Pēc Žebrauska nāves (1758) būvniecība turpinājās no 1761. līdz 1769. gadam, taču sākotnējais plāns tika mainīts, ēku apsīdas daļā paplašinot un tās interjerā izstrādājot stuka apdari. Pārveidojumu projekta autors, tāpat kā stuka darbu meistars, nav zināms. Pirmā pasaules kara laikā Ilūkstes baznīca tika sagrauta, tomēr sienas bija saglabājušās. 1939. gadā radusies iecere ēku atjaunot nepildījās Otrā pasaules kara dēļ. 1947. gadā draudze pie dievnama atjaunošanas idejas atgriezās vēlreiz, taču arī šoreiz projekts netika īstenots. 1955. gadā baznīcas drupas nojauca, un to vietā vēlāk pacēlās dzīvojamās mājas. No vērienīgā 18. gadsimta arhitektūras ansambļa pašlaik saglabājusies tikai mūra klostera korpusa daļa.

Ilūkstes jezuītu baznīca bija trīsjomu bazilika ar šķēršjomu. Iekštelpā jomu krustojumā bija lēzens kupola pārsegums; ēkas noslēgumā atradās pusloka apsīda. Dievnama divtorņu fasāde bija risināta vēlā baroka formās, izteiksmīgas kopformas radīšanai prasmīgi izmantojot arhitektoniskos elementus – dzegas, pilastrus, profilētas logailas. Glezniecisko efektu radīja profilētā atika un plastiski akcentētais ieejas portāls. Vēlā baroka un rokoko laikmetu atspoguļoja arī interjera apdare, tās greznākā daļa attiecināma uz celtniecības otro būvperiodu. Mūrēto, kolonnu un pilastru ierāmēto altāru dinamiski veidotās kompozīcijas papildināja

uz sienām izvērsta stuka apdare, kurā izmantots rokaja ornamenta motīvs (īpaši tas izcelts prezbiterija daļā). Baznīcas zvanu no Rīgā un Daugavpilī iegādāta materiāla 1751. gadā Ilūkstē lējis Tomašs Aponovičs. Jau 1748. gadā dievnamam bija Daugavpilī nopirkta ērģeļe (pozitīvs), bet 1750. gadā – Rīgā iegādāts pulkstenis. Centrālajā altārī atradās Viļņas universitātes profesora Franciska Smugleviča glezna “Apustuļu izsūtīšana misijās”.

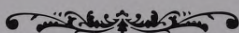
Ilūkstes jezuītu baznīca bija vērienīgākais vēlā baroka laika, Viļņas skolas tradīcijas veidotais baznīcas un klostera ansamblis Kurzemes–Zemgales hercogistē, profesionāli augstvērtīgs un Latvijas arhitektūras vēsturē nozīmīgs sakrālās būvniecības un iekštelpu apdares paraugs.

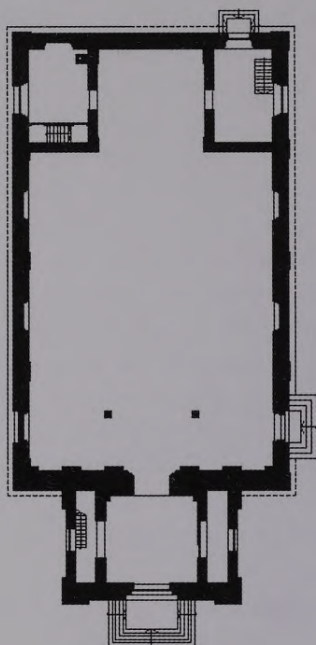
R.K.

271. Baznīcas drupas. Iekštelpu apdares fragments
Foto: 1929, PDC

Ilūkstes Sv. Jaunavas Marijas vārda Romas katoļu baznīca

272. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Katoļu konfesijas nostiprināšanās Ilūkstē saistāma ar vietējo zemes īpašnieku grāfu Ziberģu vārdu. Viņu atbalstīti, kopš 17. gadsimta te darbojās jezuiti, kuru celto (1754–1769) plašo baznīcu izmantoja arī vietējā

draudze. Taču tas nav bijis vienīgais Ilūkstes dievnams. 1816. gadā ar Ziberģu palīdzību tika uzcelts uniātu dievnams un basilijiešu klosteris ar kapelu. 1850. gadā dievnamu uniātiem atņēma un nodeva pareizticīgo

273. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

274. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

275. Skats uz Ilūkstes katoļu baznīcu (centrā) pēc Pirmā pasaules kara. Foto: 20. gs. 20. gadi, PDC

draudzei. Pirmā pasaules kara laikā jezuītu baznīca tika sagrauta, bet no 1921. gada bijušo uniātu mūra baznīcas ēku sāka izmantot katoļu draudze, pielāgojot katoļu liturģijas vajadzībām.

Ilūkstes katoļu baznīca ir plānā taisnstūra, halles tipa vienjoma būve ar fasādes priekšā izvīrītu četrstūrīgu torni. Torņa masīvo

apjomu vainago astoņstūrīga izbūve ar perimetrālu arkādi un teltsveida smaili. Virs baznīcas stāvā divslīpju jumta, kas altārgalā ir nošļauts, atrodas jumta tornītis.

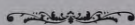
Iekšējā dievnama sienas sadala pilastrī, virs tiem profilēta dzega iezīmē sienas un griestu robežu. Koka pārsegumam ir cilindriskas velves forma. Prezbitēriju no draudzes

276. Baznīcas altāri. Foto: 2004, Marika Vanaga

telpas nodala simetriski iebūvētie sakristeju apjomi. Baznīcai ir vienkārši, ļoti augstu novietoti četrstūra logi. Virs ieejas atrodas halles platumā izbūvēta lukta, kurā novietotas 20. gadsimta sākumā būvētas ērģeles (septiņi reģistri). Ērģeļu luktā glabājas neogotisks feretrons; līdzīgā stilistikā veidoti baznīcēnu soli un biktsoli. Baznīcā saglabāts 1780. gadā liets zvans, kā arī alvas svečturi (1768). Amatnieciski darinātajos neobarokālas formas altāros ievietotas 20. gadsimta mākslinieku gleznas (Jadvīgas Žilvinskas “Dievmāte”, G. Šēnberga “Sv. Vincents”). Centrālais altāris papildināts ar tabernākulu, kura amatnieciskais kokgriezums tapis Daugavpils Saules skolā (2002).

Ilūkstes katoļu baznīca pārstāv tipisku 19. gadsimta reģionālo arhitektūru. Tās iekārta atspoguļo vēlmi izmantot vēsturisko stilu paraugus, kas raksturīgi 20. gadsimtā amatnieciski tapušajām katoļu baznīcu apdarēm.

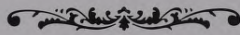
R.K.

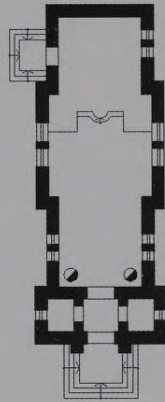
277. Baznīcas zvans. 1780
Foto: 2004, Marika Vanaga

278. Zvana fragments. Foto: 2004, Marika Vanaga

Jānuciema (Janovkas) Sv. Jura pareizticīgo baznīca

279. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Baznīca Janovkā (Fabijanovkā) tika būvēta 1743. gadā, un to cēla Briģenes īpašnieks Georgs Engelharts. Ēka bija bez pamatiem, ar salmu jumtu un dzelzs krustu virs altārdaļas; netālu no tās atradās divos koka stabos iekārti mazi zvani. No dibināšanas brīža Sv. Jura baznīca bija uniātu dievnams. 1829. gadā to pārbūvēja

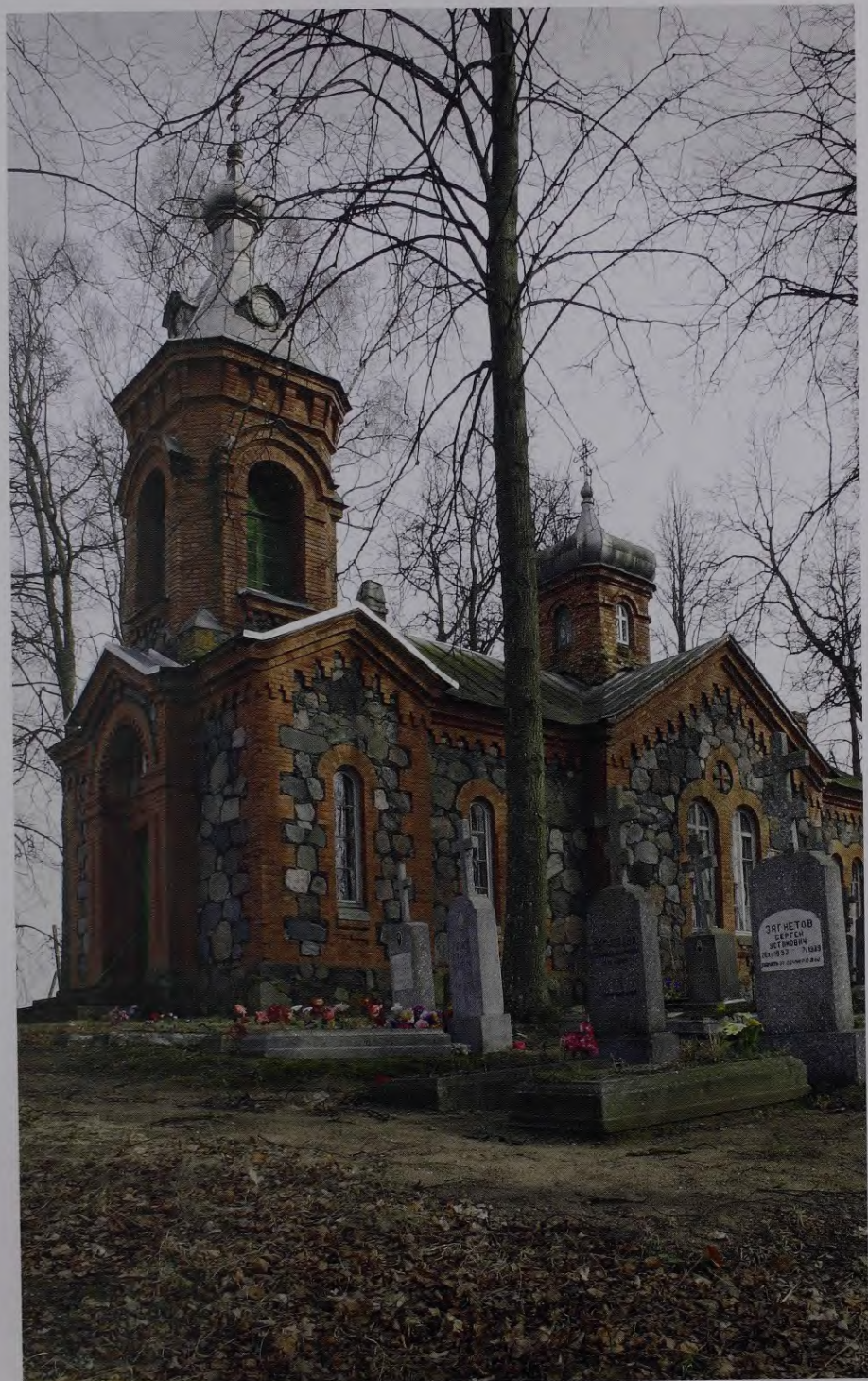
un arī iesvētīja, veltot gan svētajam Jurim, gan Dievmātei. Turpmākās lielākās pārbūves un remontdarbi notika laikposmā no 1853. līdz 1858. gadam, kā arī 1869. gadā. Līdz ar uniātu un pareizticīgo apvienošanu (1839) Janovkas baznīca bija veltīta tikai vienam svētajam. 1874. gadā tika atzīts, ka dievnams ir jānojauc, un 1875. gadā, pēc arhitekta

280. Baznīcas torņi. Foto: 2005, Anita Bistere

281. Baznīcas ieejas fasāde
Foto: 2005, Marika Vanaga

282. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

283. Ikonostass. Foto: 2005, Anita Bistere

284. Baznīcas ārskats. Foto: 1927, PDC

Roberta Augusta Pflūga projekta, sākās jaunās mūra baznīcas celtniecība. Ēku 1877. gadā pabeidza un 1878. gadā iesvētīja svētā Jura vārdā.

Jāņuciema pareizticīgo baznīca plānā veido dubultkrustu, tās altārdaļai ir taisnstūra forma. Ēka būvēta no plēstiem laukakmeņiem ar šķembu pildījumu, kā arī no sarkanajiem ķieģeļiem (baznīcas stūri, apmales, zemdzeģu joslas, ieejas portāls un torņi). Sarkano ķieģeļu virsmā vietām redzami iespiesti zīmogi ar uzrakstu – KALKUHNEN; tas liecina, ka dievnama celšanas laikā izmantota Kalkūnes (tagad ciems pie Daugavpils robežas) ķieģeļcepla produkcija. Dievnama mūra apjoms balstās uz laukakmeņu mūrējuma pamatiem. Ēkas divslīpju jumtu sedz nekrāsota skārda plāksnes. Baznīcai ir divi torņi – virs ieejas ēkā paceļas plānā astoņstūra zvānu tornis, bet virs ēkas centrālās daļas izvietots neliels tornītis. Dievnamu bagātina logu apmales no sarkanajiem ķieģeļiem, zemdzeģas joslas zobinājumi, krustveida izvīrijumi, logailu pusaploces noslēgumi, ieejas portāla un zvānu torņa dekoratīvais risinājums.

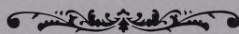
Baznīcas priekštelpā grīdu klāj māla flīzes, kas tāpat izgatavotas Kalkūnes ķieģeļceplī. Draudzes telpai ir krāsotu dēļu grīda. Telpu sienas ir apmestas un krāsotas. Priekštelpas griestu pārsegumam ir cilindriskas velves forma, bet draudzes telpu un altārdaļu sedz krusta velve, kas ēkas centrā pāriet kupolā ar taisnstūrveida torņa paaugstinājumu centrā. Virs ikonostasa ir uzraksts, kā arī sienas gleznojums ar Kristus atveidu. Ikonostasa karkass ir krāsots, ar kokgriezumumu rotājumiem; tajā ir izvietotas divas ikonu rindas, kas veidotas atbilstoši pareizticīgo kanoniem. Valdnieka vārti ir greznāki – ar vietām ažūriem kokgriezumumiem. Dievnama gleznas un ikonas tapušas 19. gadsimtā.

Jāņuciema baznīcas celtniecībā izmantotie materiāli (laukakmeņi un sarkanie ķieģeļi), kas Latvijas lauku apvidos celtajiem pareizticīgo dievnamiem ir īpaši raksturīgi, Latgalē un Sēlijā sastopami retāk, tādēļ šai ziņā Jāņuciema baznīca reģiona pareizticīgo sakrālās arhitektūras kopainu dažādo. Dievnāmā parādās historisma laika pareizticīgo baznīcu arhitektūras iezīmes, apvienojot kupola centrālbūves arhitektoniski telpisko kompozīciju (krievu–bizantiešu stila ietekme) ar Krievijas arhitektūrā izplatīto iegareno dievnama kopapjomu un piramidālo zvānu torni.

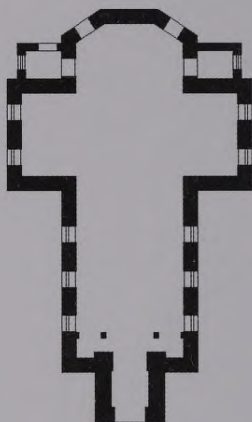
A.B.

285. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Anita Bistere

Jaunbornes Sv. Krusta atrašanas Romas katoļu baznīca

286. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Jaunbornes baznīca sākotnēji bija Elernes baznīcas filiāle, un tikai ap 1940. gadu tika nodibināta patstāvīga Jaunbornes katoļu draudze. Katoļu dievnams šeit cēlts 1859. gadā, un, kā vēsta metāla piemiņas plāksne sakristejā, tā dibinātājs bijis Jūlijs Sivickis. Kapsētā pie baznīcas atrodas Sivicku dzimtas kapi ar monumentālu mūrētu pieminekli; pie Annas Sivickas kapa ir čugunā lieta stēla (1842). 1900. gadā dievnams tika pārbūvēts, 1921. gada remonta laikā tam nomainīts griestu segums.

Apmestā mūra baznīca ir halles tipa, plānā krustveida būve ar vienu jomu un šķērsjomu. To noslēdz poligonāla apsīda, kam abās pusēs izvietoti nelieli sakristeju

apjomi. Ēkas rietumfasādes priekšā ir spēcīgi izvirzīts kvadrātiska torņa apjoms, ko vainago četrslīpju smaile. Jumta korē uzbūvēts dekoratīvs tornītis.

Iekštelpās koka pārsegumam ir cilindriskas velves forma. Virs ieejas izbūvētajā luktā ievietotas Lietuvas meistara būvētas ērģeles (astoņi reģistri, viens manuālis); tās izgatavotas laikposmā ap 1900. gadu, atjaunotas 1975. gadā. Ērģeļu prospektam malās pievienoti fragmenti no vecākas kokgriezuma iekārtas: 17. gadsimta pirmajā pusē darinātajā kokgriezuma cīļņa kompozīcijā izmantots manierisma laikam raksturīgais auss skrimstalas ornamenti, kurā ievīts ērģeļa galviņas un dekoratīvu obelisku

287. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 20. gs. 30. gadi, PDC

288. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

289. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

290. Kapeliņa "Māras namiņš"
Foto: 1934, PDC

291. Kapeliņa "Māras namiņš"
Foto: 2005, Marika Vanaga

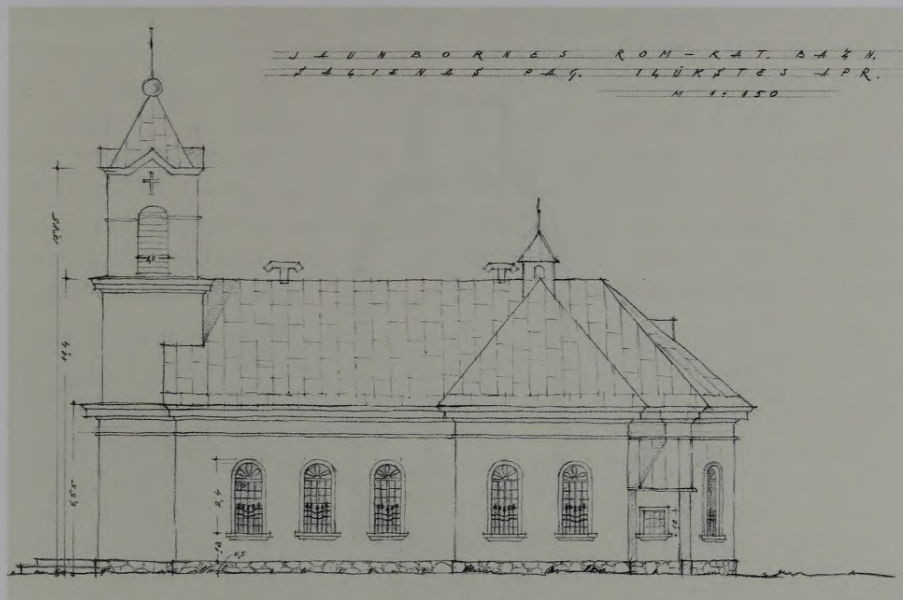

292. Baznīcas iekšskats. Foto: 20. gs. 30. gadi, PDC

293. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

294. Arnolds Rozenbergs. Baznīcas fasādes zīmējums. 1949. PDC

motīvs; cilni sedz kontrastaina polihromija (zelts, kobaltzils, melns), ko pārklāj vēlāka laika pārkrāsojumu kārtas. Spriežot pēc formas, šis kokgriezēja darbs varēja būt paredzēts gan senāka ērģeļu prospekta, gan altāra malu rotāšanai un ir agrākais zināmais koka tēlniecības paraugs Daugav-

295. Ērģeļu prospekta kokgriezuma fragments 17. gs. pirmā puse. Foto: 2005, Marika Vanaga

pils rajonā. Baznīcā šobrīd ir trīs koka altāri, to retablu veidojumā izmantoti ordera elementi, bet krāsojumā imitēts marmors. Neogotiskiem ornamentiem rotātās kanceles korpusu ar jumtiņu savieno koka panelis. Dievnamam pieder savdabīgs kokgriezums – svētītā ūdens trauka pamatne, kam ir čūskas apvīta koka stumbra forma un ko darinājis kāds Desels; pats trauks ir poligonāls un izkalts no akmens.

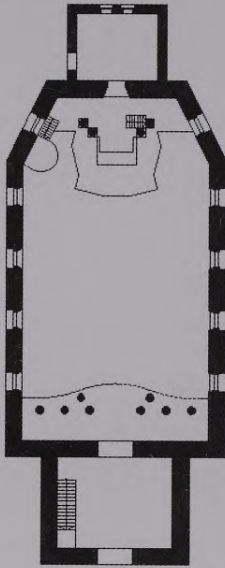
Netālu no dievnama uzcelts t. s. Māras namiņš (ap 1907), mazo arhitektūras formu piemineklis. Šī piemiņas kapeliņa ir mūra, kvadrātveida būve ar divslīpju jumtu un aizstiklotu nišu, kas domāta gleznas vai skulptūras novietošanai. Kapeliņas celšanas iemesls saistīts ar nostāstu par kāda zemnieka brīnumainu izglābšanos no ļaundariem. Novada arhitektūras mantojuma kopsakarā Jaunbornes katoļu baznīca ir nozīmīga vēlā klasicisma laika sakrālā būve.

R.K.

Lašu evaņģēliski luteriskā baznīca

296. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

297. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

Lašu luterāņu baznīcas vēsture ir saistīta ar Veclašu muižu. Tās īpašnieks Oto fon Taube pie savas muižas robežām Pabēržos cēlis pirmo luterāņu koka dievnamu (avotos tas minēts jau 1596. gadā). Kad 1610. gadā baznīcu pārcēla uz Lašu muižu, tajā kalpoja Ilūkstes mācītājs. Ilūkstei nonākot katoļu rokās (1635), Lašu īpašnieks Gerhards fon Fitinghofs 1639. gadā Lašos nodibināja patstāvīgu mācītājmuižu; 1677. gadā tā tika atjaunota un paplašināta. Šeit Lašu mācītāja ģimenē dzimis Gothards Fridrihs Stenders jeb Vecais Stenders (1714–1796). Tagadējo Lašu mūra baznīcu 1805. cēlis Reinholds fon Klopmanis. Ēkai 1859. gadā sabruka torņa augstā smaile un tā tika nomainīta ar zemāku pagaidu jumtu. 1888. gadā dievnamam veikts kapitālremonts;

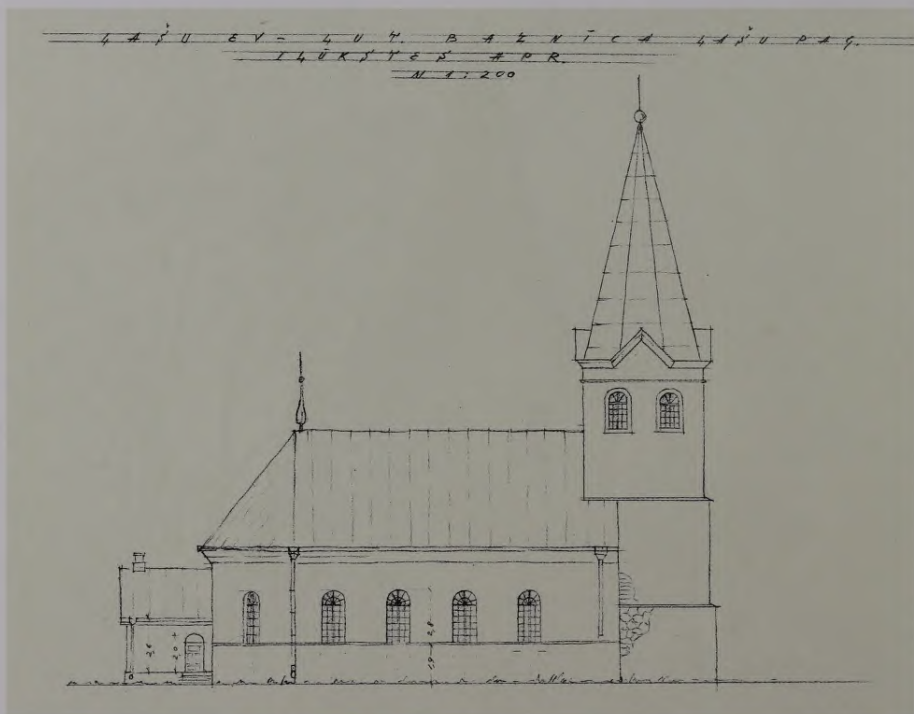
298. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

299. Baznīcas ārskats. Foto: ap 1934, PDC

ir krasi izvirzīts četrstūrainis tornis. 1859. gadā liktais torņa jumts 20. gadsimta 30. gados nomainīts ar teltsveida smaili, ko vainago luterāņu baznīcās bieži sastopamais motīvs – kalts krusts uz lodes. Krusta kalums rotā arī jumta kori altārgalā.

Dievnama lakoniski veidotajām iekštelpām ir cilindriskas velves pārsegums. Virs ieejas izbūvēta eleganti izliekta ērģeļu lukta, ko balsta kolonnas. Baznīcas iekārta – divstāvu altāris, kancele un lukta – darināta ap 1805. gadu

300. Arnolds Rozenbergs. Baznīcas fasādes zīmējums. 1949. PDC

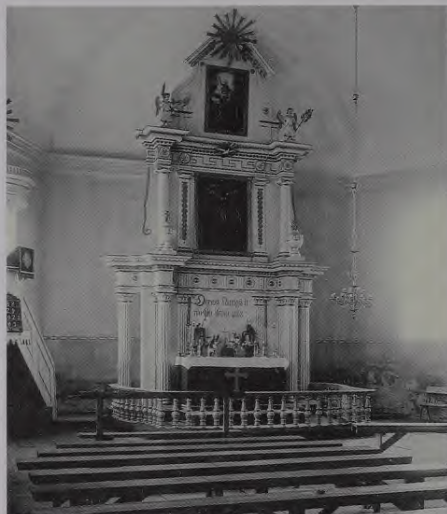
lielāks remonts notika 1936.–1937. gadā, kā arī 2004. gadā, gatavojoties dievnama jubilejai.

Lašu luterāņu baznīca ir halles tipa vienjoma celtnē ar vientorņa fasādi. Plānā ēka veido garenu taisnstūri ar poligonālu altārdaļas noslēgumu, kam piekļaujas četrstūra sakristeja; ieejas fasādes priekšā

kā klasicisma stila ansamblis. Baznīcēnu soli dievnāmā ievietoti vēlāk. Altārī ir divas kokā grieztas ērģeļu figūras, kas saglabājušās no vecākas iekārtas; tās 17. gadsimta beigās vai 18. gadsimta sākumā, jādomā, izgatavotas t. s. Jaunsubates meistara darbnīcā. Baznīcai pieder gleznojums uz koka – “Kristus augšāmcelšanās” (17. gs.), kā arī uz

301. Skats uz altāri un kanceli. Foto: 2004, Marika Vanaga

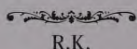
302. Baznīcas altāris. Foto: ap 1934, PDC

303. Erģeļu lukta. Foto: ap 1934, PDC

audekla gleznotās – “Kristus pie krusta” (1817) un “Kristus” (19. gs. pirmā puse). Erģeles (12 reģistri, viens manuālis) ar klasicisma laika prospektu izgatavotas ap 1789. gadu Frīdriha Samuela Jansona darbnīcā Viļņā; 1924. gadā tās labotas Emila Martina firmā. Baznīcas iekārta ir pakāpeniski papildināta. Iepriekšējam dievnamam 1784. gadā Andrejs Čunčelis bija dāvinājis zvanu, kas Pirmā pasaules kara laikā pazudis. 19. gadsimta sudraba liturģisko trauku komplektā izceļas Svētā vakarēdiena kauss ar aplikatīvu ģerboņa rotājumu. Alvas svečturus 1878. gadā baznīcai dāvinājis barona Magnusa fon Klopmaņa dzimta, bet griestu lukturi 1936. gadā ziedojuši Zemoļu ģimene.

Lašu luterāņu baznīca apliecina Kurzemes sakrālās arhitektūras tradīciju noturīgumu, izmantojot baroka laika prototipus un savdabīgā būvapjomu kārtojuma kompozīciju. Dievnama iekārtai ir raksturīgs luterāņu baznīcās bieži sastopamais ansambļa risinājums.

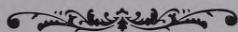
R.K.

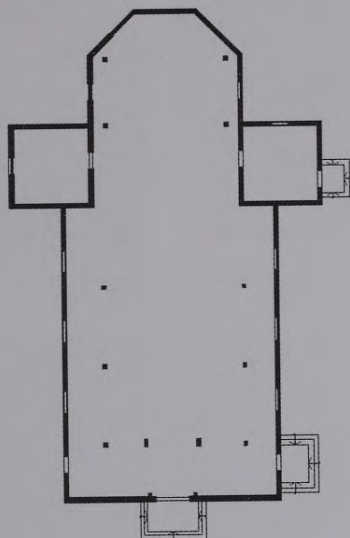
304. Erģeļu lukta. Foto: 2004, Marika Vanaga

305. Skulptūra “Eņģelis”. 18. gs. sākums
Foto: 1972, PDC

Laucesas Sv. Pētera un Pāvila Romas katoļu baznīca

306. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Laucesā 16. gadsimtā bija luterāņu baznīca, kas celta, pamatojoties uz Kurzemes hercoga 1567. gada recesu; tās mācītājs kalpoja arī Kalkūnes un Demenes baznīcās. 1636. gadā – pēc luterāņu mācītāja nāves – dievnams tika atdots katoļu draudzei. Jau no 1665. gada

Laucesā palaikam darbojās arī jezuiti. 1724. gadā Ansgars Čapskis nodibināja pastāvīgu jezuitu misijas staciju, kas šeit atradās līdz 1783. gadam, kaut paraleli kopš 1752. gada draudzi apkalpoja oficiālās baznīcas priesteri.

307. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

308. Baznīcas iekšskats. Foto: 1927, PDC

309. Baznīcas sānu fasāde. Foto: 1927, PDC

310. Centrālais altāris ar gleznu "Sv. Pēteris un Pāvils". 20. gs. pirmais ceturksnis
Foto: 2004, Marika Vanaga

311. Baznīcas iekšskats. Foto: 2004, Marika Vanaga

Koka baznīca Laucesā celta 1710. gadā pēc bijušā jezuīta, bīskapa Teodora Lidinghauzena-Volfa ierosmes. 1797. gadā šo baznīcu nomaiņija jauns, plašāks koka dievnams ar šķērsjomu un krustveida plānu; tajā bija septiņi altāri. Šī ēka nodega 1917. vai 1918. gadā. Tagadējā koka baznīca celta 1921.–1923. gadā, lielākie remontdarbi tajā veikti 1976.–1979. gadā un 1982. gadā.

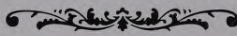
Laucesas baznīca ir taisnstūra plānojuma celtne ar poligonālu apsīdu un apbus tai izvirzītiem sakristeju apjomiem. Koka baznīcas ieejas fasādes trīsstūra zelmini vainago Kurzemes dievnamam neierasta kompozīcija ar trim zemiem torņiem, no kuriem vidējais ir lielākais. Dievnams būvēts kā trīsjomu ēka; iekštelpu sadala koka balsti, un vidusjoma platums ir vienāds ar prezbiterija platumu. Vidusjomam ir cilindriskas velves pārsegums, bet sānjosmus, kas ir šaurāki, sedz limeniski griesti. Pie ieejas visas telpas

platumā izbūvēta ērģeļu lukta uz koka balstiem.

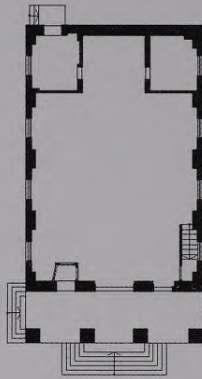
Pēc prāvesta Eugēnija Klavčāna meta, izmantojot stilizētas neobaroka formas un klasiskā ordera elementus, 1988. gadā izgatavots centrālais altāris (galdnieks Mihails Medvedevs), kā arī divi sānu altāri. Baznīcas centrālā altāra glezna "Sv. Pēteris un Pāvils" tapusi 20. gadsimta pirmajā ceturksnī un iegādāta Varšavā. 20. gadsimta 80. gados no tuvējās apkārtnes meistariem – Alberta Tirranena un Aleksandra Festera iegūtas vairākas amatnieciska rakstura gleznas. Līdzās dievnamam atrodas zvanu tornis (1981) – plānā kvadrātveida koka būve ar četrslīpju jumtu.

Laucesas katoļu baznīcā 20. gadsimta vietējās koka arhitektūras un būvniecības tradīcijas apvienotas ar aizgūtu vēsturisko stilu motīvu un nacionālā romantisma iezīmēm.

 R.K.

Medumu Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca

312. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Medumu katoļu baznīca pieder pie 20. gadsimta jaundibināto draudžu dievnamiem. Līdz Pirmajam pasaules karam katoļticīgos šai apkaimē apkalpoja Smelines (Lietuva) baznīca, pēc kara dievkalpojumi notika

pielāgotās telpās. Medumu draudze tika izveidota 1922. gadā kā Grīvas draudzes filiāle, no 1936. gada tajā sāka kalpot pastāvīgs prāvests. Medumu mūra baznīca ir celta pēc Rēzeknē dzīvojušā arhitekta

313. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

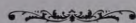
314. Skats uz altāriem. Foto: 2004, Marika Vanaga

Pāvila Pavlova projekta. 1933. gadā tika iemūrēts dievnama pamatakmens, bet 1935. gadā baznīcu sāka izmantot dievkalpojumiem, kaut ēkas apdares darbi vēl nebija pabeigti. Baznīcas iekārtošana atsākās 1954. gadā un turpinājās līdz 1957. gadam; no betona būvētās ēkas āršienas apmestas 1969. gadā.

Medumu baznīca ir taisnstūra plānojuma, vienjoma halles tipa celtne ar prezbitērijam blakus iebūvētām sakristeju telpām. Ēkas galafasādē virs centrālās ieejas izveidots stilizēts portīks; fasādi noslēdz neliels četrstūrainis tornis ar lēzenu četrslīpju jumtu (arhitekta projektētā torņa smaile nav uzbūvēta).

Iekštelpās prezbitērija daļā, ko nošķir pusaploces arka, ir kasetēti koka griesti, bet draudzes telpu sedz cilindriskā velve. Virs ieejas atrodas ēkas platumā izbūvēta ērģeļu lukta (ērģeļu vietā tiek izmantots harmonijs). Baznīcas sienas rotā atturīgi ornamentēti pilastrī. Trīs koka altāri izveidoti 1959. gadā, izmantojot klasiskā ordera elementus.

Viena no Pāvila Pavlova projektētajām dievnamu celtnēm – Medumu katoļu baznīca iekļaujas 20. gadsimta 30. gadu reģionālajā arhitektūrā. Tās ārējā veidolā saskatāmi funkcionālisma elementi, bet iekštelpās izmantota neoeklektisma stilistika.

 R.K.

Medumu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

315. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Medumu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams celts laikposmā no 1937. līdz 1940. gadam. Dievnama zvanu tornis būvēts statņu konstrukcijā; šis ir viens no nedaudzajiem Daugavpils rajona vecticībnieku lūgšanu namiem, kam tornis atrodas atstatus no dievnama ēkas. Lūgšanu nams plānā veido taisnstūri, kam piekļaujas neliela (pēc apjoma arī zemāka) taisnstūrveida priekštelpa. Ēkas pamatus veido laukakmeņu mūrējums ar šķembu pildījumu, izvirzīto virspamatu daļu sedz ūdensdēļi. Dievnama sienas būvētas no tēstiem guļbaļķiem, kas draudzes telpas daļā atstāti atsegti;

priekštelpas ār sienas ir apšūtas ar horizontāliem dēļiem un krāsotas. Namam ir divslīpju jumts, ko klāj viļņotais šiferis. Celtnes vienkāršo arhitektonisko risinājumu papildina spilgti krāsotie vertikālie stūru dēļi, durvju un logu aplodas, kā arī logu aplodu kokgriezumi un slēģu pildīņi.

Lūgšanu namā grīdu sedz krāsoti dēļi; līmeniskie griesti, tāpat kā sienas, ir apšūti ar finieri un krāsoti. Altārdaļu no draudzes telpas atdala krāsota, vertikālu dēļu sētiņa. Pašlaik ikonostas dievnamā veido viena ikonu rinda, taču sākotnēji bijušas divas. Draudzes telpā izvietotās ikonas ir darinātas

316. Zvanu tornis
Foto: 2004, Anīta Bistere

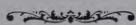

317. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2004, Anīta Bistere

318. Skats uz ikonostasu. Foto: 1980, PDC

20. gadsimta sākumā. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauta baznīcas grāmata, kas tapusi 1608. gadā. Medumu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams ir visai spilgts vecticībnieku sakrālās koka arhitektūras piemērs; šādi dievnami ar atsevišķi būvētu (brīvstāvošu) zvanu torni īpaši raksturīgi bija lauku teritorijām.

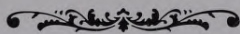
A.B.

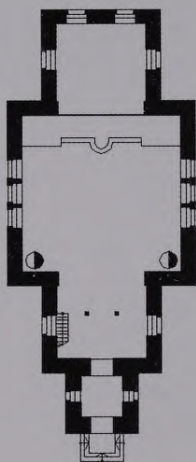
319. Lūgšanu nama logs
Foto: 2004,
Anita Bistere

320. Skats uz ikonostasu. Foto: 2004, Anita Bistere

Salienas Sv. Jāņa Kristītāja pareizticīgo baznīca

321. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Salienas draudze tiek uzskatīta par vienu no vecākajām pareizticīgo draudzēm Ilūkstes apriņķī. Pirmā baznīca šeit tika uzcelta 1760. gadā Saloņu muižā. 1859. gadā šo baznīcu slēdza un ēku nojauca, bet Tartaku kapos uzbūvēja nelielu koka dievnamu, ko iesvētīja svētā Nikolaja Brinumdarītāja vārdā.

1889. gadā Rīgas arhibīskaps Arsēnijs personīgi pārliecinājās par jaunas baznīcas nepieciešamību Salienas (Tartaku) ciemā, tādēļ 1890. gadā sākās zemes iepirkšana baznīcai, skolai un draudzes ēkām. Vietējie muižnieki fon Nimaņi piešķīra piecus hektārus zemes, bet līdzekļi baznīcas celtniecībai, pateicoties

322. Baznīcas sānu fasāde. Foto: 2004, Anita Bistere

arhibīskapam Arsēnijam, tika iegūti no Petrogradas tirgotāja A. Gruzdeva (viņš ziedoja līdzekļus arī baznīcas iekārtas iegādei). Dievnama celtniecību pabeidza 1894. gadā, un 1895. gadā to iesvētīja par godu svētajam Jānim Kristītājam. Veco koka baznīcu 1921. gadā pārcēla līdzās jaunajam dievnamam un pārveidoja par skolu. Salienas pareizticīgo baznīca plānā veido krustu, tās apjoms paplašinās centrālās daļas

virzienā, noslēdzoties ar šaurāku, taisnstūra altārdaļu. Dievnams celts no plēstiem laukakmeņiem ar šķembu pildījumu; tā stūros, zemdzegas joslā, zvanu torņa apjomā, kā arī logu un durvju apmalēs izmantoti sarkanie ķieģeļi. Ēkai ir plēstu laukakmeņu mūrējuma pamati, to sedz divslīpju (draudzes telpas šaurākajā daļā un altārdaļā) un četrslīpju (virs ēkas centrālās daļas) nekrāsota skārda plākšņu jumts. Virs ieejas ēkā paceļas

323. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Anita Bistere

324. Baznīcas ārskats. Foto: ap 1927, PDC

kvadrātisks zvanu tornis, bet baznīcas centrālās daļas četrslīpju jumtu vainago neliels kupoliņš uz astoņstūra pamatapjoma. Būtiski ēkas ārējo māksliniecisko izteiksmi papildina no sarkanajiem ķieģeļiem veidotie zemdzegas joslas zobinājumi, kā arī pusaploces logu dekoratīvi variētās apmales.

Dievnama iekšstelpām ir apmestas un krāsotas sienas, krāsotu dēļu grīda, griesti ir līmeniski, sānos ar ieloci. Virs ieejas draudzes telpā izbūvēts pareizticīgo dievnamos retāk sastopamais balkons, ko balsta divi stabi. Baznīcas ikonostasa karkass ir balti krāsots un kokgriezumiem rotāts, īpaši izceļas atsevišķu detaļu zeltītais krāsojums. Virs ikonostasa uz sienas ir puslokā veidots uzraksts. Izteismīgi ir Valdnieka vārti – ar ažuļiem augu motīvu kokgriezumiem. Ikonostass, kura karkasā izvietota viena ikonu rinda, atbilst vienkāršākajam pareizticīgo ikonostasa veidam. Dievnamā atrodas gleznas un ikonas, kas darinātas

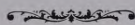
325. Skats uz ikonostasu
Foto: 2004, Marika Vanaga

no 18. gadsimta pirmās puses līdz 19. gadsimta beigām, deviņas no tām ir iekļautas Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Salienas pareizticīgo baznīca (līdzīgi kā Jaņuciema pareizticīgo baznīca), kuras būvniecībā izmantoti sarkanie ķieģeļi un laukakmeņi,

pārstāv Latvijas lauku apvidos izplatītu pareizticīgo dievnamu grupu. Atbilstoši historisma laika arhitektūrai tajā izmantots izstieptais dievnama plānojums un salīdzinoši liels piramidālais zvanu tornis virs ieejas ēkā.

A.B.

326. Valdnieka vārti ikonostasā. Foto: 2004, Marika Vanaga

Sīķeles evaņģēliski luteriskā baznīca

327. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Par Sīķeles luterāņu draudzi ir ziņas jau kopš 16. gadsimta otrās puses, tā bija saistīta ar Elnes draudzi un baznīcu. Sīķeles baznīcas patrons kanclers Mihaels Brunovs šajā vietā ap 1590. gadu cēlis koka diev-

namu – Elnes (Elkšņu) baznīcas filiāli. Vēstures avotos 1596. gadā atzīmēts, ka baznīcas ēka tobrīd bijusi jauna, bet vēl bez iekārtas (altāra, kanceles, soliem un logiem), kas vēl jāsaģādā. Nav zināms, vai īstenojušies jaunas baznīcas celtniecības plāni, kas minēti 1636. gadā, taču ir ziņas, ka 1730. gadā te atradusies maza, “stipri veca” koka baznīciņa. Elernei nonākot ģenerālmajora Georga Kristofa fon Vitena īpašumā, tās 1650. gadā celtā mūra baznīca 1761. gadā tika atdota katoļiem; Elnes luterāņu draudzei bija jāpārceļas uz Sīķeli. 1787. gadā koka dievnams tika nopostīts. To veicināja nostāsti, ka baznīcā poļu-zviedru kara laikā bijusi paslēpta manta, kā arī katoļu svētcēlnieku vēlme iekļūt ēkā, saistot tās izcelsmi ar brīnumainu parādību – dievnams it kā esot atpeldējis pa Daugavu (iespējams, tā varēja būt kāda uniātu dievnama ēka, kas uz šejieni pārvietota no baltkrievu zemēm). Pēc tam vairāk nekā 20 gadu luterāņu dievkalpojumi notika pastorātā.

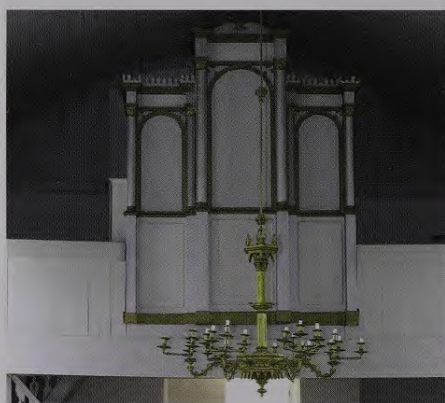
328. Johans Lēberehts Eginks. “Svētais vakarēdiens”
19. gs. 30. gadi. Foto: 2005, Marika Vanaga

329. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2005, Marika Vanaga

330. Skats uz altāri. Foto: ap 1934, PDC

331. Erģeļu prospekts. Foto: 2005, Marika Vanaga

Luterāņu draudze savu mūra baznīcu Sīķelē sāka celt 1819. gadā; tā iesvētīta 1823. gadā. Ap 1830. gadu Sīķelē bijis arī prāvesta iecirknis. 1879. gadā baznīcu paplašināja, tai uzbūvēja arī torni. Turpmāk dievnama ēka saglabājās bez ievērojamām pārbūvēm, kaut abu 20. gadsimta pasaules karu laikā tā tika postīta.

Sīķeles luterāņu baznīca ir vienjoma halles tipa, plānā izstiepta taisnstūra celtne ar poligonālu noslēgumu, kam piebūvēts četrstūrainis sakristejas apjoms; ieejas fasādes priekšā ir izvirzīts četrstūra tornis ar teltsveida smaili. Plēsto granitakmeņu apšuvumu

332. Skats uz altāri un kanceli. Foto: 2005, Marika Vanaga

333. Līlija Kalniņa. Baznīcas fasādes zīmējums. 1949. PDC

334. Skats uz ērģeļu luktu. Foto: ap 1934, PDC

rotā apmestas joslas (stūru, dzegu, logu apmales). Apmestas ir arī torņa sienas.

Iekštelpai ir cilindriskas velnes pārsegums, kas apšūts ar dēļiem. Baznīcas iekārta pieskaņota funkcionālajam, askētiskajam interjeram: koka altāris darināts ampīra formās; kanceleī un ērģeļu luktai ir margas ar siluetgriezuma balustrīem; baznīcēnu soli veidoti kā ansamblis, izmantojot klasiskā ordera elementus un atturīgo dekoru; prezbitērija griesti 20. gadsimta otrajā pusē dekorēti ar primitīvu gleznojumu.

19. gadsimta 30. gados Siķeļu baznīcai altārglezni "Svētais vakarēdiens" dāvinājusi baronu Ādama un Dorotejas Engelhartu ģimene, to pasūtot tobrīd Kurzemē populārajam gleznotājam Johanam Lēberehtam Eginkam. Baznīcai piederējis arī 1727. gadā izgatavotais

barokālais alvas svečturis (tagad Rundāles pils muzejā). 1880. gadā dievnamā bijušas Jēkabpils meistara Mārtiņa Krēslīņa būvētās ērģeles (astoņi reģistri), baznīcā ir saglabājies ērģeļu prospekts. Dievnamā ir divas čuguna lustras, kas veidotas neogotikas stilistikā.

Siķeļu luterāņu baznīcai piemīt 19. gadsimta reģionālās arhitektūras iezīmes – lakoniski, funkcionāli risinātais būvapjomu kārtojums, plaši izmantotā ārsienu granitakmeņu apdare un luterāņu baznīcām raksturīgā iekārtas ansamblja vienotība.

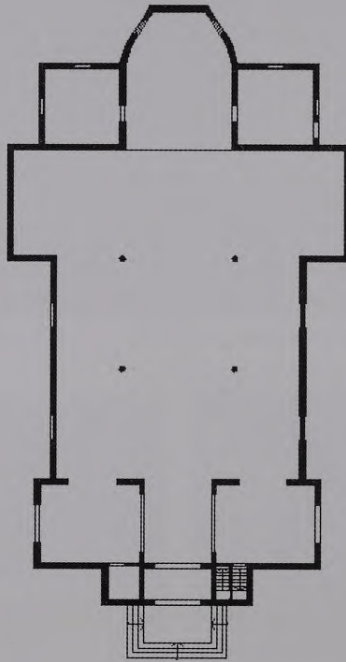
R.K.

335. Kāpnes uz luktu. Foto: 2005, Marika Vanaga

Silenes Vissvētās Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanas Romās katoļu baznīca

336. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

337. Baznīcas tornis. Foto: 2005, Marika Vanaga

19. gadsimtā Silenē bijusi Sv. Jāņa Kristītāja koka kapela, Elernes baznīcas filiāle. Kad tā nodega, katoļu baznīcu 1913. gadā uzjauniegūtās zemes Silenes nomalē par saviem līdzekļiem uzcēla priesteris Miķelis Skorupskis. Šī ēka ir saglabājusies, un tas ir viens no lielākajiem koka dievnamiem, kas kalpo katoļu draudzēm Latvijā.

Koka baznīcas ēka ir celta kā trīsjomu bazilika. Garenā būve ar šķērsjomu un izvirzītajiem rizalītiem plānā veido dubultkrustu. Abpus poligonālās apsīdas ir simetriski izvietoti sakristeju apjomi. Dievnama ieejas fasādi izceļ Latvijā koka dievnamiem neraksturīga trīstornu kompozīcija – slaidajam centrālajam jumta tornim ar stāvo smaili abās pusēs atrodas zemāki tornīši ar piramidālu noslēgumu. Tornītis akcentē arī jomu krustpunktu jumta korē. Fasāžu apdarē variētas smailarkas

338. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 2005, Marika Vanaga

339. Baznīcas iekšskats. Foto: 20. gs. 20. gadi, PDC

340. Baznīcas ieejas fasāde. Foto: 20. gs. 20. gadi, PDC

341. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

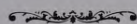
342. Baznīcas sānu fasāde. Foto: 20. gs. 20. gadi, PDC

noslēgumu logaīlas un aplikatīvais silueta-zāģējuma ornaments ar neogotikas un jūgendstila motīvu iezīmēm.

Iekštelpās koka balstu sadalīto telpu sedz līmeniski griesti. Aiz priekšelpas virs ieejas izbūvēta ērģeļu lukta ar izvīrītu vidusdaļu. Savdabīgu akcentu interjera apdarē rada atsegtais koka pārseguma konstrukcijas risinājums – savilces gan vidusjomā, gan sāņjomos papildinātas ar ritmiski kārtotu, izvērstu, ažūru, no dēļiem veidotu konstrukciju. Baznīcas sienas apšūtas ar ēvelētiem, nekrāsotiem dēļiem, kuru matētā faktūra piešķir interjera apdarei savdabību.

Baznīcas trīs koka altāri uzstādīti 20. gadsimta 50.–60. gados un kopējā telpas apdares ansamblī neiekļaujas. Tajos ievietotas reālistiskas manieres gleznas – Mihaila Bitkova (“Golģāta”, “Sv. Jāzeps”) un Pāvila Glaudāna (“Jēzus sirds”) darbi. Baznīcā saglabāties arī krucifikss, ko 20. gadsimta sākumā kokgriezumā izgatavojis anonīms meistars.

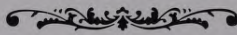
Silenes koka baznīca nav raksturīgs Latvijas baznīcu koka arhitektūras piemērs. Tās gleznieciski kārtotie būvaplūsmi un dekoratīvās apdares elementi sasaucas ar klasisko mūra arhitektūras plānojuma veidiem, neogotikas un jūgendstila dekoratīvajām formām, kā arī ar Centrāleiropas tradicionālās koka arhitektūras konstruktīvajiem risinājumiem.

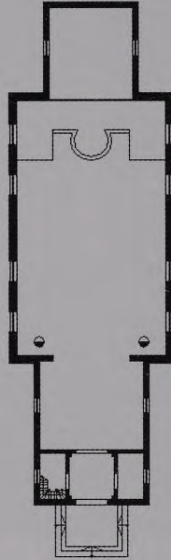
R.K.

343. Vidusjoma griesti. Foto: 2005, Marika Vanaga

Skrudalienas Dievmātes patvēruma pareizticīgo baznīca

344. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Skrudalienas Dievmātes patvēruma pareizticīgo baznīca celta 1800. gadā, taču līdz 1875. gadam dievnams bija tik sliktā stāvoklī, ka tajā dievkalpojumi vairs nevarēja notikt. Lai draudze nepaliktu bez baznīcas, 1862. gadā tika uzcelts jauns lūgšanu nams. 1872. gadā to pārveidoja par draudzes baznīcu, tika uzbūvēts zvau-

tornis, kā arī jauns kupols virs baznīcas (pēc arhitekta Roberta Augusta Pflūga projekta). 1926. un 1937. gadā dievnamam veikts kapitālremonts. Baznīcas žogam izmantoti akmeņi un ķieģeļi, kas saglabājušies no 20. gadsimta sākumā nojauktās Jakobovskas pareizticīgo baznīcas (Silenes apriņķis; ap 1790).

345. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Anita Bistere

346. Baznīcas ārskats. Foto: 2004, Anita Bistere

347. Baznīcas lievenis. Foto: ap 1933, PDC

348. Baznīcas lievenis. Foto: 2004, Anita Bistere

349. Baznīcas sānu fasāde. Foto: ap 1927, PDC

350. Baznīcas ārskats. Foto: ap 1927, PDC

Baznīca plānā veido krustu – draudzes telpas daļa ir ievērojami platāka nekā priekštelpa un altārdaļa. Koka guļbūvei, kas apšūta ar horizontāliem, krāsotiem dēļiem, ir mūrētu laukakmeņu pamati, to sedz viļņotā šifera divslīpju un četrslīpju jumts. Dievnamam ir divi torņi: plānā kvadrātveida zvanu tornis paceļas virs ieejas ēkā, bet astoņstūra tornis izvietots baznīcas centrālās daļas četrslīpju

jumta vidū. Ēkai samērā daudz izmantotas dekoratīvas detaļas – zemdzeģu joslas, kokā grieztas zvanu torņa logu aplodas, trīsstūrveida frontoni virs logaīlām, kā arī lieveņa jumtiņa kokgriezumi.

Iekštelpās draudzes telpu divās daļās pārdala liekta velve. Draudzes telpai ir līmeniski, krāsotu dēļu griesti; arī grīdas ir no krāsotiem dēļiem, bet sienas klāj apmetums.

351. Valdnieka vārti ikonostasā
Foto: 2004, Anīta Bistere

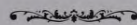

352. Baznīcas iekšskats. Foto: ap 1933, PDC

Ikonostasam ir sarkans karkass ar zeltītiem kokgriezumiem. Virs galvenās ikonu rindas izvietotas divas, pavisam nelielas, ovālu ikonu rindas. Valdnieka vārtus, kā arī ikonostasas karkasa daļas bagātīgi rotā ažūri kokgriezumi. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ietilpst 19. gadsimta pirmās trešdaļas Valdnieka vārti un septiņas dievnama ikonas. Ēkas interjeru papildina

vēl citas – 19. gadsimta pirmajā un otrajā trešdaļā gleznotas ikonas.

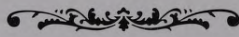
Skrudalienas pareizticīgo baznīcu īpaši izceļ ēkas izteiksmīgais rotājums, tādējādi dažādojot pareizticīgo koka dievnamu kopainu ne tikai Daugavpils rajonā, bet arī visā Austrumlatvijā.

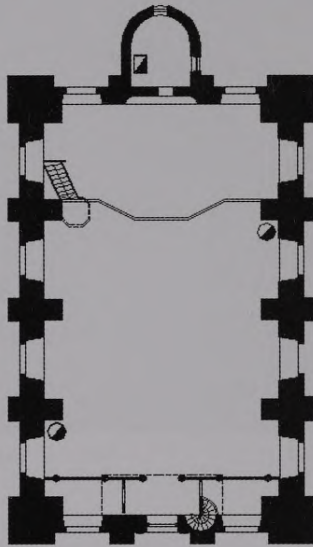
A.B.

353. Skats uz ikonostasu. Foto: 2004, Anita Bistere

Subates evaņģēliski luteriskā baznīca

354. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Vecsubatē luterāņu baznīca minēta jau 1571. gadā. Pēc dievnama atdošanas katoļiem (1676) draudze palika bez savas baznīcas. Tiesājoties par tās atgūšanu un nesagaidot labvēlīgu atbildi (kas tika dota 1693. gadā), luterāņi 1685. gadā vietā, ko

Jaunsubatē bija atvēlējis Hektors fon der Ostens-Sakens, ielika pamatakmeni jaunai mūra baznīcas ēkai. Šī baznīca bez būtiskiem pārveidojumiem ir saglabājusies, kaut jau 1742. gadā tika ziņots par tās slikto stāvokli. Ir zināms, ka 1761.–1762. gadā

355. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

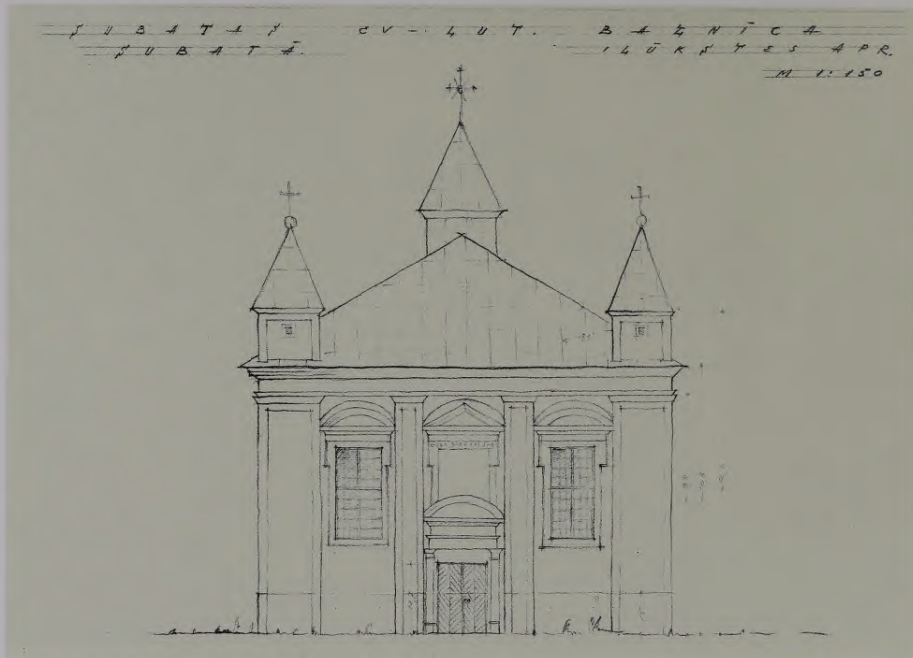
356. Baznīcas ārskats. Foto: 1935, PDC

357. Kristāmtrauka pamatnes cilnis ar kristīšanas ainu. Ap 1715–1720. Foto: 2004, Marika Vanaga

baznīcas remontdarbos bijuši iesaistīti krievu amatnieki. 1853. gadā ēkas pamatkorpusam piebūvēta sakristeja, kā arī pārveidota ērģeļu lukta. 1880. gadā baznīcā veikts kapitālremonts, 1909. gadā uzlikts jauns jumts.

Subates luterāņu baznīca ir apmesta mūra celtne; iegarena četrstūra plānojuma būvei centrālās ass noslēgumā pievienots pusaploces sakristejas apjoms. Plastiski viengabalainajai halles tipa vienjoma ēkai ir Latvijas baznīcām neraksturīgs ārējā veidola arhitektoniskais risinājums. Visu četru fasāžu apdare ir līdzsvarota, neviena no tām netiek īpaši akcentēta. Fasāžu veidojumā izceļas starp lizēnām izvietotās logailu apdares (20. gadsimta otrajā pusē vēl bija fragmentāri saglabājies rūsu oriģinālais stiklojums). Centrālā ieeja atturīgi iezīmēta ar portāla motīvu. Ēkas stūros atrodas četri nelieli torniņi ar piramidālu noslēgumu, četrslīpju jumta kori vainago tornītis ar zvanu. Zem baznīcas, kur bijuši apbedījumi, ir mūrētu pagraba velju pārsegums.

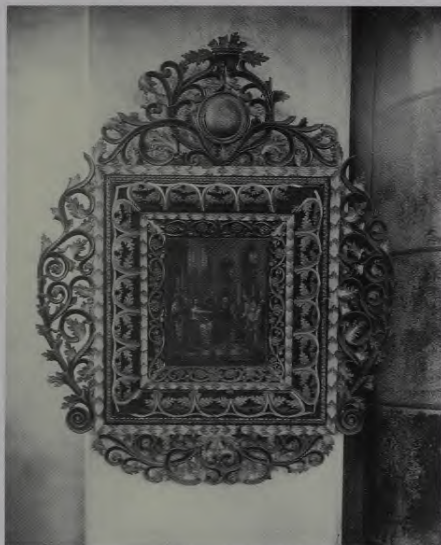
358. Arnolds Rozenbergs. Baznīcas fasādes zīmējums. 1949. PDC

359. Kristāmtrauka pamatne. Ap 1715–1720
Foto: 1934, PDC

360. Kanceles korpuss. Ap 1715–1720
Foto: 2004, Marika Vanaga

361. Glezna "Kristus un grēciniece" kokgriezuma rāmi
Ap 1715–1720. Foto: 1934, PDC

362. Glezna "Kristus un grēciniece". Ap 1715–1720
Foto: 1979, PDC

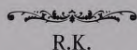
Iekštelpas sedz cilindriskas velves. Virs priekštelpas, ko no draudzes telpas nodala koka starpsiena, pie ieejas atrodas 19. gadsimtā pārbūvētā ērģeļu luktā, kur 1853. gadā uzstādītas Augusta Martina darbnīcā (Rīgā) būvētas ērģeles (seši reģistri, viens manuālis). Baznīcas nozīmīgākie mākslas pieminekļi ir saistīti ar autentisko, dievnamam veidoto kokgriezuma iekārtas ansambli, kas ir viens no vērienīgākajiem t. s. Jaunsubates meistara darbnīcas koka tēlnieku darbiem. Dievnama iekārta tapusi ap 1715.–1720. gadu; tajā ietilpst: arhitektoniski būvētais altāra retabls ar apaļskulptūru un cilņu dekoru, kancele ar bagātīgo skulpturālo rotājumu, biktssols ar cilņu kokgriezumu, telpiski izvērsti veidotā kristāmtrauka pamatne ar bagātīgu ornamentālo un figurālo kompozīciju cilņu dekorējumu, kā arī glezna "Kristus un grēciniece" krāšņi ornamentētā ažūra kokgriezuma ierāmējumā (glezna 1991. gadā nozagta un aizvietota ar kopiju). Dažas skulptūras no tālaika kokgriezuma apdares šobrīd ir iemontētas

ērģeļu luktā (19. gs.). Subates luterāņu baznīcas kokgriezuma iekārta uzskatāmi liecina par nobriedušas baroka laika tēlniecības tradīcijām Kurzemē. Iekārtu 1881. gadā labojis un pārkārsojis Johanness Hehts. Trīs no piecām 1934. gadā atrastajām (tobrīd no iekārtas izņemtajām) skulptūrām atrodas Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā. Rundāles pils muzeja fondos nonākuši vairāki kokgriezuma fragmenti, krāsns podiņi, metālkalumu detaļas un kanceles jumtiņa pildīņš.

Baznīcā saglabājušies arī vairāki citi baroka laika iekārtas priekšmeti; 17. gadsimta misiņa kristāmtrauks ir daļa no kokgriezumā veidotā kristāmvietas aprīkojuma komplekta ar mehāniski paceļamo vāku. Dievnama metāla svečturu vidū izceļas alvaslējēja Pētera Mēzes darinājums (1661). Tradicionālās "bumbu luktura" formās izgatavotais griestu lukturis un 18. gadsimta ziedojuamu lādīte pieder pie baroka laika mantojuma. Baznīcas zvanu 1682. gadā lējis Gerhards Meijers. Klasicisma laikmetu

dievmā pārstāv 1792. gadā uz metāla pamatnes gleznotā epitāfija Juliānai Brinkenai, 1824. gadā lietie alvas svečturi un 1853. gada pārbūves laikā izveidotās iekšdurvis.

Subates luterāņu baznīca ir izcils baroka laikmeta arhitektūras piemineklis, kas atspoguļo klasicisma strāvojumu un formu meklējumus protestantu baznīcu celtniecībā, kā arī norāda uz saiknēm ar noteiktu Rietumeiropas sakrālās arhitektūras tradīciju areālu – Nīderlandi. Tās vērienīgi veidota kokgriezuma iekārta ir viens no lielākajiem un nozīmīgākajiem Kurzemes baroka tēlniecības darbiem, kas gandrīz pilnībā saglabāties līdz mūsdienām.

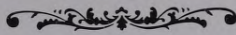
R.K.

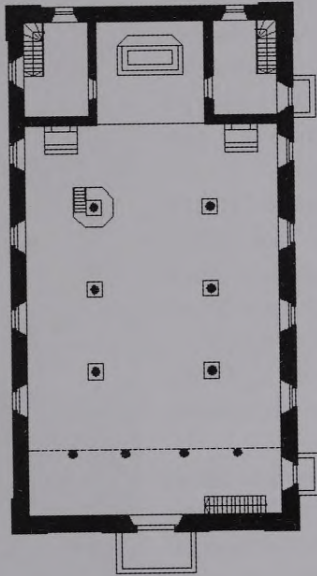
363. Epitāfija Juliānai Brinkenai. 1792
Foto: 1979, PDC

364. Skats uz altāri un kanceli. Foto: 2004, Marika Vanaga

Subates Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca

365. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Subatē jeb Vecsubatē sākotnēji bija luterāņu baznīca, kas dokumentos minēta jau 1571. gadā. Pēc pāriešanas katoļticībā kanoniķis Georgs Zibergs 1676. gadā to atdeva katoļiem. Luterāņiem jaunu baznīcu

1685. gadā sāka celt Jaunsubates īpašnieks Hektors fon der Ostens-Sakens. 1677. gadā Subatē izveidojās arī jezuitu darbības centrs. Jesuitu misijas stacija šeit bija saistīta ar ordeņa Daugavpils un Ilūkstes rezidencēm.

366. Baznīca un zvānu tornis. Foto: 2005, Marika Vanaga

Jezuītu laikā Subates baznīcā uzstādīja jaunas ērģeles un zvanu (1691), bet no Ilūkstes baznīcas pārvietoja divus altārus (1699). Kanceli 18. gadsimta sākumā darināja Frīdrihs Veiss. Subatē jezuīti uzturējās līdz 1773. gadam; pēc tam kad ordeņa kasācijas dēļ jezuītiem Kurzemi nācās atstāt, viņu vietā Subatē ieradās lācarieši.

Ar Juzefata Zīberga atbalstu 1723. gadā jezuīti uzcēla jaunu, plašu koka kapelu. 1760.–1769. gadā tās vietā pacēlās koka baznīca. 1831. gadā grāfs Mihals Plāters-Zībergs uzbūvēja tagadējo mūra dievnamu un zvanu torni. Baznīcas ēkā 1934. gadā notika lieli remontdarbi, pārbūves veiktas pēc arhitekta Artūra Medlingera projekta.

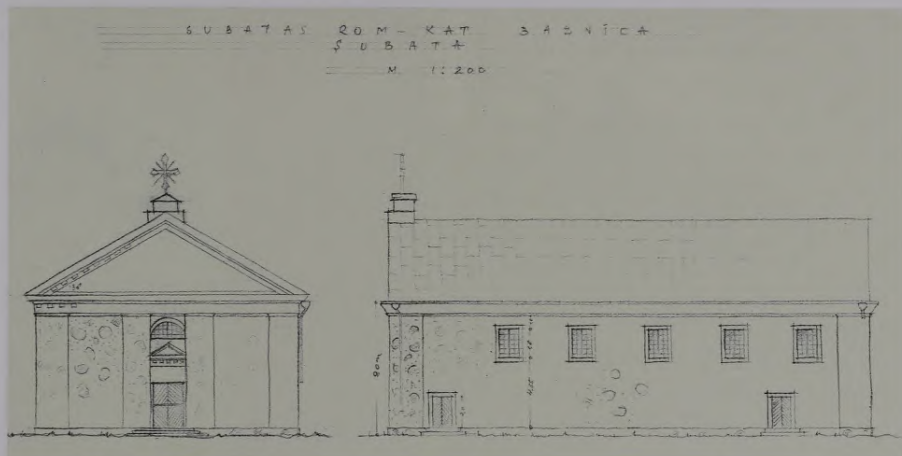
Subates katoļu baznīca ir trīsjomu celtnie, kas būvēta no plēstiem laukakmeņiem. Četrstūra plānojuma ēkā divas sakristeju telpas iebūvētas blakus prezbiterijam. Vīrs zelmiņa lakonisko fasādes kompozīciju noslēdz dekoratīvs tornītis ar ažu, kalta krustu.

367. Krucifiksa kapelīna baznīcas dārzā. 1882
Foto: 2005, Marika Vanaga

368. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

369. Lilija Kalniņa. Baznīcas fasādes zīmējums. 1949. PDC

Iekštelpu sadala prezbiterija platuma attālumā kārtotas koka balstu rindas. Vidusjomu sedz 1934. gadā uzbūvētie griesti ar cilindrisku velvi, bet sānjosiem ir līmenisks pārsegums. Virs ieejas atrodas ērģeļu lukta, kurā novietotas 1865. gadā Rudoviča darbnīcā (Viļņā) izgatavotas ērģeles (septiņi reģistri). Baznīcā ir trīs arhitektoniski būvēti altāru retabli. Centrālā altāra (1937) nišā ievietotas 18. gadsimta beigās darinātas koka skulptūras – “Golgātas grupa” (“Krustā sistais Jēzus”, “Dievmāte” un “Apustulis Jānis”). Nišu savulaik aizsegusi paceļama glezna “Sāpju Dievmāte”, ko tēva piemiņai 1904. gadā dāvinājis Pēteris Balinskis

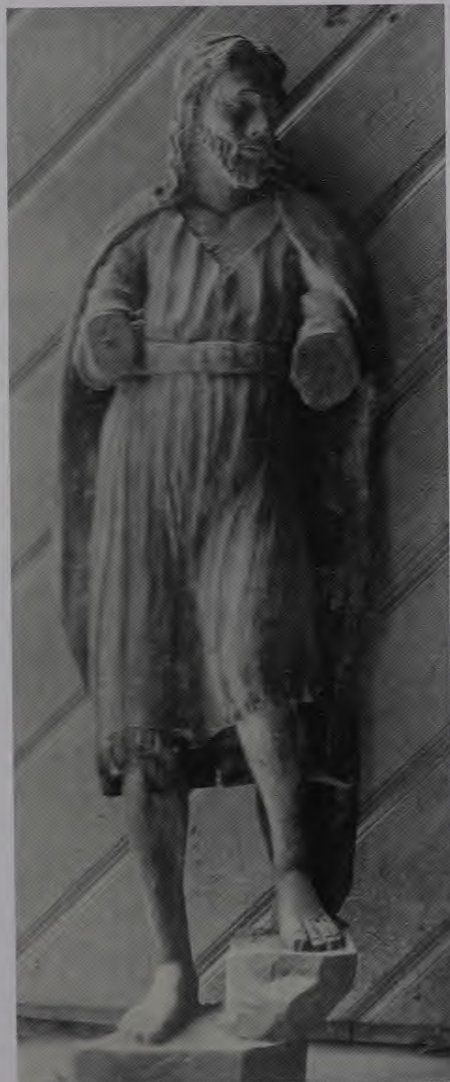
(Varšavas gleznotāja Feliksa Cihocka darbs). Šā altāra antepedijā novietots Anieles Balules 20. gadsimta 60. gados darinātais cilnis ar Svētā vakarēdiena attēlojumu. Dievnāmā saglabājušās arī četras 18. gadsimta sākuma baroka laika skulptūras no t. s. Jaunsubates meistara darbnīcas – “Sv. Pēteris”, “Sv. Pāvils”, “Sv. Gregors Lielais” un “Sv. Augustīns”. Šobrīd zudusi tā paša meistara darinātā “Sv. Jāņa Kristītāja” skulptūra, kas baznīcā bijusi vēl 20. gadsimta 30. gados. No baroka laika baznīcas iekārtas saglabājies 1749. gadā grieztais krucifikss. 19. gadsimta dievnama iekārtas papildinājums ir feretrons ar gleznmām

370. Aniele Balule. Cilnis “Svētais vakarēdiens”. 20. gs. 60. gadi. Foto: 2005, Mariķa Vanaga

371. Centrālais altāris. Foto: 2005, Marika Vanaga

372. Skulptūra "Sv. Jānis Kristītājs", 18. gs. sākums
Foto: 1934, PDC

"Dievmāte" un "Sv. Jāzepe" (19. gs. 30. gadi) un sānu altāra glezna "Dievmāte" (19. gs. beigas). Liturģisko trauku vidū izceļas 1816. gadā atturīgās formās veidotais Svētā vakarēdiena kauss, kā arī monstrance neorokoko stilistikā (19. gs.). Saglabājušies 18. gadsimtā baroka formās darinātie, kā arī 1824. gadā, iespējams, Lietuvā lietie

(meistara monogramma "SZ") alvas svečturi. Baznīcas dārzā atrodas dekoratīvs krucifiksa veidojums (1882) – uz koka staba novietota, ažūriem kokgriezumiem rotāta telpiska kapeliņa, kas paredzēta skulptūru novietošanai. Šis raksturīgais tautas mākslas darinājums iekļaujas tuvāko katolisko novadu tautas kokgriezēju darbu vidū.

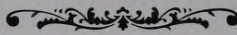
Subates katoļu baznīca pārstāv 19. gadsimta sakrālās arhitektūras lokālu interpretēšanas versiju. Tās iekārta, iekļaujot 18.–20. gadsimta mākslas pieminekļus, atspoguļo baznīcu iekštelpu apdares veidošanas pakāpenību.

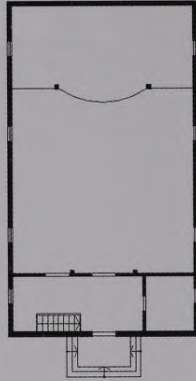
R.K.

373. Skulptūra "Sv. Gregors Lielais". Fragmenti
Ap 1710. Foto: 2005, Marika Vanaga

Subates vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

374. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

Subates vecticībnieku kopienas lūgšanu nams celts laikposmā no 1906. līdz 1908. gadam. Vecticībnieku kopiena šeit tika izveidota 1906. gadā. Dievnama būvdarbus vadīja Gorumovs, darbu veicēji bija vietējie krievu amatnieki.

Dievnams plānā veido taisnstūri, kas pārdalīts divās daļās – priekštelpā un draudzes telpā. Guļbūves sienas ir apšūtās ar horizontāliem

dēļiem, un ēka balstās uz laukakmeņu mūrējuma pamatiem. Dievnama divslīpju jumtu sedz viļņotais šiferis. Virs ēkas ieejas paceļas kvadrātisks zvānu tornis, bet jumta kores austrumu galu rotā neliels kupoliņš. Celtnes lakoniskās formas papildina atšķirīgi krāsotās taisnstūra koka durvis, neliels jumtiņš virs lieveņa, kā arī logu aplodas un rāmji, kas tāpat izcelti ar dažādu

375. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2004, Anita Bistere

376. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 1927, PDC

krāsojumu. Tie arī ir vienīgie ēkas ārējie rotājumi.

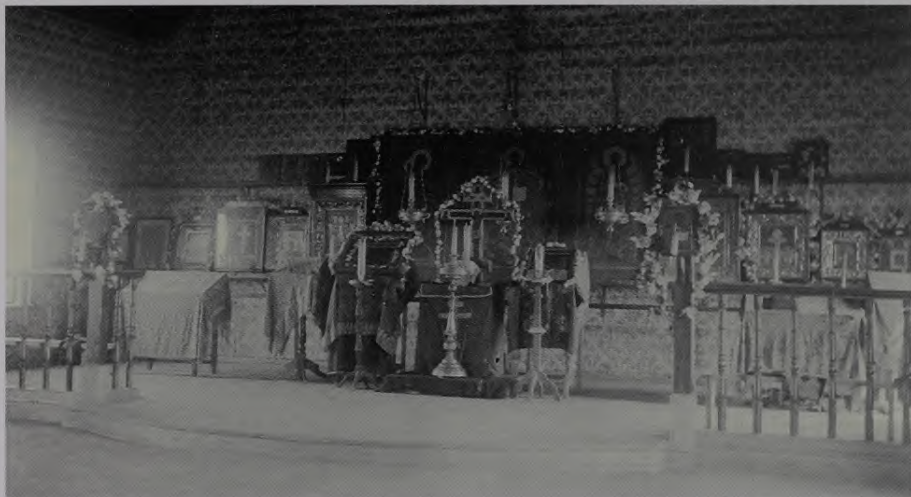
Dievnama priekštelpā ir akmens plākšņu grīda. Draudzes telpā grīda ir no nekrāsotiem dēļiem; paaugstinātajā altārdaļā tie ir krāsoti. Telpu sedz limeniski, ar finieri apšūti, krāsoti griesti. Altārdaļā griesti ir izliekti un apšūti ar šauriem krāsotiem dēļiem. Sienas klāj tapetes – to izmantošana veccticibnieku lūgšanu namos sastopama visai reti.

377. Lūgšanu nama ieejas fasāde
Foto: 2004, Anīta Bistere

378. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

379. Lūgšanu nama iekšskats. Foto: 1927, PDC

Virs ieejas draudzes telpā izvietots balkons, kam ir krāsotu vertikālu dēlišu margas un ko balsta četrstūrā koka stabi. Ikonostasu lūgšanu namā šobrīd veido viena ikonu rinda, bet sākotnēji ikonas bijušas divās rindās. Dievnama ikonas ir tapušas laikposmā no 19. gadsimta līdz 20. gadsimta

sakumam. Lūgšanu nama zvani lieti 1938. gadā Liepājas drāšu fabrikā.

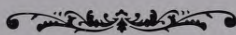
Subates vecticībnieku kopienas lūgšanu nams ir šim reģionam raksturīgs vecticībnieku sakrālās arhitektūras paraugs.

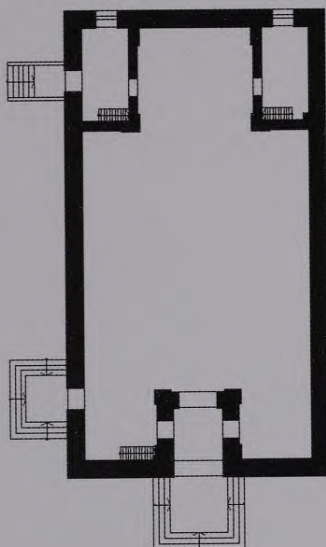
A.B.

380. Lūgšanu nama iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

Sventes Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīca

381. Baznīcas plāns
Mērogs 1:400

Svente vēsturiski ir saistīta ar jezuītu darbību. Vēstures materiālos minēts, ka 1721. gadā šeit atjaunota Ziemeļu karā sagrautā jezuītu misijas saimniecība un dievnams bijis Ilūkstes baznīcas filiāle. Mūra dievnamu Sventē 1800. gadā cēlis Kazimirs Zibergs. No plēstiem granitakmeņiem

būvēta baznīca ir taisnstūra plānojuma ēka; blakus presbīterijam ir iebūvētas divas sakristejas, bet pie ieejas baznīcas apjomā iekļauta četrstūra torņa pamatne. Ēkai ir divslīpju jumts ar nošļaupumu altārgalā. Virs vientorņa fasādes zelmiņa paceļas barokāls tornis ar ķiverveida pārsegumu.

382. Skats uz altāriem. Foto: 1935, PDC

Fasāžu apdarē uz akmeņu un šķembu apmetuma faktūras izceļas gludi apmetas joslas ēkas stūros, dzegās un ailu ierāmējumā.

Vienjoma iekštelpai ir limeniski koka griesti; savdabīgs ir ērģeļu novietojuma risinājums, izmantojot torņa pamatnes konstrukciju.

Kanceli, baznīcēnu solus un trīs arhitektoniski būvētos koka altārus 1913. gadā neobaroka stilistikā izgatavojis Staņislavs Meinards. Baznīcā atrodas koka skulptūra "Ecce Homo" (jeb "Kristus Cietējs"), ko tautas mākslai tuvā manierē darinājis prāvests un kokačelnieks Antons Rimavičs.

383. Baznīcas ārskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

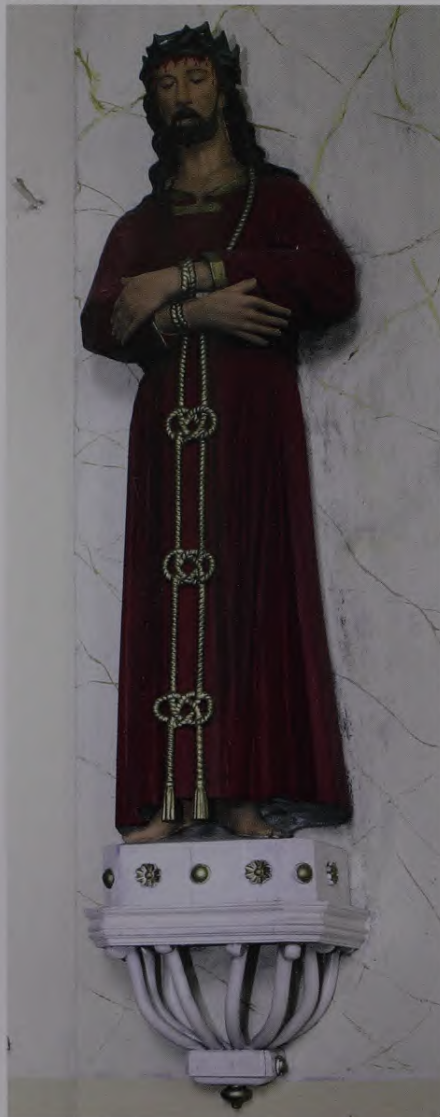
384. Baznīcas iekšskats. Foto: 2005, Marika Vanaga

385. Skats uz ērģelēm. Foto: 2005, Marika Vanaga

Dievnamā bijuši arī vecāki koksniecības darbi, tostarp 18. gadsimtā veidotā eņģeļa figūra (no Antona Rimaviča kolekcijas), kas nonākusi Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā, un 19. gadsimta sākumā gleznotā altārglezna “Sv. Juris”, kas atrodas Rundāles pils muzeja krātuvēs. Baznīcā ir senākas –

386. Skulptūra “Kristus Cietējs”. 20. gs. pirmā puse
Foto: 2005, Marika Vanaga

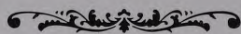

387. Skats uz ieejas fasādi. Foto: 1935, PDC

klasicisma laika iekārtas altāra tabernākuls (18. gs. beigas). No iepriekšējās dievnama ēkas saglabājušies divi zvani, kurus 1782. gadā Rīgā lējis Johans Augusts Hecels un kuru dekorējumā izmantots rokoko laika ornamenti. Dievnama trīs altāros ievietoti profesionālu 19. un 20. gadsimta mijas meistarų gleznojumi: poļu gleznotāja Apolinārija Horavska darbs “Erceņģelis Miķelis” (19. gs. 80. gadi), “Svētā Trisvienība” un “Sv. Juris”.

Lakoniskās, askētiskās formās risinātajā Sventes baznīcas būvē izpaužas vēlā klasicisma laikmeta sakrālās arhitektūras tradīciju attīstība, ordera arhitektūras formu lokāla izpratne un vietējo materiālu izmantojuma iespējas. Saglabātie glezniecības un tēlniecības darbi apliecina 19. un 20. gadsimta mijai raksturīgo saikni ar katoliskās Polijas–Lietuvas valsts zemju māksliniecisko kultūru.

❦
R.K.

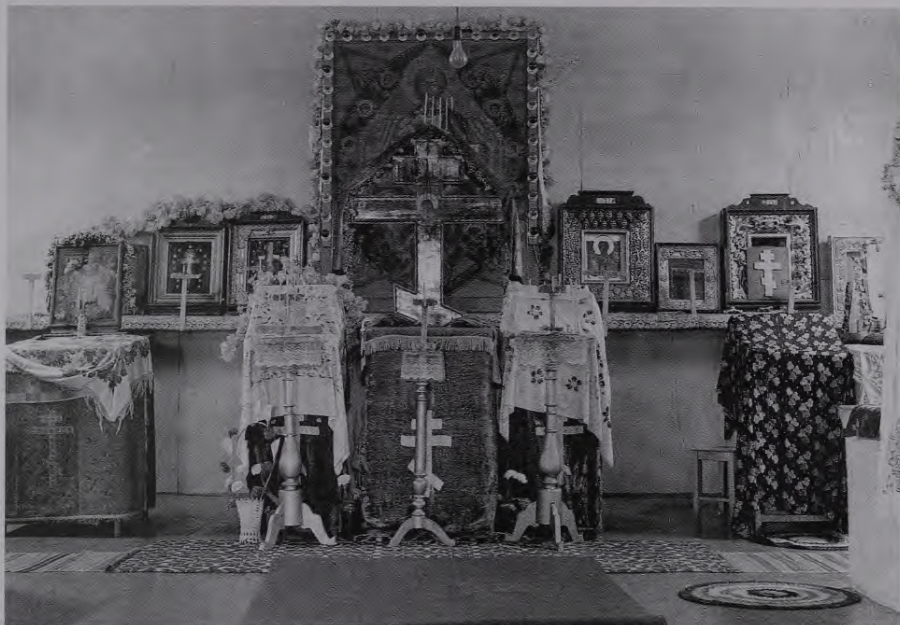
Vilķeles vecticībnieku kopienas lūgšanu nams

388. Lūgšanu nama plāns
Mērogs 1:400

389. Lūgšanu nama ārskats. Foto: 2004, Anita Bistere

390. Skats uz ikonostasu. Foto: 1991, PDC

391. Altāra krusts. Foto: 1991, PDC

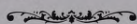
Vilķeles vecticībnieku kopiena dibināta 1900. gadā, lūgšanu nams celts 20. gadsimta sākumā. Šobrīd tas vairs netiek izmantots, tādēļ iekārta ir pārvesta uz ciemu un izvietota lūgšanu telpā, kas ierīkota bijušās internātskolas ēkā.

Dievnams plānā veido taisnstūri, kurā ietilpst priekštelpa un draudzes telpa. Ar horizontāliem dēļiem apšūtā guļbūve balstās uz laukakmeņu mūrējuma pamatiem. Dievnamam ir divslīpju jumts, ko sedz viļņotais šiferis. Virs ieejas ēkā ir plānā kvadrāta formas zvānu tornis. Celtnes austrumu galā virs jumta kores paceļas krusts. Koka ārdurvis, nelielais jumtiņš virs lieveņa, kā arī dekoratīvi veidotās logu aplodas un slēģi papildina ēkas lakonisko arhitektūru.

Lai arī Vilķeles vecticībnieku kopienas lūgšanu nams vairs reliģisko rituālu veikšanai netiek izmantots, tā arhitektoniskais risinājums pilnībā iekļaujas šā reģiona vecticībnieku sakrālās arhitektūras kopainā.

A.B.

Objektu saraksts

(Nosaukums, atrašanās vieta, lappuses)

- Ambeļu Sv. Jura Romas katoļu baznīca (*Ambeļu pag.*) 11, 72–75
- Aščuku vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Dubnas pag.*) 76–78
- Bebrenes Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca (*Bebrenes pag.*) 11, 134–139
- Berķeneles (Birkineļu) evaņģēliski luteriskā baznīca (*Kalkūnes pag.*) 10, 31, 140–142
- Daniševkas Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīca (*Višķu pag.*) 79–81, 83, 110
- Daniševkas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Višķu pag.*) 82–83, 110
- Daugavpils Jaunavas Marijas bezvainīgās ieņemšanas Romas katoļu baznīca (*Daugavpils, A. Pumpura iela 11a*) 11, 16–19
- Daugavpils jezuītu baznīca (sagrauta) 10, 20–25, 53
- Daugavpils Mārtiņa Lutera evaņģēliski luteriskā baznīca (*Daugavpils, 18. Novembra iela 66*) 11, 16, 26–31, 141
- Daugavpils 1. vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Daugavpils, A. Puškina iela 16a*) 32–35
- Daugavpils sinagoga (*Daugavpils, Cietokšņa iela 38*) 36–37
- Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo baznīca (*Daugavpils, Mežciems, Garnizona kapī*) 12, 38–41, 49, 56
- Daugavpils Sv. Aleksandra Ņevska pareizticīgo katedrāle (sagrauta; kapela – *Daugavpils, Saules iela 20*) 11, 42–45, 46, 50
- Daugavpils Sv. Borisa un Gleba pareizticīgo katedrāle (*Daugavpils, Tautas iela 2*) 39, 41, 46–49
- Daugavpils Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca (*Daugavpils, Klusā iela 15*) 50–51
- Daugavpils Sv. Pētera ķēdēs Romas katoļu baznīca (*Daugavpils, Rīgas iela 39*) 16, 52–55
- Daugavpils Sv. Pētera un Pāvila pareizticīgo baznīca (*Daugavpils, Zeltkalna iela 52*) 56–59
- Demenes evaņģēliski luteriskā baznīca (*Demenes pag.*) 10, 11, 12, 143–145, 191
- Demenes Jēzus sirds Romas katoļu baznīca (*Demenes pag.*) 146–149
- Dubnas Romas katoļu kapela (Varšaveņa) (*Dubnas pag.*) 11, 84–85
- Dvietes Sv. Staņislava Romas katoļu baznīca (*Dvietes pag.*) 150–155
- Eglaines vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Eglaines pag.*) 156–157
- Ēģiptes (Vilkamiesta) evaņģēliski luteriskā baznīca (*Medumu pag.*) 11, 26, 140, 158–161
- Elernes Kunga Jēzus debeskāpšanas Romas katoļu baznīca (*Tabores pag.*) 10, 162–167, 182, 202, 206
- Grendzes Sv. Pētera Romas katoļu baznīca (*Šēderes pag.*) 11, 168–170
- Grīvas Sv. Jaunavas Marijas Romas katoļu baznīca (*Daugavpils, Baznīcas iela 28*) 11, 12, 16, 60–63
- Grīvas Sv. Nikolaja pareizticīgo baznīca (*Daugavpils, M. Ļermontova iela 15*) 64–65
- Ilūkstes jezuītu baznīca (sagrauta) 10, 25, 168, 171–173
- Ilūkstes Sv. Jaunavas Marijas vārda Romas katoļu baznīca (*Ilūkste, Vienības laukums 2*) 134, 168, 174–177, 220, 227

- Jānuciema (Janovkas) Sv. Jura pareizticīgo baznīca (*Demenes pag.*) 178–181, 201
- Jaunbornes Sv. Krusta atrašanās Romas katoļu baznīca (*Salienas pag.*) 10, 11, 182–185
- Jezupovas (Juzefovas) Sv. Pētera un Pāvila Romas katoļu baznīca (*Naujenes pag.*) 11, 86–89, 123
- Kalupes Vissvētākā altāra sakramenta Romas katoļu baznīca (*Kalupes pag., Kalupe, Dzirnau iela 1*) 11, 12, 90–93, 105
- Koroļevščinas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Višķu pag.*) 94–96
- Krivānu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Kalupes pag.*) 97–99
- Krivošejevas vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Biķernieku pag.*) 100–101
- Lašu evaņģēliski luteriskā baznīca (*Eglaines pag., Eglaine, Stendera iela 1*) 186–190
- Laucesas Sv. Pētera un Pāvila Romas katoļu baznīca (*Laucesas pag.*) 60, 140, 143, 191–193
- Liksnas Vissvētās Jēzus sirds Romas katoļu baznīca (*Liksnas pag., Vaikulāni*) 11, 90, 102–105, 114
- Lipinišķu Dievmātes atdusas pareizticīgo baznīca (*Biķernieku pag.*) 11, 106–109
- Maskovskas Vissvētās Dievmātes patvēruma pareizticīgo baznīca (*Višķu pag.*) 9, 110–113
- Medumu Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca (*Medumu pag.*) 12, 194–195
- Medumu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Medumu pag.*) 12, 196–197
- Nicgales Jaunavas Marijas dzimšanas Romas katoļu baznīca (*Nicgales pag.*) 114–117
- Pantelišķu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Biķernieku pag.*) 100, 118–120
- Rubenišķu vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Maļinovas pag.*) 121–122
- Salienas Sv. Jāņa Kristītāja pareizticīgo baznīca (*Salienas pag.*) 198–201
- Siķeles evaņģēliski luteriskā baznīca (*Vecsalienas pag.*) 162, 202–205
- Silenes Vissvētās Jaunavas Marijas debesis uzņemšanas Romas katoļu baznīca (*Skrudalienas pag., Silene, A.Pumpura iela 11*) 12, 206–209
- Skrudalienas Dievmātes patvēruma pareizticīgo baznīca (*Skrudalienas pag., Skrudaliena*) 210–213
- Spruktu Sv. Antona Romas katoļu baznīca (*Naujenes pag.*) 12, 123–125
- Subates evaņģēliski luteriskā baznīca (*Subate, Baznīcas iela 30*) 10, 214–218, 219
- Subates Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca (*Subate, Tirgus laukums 17*) 11, 219–223
- Subates vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Subate*) 224–226
- Sventes Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīca (*Sventes pag., Svente, Daugavpils iela 3*) 12, 227–231
- Vecās Forštates Dievmātes patvēruma un sv. Nikolaja vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Daugavpils, Liksnas iela 38*) 66–69
- Vilķeles vecticībnieku kopienas lūgšanu nams (*Skrudalienas pag.*) 232–233
- Višķu Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīca (*Višķu pag., Višķi, Krāslavas iela 2*) 11, 12, 84, 126–131

Personu rādītājs

(Iekļautas pamattekstā minētās personas)

Aleksandrs (*Aleksandr*; Jersikas biskaps) 47
Aleksandrs (Aleksandrs Kudrjašovs, *Кудряшов*;
arhibīskaps) 47
Andrejs (Andrejs Davidovs, *Давыдов*;
priesteris) 111
Aponovičs (*Aponowicz*) Tomašs 173
Arsēnijs (*Арсений*; arhibīskaps) 198, 199
Avota Maija 31

Bačarelli (*Bacciarelli*) Marčello 151
Balinskis Pēteris 221
Baložins Georgijs 26
Balule Aniele 12, 155, 221
Bernackis (*Biernacki*) Vaclavs 105
Bērs (*Behr*) Johans 144
Bīne Jēkabs 31, 140
Bistere Anita 13
Bistere Gunta 13
Bitkovs (*Битков*) Mihails 55, 209
Bojanovskis (*Boianowski*) Karols (Karls) 131
Boravskis (*Borawski*) Aleksandrs Sergejs 17
Brinkena (*Brincken*) Juliāna 218
Brunovs (*Brunnow*) Mihaels fon 143, 202
Buzovs N. (*Бузов Н.*) 35

Cihockis (*Cichocki*) Felikss 221

Čapskis (*Czapski*) Ansgars 191
Čukasovs M. (*Чукасов М.*) 38
Čunčelis Andrejs 190

Desels (kokgriezējs) 185
Diģiļevs (*Дигилев*) Joans 79
Drancāne Helēna 63, 117

Eģinks (*Eggink*) Johans Lēberehts 26, 205
Engelharte (*Engelhardt*) Doroteja 205
Engelhartis (*Engelhardt*) Ādams 205

Engelhartis (*Engelhardt*) Georgs 178
Etingens (*Ettingen*) Augusts fon 60, 160

Felkerzāmi (*Fölkersahm*; muižnieku dzimta) 140
Festers Aleksandrs 193
Firstenbergi (*Fürstenberg*; muižnieku dzimta) 158
Firstenbergs (*Fürstenberg*) Vilhelms fon 158
Fitinghofi (*Vietinghoff*; muižnieku dzimta) 158
Fitinghofs (*Vietinghoff*) Bernhards fon 158
Fitinghofs (*Vietinghoff*) Gerhards fon 187
Fjodorovs I. (*Федоров И.*) 56
Freitāgs (*Freytag*) Stefans fon 143

Glaudāns Pāvils 209
Glovackis (*Głowacki*) Kazimirs 22
Gorumovs (*Горумов*; būvdarbu vadītājs) 224
Griškāns (gleznotājs amatieris) 61
Grūbers (*Gruber*) Gabriels 151
Gruzdevs A. (*Груздев А.*) 199
Gumpenbergs Kārlis 155
Gundlfingers (*Gundlfinger*) Jans (Johans) 23

Haupts R. 55
Hecels (*Hetzel*) Johans Augusts 231
Hehts (*Hecht*) Johanness 217
Hludziņskis (*Hłudziński*) Jozafats 16
Homans (*Homan*) Ādolfis 17
Horavskis (*Horawski*) Apolinārijs 12, 231

Ilakovičs (*Ilakowicz*) Napoleons 87
Indāns Janis 145

Jansons (*Janson, Jantzon*) Fridrihs Samuels 190
Jasiņskis (*Jasiński*) Ignacijs 154, 155

Kalniņa Lilija 205, 221
Kaminska Rūta 13

- Ketlers (*Kettler*) Gothards 8, 162
 Klavcāns Eugēnijs 193
 Klopmanis (*Klopmann*) Frīdrihs fon 140
 Klopmanis (*Klopmann*) Magnuss fon 190
 Klopmanis (*Klopmann*) Reinholds fon 187
 Kļesovs (*Клесов*) Vladimirs 45
 Kļešņina (*Клешнина*) Ludmila 43–45
 Kolbe (*Kolbe*) Herberts 131
 Komisārs Ž. (*Комисар Ж.*) 32
 Korvins-Poplavskis (*Korwin-Popławski*)
 Mikolajs (Nikolajs) 171
 Kosinska (*Косинская*) Tatjana 49
 Kosiņskis J. (*Kosiński J.*) 17
 Kozlovskis (*Kozłowski*) Henriks 117
 Kozlovskis Vaclavs 12, 53, 123
 Krēšliņš Mārtiņš 205
 Krišons (Krišons, inženieris) 12, 144, 149
 Krūmiņš Arturs 128
- Lackis (*Lacki*) Alfons 20
 Lamshefts (*Lamshęfti*) Juzefs 173
 Lēzers (*Leser*) Jakobs 92
 Līdinghauzeni-Volfi (*Lüdinghausen-Wolff*;
 muižnieku dzimta) 102
 Līdinghauzens-Volfs (*Lüdinghausen-Wolff*)
 Teodors 193
 Lielausis Kazimirs 60
 Lingnaus (*Lingnau, Lignau*) Mihaels 22
- Ļebedevs (*Лебедев*; galdnieks) 155
- Markoni (*Marconi*) Leandro 134
 Martins (*Martin*) Augusts 217
 Martins Emils 190
 Maškovcevs N. (*Машковцев Н.*) 50
 Medlingers (*Moedlinger, Mödlinger*) Artūrs 220
 Medvedevs (*Медведев*) Mihails 12, 149, 193
 Meijers (*Meyer*) Gerhards 217
- Meinards Staņislavs 228
 Melderis Aivars 54
 Mesmers (*Möster*) Benedikts 22
 Mēze (*Meese*) Pēteris 217
 Mihailovs (*Михайлов*) Daniels 69
 Mihailovs (*Михайлов*) Ivans 32
 Mihailovs (*Михайлов*) Simeons 110
 Millers (*Müller*) Frīdrihs fon 160
 Minhauzens (*Mínhausen*) Johans fon 8
 Mola (*Mohl*) Katrīna 126
 Moli (*Mohl*; muižnieku dzimta) 126
 Mols (*Mohl*) Hieronims 126
 Muriljo (*Murillo*) Bartolomē Estebans 17, 117
- Nakcjanovičs (*Nakcyanowicz*) Jakubs 173
 Neimanis (*Neumann*) Vilhelms 11, 16, 19, 23, 26,
 31, 60, 63, 90, 144
 Nikolajs (Nikolajs Kļepatskis, *Клепатский*;
 priesteris) 47
 Nikons (*Никон*; patriarhs) 110
 Nimaņi (muižnieku dzimta) 198
- Orda (*Orda*) Napoleons 102
 Ostens-Sakens (*Osten-Sacken*) Hektors fon der
 214, 119
- Pavlovs (*Павлов*) Pāvils 12, 87, 195
 Perebaskins (*Перебаскин*; inženieris) 42
 Peška (*Peszka*) Juzefs 151
 Pflūgs (*Pflug*) Roberts Augusts 181, 210
 Plātere-Ziberga (*Plater-Zyberk*) Marija 105
 Plāteri-Zibergi (*Plater-Zyberk*; muižnieku
 dzimta) 93, 102, 114
 Plāters Z. (*Plater Z.*) 72
 Plāters (*Plater*) Jans Andrejs 52
 Plāters (*Plater*) Konstantins Ludviks 52
 Plāters-Zibergs (*Plater-Zyberk*) Ādams 105
 Plāters-Zibergs (*Plater-Zyberk*) Henriks 114

- Plāters-Zibergs (*Plater-Zyberk*) Jans Teofils 105
- Plāters-Zibergs (*Plater-Zyberk*) Juzefs 105
- Plāters-Zibergs (*Plater-Zyberk*) Kazimirs 151
- Plāters-Zibergs (*Plater-Zyberk*) Mihals 220
- Podgurskis G. (*Подгурский Г.*) 40, 85
- Poplavskis (*Popławski*) Konstantins 85
- Popovs (*Попов*) Vasilija 64
- Portnovs (*Портнов*) Nikolajs 34
- Pšeslaņskis A. (*Przesłański A.*) 148, 149
- Rafaēls (Rafaello Santi (Sancio), *Raffaello Santi (Sanzio)*) 139
- Rainis (Jānis Plieķšāns) 141
- Rastrelli (*Rastrelli*) Karlo Bartolomeo 22
- Raševskis (*Рашевский*; inženieris) 12, 38
- Raviča (*Rawicz*) Malvine 146
- Ravičs (*Rawicz*) Kārlis 146
- Rimavičs Antons 170, 228, 231
- Rondelli (*Rondelli*) Karlo Frančesko 22
- Roščevskis (*Рошевский*) Josifs Ksavers 16
- Rozenbergs Arnolds 160, 166, 185, 188, 216
- Rubenss (*Rubens*) Pīters Pauls 160
- Rudovičs (ērgēļu meistars) 221
- Ruofs (*Ruoff*) Jākobs 173
- Salabanovs D. (*Салабанов Д.*) 113
- Samočernova M. (*Самочернова М.*) 106
- Sivicka (*Siwicka*) Anna 182
- Sivicki (*Siwicki*; muižnieku dzimta) 182
- Sivickis (*Siwicki*) Jūlijs 167, 182
- Skorulskis (*Skorulski*) Antonijs 173
- Skorupskis Miķelis 206
- Smuglevičs (*Smuglevičius*) Francisks 173
- Springovičs Antons 105
- Stenders (*Stender*) Gothards Frīdrihs 187
- Strandmanis (*Štrandmanis, Strandmann*) Kārlis Eduards 12, 129, 131
- Šadurskis (*Szadurski*) Staņislavs 87
- Ščerbakovs (*Щербаков*) Ivans 160, 161
- Šēnbergs G. 12, 170, 177
- Šervinskis (*Шервинский*) Vladimirs 64
- Šidlovskis Georgs (Juris) 90
- Šoluha (*Szolucha*) Alberts 72
- Šulcs (*Schultz*; ērgēļu meistars) 163
- Šulcs (*Schultz*) Mihaēls 23
- Šusters (*Шустеръ*) Francis 26, 30, 31
- Švenns (*Schwenn*) Johans 155
- Tamanskis (*Таманский*) Ivans 11, 42
- Taube (*Taube*) Oto fon 187
- Timinskis V. 135
- Tinnens (*Tinnen*) Heinrihs fon 162
- Tirranens (*Tirranen*) Alberts 19, 61, 149, 193
- Tomaševičs B. (*Tomaszewicz B.*) 135
- Tons (*Тон*) Konstantins 11, 42
- Udalovs I. (*Удалов И.*) 49
- Valkers E. F. (*Walker E. F.*) 23, 31
- Vanaģelis (galdnieks) 170
- Vasilija (*Василий*; Polockas un Vitebskas arhibīskaps) 42
- Vasiljevs (gleznotājs) 23
- Vasņecovs (*Васнецов*) Viktors 49
- Weisenborns (*Weissenborn*) Frīdrihs 61, 91
- Weiss (*Weiss*) Frīdrihs 220
- Višņevckis (*Вишневецкий*) Mihails 42
- Vitens (*Witten*) Georgs Kristofs fon 162, 202
- Vizulis Ādams 12, 53
- Volks K. (*Wolk K.*) 92, 167
- Zemoļi (lauksaimnieki) 190
- Ziberga (*Sieberg, Zyberk*) Katrīna 151
- Zibergi (*Sieberg, Zyberk*; muižnieku dzimta) 9, 102, 134, 171, 174
- Zibergs (*Sieberg, Zyberk*) Georgs 219
- Zibergs (*Sieberg, Zyberk*) Jans Kazimirs 151
- Zibergs (*Sieberg, Zyberk*) Johans Georgs 134
- Zibergs (*Sieberg, Zyberk*) Juzefats 104, 173, 220
- Zibergs (*Sieberg, Zyberk*) Juzefs 90, 102
- Zibergs (*Sieberg, Zyberk*) Kazimirs 227
- Zibergs (*Sieberg, Zyberk*) Pēteris Samuels 151
- Žebrausks (*Žebrauskas, Żebrowski*) Toms 10, 173
- Žilvinska Jadvīga 12, 125, 177

Izmantotie avoti. Literatūra

Arhīvi, npublicēti avoti

Daugavpils rajona Maļinovas pagasta bibliotēkas arhīva materiāli.

Lietuvas Valsts Vēstures arhīvs: 1276. (Plāteru) fonds.

Rundāles pils muzeja arhīvs: katoļu, luterāņu, pareizticīgo baznīcu, vecticībnieku lūgšanu namu lietas.

Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Daugavpils pilsētas inspektora arhīva materiāli: pareizticīgo baznīcu, vecticībnieku lūgšanu namu lietas.

Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centra arhīvs: katoļu, luterāņu, pareizticīgo baznīcu, vecticībnieku lūgšanu namu, sinagogu lietas.

Grāmatas

Aftanazy R. Materyały do dziejów rezydencji. – T. III A. – Warszawa, 1987. – 391 s.

Alva Latvijas mākslas amatniecībā VI–XX gadsimtā. Izstāde Rundāles pili: Katalogs. – Rīga: Avots, 1989. – 199 lpp.

Cakuls J. Latvijas Romas-katoļu draudzes. – Rīga: Rīgas metropolijas kūrija, 1997. – 781 lpp.

Campe P. Lexikon Liv- und kurländischer Baumeister, Bauhandwerker und Baugestalter von 1400–1850. – Bd. 1. – Stockholm, 1951. – 645 S.; Bd. 2. – Stockholm, 1957. – 709 S.

Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy. 1564–1995. – Kraków: Wydawnictwo WAM, 1996. – 882 s.

Fogele S. Johans Lēberehts Eginks. – Rīga: Zinātne, 1994. – 139 lpp.

Graudziņa I. Tūkstoš mēlēm ērģeles spēlē. – Rīga: Liesma, 1987. – 255 lpp.

Grosmane E. Kurzemes baroka tēlniecība. – Rīga: Jumava, 2002. – 288 lpp.

Kallmeyer T. Die evangelischer-Kirchen und Prediger Kurlands. – Mitau, 1890. – 552 S.

Kaminska R. 18. gadsimta glezniecība Latgalē. – Rīga: Zinātne, 1994. – 243 lpp.

Kraštinš J. Latvijas Republikas būvmāksla. – Rīga: Zinātne, 1992. – 236 lpp.

Kraštinš J., Strautmanis I., Dripe J. Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām. – Rīga: Baltika, 1998. – 312 lpp.

Krūmiņš A. Latgales koka baznīcas. – Rīga: Jumava, 2003. – 192 lpp.

Ķiploks E. Dzimtenes draudzes un baznīcas: Ev.-lut. baznīcas draudzes Latvijā. – [B. v.]: LELBA apgāds, 1987. – 258 lpp.

Lange E. Latvijas baznīcas vēsture. – [B. v.]: LELB virsvalde, 1972. – 95 lpp.

Latviešu konversācijas vārdnīca. – Rīga: A. Gulbja apgāds, 1927–1941. – 1.–21. sēj.

Latvija. Sinagogas un rabīni. 1918–1940. – Rīga, 2004. – 294 lpp.

Latvijas evaņģēliskas luteriskas baznīcas. M. Luterā Mazā katķisma un Augsburgas ticības apliecības 400 gadu atcerei. – Rīga, 1929/1930. – 58 lpp.

Latvijas kokgriezumu māksla: Ceļvedis pa Latvijas vēstures muzeja kokskulptūru zāli (14. gs.–20. gs. sāk.) / Sast. R. Muižniece. – Rīga: Avots, 1992. – 79 lpp.

Latvijas PSR Vēstures un kultūras pieminekļu saraksts. – Rīga: Avots, 1984. – 292 lpp.

Latvijas vēstures avoti Jezuitu ordeņa arhīvos. 1. daļa / Sakārt. J. Kleijntjens // Latvijas vēstures avoti. – 3. sēj. – Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgādiens, 1940. – 544 lpp.

Litak S. Akta wizytacji generalnej diecezji Inflackiej i Kurlandzkiej czyli Piltyńskiej z 1761 roku. – Toruń: Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 1998. – 334 s.

Litak S. Struktura terytorialna kościoła łacińskiego w Polsce w 1772 roku. – Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego uniwersitetu Lubelskiego, 1980. – 528 s.

Mašnovskis V. Latvijas luterāņu baznīcas. – 1. sēj. – Rīga: due, 2005. – 470 lpp.

Romas-katoļu baznīcas Latvijā: Kristietības 800 gadu piemiņai Māras zemē. 1186–1986. – Rīga, 1986. – 232 lpp.

Siliņš J. Latvijas māksla. 1800–1914. – Stokholma: Daugava, 1979. – 287 lpp.

Strods H. Latvijas katoļu baznīcas vēsture. 1075–1995. – Rīga, 1996. – 387 lpp.

Svilāns J. Latvijas Romas-katoļu baznīcas un kapelas. – Rīga: Rīgas metropolijas kūrīja, 1995. – 448 lpp.

Vaivods J. Katoļu baznīcas vēsture Latvijā. – Rīga: Rīgas metropolijas kūrīja, 1994. – 502 lpp.

Vipers B. Latvijas māksla baroka laikmetā. – Rīga: Valters un Rapa, 1937. – 257 lpp.

Zilgalvis J. Neogotika Latvijas arhitektūrā. – Rīga: Zinātne, 2005. – 359 lpp.

Zubovas V. Tomas Žebrauskas ir jo mokiniai. – Vilnius: Mokslas, 1986. – 306 p.

Барановский В., Потащенко Г. Староверие Балтии и Польши. – Vilnius: AIDAI, 2005. – 460 с.

Гузик А., Жилко А. Старообрядческие храмы Даугавпилса. – Даугавпилс: SAB, 1999. – 103 с.

Жилко А. 90 лет храму Рождества Пресвятой Богородицы и Свяителя Николы в городе Даугавпилсе. – [Даугавпилс, 1999]. – 71 с.

Памятники искусства Советского Союза. Белоруссия, Литва, Латвия, Эстония: Справочник путеводитель. – М.: Искусство, 1986. – 514 с.

Сахаров С. Православные церкви в Латгалии. – Рига: [Autorizdevums], 1939. – 175 с.

Rakstu publikācijas

Głowacki K. Kościół jezuicki w Dźwińsku – zapomniane dzieło F. B. Rastrellego // Kwartalnik Architektury. – 1986. – Nr. 2. – S. 127–149.

Kļešņina L. Darbs ir padarīts // Latvijas Architektūra. – 2004. – Nr. 2. – 46.–49. lpp.

Lidaka D. Alvas sakrālie priekšmeti Latgales un Augšzemes katoļu baznīcās // Materiāli feodālisma posma Latvijas mākslas vēsturei. – 2. daļa. – Rīga: Zinātne, 1987. – 223.–232. lpp.

Paknyš M. Vargonų meistrai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje // Menotyra. – 2001. – Nr. 2. – P. 52–61.

Reiters Ā. Baroka celtnes Daugavpilī // Daugavas Vēstnesis. – Daugavpils, 1940. – 27. janv. – 6. lpp.

Rumpēteris A. Daugavpils baznīca // Ceļa Biedrs. – 1957. – Nr. 4. – 53. lpp.

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts // Latvijas Vēstnesis. – 1998. – 15., 18. dec. – 1.–148. lpp.

Дрибинцевъ Г. Якубинская Св. Покровская единоверческая церковь ко дню 50-летия ея существования 1879-1929 г. г. // Вера и жизнь. – Рига, 1930. – №. 6. – С. 81–87.

Жилко А. 90-летие храма Рождества Богородицы 1-ой Даугавпилсской старообрядческой общины // Старообрядческий церковный календарь на 1998 год. – Даугавпилс, 1997. – С. 55 – 58.

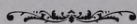
К 100-летию храма Старофорштадтской общины г. Даугавпилса // Старообрядческий церковный календарь на 1991 год. – [Рига], 1990. – С. 42.

Клешнина Л. Храм-часовня Св. Александра Невского в Даугавпилсе // Православие в Латвии. – Рига: Филокалия, 2006. – С. 51–66.

Куприянов Ф. Т. 75-летие храма Первой Даугавпилсской старообрядческой общины // Старообрядческий церковный календарь на 1985 год. – [Рига], 1985.

Леонов В. Храмы Даугавпилса // Динабург. – 1999. – 12 марта. – С. 13.

Terminu vārdnīca

(Skaidroti raksturīgākie arhitektūras, vēstures un reliģijas termini – galvenokārt tekstam atbilstošās nozīmes)

Antepedija – altāra mēnsas priekšā novietots dekoratīvs panelis.

Balustrāde – no balustrēm un margas veidots nožogojums balkonam, luktai, prezbitērijām u.c.

Balustrs – balustrādes nožogojuma elements nelielas apaļas kolonnas vai stilizētas vāzes veidā.

Basilijieši – ordenis, kas darbojas pēc tā dibinātāja, grieķu katoļu baznīcas bīskapa svētā Basīlija Lielā 4. gadsimtā izstrādātas regulas (Basīlija regula).

Bazilika – agrīna baznīcu celtnes forma (izveidojusies Romā) – garena būve ar iekštelņu dalījumu vairākos jomos, no kuriem vidējo, kas ir paaugstināts, izgaismo logu rinda.

Bima – Toras tīstokļu publiskai lasīšanai paredzēts paaugstinājums jeb katedra sinagogas lūgšanu telpas centrā.

Bra – sienas gaismeklis, pie sienas nostiprināms svečturis vairākām svečēm.

Ciborija kauss – kausveida trauks (latīņu val. *ciborium* – dzeramkauss) ar vāku dievmaīžu (hostiju) ievietošanai.

Deisiss – ikonostasā: 1) trešās rindas ikona, kurā attēlots slavas tronī sēdošais Jēzus Kristus, tam priekšā labajā pusē – stāvoša Dievmāte, bet kreisajā – Jānis Kristītājs; 2) atsevišķa ikona ar kādu no šo trīs svēto atveidiem; 3) ikonu rinda ar svēto atveidiem abpus centrālajai Pestītāja ikonai.

Dekanāts – katoļu baznīcas administratīvajā iedalījumā: vecākajam garīdzniekam (dekānam) pakļautais draudžu kopums, iecirknis.

Diecēze – katoļu baznīcas administratīvajā iedalījumā: teritorija, kurā ietilpst vairākas draudzes un kuru pārvalda bīskaps.

Eparhija – pareizticīgās baznīcas administratīvajā dalījumā: draudžu apgabals, teritorija, ko pārvalda bīskaps.

Feretrons – dekoratīvi izstrādāts pārnēsājamais procesiju altāris.

Filiālbaznīca, baznīcas filiāle – baznīca, kas kalpo draudzei, kurai nav neatkarīga statusa (filiāldraudze) un kura patstāvīgi neuztur priesteri.

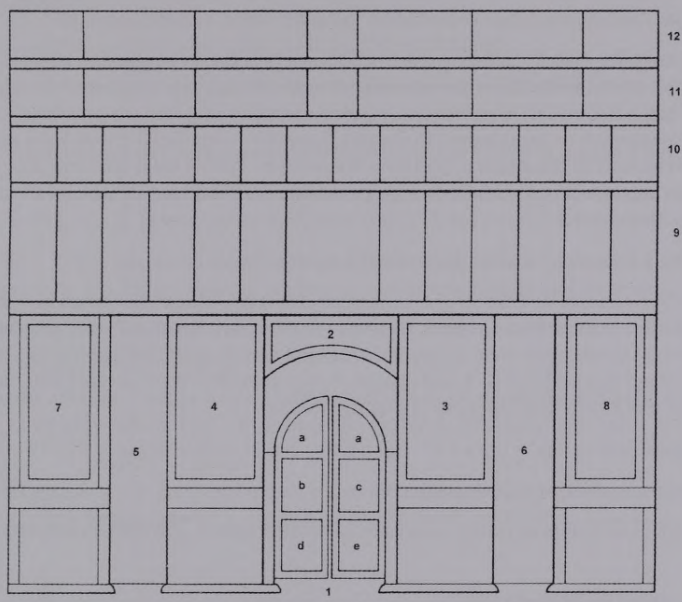
Fundators – baznīcas dibinātājs, tās celšanai un uzturēšanai nepieciešamo materiālo līdzekļu nodrošinātājs.

Ģenerālvizitācija – sk. **vizitācija**.

Halles tipa baznīca – vienjoma baznīca; baznīca, kurai ir vairāki vienāda (vai nedaudz atšķirīga) augstuma jomi un kuru izgaismo logi sāņjomu sienās.

Hostija – dievmaize kā Kristus upura simbols, ko katoļu baznīcā izmanto svētās mises upurim un komūnijai (luterāņi – Svētā vakarēdiena ceremonijā).

Ikonostass – pareizticīgo baznīcā: ikonu siena vai starpsiena, kas atdala altāri no draudzes telpas vidusdaļas.

1 – Valdnieka vārti (a – Marijas pasludināšana; b, c, d, e – evaņģelisti); 2 – Svētais vakarēdiens; 3 – Pestītāja ikona vai baznīcas ikona; 4 – Dievmātes ikona; 5, 6 – ziemeļu un dienvidu durvis ar erceņģeļu vai svēto diakonu atveidiem; 7, 8 – citas ikonas; 9 – deisisa rinda; 10 – svētku rinda; 11 – praviešu rinda; 12 – ciltstēvu rinda.

Ilužors gleznojums – ar glezniecības paņēmieniem uz celtnes sienām un iekārtas priekšmetiem atveidoti arhitektoniskās uzbūves elementi, to dekors. Šāds gleznojums bija populārs baroka laikmeta baznīcu interjeru apdarē, un tā izplatību veicināja jezuīti.

Kanclers – Kurzemes hercogistē: augstākās hercoga padomes loceklis, kas pārzina valsts kanceleju, administratīvo jomu, muitas licences un baznīcu jautājumus.

Kanonīķis – garīdznieku padomes (kapitula) loceklis.

Kasācija – (šeit) Jezuītu ordeņa darbības aizliegšana.

Kasetējums – līmenisku vai velvētu griestu (arī kupaļu) apdare, pārseguma apakšpusē veidojot kasetes – iedziļinātus, daudzstūrānus (biežāk četrstūrānus) laukumus ar profilētām malām un reljefiem vai gleznotiem ornamentāliem motīviem (piemēram, rozeti) to centrā.

Katehēze – kristīgās ticības mācības izplatīšana.

Kolēģija – viena no divām lielākajām (otra – rezidence) jezuītu pastāvīgas apmešanās vietām ar regulāriem, darbībai nepieciešamiem ienākumiem. Tās darbība bija saistīta ar bezmaksas izglītības nodrošināšanu publiskās skolās, arī garīdznieku mācīšanu; vadītājs – rektors.

Komturs – ordeņa bruņinieks, kas ordeņa mestra vārdā pārvalda ordeņa pili vai garīgā ordeņa pārvaldes iecirkni (komturiju).

Konsekrācija, konsekrēšana – katoļu baznīcā: personu vai lietu (dievnama, altāra) iesvētīšana, ko veic biskaps.

Konsistorija – luterāņu baznīcā: centralizētas pārvaldes veids, baznīcas virsvalde.

Krievu-bizantiešu stils – mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu un paņēmieni kopums, kas raksturīgs baznīcu celtniecībai Krievijas impērijā, sākot ar 19. gadsimta 20. gadiem (nostiprinājās 19. gadsimta vidū). Pēc veidotāju ieceres tam vajadzēja iemiesot un paust trīs principus – pareizticību, pašpārvaldi un tautiskumu; tā formālā izpausme – viduslaiku krievu kulta ēku formu eklektiska savienošana ar Bizantijas arhitektūras elementiem. Parasti šādas baznīcas plānojumā veidoja krustu, tam bija liels centrālais k u p o l s ar četriem iekšējiem balstiem, kā arī zvanu tornis un nelieli kupoli ēku stūros.

Kupols – apļa vai daudzstūra plāna telpas izliekts pārsēgums.

Lācarieši – Sv. Vinsenta de Pola Misijas kongregācijas locekļi. Misijas Kongregācija – katoļu reliģiskā apvienība, brālība, kurā apvienoti lācarieši jeb misionāri; radusies Parīzē, tās pirmā apmešanās vieta, kas nosaukta svētā Lācara vārdā, dibināta 1625. gadā. Polija lācarieši ieradās 1651. gadā; Latgale bija iekļauta šīs kongregācijas Polijas provincē. Viena no lācariešu darbības pamatievīrēm bija katoļu garīdzniecības (klēra) izglītošana.

Laterna – īpaša izbūve virs k u p o l a.

Liturģija – kristīgās baznīcas dievkalpojums.

Lukta – luterāņu un katoļu baznīcās: paaugstināta, atklāta iebūve, galerija virs sānjoma vai priekštelpas.

Manuālis – roku klaviatūra ērģelēm.

Mensa – altārgalds.

Misija, misijas punkts, misijas stacija – Jezuītu o r d e ņ a mazākā pastāvīgās darbošanās vieta (2–3 jezuīti), kura ir atkarīga no r e z i d e n c e s vai k o l ē ģ i j a s un kuras uzdevums ir tuvākās apkārtnes vai noteiktas ļaužu grupas garīgā aprūpe.

Monstrance – mākslinieciski izstrādāts kulta trauks, ko katoļu baznīcā lieto, lai publiskai pielūgšanai novietotu h o s t i j u.

Oratorijs – katoļu lūgšanu nams kādai noteiktai ļaužu kopai (bet kas nav katoļu draudzes baznīca).

Ordenis – īpaša, katoļu un pareizticīgo baznīcas atļauta garīgās dzīves organizācija, kuras locekļiem – ordeņa brāļiem (mūkiem) jāievēro stingri noteikta dzīves kārtība, normas, kas iekļautas aktu kopumā jeb regulā (vecākā datēta ar 4. gs.). Latgalē nozīmīga bijusi dominikāņu un jezuītu darbība.

Orderis – nesošo un balstošo arhitektonisko elementu harmonisks kārtojums noteiktā sistēmā.

Ornāts – katoļu garīdznieka svētku tērpa komplekta sastāvdaļa.

Pastorāts – luterāņu garīdznieka mitne, mācītājmuiža, mācītājmāja.

Plebānija – katoļu garīdznieka mitne, mācītājmāja.

Pozitīvs – nelielas, pārvietojamas ērģeles, parasti bez pedāļa.

Prezbiterijs – vēsturiski: apsīdā paaugstināta altārtelpa ar biskapa krēslu vidū un katoļu garīdznieku (klēriķu) sēdekļiem malās; mūsdienās: baznīcas telpas daļa pie centrālā altāra.

Provinciālis – garīgā o r d e ņ a (piemēram, Jezuītu ordeņa) pārziņā esošās teritorijas (provinces) pārvaldītājs.

Recess – kolektīva līguma vienošanās protokols, Livonijā – landtāga lēmums. Kurzemes hercoga recess – 1567. gadā izdots akts par 70 baznīcu atjaunošanas vai celtniecības nepieciešamību Kurzemē un Zemgalē.

Relācija – ziņojums (parasti rakstveida) par dažādiem notikumiem.

Relikvārijs – katoļu baznīcā: mākslinieciski izstrādāts (parasti dārgmetāla) trauks relikviju glabāšanai.

Retabls – altāra paaugstinātā, mākslinieciski izstrādātā daļa, kas novietota aiz altārgalda (m e n s a s).

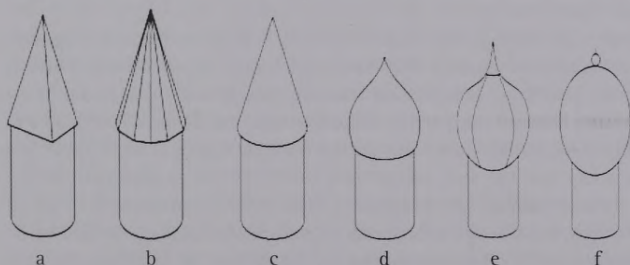
Rezidence – vidējā no jezuītu o r d e ņ a pastāvīgajām apmešanās vietām (parasti pakļauta tuvākajai k o l ē ģ i j a i). Tā bieži uztur zemākās pakāpes skolu; vadītājs – superiors.

Sufragānija – katoļu baznīcas administratīvajā dalījumā: sufragānam (d i e c ē z e s biskapam) pakļautais apgabals, kas ietilpst plašākā, arhibīskapa vai metropolita pārvaldītā teritorijā.

Svētais šķirsts (*Aron ha-kodeš*) – skapis, kurā glabājas Svēto rakstu (Toras) tīstokļi un kurš novietots arkā pie sienas, kas pārvērta pret Jeruzalemi.

Tabernākula altāris – katoļu baznīcā: altāris, kurā viens no galvenajiem elementiem ir virs m e n s a s novietotais tabernākuls – baldahinveida virsbūve, dekoratīvi izstrādāts, noslēgts ietvars iesvētītās h o s t i j a s uzglabāšanai m o n s t r a n c ē.

Torņu noslēgumi: a – ar četrslīpju smaili; b – ar piramidālu smaili; c – ar konisku smaili; d – ar bruņucepures formas kupolu; e – ar sīpolveida kupolu; f – ar lodveida kupolu.

Uniāti – Polijas pakļautības zemēs: baznīcas ūnijas locekļi (pēc pareizticīgās un katoļu baznīcas 1596. gadā Brestā noslēgtās ūnijas).

Valdnieka vārti (arī *Cara vārti*) – vārti, kas atrodas i k o n o s t a s a centrā un ved uz troni. L i t u r ģ i j ā pa tiem tiek iznestas svētās dāvanas (veltes).

Velve – izliektas virsmas pārsegums; pazīstamākie veidi – cilindriskā, smailloka, krusta, zvaigžņu velve.

Vienotā ticība – 1) baznīcas un valsts pasākumu sistēma, kas vērsta uz vecticībnieku kopienu iekļaušanu Krievijas Pareizticīgās baznīcas draudžu struktūrā; 2) Krievijas Pareizticīgās baznīcas draudžu kopums, kas ievēro pirms Nikona reformu laika L i t u r ģ i j u n, atšķirībā no vecticībniekiem, atzīst pareizticīgās baznīcas virsvaru.

Vizitācija – baznīcas stāvokļa, inventāra, draudzes darbības un finansiālā nodrošinājuma regulāra pārbaude, ko veic vecākie garīdznieki (dekāni). Ģenerālvizitācija – šāda veida pārbaude, ko pēc vajadzības veic bīskaps.

The Heritage of Religious Architecture and Art in Daugavpils District

INTRODUCTION

For centuries, the church has been a place of refuge. In times of anxiety and uncertainty, in the shadow of dramatic historical changes, people have always sought assistance, encouragement and the possibility of a favourable outcome: there has been the belief that within the walls of the church they might find answers and obtain protection. And every spiritual community, of whatever denomination, has wanted to make its House of God as splendid and imposing as possible, applying the finest architectural knowledge, artistic talent and craftsmanship that was available in their day in the surrounding area. At the same time, churches have also served as arguments in the struggle between different ideological standpoints, different denominations and rival political forces.

The general lines of Latvian history reveal in various ages a correlation or opposition between secular and religious values. Nevertheless, even in restless and troubled times, the churches suffered relatively smaller losses. Accordingly, when considering the cultural legacy of earlier ages, it is in many cases only in church buildings and furnishings that we can discover some faded pages of history pertaining to our architecture and art.

In seeking to discover and appreciate the architectural and artistic heritage of a particular region, one of the most important groups of monuments is that relating to the Church – the religious cultural heritage. Daugavpils District is no exception. “Diversity” – the term that best sums up the characteristic face of this district. This diversity is seen in the district’s denominational, ethnic and cultural history, and in the course of development of artistic traditions. The area’s distinctive character is likewise reflected in the architectural and artistic heritage.

Latvia’s present-day administrative divisions rarely coincide perfectly with the boundaries of culture-historical regions, and this is particularly conspicuous in Daugavpils District. The district has inherited part of the former territory of Polish Livonia, or Inflanty, and after the Second World War it also incorporated some parishes of the previous Ilūkste County of the Selija or Augšzeme region, a border area of the former Duchy of Courland and Semigallia. The present district centre is one of Latvia’s oldest and also largest cities – Daugavpils, a city that has seen many changes of name (Borisoglebsk, Dinaburg, Dvinsk) along with the change of ruling power. The complicated history of this area, characteristic of border areas, full of dramatic conflicts, has also left a colourful, mosaic-like heritage in the field of architecture and art. Historical sources provide information about the founders of the churches, but right up to the turn of the 20th century, we have very sparse information about those who built and decorated the churches, and about local artists and artisans. On the other hand, traditions and masters from both east and west have left vivid, albeit in many cases fragmentary, evidence of the role of different architectural styles, movements and schools in the creation of the cultural heritage of this area. However, probing more deeply into this material, which seems at first sight very incomplete and mosaic-like, one obtains quite a comprehensive picture of the traditions that emerged in this setting, with its many different denominations and cultures. In other parts of Latvia, common traits and differences do not stand out so clearly. Thus, the architectural and artistic heritage of the churches of the Kurzeme and Vidzeme regions, and likewise that of the more distant parts of Latgale, has developed within a more monolithic religious tradition, characteristic to a greater degree of one particular denomination, and is more homogeneous. Moreover, in such border areas as the territory around Daugavpils, the number of churches of different denominations has increased or decreased along with political changes and developments within the church itself. There are many churches that have passed from one denomination to another. The values that survived and continued were the ones that were truly rooted in popular consciousness.

This diversity observable in Daugavpils District, when viewed in the general context of church architecture and art in Latvia, is what decided the initial focus of the study. Also suggesting the investigation of this most important typological group of cultural monuments in the district was the recognition that in this area the local interpretation of European models in the field of artistic culture bears a relationship to issues of cultural identity, which are so important at the present day.

A study of the church architecture and art of Daugavpils District necessarily involves some discussion of the historical circumstances in which these cultural monuments came into existence. Up to 1795, when Courland (Kurzeme) came under Russian rule, the present Daugavpils District was dissected not only by a border between states. The principles of church organisation and administration also followed a different pattern on each bank of the River Daugava. This has to do with the changing political situation, the influence of secular powers, and the centuries-long history of co-existence of different denominations and faiths. It should be remembered that Latgale witnessed the struggle for influence between the Eastern and Western Church right at the beginning of the Christianisation process in the Baltic. From the second half of the 11th century, the Daugava was a route for the spread of Christianity from the east. The Bishopric of Polotsk, under the Metropolis of Kiev, in its turn under the jurisdiction of Constantinople, was the nearest neighbour to the lands of the Latgallians, but the dependence of the Latgallians converted to the Orthodox faith was also maintained with the help of Russian military force. However, the Eastern Church was not successful in holding its position here, and a historical boundary emerged, separating the areas of influence and activity of the Eastern and Western Church in Northern Europe.

In the 13th–16th century, during the time of the Livonian Confederation, Roman Catholicism was spread in Latgale (and later in the Kurzeme region as well). Like other areas, Latgale, too, was affected by the wave of the Reformation in the 16th century. The impact of this event, in terms of its extent and depth, has so far not been comprehensively studied: it is attested as a fact by historical sources, but does not find any expression in the preserved church buildings and works of art. However, the 16th and 17th century was also marked by the beginning of the re-Catholicisation process. The war between Catholic Poland and Lutheran Sweden (1600–1629) was one of those episodes where political interests, and ideological interests as well, came to a head in the Baltic region. In parallel with the official church establishment, connected in administrative terms with the Bishopric of Livonia (after the Polish-Swedish War, Latgale and the Duchy of Courland and Semigallia were united into a single Bishopric of Livonia-Piltene or Bishopric of Courland), the religious orders became actively involved in re-Catholicisation. In Daugavpils, the Jesuits were particularly active. Earlier as well, the fathers of the order had visited the town from time to time, but it was at around 1625 that a permanent Jesuit centre was established here: initially a mission was set up, then a residence (1630) and then a college (1761). The Jesuits continued their activities in Daugavpils up to 1811, because the suppression of the order in 1773 did not affect the Latgale region.

In the 18th century, as the Catholic state of Poland-Lithuania grew stronger, the Church in Latgale was affected by the “Second Counter-Reformation”, which also had a significant influence on the architectural and artistic heritage. Thus, various major religious buildings – stone churches and monasteries – were built and furnished at this time. The mid-18th century represented a significant turning point in the Christianisation of Latgale: from this time, the Catholic church came to dominate in this region. After the First Partition of Poland, in 1772, when the area came into the hands of Tsarist Russia, the church parishes here were placed under the Bishopric of Belarus, founded in 1773. After 1783, Latgale came under the jurisdiction of the Archbishopric of Mogilev, which later became the Metropolis of Mogilev. Changes came in the 20th century. Already in 1918, the Bishopric of Riga was re-established, and Latgale, too, came within its jurisdiction. In 1923, it became an archbishopric under the direct jurisdiction of the Vatican. At the present day, the Roman Catholic parishes of the Latgale part of Daugavpils District belong to the Diocese of Rēzekne-Aglona.

The changes brought about by the Reformation in the architecture of the 16th–19th century churches of Latgale are nowadays not observable: the historic buildings have been lost or altered over the course of time to suit the needs of other denominations. After the re-Catholicisation, the Lutherans of Daugavpils and the surrounding area lost their centre of activities, and, as attested by the history of the Daugavpils Lutheran community, pastoral care was for a long time solely in the hands of the clergy from the closest parishes of Courland. This situation changed only in the 19th century. Nowadays, Daugavpils is the centre of a deanery of the Latvian Evangelical Lutheran Church.

In Selija, the history of the denominations and the relationships between them followed a different course. From 1561, this area formed part of the Duchy of Courland and Semigallia, coming under direct Russian rule only in 1795. Here, the changes brought about by the Reformation became more

deeply rooted, and so even today the various denominations show a different pattern. Thus, the Lutherans are more influential in Sēlija than in Latgale. Moreover, in Sēlija the course of changes in the relative influence of the different denominations can be traced more clearly in the history of the preserved churches.

Lutheranism began to spread in Courland already in 1523, but the movement really gained strength after 1559, when Bishop Münchhausen, the last Roman Catholic Bishop of Courland, sold the bishopric, along with Saaremaa (Ósel), to the Danes. Gotthard Kettler, the last Master of the Livonian Order, accepted the Lutheran faith and became the Duke of Courland. In 1567, he passed an edict that stimulated the building of Lutheran churches. The influence of this edict is also perceivable in the history of church-building on the Sēlija bank of the Daugava in Daugavpils District. In accordance with the Courland Church Law of 1570, the Lutheran congregations of Courland were governed by a consistory, the territory of the duchy being divided into seven deaneries. The lands of the former Ilūkste County formed part of the Sēlpils Deanery. (From 1639 until 1665, there existed the post of Dean of Sēlpils-Daugavpils.) The system of consistory administration introduced in 1570 remained in force until 1832, after which the Lutheran Church in this area became subject to the general legislation on the Evangelical Churches in Russia. In the 20th century, the Lutheran parishes were under the jurisdiction of the Consistory of the Latvian Evangelical Lutheran Church, and at the present day the churches of Daugavpils District belong to the Daugavpils Deanery.

In Augšzeme, the Roman Catholic Church does still retain an important role. After the Reformation and the re-establishment of the Catholic Bishopric of Livonia-Piltene (1670), the Jesuits actively strove to convert this area to Catholicism. The spread of Catholicism was encouraged by the position of the ruling social stratum – the estate-owners – in this region, particularly the Counts Sieberg (Zyberk). With the support of the Sieberg family, the Jesuits established at Ilūkste one of their most important centres in the Duchy of Courland and Semigallia, and were active in the surrounding area. The 18th century witnessed changes in the administrative organisation of the Catholic Church in Courland. In 1789, the title of Bishop of Livonia-Piltene was abolished altogether, and Courland, including the Catholic parishes of Sēlija, was attached to the Bishopric of Vilnius. In 1848, these parishes were transferred to the jurisdiction of the Bishop of Samogitia. Like the Catholic parishes of Latgale, those of Sēlija also came under the Bishopric of Riga in 1920. At the present day, the Roman Catholics of the Sēlija part of Daugavpils District belong, in administrative terms, to the Diocese of Jelgava.

Alongside the major denominations, the third most important in Daugavpils District is the Orthodox community. After the Middle Ages, when the Baltic witnessed a confrontation between the Eastern and Western Church, it was in Latgale that the Orthodox tradition became most deeply rooted. The role of the Orthodox Church increased in the 18th century, after the annexation of this area to Russia, and it received particularly strong support in the 19th century, when it had the status of the official church. Compared with the rest of the Baltic, the parishes of Latgale have a different administrative history. The Orthodox churches of the Baltic lands (Livland) were from 1718 under the jurisdiction of the Archbishop of Pskov. (Between 1772 and 1795 they were placed under the Riga Church Administration of the Pskov Eparchy, until in 1850 a separate Riga Eparchy was established.) However, the parishes of Latgale belonged in the years 1795–1797 to the Eparchy of Mogilev, then to the Archbishopric of Belarus (1797–1803), the Archbishopric of Mogilev and Vitebsk (1803–1833) and the Eparchy of Polotsk (1833–1920). The autonomous Orthodox Church that was established afterwards, retained a canonical link with Moscow. From 1936, it came under the auspices of the Patriarch of Constantinople, returning to the jurisdiction of the Moscow Patriarchate in 1940 as the Riga Eparchy. Since 1992, the Latvian Orthodox Church has been confirmed in its autonomous status, though it has not lost its link with the Moscow Patriarchate.

The activities of the Uniate Church have not left traces in the religious architecture of the district. On the other hand, there is evidence of another episode in the history of the religious denominations. Namely, there existed in the 19th century a religious group called the *Edinovertsy*, subsequently incorporated into the Orthodox congregations. In the neighbourhood of Daugavpils, the Višķi area in particular developed into an *Edinovertsy* centre, evidence of which we see in the Orthodox church of Maskovska and its furnishings.

Old Believers arrived in both Latgale and Augšzeme in the 17th and 18th century, and established a major community here, maintaining their ancient cultural tradition. Important were the links of the Old Believers with the faithful and their centres of activity outside the district: this is reflected by the origins of the icons and the collections of religious literature that were formerly kept in the churches and are still preserved. Still today, Daugavpils can be regarded as one of the major Old Believer centres of the Baltic.

The history of the Jewish community in Daugavpils District – in both the Courland and Latgale areas – can be traced right back to the 17th century. A major Jewish community formed in Daugavpils from the late 18th century onwards. In the 19th century, the course of development and character of many small towns and villages (such as Subate and Višķi) was largely shaped by the Jewish population. The First World War, and particularly the dramatic events of the Second World War, drastically altered the history of these Jewish communities. Since the Jewish population is now considerably reduced in size, most of its religious buildings are nowadays only of historical significance.

* * *

The traditions of religious architecture and their characteristic features in the Latgale and Sēlija parts of Daugavpils District have developed in accordance with this denominational division. This can be seen from a study of the extant buildings and their furnishings. The oldest monuments of religious architecture and art preserved up to the present day were created in the 17th century. Echoes of the time of Mannerism can still be detected in the decoration of the organ prospect of the Roman Catholic Church at Jaunborne (first half of the 17th century).

A wider range of monuments are preserved from the Baroque Era, permitting examination of regional differences in artistic culture. The typical religious architecture of Courland, still retaining elements of the medieval building tradition in the 16th–18th century, is represented by Elerne Roman Catholic Church (built as a Lutheran church in 1650). The characteristic features of this type of church building are in evidence: it is a hall church with a single tower and characteristic ponderous architectural forms, having buttresses and a tower projecting in front of the west façade, along with certain Gothic elements (star vaulting). Single-tower churches with ascetic decoration, representing a variation on this type of building, were still being built in the 19th century (Berķenele (Birkinēļi) Lutheran Church, 1830) and even in the 20th century (Demene Lutheran Church, 1926–1932).

Also characteristic of Courland architecture is the Lutheran church at Subate, which is the district's most outstanding preserved ensemble of Early Classicism architecture (1685) and Baroque woodcarving (1715–1720). The non-traditional architecture of this building indicates that it was modelled after the Dutch protestant church examples, while the furnishings from the beginning of the 18th century testify to the existence of a local woodcarving workshop (the workshop of the “Master of Jaunsubate”) and the creation of an ensemble of furnishings typical of Lutheran churches.

We may note the existence at this same time of another current of Late Baroque architecture and art, observable on both banks of the Daugava in Daugavpils District. Right up to the First World War, Ilūkste had an outstanding example of Baroque building, significant for the history of Baroque architecture in Latvia. This was Ilūkste Jesuit Church (1754–1758, 1761–1769), built in accordance with the traditions of architectural form characteristic of the “Vilnius Baroque School”, featuring elaborate stucco decoration of the interiors. The initial design for the church was created by the well-known scientist and architect, the Jesuit Tomas Žebrauskas (Żebrowski). However, it is Daugavpils Jesuit Church, built about 20 years earlier (1737–1746), that is regarded as the earliest example in the Latgale area of a twin-tower church with rich interior decoration. This building was destroyed in the Second World War.

Apart from these major buildings, designed by professional architects, evidence is also preserved of local traditions of building in wood. Thus, there are small, but carefully crafted parish churches and chapels, such as the small Catholic church at Ambeļi (second half of the 18th century) and the Catholic chapel at Dubna (19th century). The furnishings of Ambeļi Church show evidence of the achievement of a woodcarving workshop existing in Latgale in the first half of the 18th century, and the paintings are by 18th century artists.

Monuments from the Neoclassical and Empire era are even more widely represented. The towerless masonry church appeared in the Sēlija part of the district (Bebrene Roman Catholic Church, 1797), and

this type of building is also represented by later variations, in the 19th and even the 20th century (Subate Roman Catholic Church, 1831; Grendze Roman Catholic Church, 1910). It should be added that the façades of both the Subate and Grendze churches are decorated with split or roughly hewn granite stone. This traditional material continued to be used in church-building during the 20th century. In the Latgale area this is exemplified by Višķi Roman Catholic Church (1908–1915) and Jezupova (Juzefova) Roman Catholic Church (1936, 1958–1961). Echoes of Late Neoclassical style are observable in the architecture of the first half and middle of the 19th century in both Roman Catholic and Lutheran churches of the former Courland area (Ēģipte (Vilkamiests) Lutheran Church, 1823–1825; Jaunborne Roman Catholic Church, 1859). On the other hand, in the Latgale area, the old wooden Orthodox church at Lipinišķi (1836) demonstrates how the Russian standard designs of the Empire style were adapted to the local setting. A string of wooden churches were built according to this same design in Latgale. Of these, nowadays only Šķeltova Orthodox Church, in Krāslava District, is preserved.

In the second half of the 19th and the first half of the 20th century, there no longer existed such major regional differences in church-building as were seen in the 18th century. The most widespread architectural styles of the period of Historicism appeared in both the Sēlija and the Latgale areas. At this time, sources of information and influence became more and more accessible. Increasing use was made of standard designs and new technical approaches. On both sides of the Daugava, a variety of stylistic movements found expression in religious architecture, implementing designs by professional, academically educated architects. Particular mention should be made of the valuable heritage of Neogothic architecture (Daugavpils Lutheran Church, 1891–1893; Liksna Roman Catholic Church, 1909–1913). A very important contribution was made by the well-known architect and historian of architecture Wilhelm Neumann, the City Architect of Daugavpils (1878–1895). He was involved in church-building in the Sēlija part of the district (Grīva Roman Catholic Church (now within the limits of Daugavpils), 1881–1889; Demene Lutheran Church, 1895–1896), in the Latgale part, and in Daugavpils itself (the design for Kalupe Roman Catholic Church, 1878–1880; Daugavpils Lutheran Church; Daugavpils Roman Catholic Church of the Immaculate Conception, 1903–1905). Neumann utilised a wide range of historical styles in his buildings, demonstrating particular sensitivity towards the Neoromanesque, the Neogothic and the Neobaroque.

In the middle and second half of the 19th century, the Neobyzantine tradition also became established in the architecture of Orthodox churches (the masonry building of the Orthodox Cathedral of St Alexander Nevsky in Daugavpils, 1856–1864, by Konstantin Ton and Ivan Tamansky). At the same time, the wooden architecture demonstrates the re-interpretation of ancient architectural motifs and techniques of building in wood, as practiced in northern Russia (the log structure of the Orthodox Church of St Alexander Nevsky at the Garrison Cemetery in Daugavpils, 1897, by building engineer Rashevsky).

Also appearing in the Catholic parishes at this time was architecture characteristic of the turn of the 20th century, exhibiting National Romantic elements. A fine example is Višķi Roman Catholic Church (1908–1915), by architect Karl Eduard Strandmann, who lived in Līepāja. An unusual accent was introduced into the panorama of architectural monuments from this age by the utilisation of the traditions of building in wood. The roots of these traditions possibly stretch back to the heritage of Central European architecture, as suggested, for example, by the complicated, picturesque forms of the Roman Catholic Church at Silene (1913).

At this time, the interior decoration and architectural form of churches was in many cases conceived as a united ensemble, a principle that was no longer exclusive to buildings in the Courland area, but was also expressed in the Roman Catholic churches of Latgale. Murals became a feature of church interiors, in addition to wooden decoration (Kalupe Roman Catholic Church, 1913). This tradition continued in the middle and second half of the 20th century, coming to represent a characteristic, unusual feature of the Roman Catholic churches of Daugavpils. Works of representational and applied art in the churches came mainly from St Petersburg and Poland. In the late 19th and early 20th century, congregations purchased works by Polish painters, including the work of the well-known painter Apolinary Horawski (Svente Roman Catholic Church, 1870s). Likewise, the stained glass windows of Grīva Roman Catholic Church came from the St Lucas Workshop in Warsaw (1889).

The inter-war period of the 20th century began with repair of the damage done during the First World War and the building of several new churches. These were designed not only by professional architects (Pavil Pavlov), but also by building engineers (Ādams Vizulis, Waclaw Kozłowsky and others). It is significant that, alongside functional clarity, dictated by practical considerations and by the possibilities of new construction materials, a retrospective trend was retained and predominated in the forms of church buildings. There was a desire to imbue churches with something of the nobility of the historical styles. Reminiscent of the laconic form of church characterising the Courland tradition is the new Lutheran church at Demene (1926–1932; building engineer Krisons), while Neobaroque stylisation is seen in Sprukti Roman Catholic Church (1933–1938; designed by engineer and clergyman Waclaw Kozłowsky). Gothic elements appear in a string of both Roman Catholic and Lutheran churches, and there are also churches showing an eclectic combination of Functionalist forms and Neoclassical decoration (Medumi Roman Catholic Church, 1933–1935; Pavil Pavlov). Decoration and church furnishings were also created by local masters: painters (Jadviga Žilvinska, G. Šenbergs and others), carpenters (such as Mihhail Medvedev) and woodcarvers (such as Aniele Balule). However, we do not see in these buildings any truly innovative reflection of the forms and stylistic trends of the age. The architecture of the region seems to reflect a lack of interest in further development of forms, looking to the past instead and seeking out the values of former times. Although in terms of art, this age has left quite a modest heritage, it does nevertheless contribute to the overall picture of the development of art and architecture in Latvia.

* * *

The fates of the churches of Daugavpils District show how the different denominations have spread and changed at various times under the influence of historical conditions. However, apart from their religious function, no less important is the culture-historical significance of church buildings. Churches, along with their furnishings, represent evidence of the pattern of historical development of our architecture and art, and this aspect, in particular, is emphasised in the present publication. Such an emphasis was motivated by the fact that we still lack precise, concentrated information about the architecture and art of churches in Latvia. Other European countries have long since begun creating catalogues that reflect the work of inventorying values of this kind. (Thus, there is the extensive series of publications under the title of "Churches of Sweden" (*Sveriges kyrkor*), begun in the early 20th century, and likewise the series devoted to churches of particular bishoprics in Lithuania (*Lietuvos sakralinės dailės katalogas*), published since the 1990s, etc.) These either give basic, general information about this section of the cultural heritage, or else describe the fine and applied art preserved in the particular church, down to the finest details, for the needs of the specialists. Taking into account the present state and traditions of the study of religious art in this country, and also considerations of security (particularly with respect to the work of silversmiths and painters), on this occasion it has been necessary to adhere to the former model. The publication is intended as a compilation of the most important information regarding those churches that are already listed as architectural monuments and those that qualify for listing as monuments, according to expert opinion. Thus, the publication does not cover all functioning churches: left out on this occasion are adapted and altered buildings, and those built during the past decades, which cannot yet claim the status of monuments requiring state protection. As an exception to this rule, the publication also provides information about certain buildings that are now already lost, in view of their importance and outstanding place in the history of architecture and art in Latvia. The description of each church begins with the most important information about the history and architecture of the particular church, followed by information concerning the most important works of art connected with this particular building.

Inspiration for this book came in the course of the authors' involvement in the collaboration programme "Economic, social and developmental strategies of Latvia's regions in the context of globalisation" of the Lettonica Foundation supported by the Science Council of Latvia. The material on Orthodox and Old Believer churches was compiled by Anita Bistere, churches of the other denominations were described by Rūta Kaminska, while plans of the churches were prepared by Gunta Bistere. The publication is intended as the first in a series of publications on monuments of religious architecture and art in Latvia. This should be followed by deeper and more detailed study, in order to produce monographs on the most important religious buildings.

DAUGAVPILS

Daugavpils Roman Catholic Church of the Immaculate Conception

The church was originally a daughter church of St Peter's, a separate congregation being established in 1912. Located in the Jaunbūve ("Newly Built") district, it was designed by Wilhelm Neumann, and building work was undertaken by Josif Ksawery Roshchevsky under the direction of engineer Józefat Hłudziński. The church was built in 1903–1905.

The twin-tower rendered brick basilica is rectangular in plan. The façade displays expressive Neobaroque forms, and the Historicist interiors are augmented by a copy of Bartolomé Esteban Murillo's "Immaculate Conception", painted by St Petersburg artist Alexander Borawski in 1906, by a group of murals and ceiling pieces from the second half of the 20th century, and by a pipe organ from 1909, made by the firm of Adolf Homan, one of the largest instruments in Latvia by Polish organ-builders.

Daugavpils Jesuit Church

Daugavpils was the most important centre of Jesuit activities in eastern Latvia, the location of the order's residence (1630–1761), and later their college (1761–1811). The Jesuits' masonry church was built in 1737–1746. After a fire in 1749, it was renovated in 1750–1752. In the early 19th century, when Daugavpils Fortress was built, the church became enclosed within the fortress. It was used by the Orthodox congregation, and major alteration work was undertaken at around 1870. In 1928–1940, it was also used by the Garrison Lutheran congregation. The building was damaged in the Second World War, and a demolition order was issued in 1951.

Daugavpils Jesuit Church was a rectangular three-aisled hall church with an architecturally expressive twin-tower west front and ornate, sculpturally decorated interiors. In stylistic terms, it relates to the "Vilnius School" of architecture of the Late Baroque Age.

Daugavpils Evangelical Lutheran Church of Martin Luther

From 1630 up to the 19th century, the Lutherans had no permanent place of worship in the city. From 1835, the congregation made use of adapted premises within Daugavpils Fortress, and built a wooden church in 1868. The present masonry church in the Jaunbūve district was designed by Wilhelm Neumann in 1891–1893. In 1941, the church burned out, and in 1941–1943 it was partly renovated according to a design by building engineer Georgy Balozhin. After the Second World War, the building was used for secular purposes; from 1955 it was used by Daugavpils Locomotive Depot. The congregation held services in the church chapel, but this, too, was expropriated in 1975. In 1985, the building suffered in a fire. The Lutherans regained their church in 1992.

Daugavpils Lutheran Church is built in Neogothic style: it is an architecturally expressive elongated building, asymmetric in plan. The interiors included oak furnishings in this same style: an altar, pulpit and pews, none of which are preserved. Preserved from the old church is the painting "The Holy Family" (19th century). Transferred here in 1948 from the closed church at Berķenele was the altarpiece "The Resurrection of Christ", by Jēkabs Bīne. The new church furnishings, designed by Maija Avota, are the work of pupils of Ogre Secondary School of Crafts.

House of Prayer of Daugavpils First Old Believers' Community

The foundations of the church were laid in 1908, but the outbreak of the First World War interrupted building work, which recommenced only in 1926. The church was consecrated as the Church of the Nativity of the Mother of God and St Nicholas on 22 September 1928. During the Second World War, it burned down, only the masonry walls remaining. After the war, the church was rebuilt in its present appearance. The masonry church of the Daugavpils First Old Believers' Community is rectangular in plan, with two towers (one above the entrance and the other above the central part of the building). The architecture represents a mix of Byzantine tradition and elements influenced by Russian Art Nouveau. In 2002, the icon "St Nicholas the Miracle Worker", by Nikolai Portnov, was placed in a niche in the west front above the entrance.

The house of prayer has a six-row iconostasis, with icons painted between the 17th and 20th century. The collection of icons is one of Latvia's richest.

Daugavpils Synagogue

The earliest Jewish settlements started to form in Daugavpils already in the 17th century, and a permanent community developed in the late 18th century. Before the Second World War, the city had five synagogues and forty houses of prayer, most of them destroyed during the war.

Daugavpils Synagogue is located in the former Kaddish House of Prayer, built in 1850. It is a one-storey rectangular building, with a projecting two-storey front at one end. Semicircular forms predominate in the façade decoration, while the plan of the interiors corresponds to the functional requirements of the building, showing Late Neoclassical elements. Major repair work was undertaken on the synagogue in 2005–2006.

Daugavpils Orthodox Church of St Alexander Nevsky

The church was completed and consecrated in 1897, the work financed by St Petersburg merchant M. Chukasov. The building was designed and the construction work supervised by army engineer Rashevsky.

Daugavpils Orthodox Church of St Alexander Nevsky is log-built, with no cladding, an aisleless church, square in plan, with a polygonal apse at the east end. The building has nine towers.

The church's icons and furnishings have been transferred to Daugavpils Cathedral of St Boris and St Gleb.

Daugavpils Orthodox Cathedral of St Alexander Nevsky

The cathedral was built in the years 1856 to 1864, consecrated in 1864.

It was designed by architect Ivan Tamansky and engineer Perebaskin, based on the two standard designs by architect Konstantin Ton. The church suffered considerable damage during the Second World War and was renovated by the congregation after the war. In 1961, the cathedral was expropriated and closed down, and in 1969 it was demolished with explosives.

The central-plan building was crowned with five towers.

The interiors were adorned with a Neobaroque iconostasis, with icons by Mikhail Vishnevetsky.

In 2003, a chapel designed by architect Ludmila Kleshnina was consecrated on the spot where the cathedral had stood. In terms of the architectural use of space, the memorial resembles the destroyed cathedral.

Daugavpils Orthodox Cathedral of St Boris and St Gleb

The church was built in 1904–1905, and in 1905 was consecrated in honour of St Boris and St Gleb and St Alexiy of Moscow. Construction work was financed by the military, in order to provide for the religious needs of the army.

The three-aisled masonry church is rectangular in plan, and has ten towers.

The interiors include murals and ceiling pieces. It has been suggested that the icons on the oak iconostasis are copies of works by Viktor Vasnetsov.

Daugavpils Orthodox Church of St Nicholas

The church was built in 1894, with funds donated by N. Mashkovtsev, and was consecrated that same year.

The red brick building, built in the characteristic Orthodox architectural style seen in Latvia in the age of Historicism, is laid out in the form of a Latin cross with a rounded apse and annexes on both sides of the narthex. The church has two towers (one over the entrance, the other over the central part of the building).

The church interiors include an iconostasis richly decorated with woodcarvings. A large proportion of the icons, arranged in two rows, date from the beginning or middle of the 19th century.

Daugavpils Roman Catholic Church of the Chain of St Peter

There is evidence of a Catholic congregation in Daugavpils reaching back to the 17th century, when the congregation's church also served as the cathedral of the Bishopric of Livonia-Piltene. The old wooden church, dating from 1694, burned down in 1808, after which the congregation made use of the Jesuit Church, and from 1811 – the mortuary chapel. A new masonry church was built in the city in 1845–1848. In 1924–1935, this building was radically altered in accordance with a design by Dean Ādams Vizulis, with the participation of building engineer Waclaw Kozłowsky, the church being envisaged as a repetition, on a smaller scale, of the architectural composition of St Peter's in Rome.

Daugavpils Church is an elongated rectangular structure with a semicircular apse and a portico along the west front, surmounted by a wide cupola crowned with a lantern. The parvis is enclosed by symmetrical semicircular colonnades. The bell tower was built in 2003 after a design by Aivars Melderis. The church interiors include the altarpiece "St Peter Imprisoned", preserved from the old church (ca 1855), and the painting "The Holy Trinity", by R. Haupt (1888). In the second half of the 20th century, the interiors were augmented with a mural.

Daugavpils Orthodox Church of St Peter and St Paul

In 1921, permission was received to relocate to the Old Suburb of Daugavpils a church that had stood until then in the army range, about 1 km away. The city of Daugavpils granted land and the Cemetery Board of the Daugavpils Orthodox Churches provided the required additional timber. By 1923, the church had been relocated and in 1929 the foundation stone was laid. Construction work was carried out under the supervision of building engineer I. Fiodorov, and in 1934 the church was completed and consecrated.

The aisleless wooden church is rectangular in plan, with a polygonal apse. It has two towers: a bell tower above the entrance and a smaller tower at the east end.

The icons date from 1833 up to the early 20th century, one group of them brought from Moscow. In 2005, alteration work was begun, in order to extend the church.

Grīva Roman Catholic Church of the Holy Virgin Mary

The town of Grīva developed on the left bank of the River Daugava. Initially, the church here was a daughter church of Laucesa. The church was built on the land of Kalkūne Estate, designed by Wilhelm Neumann, who served as the Daugavpils city architect in the years 1878–1895. The church was built in 1881–1889 and altered in 1935–1942. Next to it, a bell tower was built in 1990 (architect: Kazimirs Lielausis).

Grīva Church is a brick building with Romanesque and Gothic elements in the façade decoration. The most important interior features are the three stained glass windows with figural scenes, made at the St Lucas Workshop in Warsaw in 1889, the pipe organ made at the Krustpils workshop of Friedrich Weissenborn in 1890, and a ceiling-piece from the second half of the 20th century.

Grīva Orthodox Church of St Nicholas

The Moscow merchant Vasily Popov donated the funds necessary for building the church, and in 1882 the wooden church building was completed and consecrated. It was destroyed in 1919, burning down completely. In 1924, a new wooden church was consecrated, designed by Vladimir Shervinsky.

An aisleless church, rectangular in plan, it has two towers: one above the entrance, and the other above the east end.

The interior decoration includes murals and painted ceilings. The oak iconostasis is richly decorated with woodcarvings.

The Old Believers' House of Prayer of the Protection of the Mother of God and St Nicholas, in Stary Forshtat (Old Suburb)

The original Old Believers' house of prayer stood on the shore of the lake Šuņazars (the Šuņa lake). Work on the present church began in 1877, and it was consecrated in 1890. Initially, there was a separate wooden bell tower, but in 1910 a masonry bell tower was attached to the wooden church.

The aisleless house of prayer is rectangular in plan, joined to a narrowed part of the narthex and bell

tower. The church has two towers: the above-mentioned bell tower above the entrance and a small tower above the chancel.

The laconic interiors of this house of prayer are enriched by icons, which date from the early 19th century up to the beginning of the 20th century.

In 2003, a small brick chapel was built next to the house of prayer, and in 2005 it was decided to demolish the old church building, in order to build a new one in its place.

THE LATGALE REGION

Ambeli Roman Catholic Church of St George

Ambeli Church is first mentioned in 1782. The wooden church was altered in 1888, extending it in the direction of the west front. The church began to serve a permanent congregation after the First World War, and saw major renovation in 1969.

The aisleless church is rectangular in plan, with a polygonal apse at the east end: an example of the simplest kinds of 18th century wooden churches. The altar with woodcarvings, from the first half of the 18th century, is among the most valuable pieces of Baroque sculpture in Latgale, and several paintings from the second half and end of the 18th century are among the most important examples of early painting from Latgale.

Aščuki Old Believers' House of Prayer

The Old Believer's community at Aščuki was established in 1859. The present house of prayer was built in 1910 on the site of the previous church. The aisleless wooden church is rectangular in plan, with an adjoining narrower rectangular narthex.

The church has two towers: a bell tower above the entrance and a small tower above the chancel.

The paintings of the saints, arranged in two rows on the iconostasis, and other icons in the church, date from the 19th century up to 1914.

Daniševka Orthodox Church of St Peter and St Paul

In 1903, an *Edinovttsy* congregation was established in Daniševka, the services initially held on an ordinary farmstead. In 1908, a new church was consecrated, nowadays used by the Orthodox congregation.

The aisleless wooden church is rectangular in plan, with a slightly narrower apse and narthex. It has six towers: a bell tower above the entrance and five small towers above the centre and corners of the main part of the church.

The church interiors are adorned with a painted iconostasis, some of the icons of which have been stolen.

Daniševka Old Believers' House of Prayer

The Old Believer's community at Daniševka was established in 1728. The present aisleless wooden house of prayer, built in the late 19th century, forms a simple rectangle in plan, with a slightly narrower chancel and a small narthex.

The building has two towers: a bell tower above the entrance and a small tower above the chancel.

The interiors of the house of prayer feature a two-row iconostasis, the edges of the shelves of which are decorated with woodcarvings. The icons date from the late 19th and early 20th century.

Dubna Roman Catholic Chapel (Varšaveņa)

In the 18th century, Dubna belonged to the sphere of activities of the Jesuits of Daugavpils. There was a Jesuit mission house here (1702–1765). The central-plan wooden chapel was built in 1800. It was altered, obtaining its present appearance, in 1882. The work was done by local builders. In the 1950s, the chapel was expropriated, and the local collective farm used it as a storehouse. In the 1990s, the congregation regained the building and renovated it. The old pews and a crucifix carved by local craftsman Konstanty Poplawski have been preserved in the chapel. (The Neogothic altar has been taken to Riga.)

Jezupova (Juzefova) Roman Catholic Church of St Peter and St Paul

A church or chapel existed at Jezupova (Naujene) before 1685. In the 18th century this was a locus of Jesuit activities. A new wooden church was built in 1782, on the initiative of Stanisław Szadurski. This church burned down in 1944. The wooden bell tower, built at around 1830, was destroyed after the Second World War.

A new masonry church was designed by Pavel Pavlov. Building work began in 1936 and was completed in 1958–1961. In 1962, the building was expropriated and served as the local club. The congregation regained it in 1989 and renovated it according to its needs in 1990.

The church is rectangular in plan with a polygonal apse and a ponderous west front with twin towers. Neogothic motifs have been used in the decoration of this three-aisled hall church. Furnishings preserved from the previous church include a processional shrine made at the turn of the 20th century and a wooden crucifix.

Kalupe Roman Catholic Church of the Sacred Sacrament

A wooden church was built at Kalupe already in 1785, remaining in use until 1882. The foundations of a new masonry church were laid in 1861, and the church was completed in 1882, although the architect's design was not realised in full (two towers of the west front were not built). It is recorded that the building was designed by Wilhelm Neumann. It was consecrated in 1896. In 1944, the church was damaged in a fire.

The brick building of Kalupe Church has a west front without towers. The basilica church is Neoromanesque in terms of architectural forms and decoration. The pipe organ was made at the Krustpils workshop of Friedrich Weissenborn in 1889, and the church interiors are augmented by a major group of murals dating from 1913. Also preserved in the church are ornamental stained glass windows and a Neogothic chandelier with the arms of the Plater-Zyberk family and its relatives.

Koroļevščina Old Believers' House of Prayer

The Old Believer's community at Koroļevščina was established in 1917. The wooden house of prayer was built in 1918. The aisleless church is rectangular in plan, with two towers: a bell tower above the entrance and a small tower above the chancel.

The laconic interiors are enhanced by a two-row iconostasis, with icons dating from the mid-19th to the early 20th century.

Krivāni Old Believers' House of Prayer

The Old Believer's community at Krivāni was established in 1908. The wooden house of prayer was built in the early 20th century. It is an aisleless church, rectangular in plan, with a single tower – a bell tower above the entrance.

The simple interiors are enhanced by icons, dating from the second half of the 19th to the first third of the 20th century, and by a chandelier at the centre of the church.

Krivošejeva Old Believers' House of Prayer

The wooden house of prayer was built in the early years of the 20th century (ca 1906–1907), the roof dating from 1926. This is the second house of prayer built here. The aisleless church is rectangular in plan, with a narrower narthex. The church has two towers: a bell tower above the entrance and a second tower above the chancel.

The laconic interiors are enhanced by an iconostasis with icons painted in the period from the second half of the 19th century to the 1960s and 70s, and other icons from the late 19th century.

Liksna Roman Catholic Church of the Sacred Heart of Jesus

The Jesuits were active in Likсна in the years 1749–1789, and the first church for the congregation was built in 1748. In 1796, Józef Sieberg (Zyberk) transformed it into a chapel. The plan of the new masonry church was drawn by Count Józefat Sieberg (Zyberk) already in 1767, and it was realised in 1798. The church, consecrated in 1801, was partly demolished after 1913, the material being used for building a vicarage. The present church was built in 1909–1913, on the initiative of the parish priest,

the later Archbishop Antons Springovičs. The church suffered damage in the First World War, was repaired in the 1920s.

Liksna Church is cruciform in plan, with two towers at the west front. The picturesque appearance of the building is enhanced by the colour scheme of the façade: a combination of red brick and bands of rendering. The church furnishings are Neogothic, corresponding to the architecture of the building. Preserved from the old church is an 18th century confessional and monstrance (1793). The pipe organ was made in 1931 in the workshop of Waclaw Biernacki: it is one of the largest instruments in Latvia by Polish organ-builders. The church and its furnishings represents one of Latvia's most outstanding Neogothic monuments.

Lipinišķi Orthodox Church of the Repose of the Mother of God

Lipinišķi has one of the oldest Orthodox congregations in Daugavpils District; it began to form in 1829. A wooden church was built in 1836, in 1906 the foundations were laid for a masonry church, and in 1908 the completed brick building was consecrated.

The aisleless church, an example of the combination of Russian-Byzantine style elements and a pyramidal bell tower that was frequently employed in the territory of Latvia in the age of Historicism, is based on a Latin-cross plan. The building has two towers – one above the entrance, the other above the central part of the church.

The iconostasis, decorated with woodcarvings, having two rows of icons, was made in the early 20th century. The church also has other icons, painted in the period from the mid-19th to the early 20th century.

Maskovska Orthodox Church of the Protection of the Blessed Mother of God

In 1872, the Jakubinska Congregation was established here, using the house of the congregation elder as a temporary church. The present stone church (built of erratic stone with fragments of stone pressed into the rendering) was completed and consecrated in 1879.

The aisleless church is rectangular in plan, with a narrower narthex and apse.

The church has two towers – one above the entrance, the other above the central part of the building. The entrance portal is enhanced by a band of decoration and a depiction of the Saviour painted by Father Andrei (Davidov).

The church interiors are decorated with murals and ceiling-pieces.

The church was initially used by an *Edinovertsy* congregation, so the iconostasis combines the principles of Orthodox and Old Believer iconostases. The icons of the iconostasis are mostly 19th century, while the icons of the Beautiful Gate are dated to the early 20th century.

Nicgale Roman Catholic Church of the Nativity of the Virgin Mary

Nicgale had a daughter congregation of Liksna, and the first wooden church was built here in 1803. In 1862–1863, Henryk Plater-Zyberk built the present masonry church in its place. The church suffered badly in the First World War, after which it was renovated and re-consecrated in 1924. A separate congregation has existed here since 1920.

Nicgale Church is an aisleless hall church, rectangular in plan, terminating in a polygonal apse. It has a cross-vaulted ceiling. The church furnishings (three altars, an organ prospect and confessional) are stylised Neogothic. The organ was erected in the church in 1961. The lateral altars have the altarpieces "The Assumption of Our Lady", by Henryk Kozłowski (1918), and "St Anthony", by Helēna Drancāne (1926).

Pantelišķi Old Believers' House of Prayer

Initially, the Old Believers used as their house of prayer a building that had the appearance of an ordinary farmhouse (still used up to about 1900). The present church was built in the late 19th century (possibly in the 1870s). The Old Believer's community at Pantelišķi was officially established only in 1907.

The aisleless wooden church is rectangular in plan, with a narrower rectangular bell tower at the entrance. It has two towers, one of which, the bell tower, rises above the entrance, the second, smaller tower, is located above the chancel.

The laconic interiors of the house of prayer are enhanced by separate decorative murals and ceiling-pieces, and an iconostasis with two rows of icons.

Rubeniški Old Believers' House of Prayer

The Old Believer's community at Rubeniški was established in 1889. The house of prayer was built in 1907, being the second church at Rubeniški (the earlier church was located on a different site). In the 1970s, the house of prayer was abandoned, and started to be used again in the 1990s.

The aisleless wooden church is rectangular in plan with a narrower rectangular chancel. It has two towers: a bell tower above the entrance and a small tower above the chancel. Inside, the walls and ceiling are clad in narrow wooden boards, which serve to decorate the interior space. The iconostasis has space for three rows of icons, but the icons themselves are in the keeping of congregation members.

Sprukti Roman Catholic Church of St Anthony

In the 18th and 19th century, there was a wooden chapel at Sprukti, mentioned in 1866 as being in a state of disrepair. The Sprukti Congregation was established in 1933. The church was designed by the dean and building engineer Waclaw Kozłowski, who also directed the building work. The church was built in 1933–1935, the furnishings being finally completed in 1938.

Sprukti Church is built of concrete bricks, and shows characteristic features of the local building tradition: even into the first half of the 20th century, an eclectic combination of elements from various historical styles is used. It is a three-aisled church with two towers on the west front. Preserved from the furnishings of the previous church is an early 19th century tin reliquary.

Viški Roman Catholic Church of St John the Baptist

A church at Viški, owned by the Mohl family, was in existence by 1621. Viški was also a locus of Jesuit activities. The wooden church remained in use until 1715, when the Mohl family relocated it to a peninsula extending into a lake. At about 1754, repair work was undertaken on this church. At Easter 1891, the galleries collapsed, but the church was repaired and remained in use. The wooden church was demolished in 1937. It was a central-plan building: octagonal in plan, with annexes at four corners, a massive portico along the west front with no tower, and polychrome decoration of the interiors.

The present Viški Church, designed by Karl Eduard Strandmann, was built on a new site in the years 1908–1915, but services were held here only from 1925 onwards. The interior decoration was completed in 1930, and the building was repaired after a fire in 1939.

Viški Church was planned as a single-tower basilica of impressive size, with a transept, and displays Romanesque motifs combined with the Nordic forms characteristic of National Romanticism. The church interiors developed gradually. The old altar, from the turn of the 18th century, is preserved, along with the altarpiece "The Mother of God", the liturgical vessels made in the 19th century by St Petersburg silversmith Karol Boianowski, and the pipe organ made in the Riga workshop of Herbert Kolbe in 1936.

THE SĒLĪJA REGION

Bebrene Roman Catholic Church of St John the Baptist

Bebrene initially had a Lutheran church, which in 1636 was given over to the Roman Catholics. The next church, built in 1652, was a branch church of Ilūkste. A separate congregation was established in 1783. With the support of the Sieberg (Zyberk) family, Bebrene became a locus of Jesuit activity (1690–1773). After the Jesuits, the Lazarites took over care of the congregation in 1787. In 1790, the church at Bebrene burned down. The present masonry church was built in 1797 and consecrated in 1798. Major repairs were undertaken in 1883. During the First World War, the windows were partly blocked up, and in 1936, alterations were made to the choir.

Bebrene Church is a rendered masonry building, an aisleless hall church, rectangular in plan. The west front has no tower. The church furnishings developed gradually, augmenting the original Empire style interiors. Preserved from an earlier church interior are the Baroque pews and the 18th century altarpiece "The Madonna and Child Wreathed with Flowers". The 19th century processional shrine has a localised version of Raphael's *Madonna della sedia* ("Madonna of the Chair"). 19th century painting is represented by the altarpiece "The Assumption of Mary", from 1866, while the 20th century is represented by the work "John the Baptist" (1909), by B. Tomaszewicz.

Berķenele (Birkineļi) Evangelical Lutheran Church

In 1783, the church of the Kalkūne Lutheran congregation was relocated to Berķenele, and a masonry church built in its place. This was destroyed by the French forces in 1812. The present masonry church was built in 1830 by Friedrich von Klopmann. It was damaged in the First World War and renovated only in the 1930s. The church remained in use after the Second World War, and in 1948 Jekabs Bine painted an altarpiece for it (now in Daugavpils Lutheran Church). Later, the church was expropriated and used for secular purposes, and nowadays the building has been abandoned.

Berķenele Church is an aisleless hall church with a tower projecting in front of the façade. It is rectangular in plan, with a heavy, rounded apse. The building is ponderous, the walls divided by pilasters and the verticality of the tower emphasised by the pilasters and the fenestration. The church furnishings are not preserved. The weather vane on the tower, with the date 1694, derives from an older church.

Demene Evangelical Lutheran Church

There was a Lutheran church at Demene already in 1596, a daughter church of Laucesa. A new church was built before 1636. In the second half of the 18th century, a wooden church was built in its place, which burned down in 1894 and a new masonry church was built in 1895–1896 after a design by Wilhelm Neumann. This building was destroyed during the First World War. The present church was built to replace it in 1926–1932, designed by engineer Krisons. The church was consecrated in 1938. After the Second World War, it was expropriated, and the tower demolished in the 1960s. In 1989, the church regained the building, but it is not in use.

Demene Church is a small aisleless hall church with a single tower over the west front, built of clay brick and concrete brick, and rendered. It forms a simple rectangle in plan, with a rectangular sacristy at the east end, and a tower at the entrance. The building displays Neogothic elements. The church furnishings have been destroyed, and the altarpiece, by Jānis Indāns (1938), has been lost.

Demene Roman Catholic Church of the Heart of Jesus

The church at Demene was built to replace a church at Feldhofa, destroyed in the First World War. Initially, a farmhouse built in 1928 was used as a chapel. Work on the masonry church, designed by engineer Krisons, began in 1932, but was interrupted by the outbreak of the Second World War. In 1984, the church was turned into a house of culture for the local collective farm. In 1988, the congregation regained the building and renovated it, and it was consecrated in 1992.

Demene Church is an aisleless church with a rectangular nave, ending in a semicircular apse with sacristies placed symmetrically on both sides. The stepped gable of the west front is crowned by a low square tower.

At the end of the 20th century, wooden furnishings in Neogothic style were created by carpenter Mikhail Medvedev. Elements of the earlier church furnishings have been preserved: the painting "Madonna of Misericord" from 1908, by A. Przesłański, and lithographs impressed in Paris in the 19th century, with scenes from the Way of the Cross.

Dviete Roman Catholic Church of St Stanislaus

In the years 1703–1787, Dviete was connected with the activities of the Jesuits based in Ilūkste, and there was a Jesuit mission here. A separate congregation was established in 1783. The first wooden church was built at the estate in 1775. After the construction of the masonry church, this building was demolished, the material being used to build a mortuary chapel at Zariņi Cemetery.

In 1858–1864, a masonry church was built at Dviete, consecrated in 1865. Blown up in the First World War, it was renovated and re-consecrated in 1929, the towers being completed in 1936. Major repairs were undertaken in 1968 and 2004.

The aisleless church is cruciform in plan, the transept having two symmetrically attached sacristy structures. The west front of this Neobaroque building has two towers. The three altars are also in this style, utilising the preserved masonry foundation of the 19th century altars. Preserved in the church is a processional shrine with works painted in 1877 by Ignacy Jasiński and a bell cast by Johann Schwenn (1896). The woodcarving on the doors of the altar tabernacle is the work of Aniele Balule (mid-20th century).

Eglaine Old Believers' House of Prayer

The Old Believer's community at Eglaine was established in 1921.

This aisleless wooden house of prayer, built in the 1920s, is rectangular in plan.

The church has a single tower – the bell tower – rising above the entrance.

The interiors of the house of prayer are enhanced by icons painted in the 19th and 20th century, an iconostasis with a single row of icons and an elaborate chandelier at the centre of the church.

Ēģipte (Vilkamiests) Evangelical Lutheran Church

There was a wooden church on the land of Medumi Estate already in 1578, which in 1596 was close to collapse, and discussion had begun regarding the building of a new church. It is possible that the new church was built in 1694. In 1783, major repair work was undertaken on the church. In 1812 it was destroyed, the French forces using it as a stables, and the church furnishings were lost.

The present masonry building of Ēģipte Church was built in 1823–1825. Major repairs were undertaken in 1863, and the building was re-consecrated in 1864. The church suffered in the First World War, and was renovated in 1930–1936. After the Second World War, the church was expropriated, and used as a storehouse, being abandoned in 1983. The church furnishings have been destroyed. In 1991, a restoration plan was drawn up, which has not been implemented.

Ēģipte Church is an aisleless hall church, rectangular in plan, with an attached rectangular sacristy and a tower projecting in front of the entrance façade. The rendered walls of the church are built of stone with the addition of stone splinters, while the tower is brick. The wooden altar utilises elements from the classical orders. The altarpiece "The Descent from the Cross" was painted by the Moscow painter Ivan Shcherbakov, based on a work by Peter Paul Rubens. The church furnishings have been lost, and the building is continuing to deteriorate.

Elerne Roman Catholic Church of the Ascension of Our Lord Jesus

Elerne originally had a Lutheran congregation. The masonry church was built in 1650, on the initiative of the estate-owner Heinrich von Tinnen. A Catholic congregation was established at Elerne in the 18th century, and in 1761 the church was given over to the Catholics, the Lutheran congregation being transferred to Siķele. The old church has been preserved without significant alteration: the sacristy was added in the 18th century, and the spire of the tower in 1911. In 1968, the undercroft was partly altered, originally having served as a burial vault. Elerne Roman Catholic Church is typical of the church architecture of the Baroque Age in Courland.

Elerne Church is an aisleless hall church. Inside, the church has star vaulting with pronounced ribs. The set of church furnishings has developed over the course of time. Preserved from the original furnishings are some of the panels of the parapet of the organ gallery and the relief "The Annunciation of Mary" on a side altar. In the 19th century, Neogothic and Neorenaissance altar retables were created. The pipe organ was made by Daugavpils organ-maker Schultz in the late 19th century.

Grendze Roman Catholic Church of St Peter

In 1907, the Stelmužē congregation (in Lithuania) split up, and a separate congregation was established at Grendze, initially a daughter congregation of Ilūkste.

Grendze Church was built in 1910 and consecrated in 1913. It was destroyed in the First World War, and renovation work began only at around 1930. The church was consecrated in 1933, but work on the building and furnishings continued even after the Second World War.

Grendze Church is a brick building, the outer walls clad with split stone, with decorative bands of red and white brick. This is an aisleless hall church with a semicircular apse, but with no tower. The altar has sculptures carved by the dean and woodcarver Antons Rimavičs in the first half of the 20th century.

Ilūkste Jesuit Church

Initially, Ilūkste had a Lutheran church. With the support of the Sieberg (Zyberk) family, it was given over to the Jesuits in 1635, and Ilūkste became the most important centre of Jesuit activities in the Augšzeme (Selija) region. A wooden church built by the Jesuits themselves was consecrated in 1690. It burned down in 1748. The new masonry church replacing it was designed by the well-known sci-

entist and architect, the Jesuit Tomas Žebrauskas (Żebrowski). The church was built in 1754–1758. After the death of the architect (1758), the original plan was altered, and building work continued in 1761–1769. In parallel with the church, a Jesuit monastery was built in 1747–1753, designed by Jakob Ruoff. The church was ruined in the First World War. In 1939, a renovation plan was drawn up, but this was not implemented. The ruins of the church were demolished at around 1956.

Ilūkste Jesuit Church was a three-aisled basilica with a transept and a semicircular apse. The west front, with two towers, was in Late Baroque style, conforming to the so called Vilnius School of architecture. The interiors, matching the architecture and featuring high quality stucco work, were created during the second period of construction. Although this church building has not survived, it may be counted among the most important Late Baroque architectural and artistic monuments in Latvia.

Ilūkste Roman Catholic Church of the Name of the Blessed Virgin Mary

Ilūkste was a major centre of Jesuit activities from the 17th century onwards, and from 1635 its Catholic congregation made use of the former Lutheran wooden church, later using the wooden church (1690) and the masonry church (1754–1769) built by the Jesuits, the latter destroyed in the First World War. A Uniate church was also built at Ilūkste in 1816, given over to the Orthodox congregation in 1850. This building was obtained by the Roman Catholics in 1921 and adapted to their liturgy.

The Roman Catholic church at Ilūkste is a rendered masonry building, an aisleless hall church, rectangular in plan, with a square tower projecting from the west front, topped with an octagonal structure with an arcade and a spire. Preserved in the church is a bell cast in 1780 and tin candlesticks cast in 1768. In the organ loft is a pipe organ from the early part of the 20th century. The altars are Neobaroque, the high altar having a tabernacle made in 2002 at the Daugavpils *Saule* School.

Jāņuciems (Janovka) Orthodox Church of St George

Already in 1743, Janovka (Fabijanovka) had an Orthodox church, altered in 1829 and demolished in 1874. In its place, a new boulder stone and red brick church was built, designed by Robert August Pflug, completed in 1877 and consecrated in 1878.

The aisleless church is cruciform in plan, with two towers: a bell tower above the entrance and a small tower over the central part of the church. In the architecture of this building the central plan with a cupola is combined with the elongated church plan and a pyramidal bell tower thus displaying the architectural use of space characteristic of Orthodox churches of the age of Historicism.

Arranged in the church are 19th century icons, as well as an iconostasis with two rows of icons.

Jaunborne Roman Catholic Church of the Discovery of the Holy Cross

Jaunborne was initially a daughter church of Elerne, a separate congregation being established only at about 1940. The church was built in 1859 on the initiative of Julius Siwicki, and was altered in 1900. The ceiling of the church was replaced in 1921.

The west front of the rendered masonry church has a single tower. It is an aisleless hall church with a transept and a polygonal apse. The church has a pipe organ built by a Lithuanian organ-maker (ca 1900), with a prospect that incorporates parts of an earlier woodcarving, and this decoration from the first half of the 17th century is the earliest known example of woodcarving in Daugavpils District. Next to the church is a cemetery, with the burials of Siwicki family members, and a small chapel: the "House of Mary" (ca 1907).

Laši Evangelical Lutheran Church

The first Lutheran church in the environs of Laši, located at Pabērži, is mentioned in 1596. In 1610, the church was relocated to Laši Estate. The present masonry church was built in 1805 on the initiative of Reinhold von Klopmann. Major repair work was undertaken in 1888, with further repairs in 1936–1937 and 2004.

Laši is an aisleless hall church with a single tower at the west front. The building is rectangular in plan, ending in a polygonal structure. The tent-like steeple of the tower, from the 1930s, replaced the roof from 1859, and is crowned by a wrought metal cross on an orb.

The interiors are laconic, with an ensemble of Neoclassical furnishings from about 1805. Two carved

wooden figures on the altar are the work of the "Jaunsubate Workshop", dating from the turn of the 18th century. The organ was made by the Vilnius workshop of Friedrich Samuel Janson (Jantzon) at around 1789, repaired by the company of Emil Martin in 1924. The church furnishings were gradually augmented during the 19th and 20th century.

Laucesa Roman Catholic Church of St Peter and St Paul

In the 16th century, there was a Lutheran church at Laucesa, which was given over to the Catholic congregation in 1636. From 1665, the Jesuits were present here, maintaining a permanent mission in the years 1724–1783. The congregation's wooden church was built in 1710 on the initiative of Bishop Theodor Lüdinghausen-Wolff. In 1797, it was replaced by a new wooden church, which burned down in 1917 or 1918. The present wooden church dates from 1921–1923, and saw major renovation in 1976–1979 and 1982.

The wooden church at Laucesa is rectangular in plan with a polygonal apse. It is a three-aisled church with an unusual west front: the triangular gable is crowned by three towers. Next to the church, a wooden bell tower was built in 1981.

Preserved in the church is the altarpiece "The Apostles Peter and Paul", brought from Warsaw in the first quarter of the 20th century. The stylised Neobaroque wooden altars were designed by the dean Eugēnijs Klavcāns. Several works were painted for the church by Albert Tirranen in the 1980s.

Medumi Roman Catholic Church of St John the Baptist

Medumi Church is an example of a church serving a congregation established in the 20th century: it was founded in 1922 as a daughter congregation of Grīva. The church was designed by architect Pavel Pavlov, built in 1933–1935. Work on the interiors and furnishings continued up to 1957, and the outer walls were rendered in 1969.

The church at Medumi is an aisleless hall church, rectangular in plan. The west front is emphasised by a stylised portico, surmounted by a small square tower. (The planned spire was never built.) The interior decoration is restrained, the walls decorated with pilasters. The three wooden altars were built in accordance with the forms of the classical orders in 1959.

Medumi Old Believers' House of Prayer

The house of prayer was built in the years 1937–1940.

The aisleless wooden church is rectangular in plan, with a narrower rectangular narthex, and from the outside resembles a farmhouse, since its pillar-framework construction bell tower is free-standing and lies at some distance from the church itself.

The simple interiors of the house of prayer are enhanced by icons from the beginning of the 20th century, and an iconostasis that nowadays has a single row of icons in place of the original two rows.

Saliena Orthodox Church of St John the Baptist

The first church was built on Salona Estate in 1760. It was closed and demolished in 1859. That same year, a wooden church was built in Tartaki Cemetery. Because a new church was needed, the present church of boulder stone and red brick was built, completed in 1894. In 1921, the old wooden church was relocated to the plot where the new church was sited, being altered to serve as a schoolhouse.

The church is planned in the shape of a Latin cross. It has two towers: a bell tower above the entrance and a small tower above the central part of the church. In accordance with the architecture of the age of Historicism, it combines Russian-Byzantine architectural elements with an elongated plan and a pyramidal bell tower.

The church interiors are enhanced by icons painted between the first half of the 18th and the end of the 19th century, and an iconostasis decorated with woodcarvings, with a single row of icons.

Sīķele Evangelical Lutheran Church

In about 1590, a daughter church of Elerne Lutheran Church was built at Sīķele by Michael Brunnow. In 1730, a small, old wooden church is mentioned as standing here. In 1761, Elerne Church was given over to the Roman Catholics, and the Lutheran congregation transferred to the wooden Roman Catholic

church at Murovka, built in the 1770s. For more than 20 years, services were held in the pastorage. The Lutherans began the construction of a church of their own at Siķele in 1819. It was consecrated in 1823, and extended in 1879, lengthening the building and adding a tower. The church suffered damage during the First and Second World War.

Siķele Church is an aisleless hall church, rectangular in plan, with a polygonal structure at the east end, to which a sacristy has been added on one side. A square tower projects from the west front. The church furnishings match the ascetic interiors: the altar, chancel, pews, parapet and staircase of the organ gallery form a unified ensemble, utilising the forms of the classical orders. In the 1830s, an altarpiece was commissioned from Johann Leberecht Eggink. The church formerly had a pipe organ made in the Jēkabpils workshop of Mārtiņš Krēšlīņš (1880), of which the prospect is preserved.

Silene Roman Catholic Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary

In the 19th century, Silene had a daughter church of Elerne: the wooden chapel of St John the Baptist. When the chapel burned down, the priest, Miķelis Skorupskis, built the present church in 1913, one of the largest wooden Roman Catholic churches in Latvia.

The church was built as a three-aisled basilica, planned in the shape of a double cross. The west front has an arrangement of three towers uncharacteristic of churches in Latvia: the central tower has a pointed roof, the lateral towers being lower. The exterior decoration includes Neogothic and Art Nouveau motifs. The wooden interior decoration has been preserved, with distinctive forms of roof structures. Three wooden altars were built in the 1950s and 60s, and have altarpieces by Mikhail Bitkov and Pāvils Gludāns.

Skrudaliena Orthodox Church of the Protection of the Mother of God

The Orthodox church at Skrudaliena was built in 1800 and was in a dilapidated state by the second half of the 19th century, so in 1862 a new house of prayer was built, transformed in 1872 into a congregational church: it was extended, a bell tower was added and a new cupola built above the church.

The aisleless church is cruciform in plan. It has two towers: a bell tower above the entrance and a smaller tower crowning the central part of the building.

The church interiors are enhanced by icons painted in the 19th century and an iconostasis from the 19th century, the frame of which is decorated with woodcarvings.

Subate Evangelical Lutheran Church

A Lutheran church at Vecsubate is mentioned in 1571. It was handed over to the Catholics in 1676, and in 1685 the Lutherans started building a new church at Jaunsubate. This building has been preserved without significant alteration. In 1853, a sacristy was added and the organ galleries altered, and in 1880 major repair work was undertaken. In 1909, the church was re-roofed.

Subate Lutheran Church is a rendered masonry structure, rectangular in plan, with a semicircular sacristy structure. It is an aisleless hall church, its outer appearance uncharacteristic of Latvia, the architecture following the example of the Protestant architecture of the Netherlands. There was formerly a burial vault in a masonry undercroft.

The ensemble of carved wooden furnishings (the altar, pulpit, confessional, the base of the font and the frame of the painting "Christ and the Sinner") dates from around 1715–1720. This is one of Latvia's most outstanding examples of Baroque sculpture, and one of the major examples of work by the master of the "Jaunsubate Workshop". The church interiors were augmented later as well: there is an epitaph to Julianna Brincken, painted in 1792, tin candlesticks cast in 1824 and a pipe organ made in the Rīga workshop of August Martin in 1853.

Subate Roman Catholic Church of St Michael

At Vecsubate, the congregation initially made use of the wooden church it took over from the Lutherans in 1676. In 1723, the Jesuits built a large wooden chapel here, and in 1760–1769 a wooden church was built in its place. With the support of Count Michael Plater-Zyberk, the present masonry church and bell tower were built in 1831. In 1934, the church saw major renovation and alteration work, after a design by Arthur Moedlinger.

Subate Catholic Church is rectangular in plan, a three-aisled hall church. The gable of the west front is adorned by a small decorative tower with a wrought metal cross. The interiors are laconic. The church has a pipe organ built at the Vilnius workshop of Rudowicz in 1865. The three altar retables show architectural forms, the central one having an arrangement of late 18th century wooden sculptures: a Golgatha group. The antepedium of the altar is adorned by a carved wooden relief, the work of Aniele Balule (1960s). Several early 18th century wooden sculptures made by the so called Jaunsubate Workshop are preserved in the church and a crucifix dated 1749. In the churchyard is a shrine on a post with a crucifix, erected in 1882.

Subate Old Believers' House of Prayer

The Old Believers' community at Subate was established in 1906, and in 1908 work was completed on the house of prayer. The building work was directed by Gorumov, and was undertaken by local Russian craftsmen.

The aisleless wooden church is rectangular in plan. The church has two towers: a bell tower above the entrance and a small dome above the chancel.

Inside, the house of prayer has papered walls, a rare feature in Old Believer churches. The icons in the nave date from the 19th century up to the early part of the 20th century, while the iconostasis has one row of icons in place of the original two rows.

Svente Holy Trinity Roman Catholic Church

In the 18th century, there was a Jesuit mission at Svente. At the time of the reorganisation of its economic basis, in 1721, the church was a daughter church of Ilūkste. A masonry building was built at Svente in 1800 by Casimir Sieberg (Zyberk). It is an aisleless hall church, rectangular in plan, with a small tower having a helmet-shaped roof above the gable of the west front.

Preserved from the previous church are two bells, cast by Johann August Hetzel in 1782, and a tabernacle from the late 18th century. The altarpiece "Archangel Michael" was painted in the 1880s by Polish artist Apolinary Horawski. Three wooden altars exhibiting architectural forms, as well as the pulpit and pews, are the work of Staņislavs Meinards, dating from 1913. The carved wooden figure "Jesus of Nazareth" was made by the priest and woodcarver Antons Rimavičs (first half of the 20th century).

Vilķele Old Believers' House of Prayer

The Old Believers' community at Vilķele was established in 1900. The house of prayer was built in the early 20th century, and is nowadays abandoned.

The aisleless wooden church is rectangular in plan, with a single tower – the bell tower above the entrance.

THE CITY OF DAUGAVPILS

1. The churches of the Jaunbūve district.
Photo: 1925, MDC

Daugavpils Roman Catholic Church of the Immaculate Conception

2. Plan of the church.
3. The church façade. Photo: 1985, MDC
4. View of the altar.
Photo: 2005, Marika Vanaga
5. The church façade. Photo: ca 1909, MDC
6. The pulpit. Photo: 2005, Marika Vanaga
7. The churches of the Jaunbūve district.
Photo: 1930s, MDC

Daugavpils Jesuit Church

8. Plan of the church. MDC
9. The west front.
Photo: first half of the 20th century, RPM
10. Design for reconstruction of the church,
by Kazimierz Głowacki. 1986. MDC
11. View of the organ. Photo: 1935, MDC
12. Drawing of the façade, by Wilhelm Neumann.
Ca 1887. MDC
13. One of the aisles. Photo: 1935, MDC
14. The high altar. Photo: 1930s, MDC
15. Exterior view of the church at night.
Photo: 1930s, MDC
16. The ruins of the church after the Second
World War. Photo: ca 1949, MDC
17. Exterior view of the church. Photo: 1929, MDC

Daugavpils Evangelical Lutheran Church of Martin Luther

18. Plan of the church.
19. Exterior view. Photo: 2005, Marika Vanaga
20. View of the altar.
Photo: 2005, Marika Vanaga
21. View of the organ gallery.
Photo: 2005, Marika Vanaga
22. Design of the church, by Franz Shuster.
1863. MDC
23. Plan of the church, by Franz Shuster.
1863. MDC
24. The painting “The Holy Family”.
Second half of the 19th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga
25. The altar with the altarpiece
“The Resurrection of Christ”, by Jēkabs Bīne.
1948. Photo: 2005, Marika Vanaga
26. Design of the church, by Franz Shuster.
Cross-section. 1863. MDC
27. The south façade of the church.
Photo: ca 1907, MDC

House of Prayer of Daugavpils First Old Believers' Community

28. Plan of the house of prayer
29. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere
30. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 1930s, MDC
31. Exterior view. Photo: 2005, Anita Bistere
32. Interior view of the house of prayer.
Photo: 1992, MDC

Daugavpils Synagogue

33. Plan of the synagogue
34. Exterior view. Photo: 2005, Marika Vanaga
35. The Ark (*Aron ha-Kodesh*).
Photo: 2005, Marika Vanaga
36. Exterior view. Photo: 2005, Marika Vanaga

Daugavpils Orthodox Church of St Alexander Nevsky

37. Plan of the church
38. The lateral façade of the church.
Photo: 2005, Anita Bistere
39. The west front. Photo: 2005, Anita Bistere
40. Drawing of the church façade,
by G. Podgursky. 1949. MDC
41. A window of the church.
Photo: 2005, Anita Bistere
42. The porch. Photo: 2005, Anita Bistere
43. The iconostasis. Photo: 1980, MDC

Daugavpils Orthodox Cathedral of St Alexander Nevsky

44. Exterior view of the cathedral.
Photo: first half of the 20th century, MDC
45. Exterior view of the chapel.
Photo: 2005, Anita Bistere
46. Exterior of the chapel. Design by Ludmila
Kleshnina. 1999
47. Exterior view of the chapel.
Photo: 2003, Anita Bistere
48. Plan of the chapel. Design by Ludmila
Kleshnina. 1999
49. The chapel ceiling.
Photo: 2003, Anita Bistere

Daugavpils Orthodox Cathedral of St Boris and St Gleb

50. Plan of the cathedral
51. Exterior view of the cathedral.
Photo: 2002, Anita Bistere
52. Exterior view of the cathedral.
Photo: 2005, Anita Bistere
53. Interior view of the cathedral.
Photo: 2002, Anita Bistere
54. Detail of the south façade.
Photo: 2002, Anita Bistere

Daugavpils Orthodox Church of St Nicholas

55. Plan of the church
56. Exterior view from the east end.
Photo: 2002, Anita Bistere
57. The west front. Photo: 2005, Anita Bistere
58. The lateral façade of the church.
Photo: 2002, Anita Bistere
59. View of the iconostasis.
Photo: 2002, Anita Bistere

Daugavpils Roman Catholic Church of the Chain of St Peter

60. Plan of the church
61. The painting "St Peter Imprisoned".
Ca 1855. Photo: 2005, Marika Vanaga
62. Exterior view. Photo: 2005, Marika Vanaga
63. The crucifix. 19th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga
64. Christ on the Cross. Detail. 19th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga
65. View of the altar.
Photo: 2005, Marika Vanaga
66. "The Holy Trinity", by R. Haupt. 1888.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Daugavpils Orthodox Church of St Peter and St Paul

67. Plan of the church
68. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Anita Bistere
69. Exterior view of the church.
Photo: 2003, Anita Bistere
70. The Beautiful Gate. Photo: 2003, Anita Bistere
71. View of the iconostasis.
Photo: 2003, Anita Bistere

Grīva Roman Catholic Church of the Holy Virgin Mary

72. Plan of the church
73. View of the altar.
Photo: 2005, Marika Vanaga
74. Exterior view. Photo: 2005, Marika Vanaga
75. View of the organ.
Photo: 2005, Marika Vanaga
76. Stained glass window "St Stanislaus".
1889. Photo: 2005, Marika Vanaga
77. Stained glass window "St Albert".
1889, 1970s. Photo: 2005, Marika Vanaga
78. Stained glass window "Mother of God".
1889. Photo: 2005, Marika Vanaga
79. Ceiling decoration.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Grīva Orthodox Church of St Nicholas

80. Plan of the church
81. Exterior view of the church.
Photo: 2002, Anita Bistere
82. Exterior view of the church.
Photo: 2002, Anita Bistere
83. View of the iconostasis. Photo: 1980, MDC
84. Exterior view of the church.
Photo: 2001, Anita Bistere

The Old Believers' House of Prayer of the Protection of the Mother of God and St Nicholas, in Stary Forshtat (Old Suburb)

85. Plan of the house of prayer
86. Exterior view of the chapel.
Photo: 2003, Anita Bistere
87. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2001, Anita Bistere
88. Window of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere
89. View of the iconostasis. Photo: 1980, MDC
90. Window of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
91. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere

THE LATGALE REGION

92. The old Roman Catholic Church at Višķi.
The bell tower and gate. Photo: 1927, MDC

Ambeļi Roman Catholic Church of St George

93. Plan of the church
94. The painting "St Francis Xavier".
18th century. Photo: 2005, Marika Vanaga
95. The painting "St John Nepomuk".
18th century. Photo: 2005, Marika Vanaga
96. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Rūta Kaminska
97. The altar. First half of the 18th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga
98. "St Peter", detail of the altar woodcarvings.
First half of the 18th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga
99. "An Angel", detail of the altar woodcarvings.
18th century. Photo: 2005, Marika Vanaga
100. The top of the altar retable. First half of the 18th century. Photo: 2005, Marika Vanaga

Aščiuki Old Believers' House of Prayer

101. Plan of the house of prayer
102. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
103. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
104. View of the iconostasis.
Photo: 2003, Anita Bistere
105. The cross on the altar. 1914.
Photo: 2003, Anita Bistere

Daniševka Orthodox Church of St Peter and St Paul

106. Plan of the church
107. Exterior view of the church.
Photo: 2003, Anita Bistere
108. The west front. Photo: 2003, Anita Bistere
109. Exterior view of the church.
Photo: 1927, MDC
110. The porch. Photo: 2003, Anita Bistere
111. The Beautiful Gate. Photo: 2003, Anita Bistere
112. View of the iconostasis.
Photo: 2003, Anita Bistere

Daniševka Old Believers' House of Prayer

- 113. Plan of the house of prayer
- 114. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2002, Anita Bistere
- 115. View of the iconostasis.
Photo: 2002, Anita Bistere
- 116. The lateral façade of the house of prayer.
Photo: 2002, Anita Bistere

Dubna Roman Catholic Chapel (Varšaveŋa)

- 117. Plan of the chapel
- 118. Exterior view of the chapel.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 119. Drawing of the chapel façade,
by G. Podgursky. 1949. MDC
- 120. View of the balcony above the entrance.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 121. Interior view of the chapel.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Jezupova (Juzefova) Roman Catholic Church of St Peter and St Paul

- 122. Plan of the church
- 123. View of the altar. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 124. The west front. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 125. View of the organ.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 126. The bell tower. Ca 1830. Photo: 1927, MDC
- 127. The high altar. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 128. The crucifix. Ca 1900.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Kalupe Roman Catholic Church of the Sacred Sacrament

- 129. Plan of the church
- 130. Mural "The Flight into Egypt". Ca 1913.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 131. The west front. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 132. Exterior view of the church. Photo: 1927,
MDC
- 133. View of the ceiling of the crossing.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 134. The ceiling of the nave.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 135. The nave. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 136. The high altar. Photo: 2005, Marika Vanaga

Koroļevščina Old Believers' House of Prayer

- 137. Plan of the house of prayer
- 138. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2002, Anita Bistere
- 139. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 1927, MDC
- 140. View of the iconostasis.
Photo: 2002, Anita Bistere
- 141. Window of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere
- 142. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2002, Anita Bistere

Krīvāni Old Believers' House of Prayer

- 143. Plan of the house of prayer
- 144. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
- 145. View of the iconostasis. Photo: 1990, MDC
- 146. Porch of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
- 147. Window of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
- 148. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
- 149. View of the chancel and the crosses on the
altar. Photo: 2003, Anita Bistere

Krivošejeva Old Believers' House of Prayer

- 150. Plan of the house of prayer
- 151. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
- 152. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
- 153. View of the iconostasis. Photo: 1980, MDC

Liksna Roman Catholic Church of the Sacred Heart of Jesus

- 154. Plan of the church.
- 155. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 156. Sketch plan for two churches at Likсна, with
calculations, by Józefat Sieberg (Zyberk).
1767. LSHA
- 157. The nave. Photo: 2004, Marika Vanaga
- 158. Exterior view of the church. Photo: 1927, MDC
- 159. The west front. Photo: 1927, MDC

Lipiniški Orthodox Church of the Repose of the Mother of God

- 160. Plan of the church
- 161. The west front. Photo: 2003, Anita Bistere
- 162. Exterior view of the old church.
Photo: 1925, MDC
- 163. View of the iconostasis.
Photo: 2003, Anita Bistere
- 164. Ceiling decoration. Photo: 2003, Anita Bistere
- 165. Exterior view of the church.
Photo: 2003, Anita Bistere

Maskovska Orthodox Church of the Protection of the Blessed Mother of God

- 166. Plan of the church
- 167. Exterior view of the church.
Photo: 2002, Anita Bistere
- 168. Exterior view of the church. Photo: 1927, MDC
- 169. View of the iconostasis.
Photo: 2002, Anita Bistere
- 170. The Beautiful Gate.
Photo: 2002, Anita Bistere
- 171. The church entrance.
Photo: 2002, Anita Bistere

Niçgale Roman Catholic Church of the Nativity of the Virgin Mary

172. Plan of the church
173. Exterior view from the east end.
Photo: 2005, Marika Vanaga
174. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
175. View of the organ.
Photo: 2005, Marika Vanaga
176. The west front. Photo: 1927, MDC
177. Interior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Panteliški Old Believers' House of Prayer

178. Plan of the house of prayer
179. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere
180. Window of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere
181. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere
182. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Anita Bistere
183. The cross of the altar.
Photo: 2005, Marika Vanaga
184. Interior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Rubeniški Old Believers' House of Prayer

185. Plan of the house of prayer
186. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
187. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere
188. Interior view of the house of prayer.
Photo: 2003, Anita Bistere

Sprukti Roman Catholic Church of St Anthony

189. Plan of the church.
190. Detail of the high altar.
Photo: 2005, Marika Vanaga
191. Interior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
192. The church façade.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Viški Roman Catholic Church of St John the Baptist

193. Plan of the church
194. View from the east end.
Photo: 2005, Marika Vanaga
195. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
196. Plan and cross-section of the old church at Viški, by Arturs Krūmiņš
197. Exterior view of the church.
Photo: 1930s–40s, MDC
198. The old church at Viški. The west front.
Photo: 1927, MDC
199. The old church at Viški. The copper drum in the gallery. Photo: 1927, MDC

200. The old church at Viški. The entrance portico.
Photo: 1927, MDC
201. The old church at Viški. The bell tower and gate. Photo: 1927, MDC
202. The old church at Viški. The burial vault by the church. Photo: 1927, MDC
203. The high altar. Photo: 2005, Marika Vanaga
204. The altar with the altarpiece "The Mother of God". Early 18th century. Photo: 1979, MDC
205. View of the chancel.
Photo: 2005, Marika Vanaga

THE SĒLIJA REGION

206. A view of Jaunsubate, showing the Lutheran Church. Photo: ca 1924, MDC

Bebrene Roman Catholic Church of St John the Baptist

207. Plan of the church
208. The church gate with the bell tower.
Photo: 1930s, MDC
209. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
210. The high altar. Photo: 2005, Marika Vanaga
211. "St John the Baptist", by B. Tomaszewicz. 1909. Photo: Marika Vanaga, 2005
212. View of the organ gallery.
Photo: 1920s–30s, MDC
213. View of the organ gallery.
Photo: 2005, Marika Vanaga
214. View of the altars. Photo: 1920s–30s, MDC
215. Copy of Raphael's painting *Madonna della sedia* ("Madonna of the Chair") on the processional shrine. Mid-19th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Berķenele (Birkineļi) Evangelical Lutheran Church

216. Plan of the church
217. The west front. Photo: 2004, Marika Vanaga
218. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga
219. The church door. Photo: 2004, Marika Vanaga
220. View of the church from the east end.
Photo: 2004, Marika Vanaga

Demene Evangelical Lutheran Church

221. Plan of the church
222. View of the church from the east end.
Photo: 2005, Marika Vanaga
223. The ruins of the church after the First World War. Photo: MDC
224. View of the altar and pulpit.
Photo: 2005, Marika Vanaga
225. The new church under construction.
Photo: ca 1927, MDC
226. The pulpit. Photo: 2005, Marika Vanaga
227. View of the organ gallery.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Demene Roman Catholic Church of the Heart of Jesus

228. Plan of the church
229. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga
230. The altar. Photo: 2004, Marika Vanaga
231. "Madonna of Misericord", by A. Przesłański.
1908. Photo: 2005, Marika Vanaga
232. Interior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga

Dviete Roman Catholic Church of St Stanislaus

233. Plan of the church
234. Exterior view of the church from the east end.
Photo: 2005, Marika Vanaga
235. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
236. View of the altar in the transept.
Photo: 2005, Marika Vanaga
237. The high altar. Photo: 2005, Marika Vanaga
238. Exterior view of the church. Photo: 1912, MDC
239. Processional shrine with the painting
"St Joseph", by Ignacy Jasiński. 1877.
Photo: 2005, Marika Vanaga
240. Ruins of the church after the First
World War. Photo: 1927, MDC
241. The ruined church. Photo: 1927, MDC
242. Interior view of the ruined church.
Photo: 1927, MDC
243. The crucifix. 19th century.
Photo: 2005, Rūta Kaminska

Eglaine Old Believers' House of Prayer

244. Plan of the house of prayer
245. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2004, Anita Bistere
246. View of the central part of the iconostasis.
Photo: 2004, Anita Bistere
247. A window of the house of prayer.
Photo: 2004, Anita Bistere
248. View of the iconostasis. Photo: 1980, MDC

Ēģipte (Vilkamiests) Evangelical Lutheran Church

249. Plan of the church
250. View of the west front.
Photo: 2005, Marika Vanaga
251. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
252. Drawing of the façade, by Arnolds
Rozenbergs. 1949. MDC
253. The vandalised altar. Photo: 1949, MDC
254. Exterior view of the church after the First
World War. Photo: 1927, MDC
255. "The Descent from the Cross", by Ivan
Shcherbakov. 1834. Photo: 1927, MDC

Elerne Roman Catholic Church of the Ascension of Our Lord Jesus

256. Plan of the church
257. View of the church from the east end.
Photo: 2005, Marika Vanaga
258. View of the organ.
Photo: 2005, Marika Vanaga
259. Interior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
260. Drawing of the church façade, by Arnolds
Rozenbergs. 1949. MDC
261. The relief "The Last Supper". 17th century.
Photo: 1972, MDC
262. View of the high altar. Photo: 1920s, MDC
263. The relief "The Annunciation of Mary".
17th century. Photo: 2005, Marika Vanaga

Grendze Roman Catholic Church of St Peter

264. Plan of the church
265. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
266. Interior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
267. The high altar. Photo: 2005, Marika Vanaga

Ilūkste Jesuīt Church

268. The churches of Ilūkste. At centre is the
Jesuit Church. Photo: 1913, MDC
269. Plan of the church. MDC
270. Ruins of the church.
Photo: 1940, Andrejs Holcmanis, MDC
271. Ruins of the church. Detail of the interior
decoration. Photo: 1929, MDC

Ilūkste Roman Catholic Church of the Name of the Blessed Virgin Mary

272. Plan of the church
273. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga
274. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
275. View of Ilūkste Roman Catholic Church
(at centre) after the First World War.
Photo: 1920s, MDC
276. The altars. Photo: 2004, Marika Vanaga
277. The bell. 1780. Photo: 2004, Marika Vanaga
278. Detail of the bell. Photo: 2004, Marika Vanaga

Jāņuciems (Janovka) Orthodox Church of St George

279. Plan of the church
280. The church towers. Photo: 2005, Anita Bistere
281. The west front. Photo: 2005, Marika Vanaga
282. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga
283. The iconostasis. Photo: 2005, Anita Bistere
284. Exterior view of the church. Photo: 1927, MDC
285. Interior view of the church.
Photo: 2005, Anita Bistere

Jaunborne Roman Catholic Church of the Discovery of the Holy Cross

- 286. Plan of the church
- 287. The west front. Photo: 1930s, MDC
- 288. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 289. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 290. The "House of Mary" chapel. Photo: 1934, MDC
- 291. The "House of Mary" chapel.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 292. Interior view of the church. Photo: 1930s, MDC
- 293. Interior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 294. Drawing of the church façade, by Arnolds Rozenbergs. 1949. MDC
- 295. Detail of the woodcarving on the organ prospect. First half of the 17th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Laši Evangelical Lutheran Church

- 296. Plan of the church
- 297. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 298. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 299. Exterior view of the church.
Photo: ca 1934, MDC
- 300. Drawing of the church façade, by Arnolds Rozenbergs. 1949. MDC
- 301. View of the altar and pulpit.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 302. The altar. Photo: ca 1934, MDC
- 303. The organ gallery. Photo: ca 1934, MDC
- 304. The organ gallery.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 305. The sculpture "An Angel". Early 18th century.
Photo: 1972, MDC

Laucesa Roman Catholic Church of St Peter and St Paul

- 306. Plan of the church
- 307. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 308. Interior view of the church. Photo: 1927, MDC
- 309. The lateral façade of the church.
Photo: 1927, MDC
- 310. The high altar, with the painting "St Peter and St Paul". First quarter of the 20th century.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 311. Interior view of the church.
Photo: 2004, Marika Vanaga

Medumi Roman Catholic Church of St John the Baptist

- 312. Plan of the church
- 313. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 314. View of the altars.
Photo: 2004, Marika Vanaga

Medumi Old Believers' House of Prayer

- 315. Plan of the house of prayer
- 316. The bell tower. Photo: 2004, Anita Bistere
- 317. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 318. View of the iconostasis. Photo: 1980, MDC
- 319. A window of the house of prayer.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 320. View of the iconostasis.
Photo: 2004, Anita Bistere

Saliena Orthodox Church of St John the Baptist

- 321. Plan of the church
- 322. The lateral façade of the church.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 323. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 324. Exterior view of the church.
Photo: ca 1927, MDC
- 325. View of the iconostasis.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 326. The Beautiful Gate.
Photo: 2004, Marika Vanaga

Sīķele Evangelical Lutheran Church

- 327. Plan of the church
- 328. "The Last Supper", by Johann Leberecht Eggink. 1830s. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 329. The west front.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 330. View of the altar. Photo: ca 1934, MDC
- 331. The organ prospect.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 332. View of the altar and pulpit.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 333. Drawing of the church façade, by Lilija Kalniņa. 1949. MDC
- 334. View of the organ gallery.
Photo: ca 1934, MDC
- 335. Stairs leading to the gallery.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Silene Roman Catholic Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary

- 336. Plan of the church
- 337. The tower. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 338. Exterior view. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 339. Interior view of the church.
Photo: 1920s, MDC
- 340. The west front. Photo: 1920s, MDC
- 341. Interior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 342. The lateral façade of the church.
Photo: 1920s, MDC
- 343. The ceiling of the nave.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Skrudaliena Orthodox Church of the Protection of the Mother of God

- 344. Plan of the church
- 345. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 346. Exterior view of the church.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 347. The porch. Photo: ca 1933, MDC
- 348. The porch. Photo: 2004, Anita Bistere
- 349. The lateral façade of the church.
Photo: ca 1927, MDC
- 350. Exterior view of the church.
Photo: ca 1927, MDC
- 351. The Beautiful Gate. Photo: 2004, Anita Bistere
- 352. Interior view of the church.
Photo: ca 1933, MDC
- 353. View of the iconostasis.
Photo: 2004, Anita Bistere

Subate Evangelical Lutheran Church

- 354. Plan of the church
- 355. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 356. Exterior view of the church. Photo: 1935, MDC
- 357. Relief on the base of the font, showing a christening scene. Ca 1715–20.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 358. Drawing of the church façade, by Arnolds Rozenbergs. 1949. MDC
- 359. The base of the font. Ca 1715–20.
Photo: 1934, MDC
- 360. The body of the pulpit. Ca 1715–20.
Photo: 2004, Marika Vanaga
- 361. The painting “Christ and the Sinner” in a carved wooden frame. Ca 1715–20.
Photo: 1934, MDC
- 362. The painting “Christ and the Sinner”.
Ca 1715–20. Photo: 1979, MDC
- 363. The epitaph of Julianna Brincken. 1792.
Photo: 1979, MDC
- 364. View of the altar and pulpit.
Photo: 2004, Marika Vanaga

Subate Roman Catholic Church of St Michael

- 365. Plan of the church.
- 366. The church and bell tower.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 367. The shrine in the churchyard. 1882.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 368. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 369. Drawing of the church façade,
by Lilija Kalniņa. 1949. MDC
- 370. Relief “The Last Supper”, by Aniele Balule.
1960s. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 371. The high altar. Photo: 2005, Marika Vanaga
- 372. The sculpture “St John the Baptist”.
Early 18th century. Photo: 1934, MDC
- 373. The sculpture “St Gregory the Great”. Detail.
Ca 1710. Photo: 2005, Marika Vanaga

Subate Old Believers' House of Prayer

- 374. Plan of the house of prayer
- 375. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 376. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 1927, MDC
- 377. The west front of the house of prayer.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 378. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 379. Interior view of the house of prayer.
Photo: 1927, MDC
- 380. Interior view of the house of prayer.
Photo: 2005, Marika Vanaga

Svente Holy Trinity Roman Catholic Church

- 381. Plan of the church
- 382. View of the altars. Photo: 1935, MDC
- 383. Exterior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 384. Interior view of the church.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 385. View of the organ.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 386. The sculpture “Jesus of Nazareth”. First half of the 20th century.
Photo: 2005, Marika Vanaga
- 387. View of the west front. Photo: 1935, MDC

Vilķele Old Believers' House of Prayer

- 388. Plan of the house of prayer
- 389. Exterior view of the house of prayer.
Photo: 2004, Anita Bistere
- 390. View of the iconostasis. Photo: 1991, MDC
- 391. The cross on the altar. Photo: 1991, MDC

Наследие сакральной архитектуры и искусства Даугавпилсского района

На протяжении столетий церковь была тем местом, в котором искали убежища, опоры. В сомнениях и незнании, в тени драматических поворотов истории люди всегда шли в храм в надежде на понимание, поддержку, за ободрением и возможностью удачного разрешения своих проблем, верили, что стены храма помогут сделать правильный выбор и оберегут от ошибок. Любая община - к какой бы конфессии она ни относилась - старалась возвести храм как можно величественнее, вкладывая в его создание все самое лучшее, что было доступно в то или иное время из работ окрестных мастеров: архитекторов, художников, ремесленников. Помимо этого храм опосредованно служил и аргументом в негласном противоборстве идеологий как среди конфессий, так и на политической арене.

И в истории Латвии, рассматривая различные периоды ее развития, можно вполне четко выделить периоды гармоничных отношений или же противостояний мирских и религиозных ценностей. И все же даже во времена бедствий и тревог урон, понесенный церковью, был сравнительно небольшим. Поэтому при изучении оставленных нам прошлым культурных ценностей церковные здания и внутреннее убранство часто были единственным источником, в котором мы можем найти очертания полустертых страниц истории нашей архитектуры и искусства.

Стремясь выявить и изучить памятники архитектуры и искусства какого-либо края, мы убеждаемся, что одна из их самых существенных групп тесно связана с наследием церковной, или сакральной, культуры. И Даугавпилсский район в этом смысле не исключение. Кратко охарактеризовать особенности района с этой точки зрения, кажется, можно было бы одним словом - многообразие. Оно выражено в разнообразии конфессиональном, этническом, культурно-историческом, а также в разнообразии подходов в области преемственности развития художественных традиций. И все это, безусловно, нашло свое отражение и в архитектурном и художественном наследии.

Современное административное деление Латвии и границы старинных культурно-исторических округов редко совпадают полностью, и в Даугавпилском районе это заметно особенно отчетливо. Район частично унаследовал земли Латгалии или бывших польских Инфлянт, а после второй мировой войны перенял часть пограничного края старинного Курземско-Земгальского герцогства - его Илукстский уезд. В настоящее время эта территория группируется вокруг одного из старейших и самых больших городов Латвии - Даугавпилса, исторические названия которого (Борисоглебск, Динабург, Двинск) менялись вместе со сменой его правителей. Сложная, характерная для пограничных земель, часто насыщенная драматическими коллизиями история края оставила пестрое, мозаичное наследие также и в области архитектуры и искусства. Информацию об основателях церквей (или фундаторах) можно найти в исторических источниках, однако сведения о строителях и декораторах храмов, местных мастерах даже на рубеже XIX-XX веков довольно скупы. Странствующие мастера, принесшие с собой традиции Востока и Запада, оставили блистательные - хоть часто и фрагментарные - свидетельства о разных стилях архитектуры, роли разных течений и школ в созидании местного культурного наследия. Однако углубившись в эту картину, на первый взгляд кажущуюся раздробленной и мозаичной, можно составить достаточно убедительное целостное представление о традициях, которые создавались в среде с разнообразными конфессиями и культурами. В других местах Латвии не проявляется столь заметного разнообразия и противопоставления конфессиональных ценностей - наследие церковной архитектуры и искусства Курземе и Видземе формировалось вокруг монолитной, характерной для одной конфессии и единообразной системы сакральных традиций. Кроме того, в таком пограничном регионе, каким является Даугавпилс и его окрестности, число храмов различных конфессий с течением времени возрастало или уменьшалось вместе с переменами политической власти и процессами в самой церкви. Нередко храмы переходили из рук в руки для того, чтобы смогли выжить и существовать дальше те ценности, которые действительно укоренились в людском сознании.

Обращаясь к оценке памятников сакральной архитектуры и искусства Латвии, можно сказать, что именно их многообразие обусловило выбор Даугавпилсского района. Начать изучение типологических групп самых значительных памятников культуры этого района побудило также заключение, что именно здесь местная интерпретация европейских образцов в области художественной культуры перекликается со столь важной в наше время проблемой идентичности культуры.

Выбирая в качестве объекта рассмотрения церковную архитектуру и искусство Даугавпилского района, нельзя упустить исторические обстоятельства возникновения этих памятников культуры. До 1795 года – года, когда Курземе оказалась под властью России, – теперешний Даугавпилский район разделяли не только границы разных государств – на обоих берегах Даугавы разными были и официальные церковные организации, и принципы власти. Это связано как с изменяющейся политической ситуацией и влиянием мирской власти, так и с историей совместного сосуществования разных конфессий и разных вероисповеданий на протяжении столетий. Следует вспомнить, что Латгалия была свидетельницей борьбы влияний Восточной и Западной христианских церквей уже в самый ранний период христианизации Балтии. Уже со второй половины XI века путь проникновения христианства шел с Востока по Даугаве. Находившееся в подчинении Константинополю Полоцкое епископство Киевской митрополии было ближайшим соседом латгальских земель, однако зависимость от него крещеных в православие латгалов поддерживалась и с помощью русской военной силы. Все же позиции этой церкви не устояли, и здесь пролегла историческая граница между областями влияния и деятельности Восточной и Западной христианских церквей в Северо-Восточной Европе.

В XIII–XVI веках во время существования Ливонской конфедерации в Латгале (а позже и в Курземе) укрепились традиции римского католицизма. В XVI веке волна реформации затронула и Латгале; исчерпывающая информация о ее масштабах в крае отсутствует, в наше время это лишь подтвержденный историческими источниками факт, которому невозможно найти подтверждение среди сохранившихся построек и предметов искусства. Однако XVI и XVII века были также временем, когда начался процесс рекализации. Война католической Польши и лютеранской Швеции (1600–1629) была только одним из эпизодов, когда в Балтийском регионе столкнулись не только политические, но и идеологические интересы. Одновременно с официальным духовенством, которое административно было связано с Ливонским епископством (со времен польско-шведской войны Латгале и Курземско-Земгальское герцогство объединены в одно епископство Ливонии – Пилтене), к процессу рекализации активно присоединились монашеские ордены. В Даугавпилсе особенно активно развернулась деятельность иезуитов. Отцы ордена навещали сюда время от времени и раньше, но постоянное поселение иезуитов в городе начало формироваться с 1625 г.: сперва была основана миссия, затем резиденция (1630) и коллегия (1761). Иезуиты действовали в Даугавпилсе до 1811 г., так как кассация ордена в 1773 г. территория Латгале не затронула.

В период укрепления позиций католического польско-литовского государства в управлении краем в XVIII веке на ситуацию в церкви в Латгалии повлияла так называемая вторая волна контрреформации, оставившая значительный след и в нашем архитектурном и художественном наследии: были возведены и обустроены многочисленные значительные сакральные постройки – каменные церкви и монастыри. Существенный перелом в христианизации Латгалии намечился в середине XVIII века, и с этого времени католическая церковь в крае становится доминирующей. После первого раздела Польши в 1772 г., оказавшись в руках царской России, ощины этих территорий подчиняются основанному в 1773 г. Белорусскому епископству. После 1783 г. Латгале попадает под управление утвержденного Ватиканом Могилевского архиепископства, позже Могилевской митрополии. Перемены принес XX век. Уже в 1918 г. было возрождено Рижское епископство, включавшее также и Латгалию; в 1923 г. оно было повышено в церковном ранге, провозглашено архиепископством и подчинено напрямую Ватикану. В настоящее время католические общины латгальской части Даугавпилского района находятся в ведении епископа Резекне – Аглоны.

Вызванные реформацией изменения в архитектуре церквей в Латгале в XVI–XIX веках сегодня увидеть уже невозможно – старинные постройки были разрушены или с течением времени перестроены для нужд других конфессий. Лютеране Даугавпилса и его окрестностей после рекализации также потеряли свое пристанище, и, как свидетельствует история лютеранской общины Даугавпилса, в течение долгого времени пасторскую опеку над ними осуществляли священники ближайших общин Курземе. Ситуация изменилась только в XIX веке. В настоящее время Даугавпилс является центром округа пробста Латвийской евангелической лютеранской церкви.

Иначе складывались и развивались отношения и история конфессий Даугавпилсского района в Селии (Аугшземе). Эта территория с 1561 г. входила в Курземско-Земгальское герцогство, и только в 1795 г. перешла под управление России. Принесенные реформацией перемены здесь укоренились глубже, поэтому и в наши дни в Селии лютеранская диаспора более влиятельна, чем в латгальской части. Кроме того, за ходом изменения позиций конфессий на территории, относящейся к Селии, можно проследить более предметно, ознакомившись с историческими судьбами сохранившихся храмов.

Распространение лютеранства в Курземе началось в 1523 г., но шире об этом процессе можно говорить начиная с 1559 г., когда последний католический епископ Мюнхаузен продал епископство вместе с островом Сааремаа датчанам. Последний магистр Ливонского ордена Готхард Кетлер, перейдя в лютеранство и став герцогом Курземе, в 1567 г. принял решение, способствовавшее строительству новых лютеранских церквей, в том числе и в Даугавпилском районе. После принятого в 1570 г. церковного закона Курземе лютеранскими общинами управляла консистория, в свою очередь территория герцогства была разделена на семь округов пробста. Земли бывшего Илукстского уезда были включены в Селпиллский (Зельбургский) округ (с 1639 по 1665 г. существовала также должность пробста Селпилса – Даугавпилса). Введенный в 1572 г. консисториальный принцип управления пришлось соблюдать до 1832 г. В дальнейший период местные лютеранские общины подчинялись общим законам Российской евангелической церкви. В XX веке лютеранскими общинами управляла консистория Латвийской евангелической лютеранской церкви, а в настоящее время общины Даугавпилсского района находятся в округе пробста Даугавпилса.

В Аугшземе католическая церковь все еще занимает важное место. После реформации и возрождения Ливонско-Пилтенского католического епископства (1670) в обращение этого края в католическую веру включились иезуиты. Существенно содействовала распространению конфессии позиция господствовавшего в крае сословия помещиков, особенно рода Зибергов. Поддерживаемые Зибергами иезуиты создали в Илуксте один из самых значительных центров ордена в Курземско-Земгальском герцогстве и активно действовали в его окрестностях. Перемены в административной организации курземской католической церкви произошли в XVIII веке. В 1789 г. титул Ливонско-Пилтенского епископства был окончательно упразднен, и Курземе, а вместе с ней и католические общины Селии присоединили к Вильнюсскому епископству как суфраганию, а в 1848 г. эти общины перешли под управление епископа Жемайтии. Так же, как и католики Латгале, в 1920 г. католические общины Селии были подчинены Рижскому епископству. В настоящее время католики части Даугавпилсского района, относящейся к Селии, административно подчинены Елгавскому епископу.

Рядом с этими крупными конфессиями существует и третья значительная община Даугавпилсского района – православные. После периода средневековья, когда в Балтии происходила конфронтация Восточной и Западной церквей, традиции православия глубже всего укоренились в Латгалии. Их роль усилилась в XVIII веке – после присоединения края к России, – но особенно православие поддерживалось и поощрялось в XIX веке. В сравнении с остальной Балтией история управления латгальскими общинами сильно отличается. Православные церкви балтийских земель (Видземе) с 1718 г. находились под управлением Псковского архиепископа (с 1772 по 1795 г. – Рижского духовного управления Псковской епархии, пока в 1850 г. не была образована самостоятельная Рижская епархия). Однако латгальские общины с 1795 по 1797 г. входили в Могилевскую епархию, затем в Белорусское архиепископство (1797–1803), Могилевское и Витебское архиепископство (1803–1833) и Полоцкую епархию (1833–1920). Образовавшаяся после этого самостоятельная Латвийская православная церковь сохранила каноническую связь с Москвой. С 1936 г. она перешла под юрисдикцию Константинопольского патриарха, чтобы после 1940 г. вернуться в подчинение Московской патриархии в качестве Рижской епархии. С 1992 г. укреплена независимость Латвийской православной церкви, однако связь с Московской патриархией не потеряна.

Следы деятельности униатов в наследии сакральной архитектуры района не сохранились, но имеются свидетельства другого эпизода в истории конфессии – существования в XIX веке церкви единой веры, которая позже вошла в круг православных общин. В окрестностях Даугавпилса центр единоверия образовался около Вишки, и об этом свидетельствует Московский православный храм.

Староверы пришли и в Латгале, и в Аугшземе в XVII и XVIII веках, образовав довольно обширную общину и сохраняя связь со старинными культурными традициями. Существенными были связи

староверов с братьями по вере и религиозными центрами за пределами района - об этом можно судить по местам происхождения сохранных или находившихся когда-то в храмах икон, а также существующих в собраниях церковных книг. Даугавпилс и в наше время является одним из крупнейших староверческих центров в Балтии.

История еврейской общины в Даугавпилском районе - как в латгальской, так и в курземской его части, - уходит в прошлое к рубежу XVII века. Более обширная еврейская диаспора образуется в Даугавпилсе с конца XVIII века; в XIX веке развитие и облик многих малых городов и местечек (Субате, Вишки) в большой мере определяла именно эта община. Первая мировая война, но в особенности драматические события второй мировой войны существенно изменили судьбы жителей этих центров, повлияв на численность еврейской диаспоры, и поэтому о сакральных постройках этой общины в настоящий момент по большей части можно говорить только в историческом аспекте.

* * *

Традиции строительства сакральных зданий в тех областях Даугавпилского района, которые исторически относились к Латгале и Селии, и их характерные черты во многом развивались в соответствии с делением по конфессиям. Об этом можно судить, углубившись в исследования еще существующих зданий и их убранства. Наиболее древние из сохранившихся до наших дней памятников сакральной архитектуры и искусства создавались в XVII веке. Отзвуки периода маньеризма можно увидеть в декоративном решении проспекта органа Яунборнской католической церкви (первая половина XVII века).

Более обширно представлены памятники периода барокко, что позволяет говорить о различиях в развитии художественной культуры разных областей. Типичным примером сакральной архитектуры Курземе, элементы традиций средневекового строительства которой можно найти еще в XVI-XVIII веках, может служить пространственное решение Элернской католической церкви (строилась как лютеранский храм, 1650). Для храмов такого типа характерно то, что это - однобашенные постройки зального типа с характерной тяжеловесной пластикой наружных объемов с использованием контрфорсов, с выдвинутой вперед башней, с элементами готики в отделке здания. Однобашенные церкви, в аскетичном облике которых можно усмотреть вариации этого прототипа, строились еще в XIX веке (Беркенельская (Биркинельская) лютеранская церковь, 1830) и даже в XX веке (Деменская лютеранская церковь, 1926-1932).

В сакральной архитектуре Курземе особо выделяется пространственное решение Субатской лютеранской церкви - самого выдающегося сохранившегося памятника эпохи барокко (1685) и его убранство с резьбой по дереву (1715-1720). Нетрадиционная архитектура постройки указывает на использование образа нидерландского классицизма, а убранство начала XVIII века свидетельствует о существовании крупной местной мастерской резчиков по дереву (так называемая мастерская Яунсубатского мастера) и о типовом декоративном решении, характерном для лютеранских храмов.

В то же самое время можно отметить и своеобразный характер архитектуры и искусства позднего барокко, объединяющий Даугавпилский район по обоим берегам Даугавы. До самой первой мировой войны в Илуксте сохранялся выдающийся образец постройки позднего барокко, вошедший в историю архитектуры Латвии, - Илукстская церковь иезуитов (1754-1758, 1761-1769), построенная с соблюдением традиций архитектурных форм так называемой Вильнюсской школы барокко и богатой отделкой внутренних помещений стюкковой лепкой. Автором первоначального проекта этого храма был известный ученый и архитектор, иезуит Том Жебраускас. А в Латгале построенная еще примерно за 20 лет до этого Даугавпилсская церковь иезуитов (1737-1746) считается самым ранним известным образом церкви двухбашенного типа Вильнюсской школы барокко. Эта церковь была разрушена во время второй мировой войны.

Рядом со значительными работами профессиональных архитекторов сохранились и свидетельства о местных традициях деревянного зодчества. Это не столь крупные, но с большой тщательностью построенные общинные храмы и капеллы, например, небольшая Амбельская католическая церковь (вторая половина XVIII века) и Дубненская католическая капелла (XIX век). В убранстве Амбельской церкви можно увидеть и следы работы одной из действовавших в Латгале в первой половине XVIII века мастерской резчиков по дереву, и работы мастеров живописи XVIII века.

Наследие архитектурных памятников классицизма и ампира еще обширнее. В Селии появился тип каменной церкви без башни (Бебренская католическая церковь, 1797), который позже – в XIX и даже XX веке – варьировался (Субатская католическая церковь, 1831; Грендзенская католическая церковь, 1910). Кроме того, в облицовке фасада и субатского, и грендзенского храмов использованы расщепленные или грубо обтесанные гранитные камни. Традиция использования этого материала продолжается и в строительстве храмов в XX веке. На Латгальской стороне об этом свидетельствует католическая церковь в Вишки (1908-1915) и Езуповская (Юзефовская) католическая церковь (1936, 1958-1961). Отзвуки стилистики позднего классицизма наблюдаются и в архитектуре первой половины и середины XIX века – как в католических, так и в храмах лютеранских общин Курземе (Египетская (Вилкаместская) лютеранская церковь, 1823-1825; Яунборнская католическая церковь, 1859). Наряду с этим в Латгалии появляются постройки периода ампира по проектам, разработанным в России (например, старая Липинишская православная деревянная церковь (1836)). По этому единственному проекту в Латгале было построено несколько деревянных церквей, но сохранилась в настоящее время только Шкелтовская православная церковь в Краславском районе.

Во второй половине XIX века и первой половине XX века в строительстве церквей уже не наблюдались такие резкие различия, как в XVIII веке. Постройки периода историзма появились и в Латгале, и в Селии. В это время все доступнее становится информация о современных тенденциях в строительстве, чаще используются типовые образцы проектов, осваиваются новые технические решения. По обе стороны Даугавы при реализации проектов профессиональных, имеющих академическое образование архитекторов в сакральной архитектуре проявляются различные стилистические течения. Именно в это время выделяется ценнейшее наследие стиля неоготики (Даугавпилсская лютеранская церковь, 1891-1893; Ликсненская католическая церковь, 1909-1913). Значительным был вклад в строительство церквей края известного архитектора и историка архитектуры, городского архитектора Даугавпилса Вильгельма Неймана (1878-1895) как в Селии (Гривская католическая церковь – теперь на территории Даугавпилса), 1881-1889; Деменская лютеранская церковь, 1895-1896), так и в Латгальской стороне и в Даугавпилсе (проект Калупской католической церкви, 1878-1880; Даугавпилсская лютеранская церковь, Даугавпилсская церковь Непорочного зачатия Девы Марии, 1903-1905). Спроектированные архитектором здания отражают широкую амплитуду использования исторических стилей, проникновения в стилистику неоромантики, неоготики, необарокко.

В середине и во второй половине XIX века свои позиции усиливают также неовизантийские традиции в строительстве православных церквей (постройка каменного православного кафедрального собора св. Александра Невского в Даугавпилсе, 1856-1964; Константин Тон, Иван Таманский). Одновременно для деревянных зданий был выбран также образец старинных архитектурных мотивов и приемов деревянного зодчества российского севера (срубная постройка православной церкви св. Александра Невского на Гарнизонном кладбище в Даугавпилсе, 1897; инженер Рашевский).

Для построек католических общин на рубеже XIX и XX веков характерны также здания с элементами национального романтизма. Это блестяще воплощено в спроектированной архитектором Карлом Эдуардом Штрайдманом католической церкви в Вишки (1908-1915). Своеобразный акцент в панораме памятников архитектуры того времени возникает при использовании традиций деревянного зодчества, корни которого, возможно, находятся в наследии архитектуры Центральной Европы. Об этом свидетельствует сложная, художественно выразительная пластика объемов Силенской католической деревянной церкви (1913).

В это время отделку интерьера церкви и ее архитектурный облик нередко решали как единый ансамбль, причем этот принцип уже не был приоритетом только курземских построек, его использовали и при постройке латгальских католических храмов. При декорировании храмов наряду с отделкой деревом появилась настенная живопись (Калупская католическая церковь, 1913). Эта традиция продолжалась в середине и во второй половине XX века, став характерным и своеобразным элементом украшения даугавпилских католических храмов. В свою очередь работы скульпторов и мастеров декоративно-прикладного искусства попали в церковь преимущественно из Петербурга и Польши. В конце XIX – начале XX века общины приобретали работы польских живописцев; среди них следует выделить такого известного автора, как Аполлинарий Хоравский (Свентская католическая церковь, 70-е гг. XIX века). Из польской мастерской св. Луки в Варшаве прибыли и витражи в Гривскую католическую церковь (1889).

Межвоенный период XX века начинается с ликвидации последствий первой мировой войны и постройки многих новых церквей. Их проектировали не только профессиональные архитекторы (Павел Павлов), но и инженеры-строители (Адам Визулис, Вацлав Козловский и др.). Характерно, что наряду с продиктованной практическими соображениями функциональной ясностью и возможностями, которые предоставляло использование новых строительных материалов, в облике церковных построек сохранилась и приобрела перевес тенденция ретроспективизма. Весьма устойчивым оказалось желание придать храму хоть малую долю величавости образов исторических стилей. О характерных для традиций Курземе лаконичных формах однобашенных храмов напоминает Деменская новая лютеранская церковь (1926-1932, инженер Крисонс); стилизация форм неobarocko проявилась в Спруктской католической церкви (1933-1938; автор проекта инженер и ксендз Вацлав Козловский). Элементы готики просматриваются как в католических, так и лютеранских церквях; также в постройках церквей встречается и эклектическое объединение форм функционализма и декора неоклассицизма (Медумская католическая церковь, 1933-1935; Павел Павлов). Отделку и обустройство храмов выполняли и местные мастера - художники (Ядвига Жилвинская, Г. Шенбергс и др.), ремесленники по дереву (например, Михаил Медведев) и резчики по дереву (например, Аниеле Балуде). Однако действительно новаторского отражения актуальных для того времени форм и стилистических тенденций в этих постройках мы не находим. Интересы региональной архитектуры в выборе форм как бы приостановились, эта архитектура оглядывается на прошлое и находит свои ценности в уже минувших временах. Хотя в плане искусства наследие этого периода довольно непритязательно, оно в то же время образует свою определенную часть общей картины развития искусства и архитектуры Латвии.

* * *

Судьбы храмов Даугавпилсского района свидетельствуют о том, что под влиянием исторических обстоятельств в крае в разные времена степень распространенности и активности конфессий существенно менялась. Однако наряду с сакральной функцией не менее важно и культурно-историческое значение церковных зданий. И храмы, и их убранство - это свидетели формирования истории нашей архитектуры и искусства, и поэтому при подготовке издания акцент сделан именно на этом. К сожалению, до сих пор отсутствует точная, сконцентрированная информация об архитектуре и искусстве церквей Латвии. В странах Европы давно известны каталоги, вышедшие в результате инвентаризации местного сакрального наследия (обширная, известная в Швеции с начала XX века серия изданий "Церкви Швеции" ("*Sveriges kyrkor*"); обзоры церквей отдельных епископств в Литве ("*Lietuvos sakralinės dailės katalogas*"), выходящие с 90-х гг. XX века, и др.). В них дается или общая краткая информация о наиболее важной части наследия или же - для специалистов - подробные сведения обо всех сохранившихся в храмах образцах изобразительного и декоративно-прикладного искусства. Остановимся на первой модели. Цель настоящего издания - обобщение важнейших сведений об объектах или уже находящихся в перечне памятников архитектуры или же, по оценке экспертов, подлежащих включению в него. Таким образом, работа не включает рассмотрение всех действующих храмов. В этот раз в стороне остались приспособленные и перестроенные, а также построенные в течение последних десятилетий здания, которые еще не претендуют на включение в регистр охраняемых государством объектов. В качестве исключения в издание приводятся сведения о некоторых уже исчезнувших в настоящее время постройках. В этом случае принималось во внимание их значение и выдающееся место в истории нашей архитектуры и искусства. В тексте сначала даны сведения об истории и архитектуре церкви, а затем информация о важнейших предметах искусства, связанных с нею.

Импульс к подготовке этой книги был получен при работе над осуществлением программы сотрудничества Фонда Летоники "Экономические и социальные стратегии развития регионов Латвии в контексте глобализации", поддержанной Ученым советом Латвии. Материал о православных и староверческих храмах обобщила Анига Бистерс, о церквях других конфессий - Рута Каминска, планы зданий для публикации подготовила Гунта Бистерс. Издание задумано как начало серии публикаций о памятниках сакральной архитектуры и искусства Латвии.

Даугавпилсская римско-католическая церковь Непорочного зачатия Пресвятой Девы

Церковь основана как филиал Даугавпилсской церкви св. Петра, самостоятельный приход здесь создан в 1912 г. Проектировал церковь Вильгельм Нейман, строительными работами руководил инженер Иозафат Хлудзиньски, а вел работы Иосиф Ксавер Рошевский. Церковь построена в 1903–1905 гг. Это прямоугольная в плане двухбашенная базилика с каменными стенами из оштукатуренного кирпича. Фасад имеет выразительные формы неobarocco. Внутреннее убранство храма в стилистике историзма дополняют копия картины Бартоломео Эстебана Мурильо “Непорочная Богородица” работы мастера из Петербурга Александра Боравского (1906), ансамбль росписи стен и потолка второй половины XX века, а также орган, изготовленный в 1909 г. фирмой Адольфа Хомана, – один из самых больших инструментов польских мастеров в Латвии.

Даугавпилсская церковь иезуитов

Даугавпилс был самым значительным центром деятельности иезуитов в Восточной Латвии. Здесь располагалась резиденция (1630–1761), а позже коллегия ордена (1761–1811). Каменная церковь иезуитов была построена в 1737–1746 гг. После пожара 1749 г. ее восстановили в 1750–1752 гг. В начале XIX века, по окончании строительства Даугавпилсской крепости, здание оказалось на ее территории. Около 1870 г. храм становится православным, и тогда были внесены существенные изменения как во внешний, так и внутренний его облик. В 1928–1940 гг. в нем действовал также лютеранский приход местного гарнизона. Во время второй мировой войны здание существенно пострадало, а в 1951 г. было принято решение о его сносе.

Храм иезуитов – прямоугольная в плане трехнефная зальная постройка с пластично выразительным двухбашенным фасадом и богатой художественной отделкой интерьера. Она стилистически связана с так называемой Вильнюсской архитектурной школой эпохи позднего барокко.

Даугавпилсская евангелистско-лютеранская церковь Мартина Лютера

С 1630 г. до XIX века у лютеран в городе постоянного места для богослужений не было. С 1835 г. приход ютился в специально приспособленных помещениях на территории Даугавпилсской крепости, а в 1868 г. была построена деревянная церковь. Современное каменное здание возведено по проекту Вильгельма Неймана (1891–1893). В 1941 г. церковь сгорела, в 1941–1943 гг. ее частично восстановили по проекту техника-строителя Георгия Баложина. После второй мировой войны здание использовали для хозяйственных нужд (с 1955 г. оно находилось в ведомстве локомотивного депо Даугавпилса), а приход проводил богослужения в церковной капелле. Однако в 1975 г. и эту часть церкви отняли. В 1985 г. здание пострадало от пожара. Лютеране вернули себе церковь только в 1992 г.

Лютеранская церковь Даугавпилса – решенная в неоготических формах постройка, продолговатая в плане с асимметричной планировкой. Интерьер церкви, подобранное по стилю убранство из массивного дуба – алтарь, кафедра, скамейки – до нашего времени не сохранились. От старой церкви осталась картина “Святое семейство” (XIX век), а из закрытой Беркенельской церкви перешла написанная в 1948 г. Екабом Бине алтарная картина “Воскресение Христа”. Новое церковное убранство по эскизам Майи Авоты было создано воспитанниками Огрской средней школы ремесленничества.

Моленная 1-й Даугавпилсской старообрядческой общины

В 1908 г. был заложен фундамент храма, однако с началом первой мировой войны строительство было остановлено и возобновлено лишь в 1926 г. 22 сентября 1928 г. храм был освящен во имя Рождества Пресвятой Богородицы и святителя Николы. Во время второй мировой войны моленная пострадала от пожара, сохранились только каменные стены. После войны храм был восстановлен в его современном виде.

Храм 1-й Даугавпилсской общины старообрядцев – прямоугольное в плане здание с двумя главами (над входом и центральной частью здания). В архитектурном решении храма византийские строительные традиции смешались с элементами, созданными под влиянием русского стиля модерн. На фасаде в нише над входом в 2002 г. установлена икона “Св. Николай Чудотворец” работы Николая Портнова. Интерьер храма украшает шестиярусный иконостас с иконами XVII – XX веков. Здесь находится одна из самых богатых коллекций икон в Латвии.

Даугавпилсская синагога

Первые еврейские поселения в Даугавпилсе появились уже в XVII веке, постоянная община сформировалась в конце XVIII века. Перед второй мировой войной в городе действовало пять синагог и 40 молитвенных домов. Большинство из них было разорено во время второй мировой войны.

Синагога размещена в здании бывшего молитвенного дома Кадыша, построенном в 1850 г. Это четырехугольная в плане постройка с выдвинутым в конце одноэтажного объема двухэтажным ризалитом. В отделке фасадов доминируют формы полукруга, планировка внутреннего пространства соответствует функциональным требованиям здания, в отделке интерьера видны элементы позднего классицизма. Здание синагоги капитально отремонтировано в 2005–2006 гг.

Даугавпилсская православная церковь св. Александра Невского

В 1897 г. строительство церкви было закончено и храм был освящен. Финансировал ее строительство купец из Петербурга М. Чукасов. Проект и надзор за строительством были доверены военному инженеру Рашевскому.

Даугавпилсская православная церковь св. Александра Невского (деревянный сруб) – квадратная в плане постройка, к восточной части которой примыкает полигональная алтарная часть. Здание имеет девять глав.

Иконы и предметы убранства храма перемещены в Даугавпилсский Кафедральный собор св. Бориса и Глеба.

Даугавпилсский православный кафедральный собор св. Александра Невского

Церковь была построена в период 1856–1864 гг. (и сразу же была освящена).

В основе проекта кафедрального собора лежат два проекта Константина Тона, переработанные для Даугавпилса архитектором Иваном Таманским и инженером Перебаскиным. Во время второй мировой войны собор сильно пострадал, и после войны приход его восстановил. В 1961 г. собор у прихода был отнят и закрыт, а в 1969 г. взорван.

Центрическое в плане каменное здание увенчивали пять глав.

Интерьер церкви украшал созданный в стиле неobarocko иконостас с иконами работы Михаила Вишневецкого.

В 2003 г. на месте кафедрального собора была освящена построенная по проекту архитектора Людмилы Клешиной часовня – мемориальный объект, своим архитектурно-пространственным решением напоминающий уничтоженный кафедральный собор.

Даугавпилсский православный кафедральный собор св. Бориса и Глеба

Собор построен в 1904–1905 гг. и сразу же был освящен в честь святых Бориса и Глеба и св. Алексия Московского. Его строительство финансировало военное ведомство для удовлетворения религиозных нужд гарнизона. Трехнефный каменный храм в плане образует продолговатый прямоугольник с полигональной абсидой. Здание имеет десять глав.

Стены и потолок церкви украшены декоративными росписями. Существует предположение, что размещенные в дубовом иконостасе иконы – копии икон работы Виктора Васнецова в соборе св. Владимира в Киеве.

Даугавпилсская православная церковь св. Николая

Церковь возведена в 1894 г. на средства, пожертвованные Н. Машковцевым, и освящена в том же году. Здание из красных кирпичей построено в соответствии с характерными строительными традициями православной церковной архитектуры Латвии периода историзма. В плане образует латинский крест с закругленной алтарной частью. По обеим сторонам притвора расположены пристройки. Храм имеет две главы (над входом и центральной частью здания).

В интерьере церкви двухъярусный иконостас богато украшен резьбой по дереву, большая часть размещенных в нем икон датирована первой половиной или серединой XIX века.

Даугавпилсская римско-католическая церковь св. Петра в кандалах

Сведения об истории католического прихода в Даугавпилсе доходят из XVII века, когда приходская церковь выполняла также и функции кафедрального собора Ливонского и Пилтенского епископства. Старое, построенное в 1694 г., деревянное здание сгорело в 1808 г. Тогда приход использовал костел

иезуитов, а после 1811 г. – кладбищенскую часовню. Новая каменная церковь в городе построена в 1845–1848 гг. В 1924–1935 гг. здание было радикально перестроено по проекту конседжа Адама Визула при участии техника-строителя Вацлава Козловского. Храм задумывался как уменьшенное в масштабе повторение архитектурной композиции кафедрального собора св. Петра в Риме.

Даугавпилсская церковь – продолговатая четырехугольная постройка с портиком на фасаде и полукруглой абсидой. Здание венчает широкий купол, завершающийся фонарем (лантерной). Площадь перед храмом обрамляют симметричные полукруги колоннады. Колокольня построена в 2003 г. по проекту Айвара Мелдера.

В убранстве храма от старой церкви сохранена алтарная картина “Св. Петр в темнице” (около 1855 г.) и “Св. Троица” (1888) Р. Хаупта. Во второй половине XX века интерьер дополнила роспись стен.

Даугавпилсская православная церковь св. Петра и Павла

В 1921 г. было получено разрешение перевезти расположенную в 1 км (на военном полигоне) церковь в Даугавпилсский Старый форштадт (предместье). Город предоставил землю, а кладбищенский совет православных церквей Даугавпилса – недостающие материалы. В 1923 г. церковь перевезли и в 1929 г. был заложен фундамент храма. Под надзором техника И. Федорова были выполнены строительные работы, и в 1934 г. церковь была закончена и освящена.

Деревянное здание образует в плане прямоугольник с полигональной частью алтаря. У здания две главы – колокольня над входом и небольшая главка в восточном конце здания.

Иконы храма написаны в период 1833 г.– начало XX века, часть их привезена из Москвы.

В 2005 г. была начата перестройка церкви с целью расширения храма.

Гривская римско-католическая церковь Девы Марии

Город Грива сформировался на левом берегу Даугавы. Первоначально храм действовал как филиал лауцесеской церкви. Церковь построена на земле имения Калкуне, проектировал ее Вильгельм Нейман, который в 1878–1895 гг. был городским архитектором Даугавпилса. Храм построен в 1881–1889 гг., перестроен в 1935–1942 гг. Рядом с ним в 1990 г. построена колокольня (архитектор Казимирс Лиелаусис).

Гривская церковь – кирпичное здание, отделка фасада решена с использованием элементов романского стиля и готики. Самый значительный акцент внутреннему убранству придают изготовленные в 1889 г. в Варшаве в мастерской св. Луки три витража с фигурными композициями, а также созданный в мастерской Фридриха Вайсенборна в Крустпилсе в 1890 г. орган и роспись интерьера второй половины XX века.

Гривская православная церковь св. Николая

Московский купец Василий Попов пожертвовал необходимые средства для строительства церкви, и в 1882 г. было закончено и освящено деревянное здание храма. В 1919 г. оно полностью сгорело. В 1924 г. была освящена новая деревянная церковь, построенная по проекту Владимира Шервинского.

Прямоугольная в плане церковь имеет две главы – над входом в здание и над восточным концом храма. В интерьере храма стены и потолок украшает декоративная роспись. Дубовый иконостас богато украшен резьбой по дереву.

Моленная Старофорштадтской старообрядческой общины Покрова Пресвятой Богородицы и святителя Николы

Первоначально храм старообрядцев находился на берегу Шуньзера (озера Шуня). Строительство современного здания начато в 1877 г., а в 1890 г. освящено. Сначала деревянная колокольня находилась поодаль от церковного здания, но в 1910 г. к деревянному храму пристроили каменную колокольню.

Здание в плане образует прямоугольник, к которому примыкает суженная часть с притвором и колокольней. У храма имеются две главы – колокольня над входом и небольшая главка над алтарной частью.

Лаконичный интерьер моленной обогащают иконы, написанные в период с начала XIX до начала XX века.

В 2003 г. рядом с храмом построена небольшая часовня (кирпичная), а в 2005 г. было принято решение снести старое церковное здание для постройки на его месте нового.

Амбельская римско-католическая церковь св. Георгия

Первый раз Амбельская церковь упомянута в 1782 г. В 1888 г. деревянное здание перестраивают, удлиняя в сторону входа. Как храм самостоятельного прихода церковь начала служить после первой мировой войны, капитально отремонтирована в 1969 г. Однонефное здание, прямоугольное в плане, завершаемое полигональной абсидой, является образцом простейших архитектурных решений строящихся в XVIII веке деревянных католических храмов. Резной деревянный алтарь (первая половина XVIII века) относится к самым ценным памятникам скульптуры барокко Латгалии, а сохранившиеся в храме несколько картин второй половины XVIII века принадлежат к наиболее выразительной части старинной живописи Латгалии.

Моленная Ашукской старообрядческой общины

Старообрядческая община в Ашукы основана в 1859 г. Моленная построена в 1910 г. на месте старого храма. В плане деревянный храм образует прямоугольник, к которому примыкает суженный объем прямоугольника притвора.

У здания имеются две главы - колокольня над входом и небольшая главка над алтарной частью.

Иконы двухъярусного иконостаса с изображением святых и другие размещенные в храме иконы написаны в период с XIX века по 1914 г.

Данишевская православная церковь св. Петра и Павла

В 1903 г. в Данишевке был создан единоверческий приход. Сначала богослужения проходили в простом крестьянском доме. В 1908 г. была освящена новая церковь, которая сейчас обслуживает православный приход.

В плане деревянное здание образует прямоугольник, который в алтарной и притворной частях немного сужен.

У церкви имеется шесть глав - колокольня над входом в здание и пять глав в середине центральной части храма и по углам.

Интерьер храма украшает расписанный иконостас, часть икон которого была украдена.

Моленная Данишевской старообрядческой общины

Старообрядческая община в Данишевке основана в 1728 г. Существующий деревянный храм, построенный в конце XIX века, в плане образует простой прямоугольник с немного суженной алтарной частью и небольшим притвором во входной части.

У здания имеются две главы - колокольня над входом в здание и небольшая главка над алтарной частью храма.

Внутренний интерьер дополняет двухъярусный иконостас. Иконы написаны в конце XIX - начале XX века.

Дубненская римско-католическая капелла (Варшавеня)

В XVIII веке Дубна была включена в область действия иезуитов Даугавпилса. Здесь существовал их миссионерский центр (1702-1765). Деревянная капелла центрικής планировки была построена в 1800 г. В 1882 г. ее перестраивают, и она обретает современный облик. Работы выполняли местные мастера. В 50-х гг. XX века капеллу реквизируют и устраивают там колхозный склад. В 90-х гг. приход вернул и восстановил здание. В капелле сохранены старые скамейки (алтарь в стиле неоготики перевезен в Ригу) и распятие, вырезанное местным мастером Константином Поплавским.

Езуповская (Юзефовская) римско-католическая церковь св. Петра и Павла

Церковь, или часовня, в Езупове (Науяене) существовала еще до 1685 г. В XVIII веке здесь был центр деятельности иезуитов. Новая деревянная церковь построена в 1782 г. по инициативе Станислава Шадурского. Храм сгорел в 1944 г. Построенная около 1830 г. деревянная колокольня разрушилась после второй мировой войны.

Новую каменную церковь проектировал Павел Павлов. Ее строительство, начатое в 1936 г., закончено в 1958-1961 гг. В 1962 г. здание было реквизировано и использовалось как клуб. Приход вернул здание в 1989 г. и перестроил для своих нужд в 1990 г.

Здание имеет четырехугольный план с полигональной абсидной частью и грузным двухбашенным фасадом. В отделке постройки использованы мотивы неоготики. Внутреннее пространство зального типа разделено на три нефа. Из убранства старой церкви сохранены изготовленный на рубеже XIX–XX веков феретрон и деревянное распятие.

Калупская римско-католическая церковь Таинства Всевятейшего алтаря

Деревянная церковь в Калупе была построена в 1785 г., прослужила до 1882 г. Основание новой каменной церкви закладывают в 1861 г., строительство заканчивается в 1882 г. Однако задуманный архитектором проект не был реализован полностью (не построены две фасадные башни). Известно, что здание проектировал Вильгельм Нейман. В 1896 г. храм освящен. В 1944 г. он пострадал от пожара.

Фасад кирпичного здания калупской церкви лишен башен. Пластика строительных объемов и декоративная отделка этой базилики характерны для неороманского стиля. В церкви находится изготовленный в 1889 г. в мастерской Фридриха Вайссенборна в Крустпилсе орган, интерьер храма дополняет датированный 1913 г. обширный ансамбль росписи. В церкви сохранились также орнаментальные витражи и выполненная в стиле неоготики люстра с гербами рода Платеров-Зибергов и их родственников.

Моленная Королевщинской старообрядческой общины

Старообрядческая община в Королевщине основана в 1917 г. Деревянное здание моленной построено в 1918 г. В плане здание образует прямоугольник. Храм имеет две главы – над входом в здание возвышается колокольня, а над алтарной частью размещена небольшая гавка.

Сформированный в лаконичных формах интерьер украшает двухъярусный иконостас, иконы которого написаны в период с середины XIX до начала XX века.

Моленная Криванской старообрядческой общины

Старообрядческая община в Криваны основана в 1908 г. Деревянное здание построено в начале XX века, в плане образует прямоугольник. Храм имеет одну главу – колокольню, возвышающуюся над входом в храм. Простой интерьер моленной обогащают иконы второй половины XIX – первой трети XX века и роскошное паникадило в центре помещения.

Моленная Кривошеевской старообрядческой общины

Деревянное здание моленной построено в начале XX века (около 1906–1907 гг.), крыша на здании установлена в 1926 г. Это уже второй молитвенный дом общины. В плане здание образует прямоугольник с суженной частью притвора. У храма имеются две главы – над входом в здание (колокольня) и над алтарной частью.

Лаконичное решение интерьера храма дополняют иконостас с иконами второй половины XIX века – 60–70 гг. XX века, а также размещенные в других частях храма иконы конца XIX века.

Ликсенская римско-католическая церковь Всевятейшего Сердца Иисуса

В 1749–1789 гг. в Ликсне действовали иезуиты. Первая приходская церковь построена в 1748 г., а в 1796 г. Юзеф Зиберг преобразовал ее в часовню. План новой каменной церкви граф Иозафат Зибург начертил уже в 1767 г., а построили ее в 1798 г., освятили в 1801 г. Здание частично снесли после 1913 г., а материалы использовали для строительства плебании – дома приходского священника. Существующий ныне храм построен в 1909–1913 гг. по инициативе приходского священника, позднее архиепископа Антона Спринговича. Церковь пострадала во время первой мировой войны, разрушения ликвидированы в 20-х гг. XX века.

Церковь в Ликсне имеет в плане форму креста и двухбашенный фасад. Художественное впечатление, созданное строительными объемами, дополняет колористика фасада – объединение стены из красных кирпичей с полосами штукатурки. Убранство церкви выполнено в формах неоготики как единый ансамбль с архитектурой здания. От старой церкви сохранились исповедальня XVIII века и дарохранительница (монстранц) (1793). Орган изготовлен в 1931 г. в мастерской Вацлава Бернацкого. Это один из самых больших органов, построенных польскими мастерами в Латвии. Церковь вместе с убранством принадлежит к самым выдающимся памятникам неоготики в Латвии.

Липинишская православная церковь Успения Богородицы

Липинишский приход – один из первых православных приходов в районе Даугавпилса – начал формироваться в 1829 г. В 1836 г. была построена деревянная церковь, а в 1906 г. заложено основание каменного храма. Его строительство было закончено в 1908 г. и тогда же здание из красного кирпича было освящено.

Церковь в плане образует крест, ее архитектурно-пространственное решение включает элементы русско-византийского стиля. У здания две главы – колокольня над входом в здание и вторая глава – над центральной частью церкви.

В интерьере храма – украшенный резьбой по дереву иконостас, изготовленный в начале XX века, с размещенными в два яруса иконами. Церковь украшают также иконы середины XIX – начала XX века.

Московская православная церковь Покрова Пресвятой Богородицы

Якубинский (Московский) приход сформировался к 1872 г. Временная церковь была размещена в доме старосты прихода. Существующий храм из бутобетона закончен и освящен в 1879 г.

В плане церковь образует прямоугольник, к которому примыкают алтарная часть и притвор в виде более узкого прямоугольника.

Здание имеет две главы: колокольня возвышается над его входом, а вторая глава – над центральной частью.

Портал церковного входа украшает написанная отцом Андреем (Давыдовым) декоративная полоса и образ Спасителя.

Стены и потолок храма украшает декоративная роспись.

Церковь первоначально использовал единоверческий приход, поэтому в ее иконостасе объединены принципы формирования православного и старообрядческого иконостасов. Иконы иконостаса написаны в XIX веке, а иконы Царских врат датируются началом XX века.

Нишгальская римско-католическая церковь Рождества Девы Марии

Церковь в Нишгале являлась филиалом ликсенской церкви. Первая деревянная церковь здесь построена в 1803 г. В 1862–1863 гг. Генрик Платер-Зибберг на ее месте возвел современную каменную церковь. Ее здание сильно пострадало во время первой мировой войны, впоследствии было восстановлено и вновь освящено в 1924 г. Самостоятельный приход здесь действует с 1920 г.

Нишгальская церковь – это постройка типа однефного зала с прямоугольником в плане, который включает полигональная абсида. Во внутреннем пространстве – перекрытие из крестообразных сводов. Убранство церкви (три алтаря, проспект органа, исповедальня) создано в формах стилизованной неоготики. Орган установлен в 1961 г. В боковых алтарях – картины “Вознесение Богородицы” (1918) Генриха Козловского и “Св. Антоний” (1926) Хелены Дранчане.

Моленная Пантелишской старообрядческой общины

Официально старообрядческая община в Пантелишки основана в 1907 г. Существуют сведения о том, что сначала молитвенный дом находился в здании, которое больше походило на простой крестьянский дом (оно сохранялось приблизительно до 1900 г.). Современный храм построен в конце XIX века (возможно, в 70-х гг.).

В плане деревянное здание образует прямоугольник, к которому примыкает более узкий прямоугольный объем колокольни во входной части. Здание имеет две главы, одна из которых, колокольня, возвышается над входом, а вторая, небольшая главка, – над алтарной частью храма.

Лаконичный интерьер моленной дополняют отдельные декоративные росписи стен и потолка и двухъярусный иконостас.

Моленная Рубенишской старообрядческой общины

Старообрядческая община в Рубенишки основана в 1889 г. Существующий молитвенный дом построен в 1907 г. Это уже второй храм (предыдущий находился на другом месте). В 70-х гг. XX века приход свою деятельность прекратил и здание было брошено, но в 90-х гг. моленная была восстановлена.

Деревянное здание в плане образует прямоугольник с суженной прямоугольной алтарной частью. Храм имеет две главы – колокольню над входом в здание и небольшую главку над алтарной частью.

Стены и потолок покрывает обшивка из узких дощечек, что придает художественному решению помещения большую декоративность. На иконостасе отведено место для трех ярусов икон, но иконы хранятся у членов прихода.

Спруктская римско-католическая церковь св. Антония

В Спрукты в XVIII–XIX веках была деревянная часовня, о плохом состоянии которой упоминалось в 1866 г. Спруктский приход основан в 1933 г. Церковь проектировал ксендз и техник-строитель Вацлав Козловский, он же руководил и строительными работами. Храм построен в 1933–1935 гг., его обустройство закончено в 1938 г.

Архитектура здания из бетонных кирпичей отражает характерные местные особенности строительных традиций: здесь еще в первой половине XX века встречается эклектическое сочетание элементов различных исторических стилей. Здание представляет собой трехнефную постройку с двухбашенным фасадом. Из старого убранства храма сохранился отлитый в начале XIX века оловянный реликварий.

Вишкская римско-католическая церковь св. Иоанна Крестителя

Храм в Вишки существовал во владениях местных помещиков из рода Молов уже в 1621 г. Здесь же был центр деятельности иезуитов. Деревянная церковь служила до 1715 г., а затем Молы перемещают ее на полуостров на озере. Около 1754 г. там проводились ремонтные работы. В 1891 г. на Пасху обрушились церковные хоры, однако после ремонта храм продолжают использовать. Эта деревянная церковь была снесена в 1937 г. Она имела центрическую форму – в плане восьмиугольник с пристройками по четырем углам, безбашенный фасад с массивным портиком и полихромную отделку интерьера.

Современное здание построено в 1908–1915 гг. на другом месте по проекту Карла Эдуарда Штрандманна. Богослужения начали проводить только с 1925 г. В 1930 г. закончены внутренние облицовочные работы; здание ремонтировалось после пожара 1939 г.

Церковь в Вишки планировалась как масштабная по размерам однобашенная базилика с поперечным нефом. В ее архитектуре мотивы романского стиля слиты с северной, характерной для национального романтизма, пластикой. Обустройство храма шло постепенно. Сохранены старый, созданный на рубеже XVII–XVIII веков, алтарь с картиной “Богоматерь”, литургические сосуды работы петербургского серебряных дел мастера Карола Бояновского и изготовленный в 1936 г. в рижской мастерской Герберта Колбе орган.

СЕЛИЯ

Бребенская римско-католическая церковь св. Иоанна Крестителя

В Бребене первоначально была лютеранская церковь. В 1636 г. ее передали католикам. Следующая, построенная в 1652 г., церковь была филиалом церкви в Илуксте. Постоянный приход здесь сформировался в 1783 г.

При поддержке рода Зибергов Бребене стал центром деятельности иезуитов (1690–1773). После них обслуживание прихода в 1787 г. переняли лазаряне (миссионеры). В 1790 г. это здание церкви сгорело.

Современное каменное здание построено в 1797 г., освящено в 1798 г., капитально отремонтировано в 1883 г. Во время первой мировой войны окна были частично замурованы, в 1936 г. перестроено помещение хора.

Бребенская церковь – это оштукатуренное каменное здание, представляющее собой постройку типа однефного зала с прямоугольником в плане. Фасад церкви – без башен. Обустройство храма проводили постепенно, дополняя его основной ансамбль в стиле ампир. Из более старых предметов убранства сохранились изготовленные в формах барокко скамьи для верующих, картина XVIII века “Мадонна с ребенком в обрамлении из цветов”. В переносном алтарике XIX века – феретроне – находится картина по мотивам работы Рафаэля “*Madonna della sedia*” (“Мадонна на креслом”), живопись XIX века представляет алтарная картина “Вознесение Марии” (1866), а XX века – “Иоанн Креститель” (1909) Б. Томашевича.

Беркенельская (Биркинельская) евангелистско-лютеранская церковь

В 1783 г. храм Калкунского лютеранского прихода был перенесен в Беркенеле, где была построена каменная церковь. В 1812 г. она была разорена французскими войсками. Современное каменное здание в 1830 г. построил Фридрих фон Клопман. Церковь пострадала во время первой мировой войны и восстановлена только в 30-е гг. XX века. Она служила и после второй мировой войны, и в 1948 г. Екабе Бине написал для нее алтарную картину (теперь она в лютеранской церкви Даугавпилса). Позже церковь

была отчуждена, использована для хозяйственных нужд, в настоящее время здание пустует.

Беркенельская церковь – постройка типа однонефного зала с выдвинутой на фасаде башней, прямоугольная в плане, с массивной закругленной абсидной частью. Строительные объемы тяжеловесны, стены разделяют пилястры, в башенной части вертикальный акцент усиливает использование лизен (лопаток) и расположение окон. Убранство церкви не сохранилось, от старого храма перенят башенный флюгер с датой 1694 года.

Деменская евангелистско-лютеранская церковь

Лютеранская церковь в Демене существовала уже в 1596 г., она являлась филиалом лауцесеской церкви. Новое церковное здание построено около 1636 г. Во второй половине XVIII века на ее месте возведен деревянный храм, который сгорел в 1894 г. Новая каменная церковь по проекту Вильгельма Неймана построена в 1895–1896 гг. Во время первой мировой войны здание было разрушено. На месте этой церкви в 1926–1932 гг. построен современный храм по проекту инженера Крисона. Церковь освящена в 1938 г., после второй мировой войны она была отчуждена у прихода. В 60-х гг. XX века была снесена церковная башня. В 1989 г. приход здание вернул, но оно не используется.

Церковь в Демене – постройка небольшого объема, здание типа однонефного зала с фасадом, имеющим одну башню. Храм сооружен из глиняных и бетонных кирпичей, оштукатурен. В плане имеет простой прямоугольник, к которому в конце алтаря примыкает четырехугольная ризница, а во входной части – башня. В отделке здания использованы элементы неоготики. Убранство храма уничтожено, утрачена написанная в 1938 г. Янисом Инданом алтарная картина.

Деменская римско-католическая церковь Сердца Иисусова

Церковь в Демене построена взамен разрушенного во время первой мировой войны храма в Фельдхофе. Первоначально в построенном в 1928 г. жилом доме была устроена капелла. Строительство каменной церкви по проекту инженера Крисона начато в 1932 г., вторая мировая война прервала работы. В здании церкви в 1984 г. разместили колхозный дом культуры. В 1988 г. приход вернул здание и восстановил его, церковь освящена в 1992 г.

Деменская церковь – однонефная постройка зального типа, в плане прямоугольник, к которому примыкает полукруглая абсида с симметрично размещенными по обеим сторонам ризницами. На входном фасаде ступенчатый фронтон увенчивает низкая четырехугольная башня.

Деревянное убранство храма в формах неоготики в конце XX века изготовлено Михаилом Медведевым. Сохранены также предметы более старого убранства – “Богоматерь Попечительница” (1908) Ф. Пшеслянского и отпечатанные в Париже литографии – виды Крестного пути Христа.

Двиетская римско-католическая церковь св. Станислава

Двиете в 1703–1787 гг. было связано с деятельностью иезуитов Илуксте, где находилась их миссия. Самостоятельный приход основан в 1783 г. Первая деревянная церковь была построена около господской усадьбы в 1775 г. После постройки каменной церкви это здание было снесено, материалы использованы для строительства каплицы на Зариньском кладбище.

В 1858–1864 гг. в Двиете построена каменная церковь, освященная в 1865 г. Во время первой мировой войны она была взорвана, но восстановлена и освящена в 1929 г., постройка башен закончена в 1936 г. Более обширные ремонтные работы проведены в 1968 и 2004 гг.

У двиетской однонефной церкви крестовидный план, к попережнему нефу симметрично примыкают объемы двух ризниц. Здание в формах необарокко имеет двухбашенный фасад, а три алтаря выполнены в соответствии с этой стилистикой с использованием сохранившегося каменного алтарного основания XIX века. В церкви сохранился феретрон с созданными в 1877 г. Игнацием Ясиньским картинами и отлитый Иоганном Швенном колокол (1896). Резьба по дереву на дверцах алтарного ковчега для святых даров (табернакулум) – работа Анеле Балуде (середина XX века).

Моленная Эглайнской старообрядческой общины

Старообрядческая община в Эглайне основана в 1921 г. Деревянный молитвенный дом, построенный в 20-х гг. XX века, в плане образует прямоугольник.

Храм имеет одну главу – колокольню, поднимающуюся над входом в здание.

Интерьер моленной дополняют иконы XIX–XX веков, одноярусный иконостас и роскошное паникадило в центре помещения.

Египетская (Вилкаместская) евангелистско-лютеранская церковь

Деревянная церковь на землях имения Медуми существовала уже в 1578 г., в 1596 г. она почти обрушилась, и были начаты переговоры о строительстве новой церкви. Возможно, что какое-то здание церкви было построено в 1694 г. В 1783 г. храм был капитально отремонтирован. В 1812 г. здание разрушено, французские войска устроили там конюшню, церковный инвентарь расташили.

Современное здание Египетской церкви построено в 1823-1825 гг., в 1863 г. оно было капитально перестроено и освящено в 1864 г. Во время первой мировой войны храм пострадал, а в 1930-1936 гг. был восстановлен. После второй мировой войны здание отчуждено, в нем устроен склад, а с 1983 г. здание заброшено, убранство церкви уничтожено. В 1991 г. разработан проект реставрации здания, который не был осуществлен.

Египетская церковь - постройка типа однефного зала, в плане имеет форму прямоугольника, к которому примыкает четырехугольная ризница и выдвинутая на фасаде башня. Оштукатуренные стены храма - из камней с подклиниванием каменными осколками, а башня - из кирпича. Деревянный алтарь был создан с использованием элементов классического ордера, алтарную картину "Снятие с креста" по мотивам работы Питера Пауля Рубенса написал мастер из Москвы Иван Щербаков. Убранство церкви утрачено и здание храма продолжает разрушаться.

Элернская римско-католическая церковь Вознесения Господа Иисуса

В Элерне сначала существовал лютеранский приход. В 1650 г. по инициативе помещика Генриха фон Тиннена была построена каменная церковь. Католический приход в Элерне основан в XVIII веке и в 1761 г. ему было передано это церковное здание, а лютеранский приход перешел в Сикеле. Старинный каменный храм сохранился без существенных изменений: в XVIII веке пристроена ризница, а в 1911 г. шпиль башни. В 1968 г. частично перестроен подвал, который первоначально служил в качестве гробницы. Католическая церковь в Элерне представляет собой типичную сакральную постройку эпохи барокко в Курземе.

Церковь в Элерне - постройка типа однефного зала. Внутреннее пространство церкви перекрывают звездные своды с подчеркнутыми нервюрами. Храм обустроивался постепенно. Из первоначального убранства старинной церкви сохранилась часть филенок на перилах хоров органа и рельеф "Благовещение" в боковом алтаре. Три алтарных ретабля XIX века выполнены в формах неоготики и неоренессанса. Орган в конце XIX века изготовил даугавпилский мастер Шульд.

Грендзенская римско-католическая церковь св. Петра

В 1907 г. при разделе прихода в Стелмуже (Литва) был создан приход в Грендзе, являющийся первоначально филиалом Илукстского прихода.

Церковь в Грендзе построена в 1910 г., освящена в 1913 г. Во время первой мировой войны была разрушена, восстановление начато только около 1930 г. Храм освящен в 1933 г., но его обустройство продолжалось и после второй мировой войны. Церковь в Грендзе построена из кирпичей, наружные стены обшиты каменной кладкой с использованием в качестве декоративных акцентов полос красных и белых кирпичей. Это постройка типа безбашенного однефного зала с полукруглой абсидой. В алтаре церкви находятся деревянные скульптуры первой половины XX века работы ксендза и резчика по дереву Антона Римавича.

Илукстская церковь иезуитов

Первоначально в Илуксте существовала лютеранская церковь. При поддержке рода Зибергов в 1635 г. она была передана иезуитам и стала самым значительным центром деятельности иезуитов в Аугшземе (Селини). Деревянный храм, построенный самими иезуитами, освящен в 1690 г., сгорел в 1748 г. На его месте новую каменную церковь проектировал известный ученый и архитектор иезуит Том Жебраускас. Церковь построена в 1754-1758 гг. После смерти архитектора (1758) первоначальный план изменен и строительство продолжалось в 1761-1769 гг. Одновременно в 1747-1753 гг. построено спроектированное Якобом Руоффом здание монастыря иезуитов. Храм разрушен во время первой мировой войны. В 1939 г. появился проект его восстановления, который не был реализован. Около 1956 г. развалины церкви снесены.

Церковь в Илуксте - трехнефная базилика с поперечным нефом и полукруглой абсидой. Ее двухбашенный фасад был решен в формах позднего барокко под влиянием так называемой Вильнюсской архитектурной школы. Отделка интерьера создавалась в ансамбле с архитектурой второго периода строительства. В нем большую роль играла высококачественная декоративная стюкковая лепка (*stucco*). Хотя это церковное здание не сохранилось, его причисляют к самым значительным архитектурным и художественным памятникам периода позднего барокко в Латвии.

Илукстская римско-католическая церковь имени св. Девы Марии

С XVII века Илуксте - значительный центр активной деятельности иезуитов. Католический приход с 1635 г. использовал бывшую лютеранскую деревянную церковь, затем построенный иезуитами деревянный (1690) и каменный (1754-1769) храм, разрушенный во время первой мировой войны. В Илуксте в 1816 г. была построена также униатская церковь, в 1850 г. отданная православному приходу. Службы католиков в этом здании проходят с 1921 г.

Католическая церковь в Илуксте - оштукатуренное каменное здание, постройка типа однонефного зала, четырехугольная в плане, с выдвинутой на фасаде четырехугольной башней. Корпус башни увенчивает восьмиугольная надстройка с аркадой и заключающим шпилем. В церкви сохранился отлитый в 1780 г. колокол и отлитые в 1768 г. оловянные подсвечники. На органных хорах в начале XX века установлен орган. Церковные алтари созданы в стиле необарокко, в центральном алтаре в 2002 г. установлен изготовленный в Даугавпилсской школе "Сауле" табернакулум.

Фабияновская (Яновская) православная церковь св. Георгия

Православная церковь в Яновке (Фабияновке) существовала уже в 1743 г.; в 1829 г. ее перестроили, но в 1874 г. снесли. На ее месте по проекту Роберта Аугуста Пфлуга построена новая церковь из бутобетона и красных кирпичей, которая была закончена в 1877 г., а в 1878 г. освящена.

В плане храм образует крест; у здания две главы - колокольня, возвышающаяся над входом в здание, и небольшая главка над центральной частью церкви. В храме можно увидеть характерное для церковной православной архитектуры периода историзма объединение архитектурно-пространственной композиции центральной части купола с удлиненной планировкой и пирамидальной колокольней.

В интерьере церкви размещены иконы XIX века, а также двухъярусный иконостас.

Яунбориская римско-католическая церковь Обретения Святого Креста

Община в Яунборне первоначально действовала как филиал храма в Элерне. Самостоятельный приход здесь создан только около 1940 г. Храм построен в 1859 г. по инициативе Юлия Сивицкого, в 1900 г. его перестроили, а в 1921 г. был заменен потолок.

Каменная однобашенная церковь оштукатурена; это постройка с поперечным нефом и полигональной абсидой. В церкви находится орган (около 1900 г.) одного из литовских мастеров, в prospect которого встроены более старинные детали с резьбой по дереву. Этот декор первой половины XVII века - самый старый из известных образцов резьбы по дереву в Даугавпилсском районе. К церкви примыкает кладбище, на котором похоронены представители рода Сивицких. Рядом с храмом - небольшая часовенка "Домик Мары" (около 1907 г.).

Лашская евангелистско-лютеранская церковь

Первый лютеранский храм в окрестностях Лаши, в Пабержи, упомянут в 1596 г. В 1610 г. церковь перенесена в имение Лаши. Современная каменная церковь построена в 1805 г. по инициативе Рейнхольда фон Клопмана. В 1888 г. храм капитально отремонтирован, ремонты проводили также в 1936-1937 гг. и в 2004 г.

Церковь в Лаши - постройка типа однонефного зала с однобашенным фасадом, прямоугольная в плане, с полигональным завершением. Шатрообразный шпиль башни в 30-х гг. XX века заменил покрытие 1859 г., его увенчивает кованный крест на шаре.

Внутреннее пространство храма лаконично, убранство в стиле классицизма сформировано как ансамбль около 1805 г. Две помещенные в алтаре резные деревянные фигуры были выполнены на рубеже XVII-XVIII веков в мастерской так называемого мастера из Яунсубате. Орган около 1789 г. был создан в мастерской Фридриха Самуэля Йенсна в Вильнюсе, в 1924 г. его отреставрировала фирма Эмиля Мартина. Убранство церкви постепенно дополнялось в XIX-XX веках.

Лауцеская римско-католическая церковь Петра и Павла

В XVI веке в Лауцесе существовала лютеранская церковь, в 1636 г. она была передана приходу католиков. С 1665 г. здесь обосновались иезуиты, постоянный центр миссии которых размещался и в 1724-1783 гг. Деревянный приходский храм был построен в 1710 г. по инициативе епископа Теодора Людингхаузена-Вольфа. В 1797 г. храм заменила новая деревянная церковь, сгоревшая в 1917 или

1918 г. Современная деревянная церковь построена в 1921–1923 гг., капитально отремонтирована в 1976–1979 и 1982 гг.

Лауцесеская церковь имеет в плане прямоугольник с полигональной абсидой. Это трехнефная постройка с непривычной композицией фасада – треугольный фронтон здания увенчивают три башни. Рядом с храмом в 1981 г. построена деревянная колокольня.

В церкви сохранилась алтарная картина “Апостолы Петр и Павел”, прибывшая из Варшавы в первой четверти XX века. Стилизованные в формах необарокко деревянные алтари созданы по эскизу ксендза Евгения Клавяна. В 80-х гг. XX века несколько картин для церкви написал Альберт Тирранен.

Медумская римско-католическая церковь св. Иоанна Крестителя

Медумская церковь принадлежит к основанным в XX веке приходским храмам. Она создана в 1922 г. как филиал Гривского костела. Церковь построена по проекту архитектора Павла Павлова в 1933–1935 гг. Работы по отделке и обустройству продолжались до 1957 г. Наружные стены здания оштукатурены в 1969 г.

Церковь в Медуми – постройка типа однефного зала, прямоугольная в плане. Входной фасад акцентирует стилизованный портик, над которым поднимается небольшая четырехугольная башня (запроектированный шпиль не построен). Отделка интерьера сдержанная, стены декорируют пилястры, три деревянных алтаря с использованием мотивов классического ордера построены в 1959 г.

Моленная Медумской старообрядческой общины

Храм построен в период с 1937 по 1940 г. Деревянное здание в плане образует прямоугольник, к которому примыкает более узкий притвор. Внешне храм походит на жилой дом, так как столбчатая колокольня является свободно стоящей и находится рядом с храмом. Аскетичный интерьер моленной украшают написанные в начале XX века иконы и иконостас, в котором в настоящее время имеется один ярус икон вместо первоначальных двух.

Салиенская православная церковь св. Иоанна Крестителя

Первая церковь в имении Саллонай построена в 1760 г., но в 1859 г. она была закрыта и снесена. В том же году на Тартакском кладбище была возведена деревянная церковь. Ввиду необходимости нового храма было построено существующее здание из бутобетона и красных кирпичей, строительство которого завершилось в 1894 г. В 1921 г. старая деревянная церковь была перенесена на участок нового храма и преобразована в школу.

Храм в плане образует латинский крест. Здание имеет две главы – колокольню над входом в церковь и небольшую главку над центральной частью храма. В соответствии с архитектурой периода историзма в объемно-пространственном решении храма объединены архитектурные элементы русско-византийского стиля, вытянутая планировка храма и пирамидальная колокольня.

Интерьер дополняют иконы первой половины XVIII – конца XIX века и украшенный резьбой по дереву одноярусный иконостас.

Сикельская евангелистско-лютеранская церковь

Около 1590 г. Михаэль Бруннов в Сикеле построил церковь – филиал Элернской лютеранской церкви. В документах 1730 г. упоминается небольшой старый деревянный храм. В 1761 г. церковь в Элерне возвращена католикам, а лютеранскому приходу предоставлена построенная в 70-х гг. XVIII века деревянная католическая церковь в Муровке. Более 20 лет богослужения проходили в пасторате. Лютеране свою каменную церковь в Сикеле начали строить в 1819 г., освятили в 1823 г. В 1879 г. здание церкви расширено: удлинен ее корпус и построена башня. Церковь пострадала во время первой и второй мировых войн.

Церковь в Сикеле – постройка типа однефного зала, в плане представляет собой вытянутый прямоугольник с полигональным окончанием, к которому с одной стороны пристроена ризница. На входном фасаде выдвинута четырехугольная башня. Убранство соответствует аскетичному внутреннему пространству постройки – алтарь, кафедра, скамьи, балконные перила органа и подъем на хоры сформированы как ансамбль с использованием форм классического ордера. В 30-х гг. XIX века Иоганну Леберехту Эгтнику была заказана алтарная картина. В храме был изготовленный в мастерской Мартыня Кресляня в Екабилисе орган (1880), сохранился его проспект.

Силенская римско-католическая церковь Вознесения Всесвятейшей Девы Марии

В XIX веке в Силене существовал филиал Элернской церкви – деревянная часовня св. Иоанна Крестителя. После пожара священник Микелис Скорупскис в 1913 г. построил здесь современную церковь – один из самых больших деревянных католических храмов в Латвии.

Церковь построена как трехнефная базилика, в плане она образует двойной крест. На входном фасаде необычная для церквей Латвии композиция из трех башен – средняя с остроконечным окончанием и две по краям, расположенные ниже. В отделке фасада использованы мотивы неоготики и стиля модерн. В интерьере сохранена деревянная отделка, особо выделяется конструктивное решение перекрытия. Три деревянных алтаря установлены в 50–60-х гг. XX века. Здесь можно увидеть картины Михаила Биткова и Павила Глаудана.

Скрудалиенская православная церковь Покрова Пресвятой Богородицы

Здание скрудалиенской православной церкви построено в 1800 г. и ко второй половине XIX века оно уже существенно обветшало. Поэтому в 1862 г. был построен новый молитвенный дом, который в 1872 г. был преобразован в приходскую церковь. Здание было расширено, к нему пристроена колокольня, а над церковью возведен новый купол.

Деревянный храм в плане образует крест. У здания две главы – колокольня над входом в церковь и небольшая главка, увенчивающая центральную часть храма.

Интерьер церкви украшают иконы XIX века и созданный в XIX веке иконостас, каркас которого украшен резьбой по дереву.

Субатская евангелистско-лютеранская церковь

Лютеранская церковь в Вецсубате упомянута в 1571 г. В 1676 г. ее передали католикам, но в 1685 г. лютеране в Яунсубате начали постройку новой церкви. Это здание сохранилось без существенных преобразований. В 1853 г. к ней была пристроена ризница и перестроены хоры органа, в 1880 г. проведен капитальный ремонт, а в 1909 г. обновлена крыша.

Субатская лютеранская церковь – оштукатуренное каменное здание, четырехугольное в плане, к которому пристроена ризница полукруглой формы. Храм – постройка типа однефного зала с не характерным для Латвии внешним обликом, формы которого восходят к образцам архитектуры классицизма нидерландских протестантов. Под церковью выложен подвал, служивший местом погребения.

Созданный около 1715–1720 гг. ансамбль церковного убранства с резьбой по дереву (альтарь, кафедра, исповедальня, постамент купели, рама картины “Христос и грешница”) является одним из самых выдающихся образцов скульптуры барокко Латвии и одним из наиболее обширных образцов работ мастерской так называемого мастера из Яунсубате. Убранство церкви дополнялось и позже – об этом свидетельствует написанная в 1792 г. эпитафия Юлиане Бринкен, отлитые в 1824 г. оловянные подсвечники и орган, изготовленный в 1853 г. в мастерской Аугуста Мартина в Риге.

Субатская римско-католическая церковь св. Михаила

Приходу католиков в Вецсубате первоначально служила перенятая в 1676 г. от лютеран деревянная церковь. В 1723 г. иезуиты построили здесь просторную деревянную часовню, а в 1760–1769 гг. на ее месте был построен деревянный храм. При поддержке графа Михала Платера-Зибера в 1831 г. были возведены современная каменная церковь и колокольня. В 1934 г. храм капитально отремонтирован и перестроен по проекту Артура Медлингера.

Католическая церковь в Субате – трехнефное здание зального типа, четырехугольное в плане. Его передний фасад увенчивает небольшая декоративная башенка с кованым крестом. Отделка церковного внутреннего пространства лаконична. Здесь установлен орган, построенный в 1865 г. в мастерской Рудовича в Вильнюсе. Алтарные ретаблы построены архитектурно, в центральном помещена композиция из деревянных скульптур конца XVIII века – группа Голгофы, а фасад престола декорирует резной деревянный рельеф работы Аниеле Балуле (60-е гг. XX века). В церкви сохранилось несколько деревянных скульптур работы мастерской так называемого мастера из Яунсубате начала XVIII века и датированное 1749 г. распятие. В церковном саду в 1882 г. на столбе под декоративной крышей установлено распятие.

Моленная Субатской старообрядческой общины

Община старообрядцев в Субате основана в 1906 г., а в 1908 г. здесь было закончено строительство моленной. Строительные работы храма проводил Горумов, а исполнителями работ были местные русские ремесленники.

Деревянное здание в плане образует прямоугольник. У храма две главы - колокольня над входом и небольшая главка над алтарной частью дома.

Стены моленной оклеены обоями, использование которых в храмах старообрядцев весьма редко. Иконы храма написаны в период XIX - начало XX века, а иконостас образует один ярус икон вместо первоначальных двух.

Святская римско-католическая церковь св. Троицы

В XVIII веке в Свенте существовала миссия иезуитов. Известно, что в 1721 г. ее хозяйство было восстановлено, а храм в это время являлся филиалом илукстской церкви. В 1800 г. Казимир Зиберг построил каменную церковь. Это здание типа однефного зала в плане представляет собой прямоугольник, на фасаде над фронтоном встроена небольшая башня с киверообразным перекрытием.

От старой церкви сохранились два отлитые Иоганном Августом Хетцелем в 1782 г. колокола и табернакулум конца XVIII века. В 80-х гг. XIX века польский художник Аполинарий Хоравский написал алтарную картину "Архангел Михаил". Три архитектурно выразительных деревянных алтаря (1913), кафедра и скамьи - работы Станислава Мейнарда. Резную деревянную фигуру *Христос Страстотерпец* создал священник и скульптор по дереву Антон Римавич (первая половина XX века).

Моленная Вильгельской старообрядческой общины

Старообрядческая община в Вилькеле основана в 1900 г. Моленная построена в начале XX века и сейчас уже не действует.

Деревянный храм в плане образует прямоугольник. Здание имеет одну главу - колокольню, возвышающуюся над входом в здание. Убранство храма перемещено в другое здание.

СПИСОК ИЛЛЮСТРАЦИЙ

ДАУГАВПИЛС

1. Церкви района Нового строения. Фото: 1925, Центр документации памятников (ЦДП)

Даугавпилсская римско-католическая церковь Непорочного зачатия Пресвятой Девы

2. План церкви
3. Фасад церкви. Фото: 1985, ЦДП
4. Вид на алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага
5. Фасад церкви. Фото: около 1909, ЦДП
6. Кафедра. Фото: 2005, Марика Ванага
7. Церкви района Нового строения. Фото: 30-е гг. XX века, ЦДП

Даугавпилсская церковь незуитов

8. План церкви. ЦДП
9. Передний фасад церкви. Фото: первая половина XX века, Рундальский дворец-музей
10. Казимир Гловацкий. Эскиз реконструкции церкви: 1986, ЦДП
11. Вид на орган. Фото: 1935, ЦДП
12. Вильгельм Нейманн. Рисунок фасада: около 1887, ЦДП
13. Боковой неф. Фото: 1935, ЦДП
14. Центральный алтарь. Фото: 30-е гг. XX века, ЦДП
15. Внешний вид церкви ночью. Фото: 30-е гг. XX века, ЦДП
16. Развалины церкви после второй мировой войны. Фото: около 1949, ЦДП
17. Внешний вид. Фото: 1929, ЦДП

Даугавпилсская евангелистско-лютеранская церковь Мартина Лютера

18. План церкви.
19. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
20. Вид на алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага
21. Вид на хоры органа. Фото: 2005, Марика Ванага
22. Франц Шустер. Проект церкви: 1863, ЦДП
23. Франц Шустер. План церкви: 1863, ЦДП
24. Картина "Святое семейство". Вторая половина XIX века. Фото: 2005, Марика Ванага
25. Алтарь с алтарной картиной Екаба Бине "Воскрешение Христа". 1948. Фото: 2005, Марика Ванага
26. Франц Шустер. Проект церкви. Поперечное сечение: 1863, ЦДП
27. Южный фасад церкви. Фото: около 1907, ЦДП

Моленная 1-й Даугавпилсской старообрядческой общины

28. План моленной
29. Внешний вид. Фото: 2005, Анита Бистере
30. Внешний вид. Фото: 30-е гг. XX века, ЦДП
31. Внешний вид. Фото: 2005, Анита Бистере
32. Интерьер. Фото: 1992, ЦДП

Даугавпилсская синагога

33. План синагоги
34. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
35. Шкаф святого ковчега (*Арон ха-кодеш*). Фото: 2005, Марика Ванага
36. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага

Даугавпилсская православная церковь св. Александра Невского

37. План церкви

38. Боковой фасад. Фото: 2005, Анита Бистере
39. Передний фасад. Фото: 2005, Анита Бистере
40. Г. Подгурский. Рисунок фасада церкви: 1949, ЦДП
41. Окно. Фото: 2005, Анита Бистере
42. Крыльцо. Фото: 2005, Анита Бистере
43. Иконостас. Фото: 1980, ЦДП

Даугавпилсский православный кафедральный собор св. Александра Невского

44. Внешний вид собора. Фото: первая половина XX века, ЦДП
45. Внешний вид часовни. Фото: 2005, Анита Бистере
46. Людмила Клешинина. Внешний вид часовни, эскиз проекта: 1999
47. Внешний вид часовни. Фото: 2003, Анита Бистере
48. Людмила Клешинина. План часовни, проект: 1999
49. Потолок часовни. Фото: 2003, Анита Бистере

Даугавпилсский православный кафедральный собор св. Бориса и Глеба

50. План собора
51. Внешний вид. Фото: 2002, Анита Бистере
52. Внешний вид. Фото: 2005, Анита Бистере
53. Интерьер. Фото: 2002, Анита Бистере
54. Фрагмент южного фасада. Фото: 2002, Анита Бистере

Даугавпилсская православная церковь св. Николая

55. План церкви
56. Внешний вид со стороны абсиды. Фото: 2002, Анита Бистере
57. Передний фасад. Фото: 2005, Анита Бистере
58. Боковой фасад. Фото: 2002, Анита Бистере
59. Вид на иконостас. Фото: 2002, Анита Бистере

Даугавпилсская римско-католическая церковь св. Петра в кандалах

60. План церкви
61. Картина "Св. Петр в темнице". Около 1855. Фото: 2005, Марика Ванага
62. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
63. Распятие. XIX век. Фото: 2005, Марика Ванага
64. Распятие. Фрагмент. XIX век. Фото: 2005, Марика Ванага
65. Вид на алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага
66. Р. Хаупт. "Святая Троица". 1888. Фото: 2005, Марика Ванага

Даугавпилсская православная церковь св. Петра и Павла

67. План церкви
68. Внешний вид. Фото: 2005, Анита Бистере
69. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
70. Царские врата. Фото: 2003, Анита Бистере
71. Вид на иконостас. Фото: 2003, Анита Бистере

Гривская римско-католическая церковь Девы Марии

72. План церкви
73. Вид на алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага
74. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
75. Вид на орган. Фото: 2005, Марика Ванага
76. Витраж "Св. Станислав". Фото: 2005, Марика Ванага
77. Витраж "Св. Альберт". 1888, 70-е гг. XX века. Фото: 2005, Марика Ванага
78. Витраж "Богоматерь". 1889. Фото: 2005, Марика Ванага
79. Отделка потолка. Фото: 2005, Марика Ванага

Гривская православная церковь св. Николая

80. План церкви
81. Внешний вид. Фото: 2002, Анита Бистере
82. Внешний вид. Фото: 2002, Анита Бистере
83. Вид на иконостас. Фото: 1980, ЦДП
84. Внешний вид. Фото: 2001, Анита Бистере

Моленная Старофорштатской старообрядческой общины Покрова Пресвятой Богородицы и святителя Николы

85. План моленной
86. Внешний вид часовни. Фото: 2003, Анита Бистере
87. Внешний вид моленной. Фото: 2001, Анита Бистере
88. Окно. Фото: 2005, Анита Бистере
89. Вид на иконостас. Фото: 1980, ЦДП
90. Окно. Фото: 2003, Анита Бистере
91. Внешний вид моленной. Фото: 2005, Анита Бистере

ЛАТГАЛЕ

92. Старая католическая церковь в Вишки.
Колокольня с воротами. Фото: 1927, ЦДП

Амбельская римско-католическая церковь св. Георгия

93. План церкви
94. Картина “Св. Франциск Ксаверий”. XVIII век.
Фото: 2005, Марика Ванага
95. Картина “Св. Иоанн Непомук”. XVIII век.
Фото: 2005, Марика Ванага
96. Внешний вид. Фото: 2005, Рута Каминска
97. Алтарь церкви. Первая половина XVIII века.
Фото: 2005, Марика Ванага
98. Фрагмент алтарной резьбы по дереву “Св. Петр”.
Первая половина XVIII века.
Фото: 2005, Марика Ванага
99. Фрагмент алтарной резьбы по дереву “Ангел”.
XVIII век. Фото: 2005, Марика Ванага
100. Завершение алтаря. Первая половина XVIII века.
Фото: 2005, Марика Ванага

Моленная Ашукской старообрядческой общины

101. План моленной
102. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
103. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
104. Вид на иконостас. Фото: 2003, Анита Бистере
105. Запрестольный крест. 1914.
Фото: 2003, Анита Бистере

Данишевская православная церковь св. Петра и Павла

106. План церкви
107. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
108. Передний фасад. Фото: 2003, Анита Бистере
109. Внешний вид. Фото: 1927, ЦДП
110. Крыльцо. Фото: 2003, Анита Бистере
111. Царские врата. Фото: 2003, Анита Бистере
112. Вид на иконостас. Фото: 2003, Анита Бистере

Моленная Данишевской старообрядческой общины

113. План моленной
114. Внешний вид. Фото: 2002, Анита Бистере
115. Вид на иконостас. Фото: 2002, Анита Бистере
116. Боковой фасад. Фото: 2002, Анита Бистере

Дубненская римско-католическая капелла (Варшавя)

117. План капеллы
118. Внешний вид капеллы. Фото: 2005, Марика Ванага
119. Г. Подгурский. Рисунок фасада капеллы: 1949, ЦДП

120. Вид на балкон над входом.
Фото: 2005, Марика Ванага
121. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванага

Езуповская (Юзефовская) римско-католическая церковь св. Петра и Павла

122. План церкви
123. Вид на алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага
124. Передний фасад. Фото: 2005, Марика Ванага
125. Вид на орган. Фото: 2005, Марика Ванага
126. Колокольня. Около 1830. Фото: 1927, ЦДП
127. Центральный алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага
128. Распятие. Конец XIX - начало XX века.
Фото: 2005, Марика Ванага

Калупская римско-католическая церковь Троиства Всевышнего алтаря

129. План церкви
130. Настенная роспись “Бегство в Египет”.
Около 1913. Фото: 2005, Марика Ванага
131. Передний фасад. Фото: 2005, Марика Ванага
132. Внешний вид. Фото: 1927, ЦДП
133. Вид на средокрестие нефов.
Фото: 2005, Марика Ванага
134. Отделка потолка среднего нефа.
Фото: 2005, Марика Ванага
135. Средний неф церкви. Фото: 2005, Марика Ванага
136. Центральный алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага

Моленная Королевщинской старообрядческой общины

137. План моленной
138. Внешний вид. Фото: 2002, Анита Бистере
139. Внешний вид. Фото: 1927, ЦДП
140. Вид на иконостас. Фото: 2002, Анита Бистере
141. Окно. Фото: 2005, Анита Бистере
142. Внешний вид. Фото: 2002, Анита Бистере

Моленная Криванской старообрядческой общины

143. План моленной
144. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
145. Вид на иконостас. Фото: 1990, ЦДП
146. Крыльцо. Фото: 2003, Анита Бистере
147. Окно. Фото: 2003, Анита Бистере
148. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
149. Запрестольные кресты. Фото: 2003, Анита Бистере

Моленная Кривошеевской старообрядческой общины

150. План моленной
151. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
152. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
153. Вид на иконостас. Фото: 1980, ЦДП

Ликсенская римско-католическая церковь Всевышнего Сердца Иисусова

154. План церкви
155. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
156. Иозефат Зибберг. Эскиз планировки двух ликсенских церквей с проектными расчетами: 1767, Литовский государственный исторический архив
157. Средний неф церкви. Фото: 2004, Марика Ванага
158. Внешний вид. Фото: 1927, ЦДП
159. Передний фасад. Фото: 1927, ЦДП

Липнинская православная церковь Успения Богородицы

160. План церкви
161. Передний фасад. Фото: 2003, Анита Бистере

162. Внешний вид старой церкви. Фото: 1925, ЦДП
 163. Вид на иконостас. Фото: 2003, Анита Бистере
 164. Декор потолка. Фото: 2003, Анита Бистере
 165. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере

Московская православная церковь Покрова Пресвятой Богородицы

166. План церкви
 167. Внешний вид. Фото: 2002, Анита Бистере
 168. Внешний вид. Фото: 1927, ЦДП
 169. Иконостас. Фото: 2002, Анита Бистере
 170. Царские врата. Фото: 2002, Анита Бистере
 171. Центральный вход. Фото: 2002, Анита Бистере

Нишгальская римско-католическая церковь Рождества Девы Марии

172. План церкви
 173. Внешний вид со стороны абсиды. Фото: 2005, Марика Ванана
 174. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванана
 175. Вид на орган. Фото: 2005, Марика Ванана
 176. Передний фасад. Фото: 1927, ЦДП
 177. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванана

Моленная Пантелишской старообрядческой общины

178. План моленной
 179. Внешний вид. Фото: 2005, Анита Бистере
 180. Окно. Фото: 2005, Анита Бистере
 181. Внешний вид. Фото: 2005, Анита Бистере
 182. Внешний вид. Фото: 2005, Анита Бистере
 183. Запрестольный крест. Фото: 2005, Марика Ванана
 184. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванана

Моленная Рубенишской старообрядческой общины

185. План моленной
 186. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
 187. Внешний вид. Фото: 2003, Анита Бистере
 188. Интерьер. Фото: 2003, Анита Бистере

Сируктская римско-католическая церковь св. Антония

189. План церкви
 190. Центральный алтарь. Фрагмент. Фото: 2005, Марика Ванана
 191. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванана
 192. Фасад церкви. Фото: 2005, Марика Ванана

Вишская римско-католическая церковь св. Иоанна Крестителя

193. План церкви
 194. Вид со стороны абсиды. Фото: 2005, Марика Ванана
 195. Внешний вид церкви. Фото: 2005, Марика Ванана
 196. Артур Круминьш. План и поперечный разрез старой вишской церкви
 197. Внешний вид церкви. Фото: 30-40-е годы XX века, ЦДП
 198. Старая вишская церковь. Передний фасад. Фото: 1927, ЦДП
 199. Старая вишская церковь. Медный барабан на хорах церкви. Фото: 1927, ЦДП
 200. Старая вишская церковь. Передний фасад. Фото: 1927, ЦДП
 201. Старая вишская церковь. Колокольня с воротами. Фото: 1927, ЦДП
 202. Старая вишская церковь. Склеп у церкви. Фото: 1927, ЦДП
 203. Центральный алтарь. Фото: 2005, Марика Ванана

204. Алтарь с картиной "Богородица". Начало XVIII века. Фото: 1979, ЦДП
 205. Вид на кафедру. Фото: 2005, Марика Ванана

СЕЛИЯ

206. Вид на Яунсубате с лютеранской церковью. Фото: около 1924, ЦДП

Бебренская римско-католическая церковь св. Иоанна Крестителя

207. План церкви
 208. Ворота церкви с колокольней. Фото: 30-е гг. XX века, ЦДП
 209. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванана
 210. Центральный алтарь. Фото: 2005, Марика Ванана
 211. Б. Томашевич "Св. Иоанн Креститель". 1909. Фото: 2005, Марика Ванана
 212. Вид на хоры органа. Фото: 20-30-е гг. XX века, ЦДП
 213. Вид на хоры органа. Фото: 2005, Марика Ванана
 214. Вид на алтари. Фото: 20-30-е гг. XX века, ЦДП
 215. Картина на феретроне - копия картины Рафаэля *Madonna della sedia* ("Мадонна с креслом"). Середина XIX века. Фото: 2005, Марика Ванана

Беркенельская (Биркипельская) евангелистско-лютеранская церковь

216. План церкви
 217. Передний фасад. Фото: 2004, Марика Ванана
 218. Внешний вид. Фото: 2004, Марика Ванана
 219. Двери центрального входа. Фото: 2004, Марика Ванана
 220. Церковь со стороны абсиды. Фото: 2004, Марика Ванана

Деменская евангелистско-лютеранская церковь

221. План церкви
 222. Вид на церковь со стороны ризницы. Фото: 2005, Марика Ванана
 223. Развалины церкви после первой мировой войны. Фото: ЦДП
 224. Вид на алтарь и кафедру. Фото: 2005, Марика Ванана
 225. Новостройка церкви. Фото: около 1927, ЦДП
 226. Кафедра церкви. Фото: 2005, Марика Ванана
 227. Вид на органные хоры. Фото: 2005, Марика Ванана

Деменская римско-католическая церковь Сердца Иисуса

228. План церкви
 229. Внешний вид. Фото: 2004, Марика Ванана
 230. Алтарь церкви. Фото: 2004, Марика Ванана
 231. А. Пшесланский. "Богоматерь Попечительница". 1908. Фото: 2005, Марика Ванана
 232. Интерьер. Фото: 2004, Марика Ванана

Двиецкая римско-католическая церковь св. Станислава

233. План церкви
 234. Внешний вид церкви со стороны абсиды. Фото: 2005, Марика Ванана
 235. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванана
 236. Вид на алтарь поперечного нефа. Фото: 2005, Марика Ванана
 237. Центральный алтарь. Фото: 2005, Марика Ванана
 238. Внешний вид. Фото: 1912, ЦДП
 239. Феретрон с картиной Игнация Ясиньского "Св. Иосиф". 1877. Фото: 2005, Марика Ванана

240. Развалины церкви после первой мировой войны. Фото: 1927, ЦДП
 241. Разрушенная церковь. Фото: 1927, ЦДП
 242. Интерьер разрушенной церкви. Фото: 1927, ЦДП
 243. Распятие. XIX век. Фото: Рута Каминска, 2005

Моленная Эглайнской старообрядческой общины

244. План моленной
 245. Внешний вид. Фото: 2004, Анита Бистере
 246. Вид на центральную часть иконостаса. Фото: 2004, Анита Бистере
 247. Окно. Фото: 2004, Анита Бистере
 248. Вид на иконостас. Фото: 1980, ЦДП

Египетская (Вилкаместская) евангелистско-лютеранская церковь

249. План церкви
 250. Передний фасад. Фото: 2005, Марика Ванага
 251. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
 252. Арнольдс Розенбергс. Рисунок фасада церкви. 1949. ЦДП
 253. Алтарь церкви после разгрома. Фото: 1949, ЦДП
 254. Внешний вид церкви после первой мировой войны. Фото: 1927, ЦДП
 255. Иван Шербаков. "Снятие с креста". 1834. Фото: 1927, ЦДП

Элернская римско-католическая церковь Вознесения Господа Иисуса

256. План церкви
 257. Церковь со стороны абсиды. Фото: 2005, Марика Ванага
 258. Вид на орган. Фото: 2005, Марика Ванага
 259. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванага
 260. Арнольдс Розенбергс. Рисунок фасада церкви. 1949. ЦДП
 261. Рельеф "Тайная вечеря". XVII век. Фото: 1972, ЦДП
 262. Вид на центральный алтарь. Фото: 20-е гг. XX века. ЦДП
 263. Рельеф "Благовещение Марии". XVII век. Фото: 2005, Марика Ванага

Грендзенская римско-католическая церковь св. Петра

264. План церкви
 265. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
 266. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванага
 267. Центральный алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага

Илукстская церковь иезуитов

268. Церковь Илуксте. В центре - Церковь иезуитов. Фото: 1913, ЦДП
 269. План церкви. ЦДП
 270. Развалины церкви. Фото: 1940, Андрейс Холцманис, ЦДП
 271. Развалины церкви. Фрагмент отделки внутренних помещений. Фото: 1929, ЦДП

Илукстская римско-католическая церковь имени св. Девы Марии

272. План церкви
 273. Внешний вид. Фото: 2004, Марика Ванага
 274. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
 275. Вид на Илукстскую католическую церковь (в центре) после первой мировой войны. Фото: 20-е гг. XX века. ЦДП
 276. Алтари церкви. Фото: 2004, Марика Ванага
 277. Церковный колокол. 1780. Фото: 2004, Марика Ванага
 278. Фрагмент колокола. Фото: 2004, Марика Ванага

Фабияновская (Яновская) православная церковь св. Георгия

279. План церкви
 280. Башни. Фото: 2005, Анита Бистере
 281. Передний фасад. Фото: 2005, Марика Ванага
 282. Внешний вид. Фото: 2004, Марика Ванага
 283. Иконостас. Фото: 2005, Анита Бистере
 284. Внешний вид. Фото: 1927, ЦДП
 285. Интерьер. Фото: 2005, Анита Бистере

Яуборнская римско-католическая церковь Обретения Святого Креста

286. План церкви
 287. Передний фасад. Фото: 30-е гг. XX века, ЦДП
 288. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
 289. Внешний вид церкви. Фото: 2005, Марика Ванага
 290. Небольшая капелла "Домик Мары". Фото: 1934, ЦДП
 291. Небольшая капелла "Домик Мары". Фото: 2005, Марика Ванага
 292. Интерьер церкви. Фото: 30-е гг. XX века, ЦДП
 293. Интерьер церкви. Фото: 2005, Марика Ванага
 294. Арнольдс Розенбергс. Рисунок фасада церкви. 1949. ЦДП
 295. Фрагмент резьбы по дереву на проспекте органа. Первая половина XVII века. Фото: 2005, Марика Ванага

Лашская евангелистско-лютеранская церковь

296. План церкви
 297. Внешний вид. Фото: 2004, Марика Ванага
 298. Внешний вид. Фото: 2004, Марика Ванага
 299. Внешний вид. Фото: около 1934, ЦДП
 300. Арнольдс Розенбергс. Рисунок фасада церкви. 1949. ЦДП
 301. Вид на алтарь и кафедру. Фото: 2004, Марика Ванага
 302. Алтарь. Фото: около 1934, ЦДП
 303. Хоры органа. Фото: около 1934, ЦДП
 304. Хоры органа. Фото: 2004, Марика Ванага
 305. Скульптура "Ангел". Начало XVIII века. Фото: 1972, ЦДП

Лауцесская римско-католическая церковь Петра и Павла

306. План церкви
 307. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
 308. Интерьер. Фото: 1927, ЦДП
 309. Боковой фасад. Фото: 1927, ЦДП
 310. Центральный алтарь с картиной "Св. Петр и Павел". Первая четверть XX века. Фото: 2004, Марика Ванага
 311. Интерьер. Фото: 2004, Марика Ванага

Медумская римско-католическая церковь св. Иоанна Крестителя

312. План церкви
 313. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
 314. Вид на алтари. Фото: 2004, Марика Ванага

Моленная Медумской старообрядческой общины

315. План моленной
 316. Колокольня. Фото: 2004, Анита Бистере
 317. Внешний вид. Фото: 2004, Анита Бистере
 318. Вид на иконостас. Фото: 1980, ЦДП
 319. Окно. Фото: 2004, Анита Бистере
 320. Вид на иконостас. Фото: 2004, Анита Бистере

Салиенская православная церковь св. Иоанна Крестителя (Предтечи)

- 321. План церкви
- 322. Боковой фасад. Фото: 2004, Анита Бистере
- 323. Внешний вид. Фото: 2004, Анита Бистере
- 324. Внешний вид. Фото: около 1927, ЦДП
- 325. Вид на иконостас. Фото: 2004, Марика Ванага
- 326. Царские врата. Фото: 2004, Марика Ванага

Сикельская евангелистско-лютеранская церковь

- 327. План церкви
- 328. Иоганн Леберехт Эгник. "Тайная вечеря". 30-е гг. XIX века. Фото: 2005, Марика Ванага
- 329. Передний фасад. Фото: 2005, Марика Ванага
- 330. Вид на алтарь. Фото: около 1934, ЦДП
- 331. Проспект органа. Фото: 2005, Марика Ванага
- 332. Вид на алтарь и кафедру. Фото: 2005, Марика Ванага
- 333. Лилия Кальныня. Рисунок фасада церкви: 1949, ЦДП
- 334. Вид на хоры органа. Фото: около 1934, ЦДП
- 335. Лестница на хоры. Фото: 2005, Марика Ванага

Силенская римско-католическая церковь Вознесения Всесвятейшей Девы Марии

- 336. План церкви
- 337. Башня церкви. Фото: 2005, Марика Ванага
- 338. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
- 339. Интерьер. Фото: 20-е гг. XX века, ЦДП
- 340. Передний фасад. Фото: 20-е гг. XX века, ЦДП
- 341. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванага
- 342. Боковой фасад церкви. Фото: 20-е гг. XX века, ЦДП
- 343. Потолок среднего нефа. Фото: 2005, Марика Ванага

Скрудалиенская православная церковь Покрова Пресвятой Богородицы

- 344. План церкви
- 345. Внешний вид. Фото: 2004, Анита Бистере
- 346. Внешний вид. Фото: 2004, Анита Бистере
- 347. Крыльцо. Фото: около 1933, ЦДП
- 348. Крыльцо. Фото: 2004, Анита Бистере
- 349. Боковой фасад. Фото: около 1927, ЦДП
- 350. Внешний вид. Фото: около 1927, ЦДП
- 351. Царские врата. Фото: 2004, Анита Бистере
- 352. Интерьер. Фото: около 1933, ЦДП
- 353. Вид на иконостас. Фото: 2004, Анита Бистере

Субатская евангелистско-лютеранская церковь

- 354. План церкви
- 355. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
- 356. Внешний вид. Фото: 1935, ЦДП
- 357. Рельеф на постаменте купели со сценой крещения. Около 1715-1720. Фото: 2004, Марика Ванага
- 358. Арнольдс Розенбергс. Рисунок фасада церкви. 1949. ЦДП
- 359. Постамент купели. Около 1715-1720. Фото: 1934, ЦДП
- 360. Корпус кафедры. Около 1715-1720. Фото: 2004, Марика Ванага
- 361. Картина "Христос и грешница" в резной деревянной раме. Около 1715-1720. Фото: 1934, ЦДП
- 362. Картина "Христос и грешница". Около 1715-1720. Фото: 1979, ЦДП
- 363. Эпитафия Юлиане Бринкен. 1792. Фото: 1979, ЦДП
- 364. Вид на алтарь и кафедру. Фото: 2004, Марика Ванага

Субатская римско-католическая церковь св. Михаила

- 365. План церкви
- 366. Церковь и колокольня. Фото: 2005, Марика Ванага
- 367. Часовенка с распятием в церковном саду. 1882. Фото: 2005, Марика Ванага
- 368. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
- 369. Лилия Кальныня. Рисунок фасада церкви: 1949, ЦДП
- 370. Аниеле Балуде. Рельеф "Тайная вечеря". 60-е гг. XX века. Фото: 2005, Марика Ванага
- 371. Центральный алтарь. Фото: 2005, Марика Ванага
- 372. Скульптура "Св. Иоанн Креститель". Начало XVIII века. Фото: 1934, ЦДП
- 373. Скульптура "Св. Григорий Великий". Фрагмент. Около 1710 г. Фото: 2005, Марика Ванага

Моленная Субатской старообрядческой общины

- 374. План моленной
- 375. Внешний вид. Фото: 2004, Анита Бистере
- 376. Внешний вид. Фото: 1927, ЦДП
- 377. Передний фасад. Фото: 2004, Анита Бистере
- 378. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
- 379. Интерьер. Фото: 1927, ЦДП
- 380. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванага

Свентская римско-католическая церковь св. Троицы

- 381. План церкви
- 382. Вид на алтари. Фото: 1935, ЦДП
- 383. Внешний вид. Фото: 2005, Марика Ванага
- 384. Интерьер. Фото: 2005, Марика Ванага
- 385. Вид на орган. Фото: 2005, Марика Ванага
- 386. Скульптура "Христос Страстотерпец". Первая половина XX века. Фото: 2005, Марика Ванага
- 387. Передний фасад. Фото: 1935, ЦДП

Моленная Вилькельской старообрядческой общины

- 388. План моленной
- 389. Внешний вид. Фото: 2004, Анита Бистере
- 390. Вид на иконостас. Фото: 1991, ЦДП
- 391. Запрестольный крест. Фото: 1991, ЦДП

Ls. 6180

Rūta Kaminska, Anita Bistere

**THE HERITAGE OF RELIGIOUS ARCHITECTURE AND
ART IN DAUGAVPILS DISTRICT**

Editor Guna Pence
Design Inta Sarkane

English translation Valdis Bērziņš
Proof-reader of English Iveta Boiko

Photo Marika Vanaga, Anita Bistere, Andrejs Holcmanis,
Rūta Kaminska, MDC, Rundāle Palace Museum
Plans and projects Gunta Bistere, Arturs Krūmiņš,
Ludmila Kļešņina, MDC

© Neputns, Rīga, 2006
© Rūta Kaminska, text, 2006
© Anita Bistere, text, 2006
© Inta Sarkane, design, 2006
© Gunta Bistere, church plans, 2006
© Monument Documentation Centre of the State
Inspectorate for Heritage Protection (MDC), photos,
plans, projects, 2006

Publisher
NEPUTNS
Terbatas iela 49/51-8, Rīga, LV-1011
www.neputns.lv
Printed at AS PRESES NAMS

Thanks for support:
State Culture Capital Foundation
Latvian Academy of Art
State Inspectorate for Heritage Protection
Valentīna Smertjeva and Vanda Bauļina,
Chief Inspectors of the City and District of Daugavpils
of the State Inspectorate for Heritage Protection

ISBN 9984-729-90-7

Рута Каминска, Анита Бистере

**НАСЛЕДИЕ САКРАЛЬНОЙ АРХИТЕКТУРЫ И
ИСКУССТВА ДАУГАВПИЛСКОГО РАЙОНА**

Редактор Гуна Пенце
Дизайн Инта Саркане

Перевод на английский язык Валдис Берзиньш
Перевод на русский язык Эдуард Тимофеев,
Сергей Тимофеев

Корректор английского текста Ивета Бойко
Корректор русского текста Татьяна Губина

Фото Марика Ванага, Анита Бистере, Андрейс Холцманис,
Рута Каминска, ЦДП, Рундальский дворец-музей
Планы и проекты Гунта Бистере, Артурс Круминьш,
Людмила Клешина, ЦДП

© Neputns, Rīga, 2006
© Рута Каминска, текст, 2006
© Анита Бистере, текст, 2006
© Инта Саркане, дизайн, 2006
© Гунта Бистере, планы церквей, 2006
© Центр документации памятников (ЦДП) Государственной
инспекции по охране памятников культуры, фото, планы,
проекты, 2006

Издательство NEPUTNS
Terbatas, 49/51-8, Rīga, LV-1011
www.neputns.lv
Отпечатано в AS PRESES NAMS

Благодарим за поддержку

**Государственный фонд культурного капитала
Латвийскую Академию Художеств
Государственную инспекцию по охране памятников
культуры**

Главных государственных инспекторов Государственной
инспекции по охране памятников культуры Даугавпилса и
Даугавпилсского района Валентину Смертьеву и
Ванду Баулину

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0307005118

Анита Бистере (1979 г. р.), магистр искусствоведения, специалист отдела архитектуры и искусства Государственной Инспекции по охране памятников культуры. Училась на отделении искусствоведения Латвийской Академии художеств (1998-2004), получила гуманитарную научную степень бакалавра (2002) и степень магистра (2004) по теории искусствоведения и культуры. Училась в докторантуре Латвийской Академии художеств (с 2004 г., диссертация на тему "Архитектура православных церквей Латвии с 18 века по 1940 г."). Принимала участие в конференциях в Литве и Латвии, подготовила несколько публикаций. Получила похвальную грамоту Фонда памяти Р. Бема, премию за отличную успеваемость и удачно выполненную научную работу (2002), а также серебряную медаль, диплом и стипендию (2006), присужденную Латвийской Академией наук, ООО "Латтелеком" и Латвийским образовательным фондом целевой программы "Образование, наука и культура" за работу "Архитектура православных деревянных церквей в Латгалии с 18 века по 1940 г.". Научные интересы связаны с архитектурой XVIII-XX вв. православных церквей в Латвии, их региональными особенностями и мультиконфессиональными явлениями в волостях Латвии.

Anita Bistere

(dz. 1979) *M. art.*, Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Arhitektūras un mākslas daļas speciāliste. Studējusi Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas zinātnes nodaļā (1998–2004); ieguvusi humanitāro zinātņu bakalaura grādu (2002), maģistra grādu mākslas zinātnes un kultūras teorijā, mākslas zinātnē (2004). Studē Latvijas Mākslas akadēmijas doktorantūrā (no 2004, disertācijas tēma "Latvijas pareizticīgo baznīcu arhitektūra 18. gs.–1940. g."). Piedalījies konferencēs Lietuvā un Latvijā, sagatavojusi vairākas publikācijas. Saņēmusi Dr. R. Bēma piemiņas fonda atzinības rakstu un prēmiju par teicamām sekmēm un veiksmīgi izstrādātu zinātnisko darbu (2002), kā arī Latvijas Zinātņu akadēmijas, SIA "Lattelekom" un Latvijas Izglītības fonda mērķprogrammas "Izglītībai, zinātnei un kultūrai" piešķirto sudraba medaļu, diplomu un stipendiju par darbu "Pareizticīgo koka baznīcu arhitektūra Latgalē 18. gs.–1940. g." (2006). Zinātniskās intereses saistītas ar Latvijas pareizticīgo baznīcu 18.–20. gadsimta arhitektūru, tās reģionālajām īpatnībām un multikonfesionālajām parādībām Latvijas novados.

Anita Bistere (born 1979), *M. art.*, Specialist in the Department of Architecture and Art at the State Inspectorate for Heritage Protection. Studied at the Department of Art Studies, Latvian Academy of Art (1998–2004); awarded a bachelor's degree in arts (2002), a master's degree in the theory of art studies and culture, and art studies (2004). Doctoral student at the Latvian Academy of Art (since 2004, thesis: "The Architecture of Orthodox Churches in Latvia, 18th cent.–1940"). Participated in conferences in Lithuania and Latvia, author of several publications. Awarded the certificate of merit and prize of the Dr. Romis Bēms Memorial Foundation for achievement and for an excellent research paper (2002), and a silver medal, diploma and scholarship from the Latvian Academy of Sciences, SIA *Lattelekom* and the programme "For Education, Science and Culture" of the Education Foundation of Latvia, for her work "The Architecture of Orthodox Wooden Churches in Latgale in the 18th Cent.–1940" (2006). Her research interests relate to the 18th–20th century architecture of the Orthodox churches in Latvia, its regional characteristics, and multi-denominational phenomena in the regions of Latvia.

ISBN 9984-729-90-7

9 789984 729909